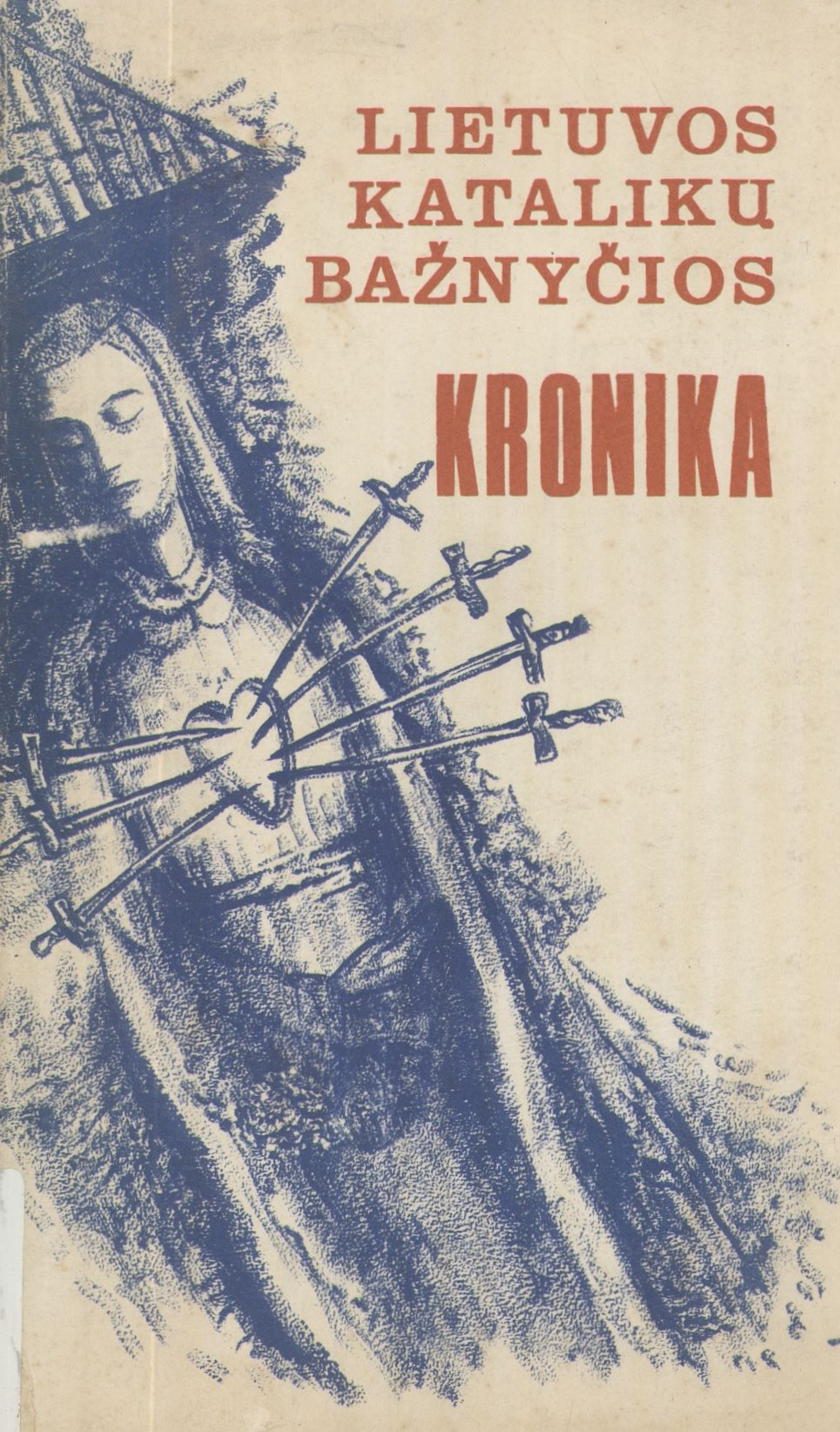
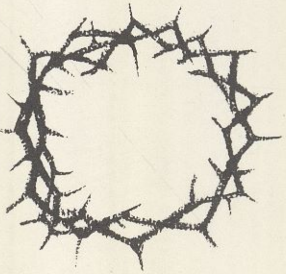
LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS

KRONIKA

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

1972-1973

Išleido L. K. Religinės Šalpos Rėmėjai
6825 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629

Finansavo Prelatas Juozas A. Karalius

Viršelis ir iliustracijos — Pauliaus Jurkaus

Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė, Chicago, Ill. 1974 m.

Tiražas — 5,000

Kaina — $2.50 minkštais viršeliais
$3.50 kietais viršeliais

LEIDĖJŲ ŽODIS

1966 METAIS Amerikoje paskelbta poezija, rašyta anapus Uždangos, — Mykolo Vilties „Neparašyti laiškai“ — kreipėsi į laisvojo pasaulio rašytojus, muzikus, dailininkus, teatralus, kad jie kovojusius ir kentėjusius Lietuvoje prisimintų; kad jie savais būdais — žodžiais, garsais, spalvom, vaidyba apie juos prabiltų, nes „Mūsų širdys neatlaikys, jei ir jūs nutilsite“.

Tie žodžiai buvo visų persekiojamų ir kovojančių šauksmas.

1972 METAIS po ilgų mėginimų Chicagoje buvo sudarytas aktyvios veiklos organizacinis branduolys — Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos Rėmėjai. Plėsdami savo tinklą po visą Ameriką ir kitus kontinentus Religinei Šalpai paremti, Rėmėjai savo įstatuose įsirašė specifinį tikslą: „melstis už persekiojamą Bažnyčią“..., „rinkti ir leisti dokumentaciją padarytų ir daromų skriaudų lietuviams kovoje už tikėjimą.“

Tai įsipareigojimas atsiliepti į aną šauksmą iš Lietuvos — nenutilti.

1972-73 METAIS pro Uždangą prasiveržė į laisvąjį pasaulį pogrindžio leidinys „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“ — gyvos, persekiojamos tautos religinių ir tautinių įvykių dokumentas.

Rėmėjai laikė savo įsipareigojimu tuos dokumentus iš Lietuvos paskleisti pirmiausia tarp lietuvių išeivijos vienu leidiniu. Paskleisti, kad mes visi būtume informuoti ir — nenutiltume.

1974 METAIS išleistas po ketverių metų koncentracijos stovyklos į Europą P. Litvinovas Vakaruose laikraštininkam kartojo tos pačios prasmės šauksmą kaip ir Mykolas Viltis: „Rašykite apie mus daugiau...“

O Frank Annunzio, Illinois atstovas, š. m. vasario 20 d. kviesdamas Atstovų Rūmus vieningai rezoliucijos forma kelti balsą už Simo Kudirkos laisvę, argumentavo: tokie laisvojo pasaulio veiksmai pavergtom pasaulio tautom yra inspiracija, padrąsinimas kovoti už laisvės, teisingumo, žmogaus teisių įvykdymą.

Šios minties stiprinami, ir leidžiame „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikas“ vienu leidiniu, tikėdami, kad išeivijos tautiečiuose jis atnaujins pasiryžimą kelti balsą ir nenutilti — iki Lietuvoje žmogaus teisės bus atstatytos.

Leidėjai reiškia padėką visiem, kurie prisidėjo prie šio leidinio paruošimo, o ypatingai prelatui Juozui Karaliui: šis leidinys galėjo pasirodyti tik jo finansinės paramos dėka.

L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų
Vyriausioji Valdyba

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA iš pogrindžio pradėjo rodytis nuo 1972 metų pradžios — nuo kovo 19, kaip tai pažymėta 5 nr.

Pirmieji 2 nr. be datų, 3 nr. datuotas 1972 rugpiūčio 20, 6 nr. jau 1973 m. gegužės mėn., septintas, kaip atrodo iš aprašomųjų dalykų, siekia 1973 metų rudenį. Vadinas, 7 numeriai pasirodė per pusantrų metų, po numerį per 2 - 3 mėnesius.

(Šią apžvalgą rašant dar nebuvo gautas 8 nr., kuris pagal AP 1974 vasario 1 dienos pranešimą buvo pasiekęs Maskvoje užsienio korespondentus.)

LKB Kronika nedidelio formato, apie 40 eilučių puslapy, po 35 - 40 rašomosios mašinėlės raidžių eilutėje; kiekvienas nr. vidutiniškai po 40 puslapių (1 nr. — 43, 2 nr. — 45, 3 nr. — 38, 4 nr. — 42, 5 nr. — 41, 6 nr. — 40, 7 nr. — 46). Septyniuose nr. yra viso 295 psl. Per pusantrų metų tai dideli skaičiai.

Pirmuose 6 nr. antraštiniai žodžiai „Lietuvos Katalikų Bažnyčios" atspausti didžiosiom mašinėlės raidėm; žodis „Kronika" — stambiom spaustuvės raidėm. Septintojo nr. viršelis yra pieštas — klūpanti moteris prieš kryžių su maldos įrašu: „Gelbėk mus, Viešpatie"...

* * *

Pogrindinės spaudos atsiradimas reiškia, (a) kad nėra laisvės viešai prabilti; (b) kad tebėra gyvoji jėga, kurios prigimtis prabilti verčia.

Laisvės prabilti sovietinėje sistemoje nebuvo ir nėra. Po Stalino mirties (1953), po kompartijos XX suvažiavimo (1956), kuriame Stalinas buvo pasmerktas,

trumpam laikui buvo atolydis. Tik trumpam laikui. Bet jo pakako, kad visoje Sovietų Sąjungoje sustiprėtų gyvos dvasios noras pasireikšti. Ir kai Chruščiovas buvo nušalintas (1964); kai vėl sugriežtėjo stalinizmo linija, tas noras nedingo. Kilo vadinamų disidentų grupė, kurios pastangom 1965 Sovietuose ėmė rodytis pogrindiniai leidiniai — „samizdatas". Populiariausias „samizdato" leidinys buvo „Kronika tekuščych sobytyj" (Einamųjų įvykių kronika). Ji pradėjo rodytis nuo 1968 balandžio kas du mėnesiai. Ji užgeso 1971, kai buvo suimti Piotr Jakir ir Krasin.

Rusiškasis „samizdatas" galėjo būti viena iš paskatų lietuviškajai pogrindinei „Kronikai". Tačiau lietuviškosios „Kronikos" leidėjai turėjo prieš akis ir giliai Lietuvoje šaknis įleidusios pogrindinės spaudos tradiciją — pirmosios sovietų okupacijos, ypačiai vokiečių okupacijos ir vėl partizaninės pogrindinės spaudos tradiciją.

LKB Kronika yra ypatingesnė savo turiniu — religiniu, bažnytinio gyvenimo turiniu. Šios rūšies turinį suaktualino sovietinė politika. Po Stalino režimo, po fizinio teroro kunigam ir tikintiesiem, po masinio religinių gyvenimo apraiškų naikinimo 1954 buvo paskelbtas Sovietų Sąjungos kompartijos ck nutarimas, kurio įžangoje smerkiami antireliginiai užpuolimai, tikinčiųjų įžeidinėjimas. Nutarime sakoma, kad ateity kovą prieš religiją vykdysią ideologinėm priemonėm. Tada ir kompartijos „Tiesa" prašneko, kad su tikinčiaisiais reikia „elgtis jautriai".[1] Tas partijos organas skelbė: „Tarybinė konstitucija visiems piliečiams užtikrina sąžinės laisvę." Tačiau jau 1958 spauda vėl atvirai prašneko apie reikalą sustiprinti kovą prieš religi-

1 *Į Laisvę* 1960 Nr. 22, 42 - 46 p.: Pranas Zundė, Antireliginė propaganda Lietuvoje.

ją, kurią „kai kurie draugai mėgina pateisint sąžinės laisvės argumentu".[2]

Nuo tada kova prieš tikėjimą ir Bažnyčią rodo tendencijas tik stiprėti, nors brošiūrose ar kartais laikraščiuose vėl skelbiamas nurodymas laikytis propagandinio įtikinėjimo. Bet tai yra klaidinimo taktika kovoje.

Kova prieš religiją, Bažnyčią ėjo kartu su kova prieš tautinę sąmonę. Religinė ir tautinė sąmonė visuomet buvo glaudžiai sutapusios Lietuvoje, o ypačiai išorinio pavojaus metu. Tai Maskva žinojo. Tą jos rūpestį viešai skelbė ir Vakarų spauda.[3] O kai Brežnevo politika nuo 1965 sustiprino tautybių asimiliacijos pastangas, sustiprino drauge ir kovą prieš tikėjimą jau atvirai policinėm priemonėm. Šiai bendrai kovai prieš tautinę ir religinę sąmonę įpareigojo 1971 kompartijos XXIV kongresas.[4]

Suaktyvinta kova suaktyvino ir pasipriešinimą. Pasipriešinimą iki desperacijos. Iki tokios desperacijos, iš kurios kilo ryžtas pabėgti iš sovietinio režimo (Brazinskai, Simas Kudirka, Simokaičiai ir eilė tokių, kuriem pasisekė). Kilo desperacinis ryžtas aukoti savo gyvybę protestui prieš tautinį ir religinį persekiojimą (Romo Kalantos ir kt. susideginimas).

Šitokiose nuotaikose ir gimė LKB Kronika.

2 Ib.

3 *U. S. News & World Report*, 1972.VI.5: „Neramumai tarp katalikų ypatingai kelia rūpesčio komunistų valdžiai ne tik dėl to, kad katalikai yra 'svetimos jėgos' — Vatikano įrankiai, bet ir dėl to, kad katalikybė yra tvirta tokiuose patriotizmo centruose kaip Lietuva ir Ukraina" (versta Darb. 1972.VI.23).
The Christian Science Monitor, Charlotte Saikowski: „Maskva susirūpinusi nacionalizmo reiškiniais, o dėl Lietuvos tautinio ryšio su religija kaltina katalikybę, kad ji palaikanti antirusišką nacionalizmą Lietuvoje" (v. Darb. 1972.II.4).

4 *Į Laisvę*, 1972 Nr. 55: Vytautas Vardys, Lietuva Kauno įvykių metais.

LKB Kronika yra tautinės bei religinės gyvybės bei jos kovos apraiška. Ji yra taip pat kovos priemonė už tautinį bei religinį išlikimą.

* * *

Kovoje, ar ji būtų ginklo ar žodžio, yra puolančioji, yra ir besiginančioji pusė.

Puolančioji ateistinė pusė turi galingą aparatą. Jos dispozicijoje yra partija, vyriausybės institucijos, saugumas, teismai, mokyklos, propagandos leidykla su dešimtim tūkstančių treniruotų propagandistų. Aparato viršūnėje Maskva yra paskyrusi prie ministrų tarybos „Religijų reikalų tarybą", kurios pirmininkas šiuo metu yra Kurojedovas. Tos Tarybos vykdomoji ranka Lietuvoje vadinasi „Religijų reikalų tarybos įgaliotinis". Jo pareigose buvo Justinas Rugienis, o nuo 1973 metų pradžios Kazimieras Tumėnas. Pirmasis iš profesijos ir praeities saugumo tarnautojas, antrasis — propagandistas. Tačiau abudu veikė ar veikia pagal direktyvas iš Maskvos, tad jų agresija prieš tikėjimą ir Bažnyčią lieka ta pati.

„Įgaliotinis" yra faktinasis bažnytinių reikalų tvarkytojas - kontroliuotojas. Jis kontroliuoja klierikų priėmimą į seminariją, kunigų skyrimus bei atleidimus, vyskupų ganytojinius laiškus, kunigų siuntimą Romon studijuoti, pagaliau ir pačius kandidatus į vyskupus.

Po įgaliotinio kiti ateistinio aparato rateliai yra vietos vykdomojo komiteto pirmininkas ar pavaduotojas, mokyklų direktoriai, mokytojai, švietimo inspektoriai, reikalui esant — KGB pareigūnai, teismai, propagandinė leidykla ir, kaip minėta, dešimtys tūkstančių treniruotų propagandistų.[5]

Tai aparatas, kuris gali kontroliuoti visą gyvenimą nuo viršūnių iki apačių, terorizuoti tikėjimo skelbėjus

5 *Į Laisvę*, 1962 Nr. 30, 17 - 21 p.: Kova prieš religiją okupuotoje Lietuvoje.

bei išpažinėjus, naikinti religines apraiškas bei simbolius ir skleisti ateizmą.

Ateistinio aparato taikiniai yra ne tik religinės idėjos, vadinas, polemika prieš jas ar už jas. Nereikšmingas čia bet kokis dialogas, kuriame aiškėtų argumentai už tikėjimą ir prieš tikėjimą. Dominuoja įsakymas, smurtas, grasinimas, patyčios. Tos priemonės nukreiptos —

(a) Prieš religinio gyvenimo ženklus: bažnyčias, parapijos pastatus, kryžius, ant kaklo nešiojamus kryželius, medalikėlius, rožančius. LKB Kronikoje gausu faktų, kaip neleidžia bažnyčių ne tik statyti, bet nei remontuoti; įsako nuversti ar patys nuverčia kryžius, kapinėse paminklus, mokyklose atiminėja iš mokinių kryželius ir t.t.

(b) Prieš religinius, bažnytinius veiksmus: laidotuvių apeigas, bažnytines procesijas, Šiluvos ar kitų atlaidų lankymą, Sutvirtinimo sakramento teikimą, ligonių lankymą, o labiausiai prieš vaikų katekizavimą. Pastarosios rūšies faktų LKB Kronikose gausiausia.

(c) Prieš dvasininkus: vyskupus, kunigus, klierikus. Vyskupai, kurie nesutiko vykdyti įgaliotinio valios, nušalinti iš pareigų ir ištremti iš savo vyskupijų (J. Steponavičius ir V. Sladkevičius). Vyskupam, einantiem pareigas, ar vyskupijų valdytojam padiktuojami ganytojiniai laiškai; padiktuojami kunigų atleidimai ar perkėlimai. Vyskupai tokiu būdu išjungti iš reikšmingesno pasipriešinimo ateistinimo procesui, kad juos neištiktų tokis pat likimas kaip vyskupus Steponavičių ar Sladkevičių. Tuo pasiekiamas dar vienas laimėjimas: griaujamas vyskupų autoritetas kunigų akyse. Kronikose minima faktų, kaip kunigai atsisako priimti vyskupo sprendimus, žinodami, kad tai ne vyskupų laisvos valios veiksmas ir ne pagal kanonų tvarką.

(d) Prieš kunigus. Kai ateistinei iniciatyvai nepavyko suorganizuoti „tautinės bažnyčios“, atsiskyrusios

nuo Romos, akcija nukrypo prieš kunigus individualiai: vienus padarė „neutralius", kitus padarė valdžiai palankius, „kooperuojančius", trečius, kurių nepaviliojo ar neįgąsdino, persekioja — kilnoja, baudžia administracinėm baudom, baudžia per teismus.

Ne tik juos, bet ir visus kunigus stengiasi atskirti nuo liaudies, ypačiai nuo jaunimo.

(e) Prieš klierikus. Leidžia priimti į seminariją ne tik apribotą jų skaičių, bet kiekvienas tui būti aprobuotas įgaliotinio — neišbrauktas iš jam pateikto kandidatų sąrašo. Jau priimtuosius į seminariją stengiasi verbuoti šnipais, denunciatoriais. Jei nepasiseka — nutraukia kartais mokslą mobilizacija į kariuomenę.

(f) Prieš tikinčiuosius. Prieš tas ar tuos, kurie moko vaikus tikėjimo. Juos baudžia administracine bauda — po 50 rb. Prieš tas ir tuos tarnautojus, kuriuos sužino einant į bažnyčią — atleidžia iš darbo. Prieš tas ir tuos mokinius, kurie tiki, lanko bažnyčią — juos terorizuoja tardymais, išjuokia sienlaikraščiuose, liepia rašyti ateistinėm temom rašinius; verčia stoti į pionierius, komjaunimą, ateistinius būrelius; gąsdina įrašysią mokyklos baigimo pažymėjime „charakteristiką", kad jie „neatsikratę religinių prietarų", o tokie nebus priimti į aukštąsias mokyklas.

Pastarosios rūšies informacijų LKB Kronikose daugiausia. Siekimas aiškus — jei senosios kartos žmonių negalima „perauklėti", tai pagrindinis taikinys yra jaunimas, kuris atribojamas ne tik nuo kunigų, nuo bažnyčios įtakos, bet ir nuo tėvų.

Kova dėl tikėjimo Lietuvoje iš tikrųjų yra kova dėl vaikų, dėl vaikų sielų.

* * *

Antroji kovos pusė, defenzyva, negali nė lygintis su ateistine ofenzyva materialiniais ištekliais, fizinės jėgos priemonėm. Ji tėra tvirta savo moraline

jėga. Šios moralinės jėgos reiškėjų eilėje svarbiausią vaidmenį turi —

(a) Kunigai — tie aktyvieji, kurie nebijo būti teisiami, nebijo eiti į kalėjimus, nesiduoda sugundomi patogumo pažadais ir kurių ateistinė pagunda bei grėsmė neatgraso nuo vaikų katekizavimo. Tai jie laiko savo kunigystės pagrindine pareiga — mokyti žmones Dievo žodžio.

(b) Parapijų komitetai, kurie formaliai yra religinės bendruomenės tvarkytojai. Daugiausia tai seni žmonės, kuriem negresia, kad juos atleis iš darbo. Jiem belieka rizika ta, kad gali būti vėl ir vėl tardomi.

Tarp tų senųjų Dievo tarnų ypatingai minėtinos ir moterys, kurios rizikuoja pamokyti vaikus tikėjimo tiesų, nors susektos yra baudžiamos pinigine bauda ar kalėjimu.

(c) Tikintieji tėvai, tikinčioji liaudis — tai esminė defenzyvos jėga. Tėvai ir liaudis kartais nuosavais kūnais ima priešintis, kai valdžia nori griauti bažnytinius ar parapijinius pastatus, gaudyti devocionalijų pardavėjas ar pardavėjus; kartais fizine jėga meta iš bažnyčios ateistų atsiųstus triukšmadarius, milicininkus, agentus.

Populiariausias tikinčiųjų ginklas yra peticijos, jų vadinami „pareiškimai". Jie rašomi vietos valdžiai, rašomi Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui; rašomi prokurorui, rašomi Brežnevui. Daugiausia išgarsėjo jų raštas 1972 pradžioje L. Brežnevui per Jungtinių Tautų gen. sekretorių Kurt Waldheim su daugiau kaip 17,000 parašų.

Tie pareiškimai nesulaukia kitokio atsakymo, kaip tylos, naujų tardymų ir retai kada trumpo atsakymo, kad jie turi vykdyti tai, kas žemesnio pareigūno buvo įsakyta. Valdžios organų veiksmai dar skundžiami prokurorui, skundžiami teismam. Bet varnas varnui akies nekerta. Teismai yra priklausomi nuo įsakymų iš vir-

šaus. Kronikoje aprašyta teismų praktika patvirtina Solženitsyno teigimą, kad sovietiniame teisme teisybės ieškoti neįmanoma.[6]

Tačiau šie teismai ir peticijos besiginančiai pusei nėra be reikšmės. Teisiamieji turi progą savo apsigynimo ar reikalo dėstymo metu atsukti lazdą antru galu: parodyti, kad kunigai ir tikintieji tevykdo tai, kas yra konstitucijos ir įstatymų leista, o konstituciją ir įstatymus laužo valdžios pareigūnai. Konstitucijoje numatyta sąžinės laisvė, tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygios teisės, o valdžios pareigūnai tikinčiuosius diskriminuoja; Konstitucijoje numatyta, kad Bažnyčia atskirta nuo Valstybės, o Valstybės pareigūnai imasi Bažnyčios reikalus tvarkyti. . .

Ne režimo teisinę santvarką kritikuoti, o rodyti, kad režimo teisinę santvarką griauja valdžios pareigūnai — šį kovos metodą buvo pavartoję jau 1965 du rusų ortodoksų jauni dvasininkai N. I. Ešlimar ir G. P. Jakunin, 1965 gruodžio 15 rašydami deklaraciją Sovietų aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkui N. V. Podgorny ir valstybės gynėjui Rudenko.[7]

Tokie pat argumentai vartojami ir Lietuvos katalikų peticijose bei teisiamųjų kunigų apsigynimo kalbose. Su kokia teisine precizija tai daroma, pavyzdžiu Kronikose gali būti kun. Liesio pareiškimas. Nors jis nebuvo leistas teisme paskelbti, bet paskelbtas Kronikoje tas pareiškimas demaskuoja jau ne tik atskirus pareigūnus. Demaskuoja pačią sistemą. Sistema įrašė žmogaus teises į konstituciją, o praktikoje neleidžia tom teisėm naudotis ir baudžia, kurie jom naudotis mėgina. Pareigūnai neleidžia piliečiui teisėm naudotis, nes turi

6 *New York Times*, 1972.II.13: „Soviet Trials Unfair, Author Says in 'Gulag'".

7 *International Affairs Commission of the National Council of Churches*, biuletenis 1966.V.15 - 31: paskelbtas „deklaracijos" tekstas. (Pakartotas Darb. 1966.VI.10).

kažkieno nepaskelbtas instrukcijas bausti tuos, kurie mėgina įstatymų laisvėm naudotis. (Apie tokias nepaskelbtas instrukcijas kalbėjo ir anie du ortodoksų dvasininkai.)

Čia teisiamieji iš defenzyvos pereina jau į ofenzyvą anai sistemai, paremtai veidmainiavimu.

Teisiamieji, demaskuodami sistemą, savęs neišgelbsti. Jie nubaudžiami kaip ir anie du ortodoksų dvasininkai. Bet jie tiki, kad jų atviras žodis pasieks Lietuvos liaudį, pasieks Vakarus ir virs priemone tolimesnei kovai už Žmogaus teisę; virs priemone kovai prieš didįjį Melą.

* * *

Čia prasideda LKB Kronikos istorijos naujas lapas, kuriame turi būti žymėta, kiek ta kovojančių viltis buvo teisinga — kiek LKB Kronikoje paskelbti faktai rado atgarsio laisvuose Vakaruose.

LKB Kronika nėra pirmas dokumentas, iš pavergtos Lietuvos pasiekęs Vakarus. Pirmuoju tektų laikyti partizanų atneštą Lietuvos Katalikų laišką Šv. Tėvui Pijui XII ir įteiktą 1948 m. per apaštališkąjį delegatą kan. F. Kapočių.[8]

Atsakymo į laišką iš Vatikano nesulaukta. Dokumentas nebuvo pateiktas nė 1953 Kersteno komisijos tyrinėjimų dokumenacijai. Bet laiško kopijos plačiai buvo pagarsintos vokiškai kalbančioje Šveicarijoje[9] ir Vokietijoje. Išverstas taip pat angliškai ir prancūziškai.

Nuo to laiško praėjo veik ketvirtis šimtmečio, ir LKB Kronikos likimas kitoks. Jos balsus apie perse-

8 J. Daumantas, *Partizanai*, 1962, 431 — 448 psl.: pilnas laiško tekstas.

9 *Žurnalas Anima:* Notschrei eines Volkes, su Ed. Schaper komentaru.
Hilferuf aus den Wäldern Litauens. Herausgeber Internationales Comite zur Verteidigung der christlicher Kultur. Bonn.

kiojamą Lietuvą pirmieji išgirdo vadinami disidentai pačioje Sovietų Sąjungoje. Lietuvos kalinių laikyseną kacetuose labai vertino Solženitsynas.[10] Liesdamas vėliau visą Sovietų Sąjungos likimą, jis laiške Sovietų vadam pasisakė ir už Baltijos respublikų atleidimą iš Sovietų Sąjungos.[11] Pasisakė Sacharovas prieš baltiečių persekiojimą.

Vakaruose tylos ar iliuzijų uždangą praplėšė Vakarų korespondentai Maskvoje — apie memorandumą J. Tautų gen. sekretoriui, apie R. Kalantos susideginimą ir neramumus Kaune jie paskleidė žinias po visą pasaulį.[12]

Nuo 1973 pradžios LKB Kronika virto dokumentu, iš kurio padėtį Lietuvoje vaizdavo opinijos formuotojai, Kongreso nariai. Politinės padėties vertintojai naudojosi Kronikos informacijom, konstatuodami žmogaus teisių paneigimą ir tautoje besireiškiantį pasipriešinimą, kurio Sovietam nepasisekė užgniaužti ir lietuvių sutirpinti rusiškoje jūroje.[13]

Su Kalantos tragedija kilo balsai Amerikos Katalikų Vyskupų Konferencijoje, o jos pirmininkas kardinolas John Krol 1972.VI.9 drauge su vyskupu G. J. Dougherty viešu pareiškimu pasisakė prieš tikėjimo persekiojimą Lietuvoje.[14] Jais pasekė eilė kitų vyskupų, spaudos organų.[15]

10 *America*, 1973.XII.22: Janice A. Broun, Lithuania in the Valley of Shadow. (Pakartota Darb. 1974.I.14).

11 *Darbininkas*, 1974.III.8: informacija apie Solženitsyno laišką, rašytą 1973.IX.5.

12 *Los Angeles Times*, 1972.III.28-9: Murray Seeger pirmasis plačiai pranešė apie R. Kalantos susideginimą.
N. Y. Times, 1972.IX.8: Theodore Shabad — apie 8 lietuvių teismą Vilniuje po Kalantos susideginimo.

13 *Los Angeles Times*, 1974.III.10: Murray Seeger, A Burning Faith, Underground — Lithuanian Catholics Defy Russ (Detali informacija iš LKB Kronikos).

Lietuvos katalikų pasipriešinimo ženklas, Kronika, savo rolę atliko — sykiu su Rusijos disidentų raštais, pakliuvusiais į Vakarus, davė pažinti tikrąjį So-

14 *Darbininkas,* 1972.VI.23. Tekstas anglų kalba.
Catholic Standard, Washington, D.C. 1973.VI.21 informavo apie pakartotinį kardinolo Krol pareiškimą ryšium su Brežnevo atsilankymu. Esą kardinolas laukia, kad pasitarimuose būtų svarstoma diskriminacija bei priespauda, kuri praktikuojama Sovietuose. Baigiama tikėjimo persekiojimu Lietuvoje, 17,000 peticija ir Kalantos susideginimu.

15 Keletas pastebėtų kitų išsamių rašinių laikraščiuose: *Lituanus,* 1972 Nr. 2, 51 - 56 p.: Rev. Albert Contons, Religious Persecution in Lithuania — Soviet Style. Duota ir kun. J. Zdebskio kalba teisme 1971.XI.11 (versta kun. Francis Ruggles).
Paris Match, 1972.IV.8: Robert Serrou, Le manifeste des catoliques lithauaniens persecutes va-t-il empecher Paul VI de se rendre a Moscou? (apie 17,000 peticiją).
Les Catacombs, Messager Supraconfessional de l'Eglise du Silence, 1972.VI.9 - 15: J. G. H. Hoffmann, buvęs Paryžiaus protestantų teologijos profesorius, apie R. Kalantą.
Daily News, 1972.VI.5: vedamasis apie susideginimus Lietuvoje.
U. S. News & World Report, 1972.VI.5: plati apžvalga ryšium su Kalanta.
New York Times, 1972.X.8: vedamasis „Lithuania the Uneasy 'Republic' ".
Our Sunday Visitor, 1973.VII.15: Dr. V. Stanley Vardys, Lithuania's Phony Religious Freedom (plati istorinė kritinė analizė).
Wanderer, 1973.VII.2: Linas Sidrys, plati informacija apie Lietuvos Bažnyčios padėtį.
The Tablet, 1973.IX.15: K. M. Smogorzewski, The Church in Lithuania (rimta, konkreti, gerai informuota istorinė apžvalga).
Triumph, 1974 kovo mėn.: Rimvydas Giedraitis, Lithuania The Tragedy and the Triumph (6 psl. apžvalga su dideliais ekskursais į Lietuvos istoriją).
Prie informacijos apie Lietuvos Bažnyčią ir žmogaus teisių paneigimą išplitimo bus prisidėję JAV LB leidiniai „The Violations of Human Rights in Occupied Lithuania", o taip pat Kunigų Vienybės išleistos anglų kalba Kronikos.

vietų Sąjungos veidą. Sovietų pastangos savo veidą užmaskuoti leidžiamom užsieniui brošiūrom apie tikėjimo laisvę, Lietuvos kunigų ir net užsienio vyskupų pareiškimais,[16] kad Lietuvoje esanti tikėjimo laisvė, taip pat Vakarų liberalų įsitikėjimas, kad Sovietai eina liberalėjimo ir demokratėjimo bei žmogaus teisių gerbimo keliu — tos visos iliuzijos buvo sužlugdytos.

* * *

Kai opinija prašneko, oficialiosios institucijos tebetylėjo. Kalbėjo spauda, kalbėjo vyskupai, kalbėjo Kongreso nariai, bet tylėjo JV vyriausybė, tylėjo J. Tautos, tylėjo Vatikanas.

Oficialių institucijų tyla kėlė ir kelia Lietuvoje nusivylimą. Kronika užsiminė, kad Vatikanas esąs klaidinamas neteisingom informacijom. Jautriai tą nusivylimą išreiškė Janice A. Broun, nekatalikė, kuri patyrusi iš Lietuvos žydo lūpų vieno Lietuvos kunigo žodžius: „Mes tikėjomės, kad šiuo metu Šventasis Tėvas teiksis bent palinkėti mum Lietuvoje laimingų Velykų. Bet net šiuo metu, kaip ir seniau, mes tegirdėjom radijo siunčiamus sveikinimus rusam, mūsų prispaudėjam... Už ką mus taip apleido?“ [17]

16 *Il Tempo*, 1972, Nr. 311: monsinjoro Ferdinando Renzulli, lankiusio Sovietų Sąjungą ir buvojusio Vilniuje prosovietinės informacijos.

17 *America*, 1973.XII.23: Janice A. Broun...
Kritiškų pastabų dėl krikščionių tylos pastebėta ir daugiau amerikiečių spaudoje:
Catholic Standard, Washington, D.C., 1973.VIII.9 informacija apie Westminsterio kardinolo John Heenan pamokslą su kaltinimu Vakaram, kad jie „ignoruoja raudonųjų vykdomus persekiojimus.“ Suminėjęs Jugoslaviją, Sovietų Sąjungą, Baltijos valstybių okupavimą, Čekoslovakijos ir Vengrijos išprievartavimą, tarė: „Krikščionys gal turėtų pasimokyti iš žydų, kad tie, kurie gyvena laisvėje, neturi užmiršti persekiojimo aukų.“
National Catholic Register, 1973.V.20: kodėl Bažnyčia ty-

Nusivylimas tokis pat kaip ir partizanų, kai į jų pagalbos šauksmą neatsiliepta.

Kodėl neatsiliepta? Neatsiliepta, tur būt, dėl tos pačios priežasties, dėl kurios ne visi ir Lietuvoje kelia balsą prieš persekiojimus ir tik tyliai kenčia: tyli dėl baimės, kad gali būti blogiau.

Vakarų oficialių institucijų tyla kyla iš tokios pat baimės, kad savo balsu nepakenktų persekiojamiem ar kad nepakenktų saviem interesam.

Kas tikslingiau, kas naudingiau — tylėti ar protestuoti? Pasirinkimas tikslingumo ir naudingumo čia vadinamas pragmatine politika.

J. Tautos šiuo pragmatizmo keliu yra nuėjusios iki cinizmo. Jos imasi kelti balsą dėl persekiojimų Čilėje, nes Čilė maža valstybė ir antikomunistinis yra jos režimas. Bet jos tyli dėl Lietuvos tikinčiųjų skundo, nes jis nukreiptas prieš Žmogaus persekiojimą, vykdomą galingos komunistinės vyriausybės. Jungtinės Tau-

li? Tas pats laikraštis 1973.VI.17 įdėjo skaitytojo balsą: „Atrodo, kad mes daug laiko skiriame rūpesčiui apie diskriminaciją nekomunistiniuose kraštuose, bet esame nuolankūs dėl komunistų vykdomo katalikų persekiojimo. . .“ „Lenkija, Lietuva, Vengrija yra katalikiškiausi kraštai sovietinių ateistų pavergti. Bet ar katalikai pasmerkia tokią padėtį? Gal nedaugelis, o dauguma yra suinteresuoti 'tiltų į komunizmą statyba' “.

Triumph, 1974 kovo nr.: vedamasis „The Sounds of the Silent“ (Esą: jei mes rimtai žiūrime į doktriną apie Bažnyčią kaip mistinį kūną, tai žinome, kad jei vienas narys kenčia, tai kenčia visas kūnas. . . Bet viena piktintis, visai kita pasipiktinimą paversti veiksmu. Protestai ir politinis spaudimas šiek tiek palengvino žydų padėtį Sovietuose. Bet Sovietai nepasiryžę sunaikinti žydų tautos, kurios kamienas yra anapus Sovietų Sąjungos. Lietuvos katalikai nėra tokioje padėtyje, ir Sovietų noras juos tikrai sunaikinti. „Kissingerio amžiuje malda tėra vienintelis veiksmas, kuris mum įmanomas už brolius bei seseris Lietuvos katalikus“).

tos atsisako kelti tokius klausimus, dėl kurių galėtų susilaukti nemalonumo. Dėl tokio JT charakterio Vakaruose kai kurie publicistai davė jom patronu Poncijų Pilotą.[18]

J. Valstybių atstovai J. Tautose nutilo nuo tada, kai prasidėjo tarp J. Valstybių ir Sovietų koegzistencija, dabar vadinama detente politika. Ką ši detente politika diktuoja, būdingai išreiškė prezidentas Nixonas, 1974 vasario 26 paklaustas apie Solženitsyno ištrėmimą: esą nei Solženitsynui nei kitiem į jį panašiem Sovietų Sąjungoje nieko nepadės Amerikos net ir santykių su Sovietais nutraukimas. O tylos ir detente dėka esanti laimėta taika ir bendradarbiavimas,[19] kuris iš tikrųjų tokis reikalingas Amerikos bilijoninėm tarpkontinentinėm korporacijom įeiti į Sovietų rinką, reikalingas ir pačiam prezidento prestižui, nukentėjusiam dėl to paties pragmatizmo padarinių vidaus politikoje.

Pragmatizmas sveria ir Vatikano tylą. Vatikano monsinjoro A. Casaroli, vadinamo kartais Vatikano užsienių reikalų ministeriu, politika ta pati, kai dabar J. Valstybių: negotiation, not confrontation: išgauti komunistų valdomuose kraštuose Bažnyčiai šiek tiek laisvės derybų keliu.

Derybų tradicinis principas — do ut des. Vatikanas nori skirti vyskupus; nori, kad vyskupai palaikytų santykius su Roma; nori išlaikyti seminarijas, kad nepritrūktų tikintiesiem kunigų. Bet ką Vatikanas gali už tai duoti Maskvai, Budapeštui, Varšuvai ir t.t.? Pirmiausia — tylą. Tylą apie persekiojamų šauksmus. Gal dar tylą, kad paskirtieji vyskupai ir kunigai nekeltų krikščioniškojo tikėjimo tiesų, priešingų ateistinio ti-

18 *N. Y. Times,* 1974.II.23: Shirley Hazzard, „The Patron Saint of the U. N. Is Pontius Pilate“.

19 *N. Y. Times,* 1974.II.26: prezidento kalbos tekstas.

kėjimo tiesom? Gal dar išimti iš apyvartos tuos vyskupus, kurie komunistiniam režimui nepatinka? Gal dar kelti balsą prieš asmens persekiojimus kapitalistinėse valstybėse?... Tai jau būtų nauda komunizmo potilikai — ateistinei ir imperialistinei. O iš savo pusės komunistai pasirūpins duoti tokius kandidatus į vyskupus ar kunigus, kurie komunizmui priimtini, leisti vieną kitą religinę knygą išspausdinti?

Ar tokios derybos gali būti naudingos Bažnyčiai ir tikintiesiem — nelengva atsakyti. LKB Kronika mato iš to žalą. Vakaruose pasirodė balsų, kad ir Vatikanas savo dialogo pastangų vaisiais nesąs patenkintas.[20] Daug sako ir tai, kad pasaulio akyse moraliniu autoritetu šiuo metu virto ne kurie filosofai, teologai, sociologai, bet kankinys Solženitsynas. Lietuvoje moraliniai autoritetai nėra tie valdytojai, kuriem leista vilas įsitaisyti, bet ištremtieji vyskupai — Steponavičius ir Sladkevičius; o tikinčioji liaudies orientuojasi pagal kovotojus kunigus — Šeškevičių, Zdebskį, Bubnį; ir jaunimo akyse moralinis autoritetas Kalanta.[21]

Nusivylimo balsų pragmatizmu (detente) matyt ir politinėj srity. Tai rodo prezidento konfliktas su Kongresu dėl didžiausio palankumo principo Sovietam, dėl genocido konvencijos tvirtinimo. Tai rodo taip pat viešosios opinijos konfliktas su prezidentu dėl Solženitsyno.

20 Plg. *The Christian Science Monitor*, 1972.V.8: Paul Wohl informacija. *Our Sunday Visitor*, 1973.VII.15: V. Stanley Vardys. *Darbininkas*, 1974.III.15: J. Verus, „Vatikanas ir Varšuvos santykiai".

21 Ir išeivijos nuotaikom būdingas Darbininko redakcijos skelbiamas „Metų Žmogus, arba Metų Lietuvis". Tokiais buvo paskelbti 1970 Simas Kudirka, 1971 kun. Juozas Zdebskis, 1972 Romas Kalanta, 1973 LKB Kronikos nežinomas redaktorius. „Tautos istorijos lapuose šalia Nežinomo Knygnešio, Nežinomo Kareivio, Nežinomo Partizano įrašomas 1973 Metų Nežinomas Redaktorius".

Daros tragiška padėtis, kada vienoje pusėje tylos dėl persekiojimų laikosi Sovietų vyriausybė, laikosi J. Tautos, laikosi JV vyriausybė, laikosi Vatikano diplomatija. Tai galinga atsitiktinė, bet nenatūrali koalicija. Kitoje pusėje balsai prieš persekiojimą, balsai už žmogaus teises reiškiami pavergtųjų, kurių vardu kalba Kronika; balsai Amerikos katalikų hierarchijos, kardinolų Mindszenty, Slipyj, Solženitsyno, Sacharovo; kelia balsą žymi dalis Vakarų viešosios opinijos.

Šią tragišką situaciją galėtų išreikšti tie patys populiarieji žodžiai: negotiation su priešais, confrontation su draugais.

* * *

LKB Kronika pasižymi ramiu, konkrečiu — su datom, vietom, pavardėm — tiesiog protokoliniu informavimu. Toks objektyvus informavimas yra vertinga dokumentinė medžiaga vaizdui apie religinę, bažnytinę ir tautinę padėtį Lietuvoje — apie padėtį septinto - aštunto dešimtmečių sąvartoje, kada eina kova dėl Žmogaus.

Kronikos dokumentinė reikšmė šiam istoriniam laikotarpiui tokia pat, kaip J. Daumanto Partizanų ankstesniem laikam — penktam - šeštam dešimtmečiui, kada ėjo kova dėl krašto laisvės ir dėl lietuviškos gyvenimo sistemos.

Kronikos laikotarpis organiškai išplaukė iš Partizanų laikotarpio ir jį pratęsė.

Daumanto Partizanai ribojosi daugiausia įtaka išeivijos tarpe, sukurdami čia gaivingą partizaninį kultą.

LKB Kronika eina plačiau — jos informacija virsta kovos priemone bendroje kovoje už Žmogaus teises.

Ir kiekvienas, kas Kronikas rimtai paskaito ir susimąsto; kas ima jos informacijas skleisti, netiesiogiai yra tos kovos dalyvis.

P. S.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką perspausdinant, buvo laikytasi dviejų dėsnių:

(a) Kad dokumentas būtų autentiškas, t.y. nepakeistas. Toks jis čia ir pakartotas, išskyrus pataisas keliuose žodžiuose, kurie galėtų būti laikomi originalo korektūros klaidom;

(b) Kad skaitytojui būtų palengvinta dokumentinę medžiagą skaityti, esminius dalykus greičiau pastebėti. Tam prieš kiekvieną Kronikos nr. duotas atskirame puslapyje svarbiausių temų sąrašas, o pačiame tekste sudėtos antraštėlės. Kad būtų aišku, jog šios antraštėlės yra šio leidinio radakcijos, jos yra skliausteliuose.

Leidinio gale taip pat pridėta vardinė bei dalykinė rodyklė, ypač paaiškinant specifinius sovietinius terminus bei jų santrumpas.

Z. V.

1974 m. gegužės 14 diena.

NR. 1

Nr. 1

- Juozo Zdebskio, Prienų kunigo, byla 1971 m. dėl vaikų katekizavimo
- Kunigo Prospero Bubnio, Girkalnio klebono, 1971m. byla dėl vaikų katekizavimo
- Valkininkų klebono Algimanto Keinos persekiojimas 1970 - 71 m. dėl vaikų katekizavimo
- Kun. Antano Šeškevičiaus, iš Molėtų, persekiojimas 1970 - 71 m. bausmę jau atlikus
- Margininkų klebono Petro Orlicko baudimas už tinklino žaidimą su vaikais
- 134 panevėžiečių kreipimasis į Maskvą dėl vysk. J. Steponavičiaus
- Vilniaus arkivyskupijos kunigų pareiškimas Maskvos valdžiai dėl valdžios skelbiamų laisvių ir jų nevykdymo
- Kleopos Bičiučaitės, iš Akmenės, teismas dėl vaikų rengimo Pirmajai Komunijai
- Akmenės kun. P. Lygnugario nubaudimas dėl ligonio lankymo

KUN. ZDEBSKIO TEISMAS

Kiekvieną vasarą tūkstančiai lietuvių motinų ruošia savo vaikus pirmajai išpažinčiai ir Šv. Komunijai. Tai nelengvas ir labai atsakingas darbas, kuris iš tėvų ir kunigų pareikalauja daug pasišventimo. Tarybiniai įstatymai draudžia kunigams mokyti vaikus, kad ateistai lengviau galėtų sėti savo idėjas. Dalis kunigų, pergyvenę stalininio laikotarpio terorą, nenori turėti konfliktų su valdžia ir pasitenkina tik vaikų egzaminavimu. Kita dalis kunigų turi drąsos ir ryžtasi Dievo labiau klausyti, negu žmonių — rizikuodami savo laisve, moko vaikus tikėjimo pagrindų.

(Už ką suimtas):

Didelėje Prienų parapijoje kasmet Pirmajai Komunijai ruošiasi apie 300 vaikų. Šitaip buvo ir 1971 metais. Liepos 16 d. vaikai kartu su savo motinomis susirinko į Prienų bažnyčią katekizacijai. Kun. Zdebskiui beaiškinant ir beklausinėjant vaikus, į bažnyčią įsiveržė būrys pareigūnų. Jie vaikus fotografavo, klausinėjo pavardžių ir sustatė aktą. Bažnyčioje kilo triukšmas. Pasipiktinę tarybinių pareigūnų sauvale, prieniškiai tėvai kreipėsi į TSRS CK Kontrolės Komisiją:

„Š. m. liepos mėn. 16 d. žemiau pasirašiusieji atsivedėme savo vaikus į bažnyčią, kad kunigas patikrintų jų žinias — ar tinkami Pirmajai Komunijai.

Staiga į bažnyčią įsiveržė grupė vyrų ir moterų. Tai buvo vykdomojo komiteto pirmininkas, komjaunimo sekretorius, mokytojai, milicininkai ir kt. Nepra-

šyti svečiai pradėjo bažnyčioje šeimininkauti: vaikus fotografuoti, klausinėti jų pavardžių. Viena mergaitė išsigandusi net apalpo.

Motinos negalėjo neužstoti savo vaikus. Bažnyčioje buvo liūdnas vaizdas. Į prašymą netrukdyti neprašyti svečiai atsakė: „Triukšmą keliame ne mes, bet moterys."

Toks valdžios atstovų elgesys nedaro garbės tarybiniams įstatymams. Mes prašome nutraukti tikinčiųjų persekiojimą."

Šį pareiškimą pasirašė 89 tėvai ir pasiuntė į Maskvą. Deja, Prienų katalikams Maskva neatsakė.

Prienų prokuratūra pradėjo vaikų, tėvų ir kun. J. Zdebskio tardymą. Tardytojas A. Pakštys kun. Zdebskio bute padarė kratą.

Rugpiūčio 26 d. tardytojas telefonu paprašė kun. J. Zdebskį „truputį" užsukti į jo kabinetą. Čia kunigas ir buvo areštuotas.

(Žmonės gina kunigą skundu Maskvos valdžiai):

Žmonės, sužinoję apie kunigo areštą, atėjo į prokuratūrą ir reikalavo kunigą paleisti. Jie sakė: „Jei areštavote kunigą, tai pirma mus areštuokite, nes mes vedėme savo vaikus pas kunigą. Jo pareiga mokyti vaikus ir juos egzaminuoti." Iš prokuroro būstinės tikintieji nužygiavo pas partijos sekretorių, tačiau šis atsisakė juos priimti. Pasipiktinimo banga nuskriejo per visą Prienų parapiją ir toli už jos ribų. Sekmadienį buvo galima matyti minią žmonių, laukiančių eilės pasirašyti po skundu, adresuotu tarybinėms įstaigoms:

TSRS Generaliniam Prokurorui
TSKP CK Partinei Kontrolei
LTSRS Respublikiniam Prokurorui

Prienų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Š. m. rugpjūčio 26 d. buvo areštuotas mūsų parapijos kunigas J. Zdebskis.

Kaip kunigas, jis sąžiningai atliko savo pareigas. Jis niekam nieko blogo nepadarė. Mes esame įsitikinę, kad mūsų kunigo areštas yra kažkoks nesusipratimas, ir dėl prašome patikrinti arešto priežastis ir įsakyti jį paleisti.

Kun. J. Zdebskis yra kaltinamas vaikų ruošimu pirmajai išpažinčiai. Jeigu jis nusikalto, atlikdamas tiesiogines kunigiškas pareigas, tai kodėl TSRS Konstitucija garantuoja sąžinės ir kulto laisvę? Mes manome, kad šiuo areštu grubiai sulaužyti tarybinės valstybės įstatymai.

Mes, tėvai, neturime galimybės paruošti vaikus pirmajai išpažinčiai. Mes neturime laiko, nes dirbame gamyklose ir kolūkiuose. Antra, mes neturime katekizmų ir religinių knygų. Pokario metu mūsų valdininkai neleido išleisti nė vieno katekizmo.

Turėdami mintyje tokią apverktiną Lietuvos tikinčiųjų padėtį, ką mes, tėvai, galime daryti? Mes vedame savo vaikus pas kunigus ir reikalaujame: padėkite paruošti mūsų vaikus, kad jie nors minimumą žinotų apie tikėjimą. Kunigas negali neparuoštą vaiką leisti pirmajai išpažinčiai.

Tarybinė valdžia reikalauja, kad kunigas nemokytų vaikų, o tik juos egzaminuotų, ir tai tik po vieną. Bet ar kunigas gali laike dviejų mėnesių išegzaminuoti apie 300 - 400 vaikų, kurie ateina beveik nieko nežinodami apie tikėjimą ir išpažintį. Be to, mūsų kunigai turi daug kitokio bažnytinio darbo, nes Prienų parapija yra didelė, apie 8000 katalikų.

Mūsų kunigas areštuotas dėl mūsų prašymų ir reikalavimų, ir dėl to mes labai nustebę, sujaudinti ir pa-

sipiktinę. Kam gadinti darbo ritmą, kiršinti tikinčiuosius, dirbtinai kelti sąmyšį rajono žmonėse.

Mes manome, kad mūsų pasipiktinimas ir šis protestas yra pagrįstas, ir į tai bus reaguota, o ateityje panašūs įvykiai nepasikartos.

1971.VIII.29.

Pareiškimą pasirašė apie 350 žmonių. Prieniškiai patys nuvežė ir įteikė pareiškimą TSRS Prokuratūroje. Buvo pažadėta reikalą ištirti.

Tikintieji taip pat kreipėsi į respublikinį prokurorą ir RRT įgaliotinį Rugienį. Jis piktai kalbėjo: „Aš žinau kun. Zdebskį!" Parapijiečiai atsakė: „Mes ne mažiau jį pažįstame."

Rugpiūčio 30 d. kun. Zdebskis buvo išvežtas į Vilnių. Nuo ankstyvo ryto minia žmonių stovėjo prie milicijos būstinės laukdama, kada bus išvežamas kunigas. Saugumiečiai žmones fotografavo ir norėjo išvaikyti. „Ko čia stovite? Ar stebuklą norite išvysti?" — „Daugiau kaip stebuklą!" atsakė žmonės. 16 val. miniai žmonių verkiant, kun. Zdebskis buvo įsodintas į mašiną ir išvežtas.

Rugsėjo 3 d. kun. Zdebskio bute antrą kartą buvo padaryta smulki krata. Kažkas leido gandus, kad kun. Zdebskis suimtas ne už vaikų mokymą, kad pas jį rastas radijo siųstuvas ir t.t. Kadangi šitaip kalbėjo net valdžios pareigūnai, tai, atrodo, buvo specialiai norima labiau kompromituoti suimtąjį kunigą, kad tikinčioji liaudis nedrįstų jį ginti.

* * *

(Kitas Prienų tikinčiųjų raštas dėl Zdebskio, maldaknygių ir kunigų stokos):

Rugsėjo mėnesio antroje pusėje Prienų tikintieji į Maskvą nuvežė kitą pareiškimą, plačiai nuskambėjusį per visą pasaulį.

TSKP Centro Komitetui
TSRS Aukščiausiajai Tarybai
TSRS Ministrų Tarybai

PRIENŲ PARAPIJOS TIKINČIŲJŲ PAREIŠKIMAS

Laikraščiai, radijas mus įtikinėja, kad Lietuvos TSRS yra religijos laisvė, tačiau tikrovėje taip nėra.

Mums neleidžiama išleisti religines knygas — mes jų niekada nematėme. Mes neturime net mažų katekizmų. Paskutinė laida buvo 1940 m.

Dažnai mes negalim išklausyti Šv. Mišias, nes mus verčia sekmadieniais dirbti, nors bažnyčios įstatymais yra draudžiama.

Mums trūksta kunigų. Kasmet numiršta apie 20 kunigų, o į seminariją gali įstoti vos 10. Be to, mes žinome tuos sunkumus, kuriuos stojantieji į seminariją patiria iš valdžios pareigūnų.

Mūsų kunigai yra areštuojami už vaikų ruošimą pirmajai išpažinčiai. Rugpjūčio 26 d. buvo už katekizaciją areštuotas mūsų kunigas J. Zdebskis, ir dabar laukiama jo teismo.

Visa tai kompromituoja mūsų akyse tarybinę Konstituciją ir įstatymus.

Dėl to mes prašome Tarybų Sąjungos vyriausybę: duokite mums tikrą religijos laisvę; duokite laisvę mūsų kunigams, kad jie be kliūčių ir be baimės galėtų atlikti savo pareigas; patvarkykite, kad būtų iš arešto paleistas mūsų kunigas J. Zdebskis.

Prienai, 1971.IX.12.

Šį pareiškimą pasirašė 2010 tikinčiųjų. Tai buvo drąsus žmonių protestas prieš tikėjimo persekiojimą.

Valdžia nepramatė, kad tikinčioji liaudis buvo tik laikinai prigesęs vulkanas. Tolimesnių pasėkų mes ne-

galime pramatyti. Viena aišku, kad **tikintieji lietuviai už savo teises kovos!**

Kaip gyvai žmonės reagavo į kun. Zdebskio suėmimą, galima spręsti iš kai kurių faktų. Šiluvoje Marijos Gimimo atlaidų proga už kun. Zdebskį Šv. Mišioms paaukojo apie 200 žmonių.

Santaikos parapija, netekusi savo klebono, kreipėsi į TSKP Generalinį Sekretorių, kad paleistų kunigą Zdebskį, nes vyskupas neturi ką paskirti Santaikai klebonu.

„Mes, žemiau pasirašę katalikai, kreipiamės į CK, prašydami atkreipti dėmesį į sunkią tikinčiųjų padėtį Lietuvoje.

Valdžios pareigūnai ne visiems norintiems leidžia įstoti į Kunigų seminariją, ir dėl to sparčiai mažėja kunigų skaičius. Vyskupas jau dabar neturi pakankamai kunigų, kad galėtų aprūpinti visas parapijas. Girdėjome, kad šiais metais klebono neteko Lankeliškio parapija, o šį mėnesį ir mes likome be pastovaus klebono. Atvažiuojąs iš kitur mūsų dvasinių reikalų negalės tinkamai aprūpinti. Tai mus labai skaudina ir kelia nepasitikėjimą Vyriausybės užimta linija.

Nespėjo iš Alytaus lagerio išeiti kun. Šeškevičius, kuris buvo nuteistas už kunigiškų pareigų ėjimą, kai Prienuose vėl suimtas kun. Zdebskis, kuris, kaip girdėjome, ruošė tėvų atvestus vaikus pirmajai išpažinčiai. Jei jau čia nusikaltimas, tai ką jau mums begalvoti apie sąžinės ir tikėjimo laisvę.

Mes, katalikai, neturime maldaknygių ir meldžiamės iš suplyšusių. Prieš kelerius metus gavome kelias valdžios išleistas maldaknyges, kaip ant juoko... Reikia, kad kiekvienas katalikas galėtų įsigyti gerą maldaknygę. Mes neturime pasiskaitymui net Šv. Rašto.

Mes labai apgailestaujame, kad katalikų teisės, tarsi kokių negrų, yra grubiai pažeidžiamos, ir prašo-

me CK patvarkyti, kad valdžios pareigūnai nesikištų į Kunigų seminariją, kad duotų leidimą mūsų dvasinei Vyresnybei kasmet išleisti pakankamai maldaknygių, Evangelijų ir kt. religinių knygų, kad paleistų iš arešto kun. Zdebskį. Tada vyskupas šį ar kitą kunigą galės paskirti mums klebonu."
Santaika, 1971.IX.26.

Pareiškimą pasirašė 1190 Santaikos katalikų.

* * *

(Tikinčiųjų solidarumas teismo dieną):

Bėgo savaitės, mėnesiai, o kun. Zdebskio teismo diena buvo vilkinama ir kruopščiai slepiama. Lapkričio 11 d. išvakarėse kaip žaibas Prienų parapiją perskriejo žinia: „Rytoj Kaune teisiamas kun. Juozas!"

Rytdiena parodys tikrąjį tarybinės valdžios veidą tikinčiųjų atžvilgiu.

Nuo ankstyvo ryto žmonės užpildė teismo rūmų laiptinę iki 3 aukšto ir kiemą. Daugelio žmonių rankose matėsi gėlės. Visi laukė atvežant kun. Zdebskį. Aplinkui zujo milicininkai. Artėjant teismo valandai, jie pradėjo „daryti tvarką" — jėga stumti žmones laukan. Vieną moterį stumdami net sukruvino. Katalikai buvo išvyti, o jų vietą užėmė teismo salėje didžiulis saugumiečių būrys. Be jų, teismo salėje buvo liudytojai — vaikai, jų tėvai bei iš Prienų atvežti įvairių įstaigų tarnautojai. Reikėjo suvaidinti spektaklį — vyksta viešas teismas... į kurį saugumiečiai suleido tik ateistus. Be abejo, valdžia nenorėjo šį teismą išpopuliarinti.

Tikinčiųjų suėmimai prasidėjo laiptinėje. Vieną jaunuolį suėmė už tai, kad jis padarė pastabą milicininkams, kodėl jie į vidų leidžia tik ateistus, o tikinčiųjų neleidžia. Jaunuolis buvo nubaustas 15 parų daboklės. Teismo koridoriuje buvo suimtas kun. Zdebskio motiną atlydėjęs kunigas ir nuvežtas tardymui į saugumo būstinę.

Lauke prie teismo rūmų minia vis augo. Milicininkai pradėjo suiminėti žmones, kurių rankose matėsi gėlės, ir prievarta grūsti juos į mašinas. Kilo dideis sąmyšis ir riksmas. Milicininkams buvo duotas įsakymas išvaikyti minią, kurią sudarė apie 500 - 600 žmonių Grubiai išvaikius minią, pradėta suiminėti pavienius asmenis. Buvo suimtas pro šalį einantis kunigas ir apkaltintas demonstracijos organizavimu. Per ištisą dieną Ožeškienės gatvėje budėjo milicininkai, neleisdami žmonėms susiburti. „Ko čia stovite kaip kiaulės!" Net šitaip mokėdavo „pasveikinti" žmones milicijos pareigūnai. Net iš artimiausių krautuvių buvo vejami žmonės. „Vykite iš čia davatkas," sušuko į vieną krautuvę įbėgęs milicininkas. Dauguma suimtųjų vakare buvo paleisti. Vieną nuvežė į psichiatrinę, o paskui nubaudė 15 parų daboklės.

Šią dieną žmonės gražiai pademonstravo savo solidarumą su teisiamu kunigu, gi saugumiečių ir milicininkų minia parodė, kaip tarybų valdžia skaitosi su tikinčiųjų teisėmis.

* * *

Sirų karalius Antijochas, kad palaikytų žydų tautos baimę, kiekvieną mėnesį žudydavo tuos, kuriuos jautė ištikimus esančius Dievo įstatymams, tačiau daugelis pasirinko geriau mirti, negu išduoti savo tikėjimą. (1. Mak. 1.)

Kun. Zdebskio teismas turėjo tą patį tikslą — palaikyti tautoje baimės atmosferą, kad niekas nedrįstų reikalauti daugiau laisvės.

Persekiojimas kelia baimę, tačiau Dievo vardu daroma auka, kenčiant dėl savo tikėjimo, žmones pažadina mąstyti ir kovoti už pačias didžiausias žmogiškas vertybes.

* * *

(**Teismas apklausia kun. Zdebskį**):

Kauno rajono liaudies teismas susidėjo iš pirmininkaujančio liaudies teisėjo V. Gumuliausko ir liaudies tarėjų — Palaišienės ir Vasiliausko. Sekretoriavo Černiauskaitė. Teisme dalyvavo prokuroras A. Miliukas, „visuomeninis" kaltintojas S. Ratinskas ir gynėjas A. Riauba.

Teisėjas perskaitė Prienų vidurinės m-los mokytojų susirinkimo, skirto „visuomeniniam" kaltintojui išrinkti, protokolą. Po to, paskelbęs kun. Zdebskio biografinius duomenis (gimęs 1929 m. Kapsuko raj. Naujienos km.), jo apkaltinimą, teisėjas ėmė klausinėti patį kaltinamąjį. (Pateikiame kai kurias ištraukas):

— Teismo baustas?

— Baustas.

— Už ką?

— Už tą patį. Paskui Aukščiausias teismas teistumą panaikino.

— Ar buvo jums kada nors atimtos teisės eiti kunigo pareigas?

— Buvo.

— Už ką?

— To gerbiamam teismui negalėčiau pasakyti, nes mano sąmonėje lig šiol neaišku, už ką man buvo atimtos teisės.

— Ką jūs galite pasakyti apie jūsų kaltinimą?

— Turiu pareikšti, kad nesutinku su kaltinimu, jog aš organizavau vaikų mokymą. Aš neorganizavau, — tai tiesiog būtų neįmanoma dėl laiko: vaikščioti po namus ar važinėti po kaimus. Vaikų žinių patikrinimas, ruošiantis pirmajai išpažinčiai, vyksta visus metus, ir kas nori, gali ateiti. Tik vasarą, atostogų metu, kada vaikai neturi pamokų, jiems yra patogiausia, todėl savaime susidarė didesnis vaikų skaičius.

— Kiek būdavo vaikų grupėse?

— Kartais vienas ir daugiau. . .

— Ar galėjo būti iki šimto?

— Taip, — atsakė su džiaugsmu, — kai kada galėjo būti ir iki šimto. Mano džiaugsmui, yra gana daug sąmoningų tėvų, kurie labai gerai paruošia savo vaikus: apklausinėjus iš karto galima leisti sakramentų. Tačiau yra ir negabių vaikų, kurių iš karto negalima leisti, kol jie dar neįsisavinę tikėjimo tiesų.

— Tardytojo parašyta, kad kai kurie eidavo po dvi savaites.

— Galėjo būti.

— Ar būdavo vedama įskaita, sąrašai?

— Nebuvo. Kas ateidavo, su tais ir buvo pasikalbama. Kad nebūtų neaiškumų, patikrinus žinias jiems būdavo išduodamos kortelės, t.y. leidimas eiti Pirmos Komunijos. Būdavo vaikų, kurie iš karto neatsakydavo į klausimus. Tada jiems paaiškindavau.

— Iš kur jie sužinojo, kad bažnyčioje vyksta toks vaikų apmokymas?

— Paprastai bažnyčioje pranešama per pamokslus, kad tėvai susirūpintų savo vaikais, juos mokytų religijos tiesų ir kad atostogos yra patogiausias laikas, kad, paruošę vaikus, atvestų patikrinti jų žinias.

— Ar jūs vienas pranešdavote, ar ir kiti kunigai?

— Kuris sakydavo pamokslą, tas ir primindavo.

— Ar jūs vienas mokėte vaikus, ar ir kiti kunigai?

— Kadangi Prienų bažnyčioje aš buvau jauniausias, tai man ir teko didesnis darbo krūvis, nes kun. klebonas turi daugiau kitokių darbų.

Kun. Zdebskis buvo kaltinamas, kaip vaikų mokymo iniciatorius kitų kunigų tarpe.

— Vaikų paruošimo sakramentams iniciatorium nebuvau. Tuo man būtų teikiama per didelė garbė. Ir kiti kunigai vykdo šią mums Kristaus ir Bažnyčios uždėtą pareigą mokyti. Būčiau šmeižikas, jei sakyčiau, kad jie nemoko. O kaip kas atlieka šią pareigą, kiekvienas atsakys prieš savo sąžinę.

(Teismas apklausia vaikus):

Po to buvo apklausinėjami nepilnamečiai liudininkai. Paklausęs pavardės, vardo, teisėjas ragindavo:

— Sakyk visą tiesą teismui. Ar pažįsti šitą? Atsigręšk, pažiūrėk!

Vieni atsakydavo „pažįstu", kiti — „ne." Vienas berniukas, ilgai žiūrėjęs į stovintį ir jam besišypsantį kunigą, atsakė: „Labai pasikeitęs." Teisėjui klausinėjant, ko mokė, vieni sakydavo „poterių", kiti — kad „nemokė, o tik klausinėjo". Dar kiti atsakydavo, jog „mokė nedaužyti langų, nekraustyti kišenių, nesimušti, nevogti, klausyti mokytojų, tėvelių." Teisėjas klausinėdavo, kada prasidėdavo ir baigdavosi pamokos, kada būdavo pertraukos. Vieni vaikai pasakydavo laiką, kiti atsakydavo, jog neprisimeną. Teisėjo paklausti, iš ko mokėsi, iš kur gavo katekizmus, beveik visi atsakydavo, kad juos turėjo mama ar bobutė. Nedrąsesni vaikai verkė ir tylėjo. Prieš kiekvieną vaiką kun. Zdebskis atsistodavo, o teisėjas vis primindavo: „Sėdėkite jūs!".

Po to pradėta apklausinėti tėvus. Liudytojas R.: „Paruošiau vaiką ir vedžiau, kad kunigas paklaustų."

— Ar vaikas norėjo, ar pati vedėte?

— Mus tėvai vedė, ir aš vedžiau.

Gynėjas:

— Ar nebuvo jums naudota prievartos: nori nenori — vesk?

— Ne. Gera valia vedžiau.

Liudytojai tėvai daug buvo klausinėjami apie tai, kaip dažnai vedė vaikus pas kunigą, apie ką kunigas pasakojo, kiek vaikų būdavo grupėse ir t.t.

(Valdžios pareigūnų liudijimai):

Vėliau buvo klausinėjami Prienų vietinės valdžios atstovai.

(Liudytojas Kučinskas):

— Liepos mėnesio pradžioje Vykdomas Komitetas gavo signalus iš gyventojų, kad Prienų kunigas bažnyčioje moko vaikus religijos. Nuėjome į bažnyčią r radome apie 50 vaikų ir kiek moteriškių. Kunigas Zdebskis aiškino. Kai atėjome, padarė pertrauką, o mes nuėjome į zakristiją pasikalbėti. Jį įspėjome, kad šiokiu elgesiu nusikalsta įstatymui, o jis atsakė, kad ‚Mokiau ir mokysiu. Kur susikerta Dievo ir Bažnyčios įsakymai su valstybės, Dievo labiau reikia klausyti," ir į mūsų įspėjimus nekreipė dėmesio. Po savaitę vėl nuėjau su komisija, ir vėl kun. Zdebskis vedė pamokymą. Surašytas aktas.

— Ar kun. Zdebskis buvo taktiškas?

— Taip, taktiškas. Jis net pajuokavo pradžioje: „Gal vaikų atėjote? Prašau, pasiruošęs padėti..."

— Ir abu kartu sustatėte aktus?

— Abu.

(Liudytojas M. Naginevičius):

— 1971.VII.9 dalyvavau komisijoje dėl vaikų mokymo bažnyčioje. Bažnyčioje buvo grupė vaikų ir motinų. Kunigas Zdebskis aiškino. Paaiškinom, kad organizuotas religijos mokymas prieštarauja įstatymams, o jis atsakė tai žinąs, bet Dievo įsakymų mokė ir mokys...

Po pertraukos teisėjas garsiai perskaitė byloje esančius dokumentus, įrodančius kun. J. Zdebskio „kaltę":

Bylos lapas Nr. 3: „Prienų raj. Vykdomo Komiteto pirmininko raštas, rašytas RRT įgaliotiniui Rugieniui, kad š.m. liepos mėn. 8 d. Prienų parapijos bažnyčioje rastas altarista Zakaryza su 50 vaikų grupe. Įspėjus, Zakaryza pareiškė: „Mokiau ir mokysiu. Darau, ką sako Dievas." Liepos 9 d. kun. Zdebskis įspėtas pareiškė tą patį. Kun. Zdebskis buvo įspėtas, kad nenori paklusti įstatymams."

Bylos lapas Nr. 20 (iš ankstesnės kun. Zdebskio darbovietės): „Lazdijų raj. vykd. komiteto pirmininkas rašo, kad Kapčiamiestyje kun. Zdebskio įtakoje suaktyvėjo religinis darbas: neša kryžius ir karūnas, nors neturi teisės. Pritraukia pionierius, spaliukus, rašinėja juos į rožančių. Kun. Zdebskis turi motociklą „Java", važinėja po namus. Buvo pas komunistų šeimą, sakydamas galįs jų vaiką pakrikštyti ir namuose."

Visi tie dokumentai — skundai, nuotraukos, įspėjimai — sudarė 53 bylos lapus. Po jų paskelbimo kun. Zdebskis paprašė leisti savo motyvus pateikti paskutiniame žodyje.

(Kaltintojų kalbos):

Prasidėjo teisminiai ginčai.

„Visuomeninis" kaltintojas, Prienų vidurinės mokyklos internato dir. S. Ratinskas savo kalboje pasakė, kad kun. Zdebskis žinąs įstatymus, draudžiančius nepilnamečius vaikus mokyti religijos, bet jis tų įstatymų nepaisąs, motyvuodamas turįs paklusti aukštesniems įstatymams. Įstatymams neleidžiama piktnaudžiauti. Zdebskis griaunąs tai, kas mokoma mokykloje.

Mokiniai negalį įsisavinti programos, abejoją... Bažnyčia žmones bauginanti. Ji neturinti gyvenimo patirties... Tikybos pirmamokslis esąs nepedagogiškas, nes jis rašąs apie paleistuvystę... Tikybos mokymas bažnyčioje buvęs organizuotas, nes apie tai buvo paskelbta per pamokslą... Tikybai mokytis esanti Kunigų seminariją. Į ją esą leidžiama priimti iki 10 kandidatų, tačiau kai tiek neatsiranda, priimami 3-4, ir tai visiškai patenkiną tikinčiųjų poreikius, nes jų skaičius vis mažėjąs. Valstybė tikintiesiems nedaranti kliūčių...

Savo kalbą kaltintojas baigė, atpasakodamas šmeižikišką pletką apie kun. Zdebskį.

Prokuroro kalbos santrauka:

— Tėvai ir globėjai turi pilną laisvę mokyti vaikus tikėjimo dalykų. Už kliudymą atlikti religines apeigas baudžiama. Vatikano II susirinkimo „Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija“ pareiškia, kad be tėvų į vaikus turi teisę ir valstybė. Kun. Zdebskis pažeidė Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės įstatymą. 1971 m. liepos - rugpiūčio mėn. organizavo ir sistemingai vykdė nepilnamečių vaikų apmokymą, iš viso apie 200-300 vaikų, todėl jam turi būti skiriama bausmė pagal įstatymo nurodytą straipsnį...

Toliau prokuroras įrodinėjo, kad kun. Zdebskis tikrai organizavo ir mokė vaikus. Pagal liudininkų parodymus ir pagal kaltinamojo Zdebskio žodžius, nusikaltimas yra tikras ir visiškai įrodytas. Vaikų apmokymą vykdė ir kun. Zakaryza, kuriam dėl susidėjusių aplinkybių ,prokuratūra baudžiamą bylą nutraukė. Baigdamas kalbėti, prokuroras prašė teismą nubausti Zdebskį 1 metams laisvės atėmimo, atliekant bausmę bendro režimo lageryje.

Gynėjas Riauba įrodinėjo, kad kun. Zdebskis neorganizavęs vaikų apmokymo. Jis tik paskelbė susirūpinti vaikų religinėmis žiniomis. Jokios prievartos nebuvo. BK priede LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo yra nurodyta, kaip taikyti Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo straipsnį, pažymint organizavimą ir sistemingą vykdymą. Vieno vykdymo neužtenka. Be to, kai kurie vaikai buvo atėję tik vieną kartą. Ar tai sistemingas mokymas?

Gynėjas priminė Lenino rekalavimą neįžeidinėti tikinčiųjų, o kaltintojas būtent taip ir darė, remdamasis nepagrįstais apie kun. Zdebskį gandais. Baigdamas kalbą, gynėjas prašė teismą netaikyti BK 143 str., o palikti vykdomajam komitetui teisę nubausti kunigą Zdebskį 50 rub. bauda.

(Kaltinamasis virsta kaltintoju):

Po to kun. Zdebskis pasakė savo paskutinį žodį. Jo kalbą teisėjas kelis kartus pertraukė, neleisdamas pasakyti norimas mintis, todėl čia pateikiame užrašytąjį kun. Juozo Zdebskio kalbos tekstą:

Tarp dviejų įstatymų
Teisė gyventi, kai draudžiama gimti

I.

1971 m. rugpiūčio 25 d. buvau areštuotas, ir man buvo iškelta baudžiamoji byla už tai, kad š. m. vasarą Prienų bažnyčioje mokiau vaikus tikėjimo tiesų. Viename bylos aktų užrašyta: „Rasta bažnyčioje apie 70 vaikų ir apie 50 tėvų. Kaltinamas pažeidimu LTSR BK 143 str. 1d., kuris kalba apie Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės. Kaltinimas paskelbtas suimant."

Kuo motyvuoju savo elgseną? Tenka pakartoti tą patį motyvą, kuris buvo pasakytas bažnyčioje, kai ateistų grupė, atėjusi į bažnyčią, paklausė, ar žinąs, kad vaikus mokyti draudžiama. Atsakyti tenka tais pačiais žodžiais, kuriais pirmieji Jėzaus pasiuntiniai paaiškino Aukščiausiam teismui: „Dievo reikia klausyt labau kaip žmonių." (Apd. 5.29).

1. Taigi, pagrindini atsakymą į klausimą, kodėl vaikus mokiau tikėjimo tiesų, duoda Kristaus reikalavimas: „Eikite tad ir mokykite... laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs" (Mat. 28.19). Įsakymas apima visus žmones, neišskirdamas suaugusių ar vaikų. Mokyti — ne savo išminties, ne kurio nors filosofo siūlomo gyvenimo būdo, bet tokio gyvenimo, kokio reikalauja Kristus, ypač pabrėžiant jo didžiausią reikalavimą: nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu. Iš tų, kurie pasisiūlė būti gyvenimo meno mokytojais, nė vienas šitaip reikalauti nedrįso. Net komunistų partija.

2. Šį Kristaus reikalavimą pakartojo Romos Katalikų Bažnyčia savo, kaip juridinio asmens, kodekse trimis paragrafais (CIC, 129, 130, 131).

3. Reikalavimą mokyti vaikus tikėjimo tiesų ir Kristaus nurodyto gyvenimo būdo vykdo vaikų tėvai, tam turėdami natūralią teisę. Jei tėvai nori, kad jų vikas mokytųsi muzikos, kviečia muzikos mokytoją; jei matematikos — tada matematikos mokytoją ir pan.

Tad mes, kunigai, atsiduriame tarp dviejų įstatymų.

Atrodo, kokį tikslą galėtų turėti valstybė, leisdama įstatymus, jei ne piliečių gerovę, kuri neįmanoma be sąžinės laisvės, be tėvų teisės auklėti savo vaikus. TSRS Konstitucija pripažįsta sąžinės laisvę ir tėvų teisę savo vaikų atžvilgiu. Žmogaus teisių deklaracija — pasirašyta. Apie tai prieš metus buvo gana išsamiai išdėstyta tokioje pat kun. A. Šeškevičiaus byloje. Kadangi ir ši dabartinė byla nėra paskiro individo — teisiamojo — reikalas, bet Katalikų Bažnyčios, kaip juridinio asmens, reikalas tam tikroje geografinėje erdvėje, todėl visa tai kartoti, tur būt, nebereikia.

Verta prisiminti paskutinius oficialius šio klausimo aiškinimus. TSKP CK Generalinis sekretorius L. Brežnevas ataskaitiniame pranešime XXIV suvažiavimui pabrėžė: „Negali būti leidžiami ir asmenybės teisių laužymai, piliečių orumo įžeidimai. Mums, komunistams, humaniškiausių idealų šalininkams, tai yra principinis dalykas." (1971.VIII.29. „Pravdos" vedamasis).

RRT įgaliotinis Rugienis oficialiame interviu su užsienio lietuvių laikraščio redaktoriumi Jokūbka pabrėžė, kad Lietuvoje — visiška religijos ir sąžinės laisvė. Niekas neturįs teisės net teirautis apie religinius įsitikinimus. Taip religijos būklę Lietuvoje Jokūbka nupiešia ir savo knygoje „Tėvų žemė", šiais metais išėjusioje iš spaudos Čikagoje. Taip pat kalba ir veika-

liukas „Bažnyčia Lietuvoje“, neseniai Lietuvoje pasirodęs italų ir anglų kalbomis. Vadinasi, ne vien praėjusių, bet ir šių metų oficialus šio reikalo aiškinimas skamba vienodai — kad Lietuvoje visiška religijos laisvė.

Laisvė Katalikų Bažnyčiai, kaip juridiniam asmeniui, turi reikštis leidimu funkcionuoti. Pav., jei leidžiama gyventi, tai tuo pačiu leidžiama ir valgyti, kvėpuoti ir pan. Jei oficialiai leidžiama kunigams egzistuoti, tai tuo pačiu leidžiama ir **reikštis pagrindinėmis savo funkcijomis,** t. y. aukoti, Dievo vardu atleisti nuodėmes (teisti) ir mokyti.

Išeina, kad aš esu teisiamas už savo tiesioginių pareigų atlikimą.

Pažvelgus į bylos lapus dokumentus — ateistų rašytos charakteristikos iš įvairių buvusių darboviečių taip pat mane kaltina **už savo pareigų atlikimą.** Gaila, kad ten neradau charakteristikos iš Kurijos kanceliarijos — ar ir ji būtų kaltinusi už pareigų atlikimą?

II.

(Kaltinamasis: ateistai laužo įstatymus):

Teismo akivaizdoje reikia parodyti ir psichologines aplinkybes, dariusias neabejotiną įtaką mano elgesiui, už kurį esu teisiamas.

Tas aplinkybes sukūrė gyvenimo faktai, kai patys **ateistai arba paskiros institucijos nesilaikė to paties įstatymo,** kalbančio apie sąžinės laisvę, pagal kurį šiandieną esu teisiamas.

Žodis „ateistai“ čia pavartotas kaip labiausiai tinkantis šiam reikalui, kadangi ateistas, ar jis būtų saugumo darbuotojas, ar dirbtų administracijoje, ar švietimo srityje, šiuo atveju reiškiasi vienodai — kaip kovotojas prieš Dievą.

Sąžinės laisvės problemą TSRS įstatymai sprendžia, atskirdami Bažnyčią nuo valstybės. Deja, kai ku-

rių ateistų dėka, Bažnyčia jaučiasi ne askirta nuo **valstybės, bet priešingai — palenkta ateistų interesams,** ir tai — gana dažnai **apgaulės ir klastos kėliu.**

Dėl tų pačių priežasčių tikintieji jaučiasi esą „už borto“, **jaučia nelygybę prieš įstatymą.**

Faktų, kuriuos plačiai žino visuomenė, negali nežinoti ir prokuratūros. Kodėl jos tyli?

Galima prisiminti vieną kitą faktą, arčau susijusį su mūsų byla.

Pirmiausia, tikinčiųjų nelygybę prieš įstatymą išryškina tas faktas, kad ateistai turi savo spaudą, mokyklas, o tikintiesiems tai turėti neleidžiama.

Jei kunigai baudžiami už vaikų ruošimą pirmai išpažinčiai, tai norisi paklausti, ar yra buvusi iškelta nors viena byla ateistams už tikinčiųjų teisių pažeidimą, remiantis 1966 m. paskelbtu BK 143 str. papildymu? Tokių pažeidimų juk yra buvę. Pavyzdžiui, prieš metus buvo atleista iš darbo Vilkaviškio vidurinės mokyklos mokytoja kaip tikinti ir dėl to neturinti teisės dirbti pedagoginį darbą ir net niekur kitur dirbti. Ar tai nėra sąžinės laisvės pažeidimas? Juk tai ne vienintelis faktas mūsų aplinkoje.

Taip pat ateistų siekimas, kad visuomenė, ypač jaunimas, moksleiviai, tarnautojai nedalyvautų Mišiose. Tikriausiai jie intuityviai jaučia, kad lengviausia pažinti Dievą iš veido; jaučia, kad visa, ką mes vadiname malonės veikimu, tuo pačiu ir tikėjimo tvirtumas, yra būtinai surišta su Mišiomis. Vadinasi, sąžinės laisvė yra, tačiau visuomenės, ypač jaunimo vidinė kultūra neturi būti puoselėjama. Yra eilė faktų, kai mokytojai neleidžia į bažnyčią laidotuvėse dalyvaujančių mokinių arba juos iš bažnyčios išveda. Ar tai nėra nusikaltimas prieš sąžinės laisvę? Tokių ir panašių faktų, kuriuos plačiai žino visuomenė, negali nežinoti ir prokuratūros. Kodėl jos tyli? Ar reikia stebėtis, kad tikintieji nejaučia lygybės prieš įstatymus?

(Kaltinamasis: kodėl valdžia dėl to tyli?):

Tikintiesiems ypač nesuprantama, kodėl vyriausybė neatsiliepė nei į vieną tikinčiųjų pareiškimą, kuriuose vyriausybei buvo atskleidžiami esantys nenormalumai tikinčiųjų atžvilgiu. Juk spaudoje buvo paskelbta, kad atitinkanti instancija turi reaguoti į pareiškimus per mėnesį laiko. Pavyzdžiu gali būti ir su šia byla susieti tikinčiųjų veiksmai. Kai šią vasarą, vaikus mokant tikėjimo tiesų, į bažnyčią atėjo ateistų grupė ir pradėjo iš pasalų vaikus fotografuoti, klausinėti jų pavardžių, tuomet motinos stojo ginti savo vaikus. Bažnyčioje kilo triukšmas — taip nedaug reikia visuomenės psichologijai, kad pasikartotų kažkas panašaus į Kražių įvykius caro priespaudos laikais. (Norėtųsi paklausti, ar visa tai ugdo pagarbą Konstitucijai?) Po šio įvykio 89 tėvai parašė skundą Liaudies Kontrolės Komisijai prie TSKP CK, reikalaudami „sustabdyti siautėjimą prieš tikinčiuosius". Į kreipimąsi nebuvo jokio oficialaus atsakymo, nors siuntėjo adresas buvo.

Tokių ir panašių faktų akivaizdoje savaime formuojasi klausimas: argi tikinčiųjų visuomenė nėra už įstatymo ribų? Ar reiktų stebėtis, jei visuomenėje kiltų minčių, kad sąžinės laisvė Konstitucijoje, Žmogaus Teisių Deklaracijos pasirašymas ir kt. — tai tik propaganda? Lygiai kaip ir 1966 m. BK 143 str. papildymas, dėl bausmių už tikinčųjų laisvės pažeidimus; taip pat ir Rugienio interviu Jokūbkai; ir veikalai „Tėvų žemė", „Bažnyčia Lietuvoje" ir kt., kurie kalba apie sąžinės laisvę...

Kodėl, tai matydamos, prokuratūros tyli? Argi yra kokie **slapti įstatymai,** priešingi oficialiems ir nežinomi visuomenei?

Pažvelkime toliau.

(Kaltinamasis: ateistų apgaulės ir klastos):

Eilėje atvejų **ateistų elgesys dvelkia aiškia apgaule ir klasta** sąžinės reikalavimų atžvilgiu. Kodėl visa tai nebūna baudžiama? Ne kartą ateistų elgesys tikinčiųjų atžvilgiu būna panašus į Šekspyro raštuos atvaizduotą hercogo Glosterio elgesį XV a., kuris, siekdamas Anglijos karaliaus sosto, visus konkurentus slapta žudydavo, o prieš visuomenę sugebėdavo pasirodyti net su maldaknyge rankose.

1. Ar nepažeidžia sąžinės laisvės klastinga ateistų pastanga. . . — šaly, kurios Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę — griauti Bažnyčią iš vidaus, sudarant vaizdą, jog vyskupai savo postuose, kad potvarkiai išeina iš vyskupo kanceliarijos, nors tuo tarpu kunigų skirstymas į darbovietes ir daugelis kitų potvarkių būna diktuojami ateistų, stengiantis pasiekti, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtis būtų panaši į Pravoslavų Bažnyčios būklę?

2. Ar nedvelkia klasta stengimasis kai kuriuos kunigus ir net vyskupus kompromituoti tikinčiųjų ir net Vatikano akyse? Pav., ar tai tikinčiųjų noras, kad energingas ir sveikas vysk. V. Sladkevičius Vatikano pasauliniame vyskupų sąraše būtų tituluojamas „sedi datus"?

3. Ar nerodo klastos tas faktas, kad Kunigų seminarija egzistuoja, bet į ją teledžiama priimti, o tuo pačiu ir išleisti, tik po 4 - 5 kandidatus, kai tuo tarpu Lietuvoje kasmet miršta po 20 - 30 kunigų. Tą pat rodo ir stengimasis, kad į seminariją nepatektų ypatingai gabūs ir aukštos vidinės kultūros studentai ir profesoriai.

4. Panašiai ir su vaikų mokymu. Nors Pirmos Komunijos leidžiama eiti, bet ką reiškia reikalavimas klausinėti vaikus po vieną (juk juridiškai apiforminto tokio įstatymo nėra)? Kaip paruošti po vieną tose parapijose, kur per vasarą vaikelių būna keli šimtai? Tė-

vai teisėtai šiam reikalui laukia mūsų, kunigų, pagalbos. Ir kas belieka daryti? Leisti vaikučius Pirmajai Komunijai neparuoštus? Tai, ko žmogus nepažįsta, negali ir pamilti. Ar čia neslypi klastinga pastanga **tyliai atimti vaikus iš tėvų?** Tada ateistai galės pasakyti: pas mus sąžinės laisvė — žmonės patys tikėjimo atsisako. . .

Bet juk tokia tikėjimo laisvė yra panaši į **leidimą gyventi, kai draudžiama gimti.**

(Įspėjimas teisėjam):

Gerb. teisėjai, norisi galvoti, kad ir jūs, kaip ir daugelis jaunesnės kartos žmonių, šiandien Dievą pažįstate iš „Biblijos linksmybių" ir panašių knygų, bet ne tą Dievą, kuris dėl mūsų ant Kryžiaus mirė; todėl turėdami savo specialybėje aukštojo mokslo diplomus, vargu ar dabar išlaikytumėte tokį tikėjimo dalykų egzaminą, kokius vaikai laiko prieš Pirmąją Komuniją.

Jau vien tik šitai prisiminus (kadangi, Rachmanovos žodžiais tariant, ir jūs esate žmonės, „naujų žmonių fabriko" pagaminti), mes turime jums atleisti už šį teismą ir melsti Dievą atleidimo. Tą dieną, kai bažnyčioje, kaip minėjau, buvo sukeltas triukšmas, vėliau vaikučių paklausiau: „Vaikučiai, ar reikia šitų žmonių neapkęsti?" Jie atsakė: „Ne!" — „O koks svarbiausias Jėzaus reikalavimas?" — „Nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu," vėl jie atsakė.

Vėl prisimenant tuos faktus, kurių vieną kitą, kaip pavyzdį paminėjau, kuriuos plačiai žino visuomenė ir kurių negali nežinoti prokuratūros, norisi paklausti: kodėl visa tai toleruojama, o aš esu teisiamas, apkaltinus sąžinės laisvės pažeidimu? Kaip pilietis gali būti baudžiamas pagal tokius įstatymus, kurių, kaip matome, daugeliu atveju nesilaiko net paskiros valstybinės institucijos? Jau vien tai, kad kunigui keliama šitokia byla, yra nusikaltimas sąžinės laisvei, kaip pastanga atimti iš tėvų vaikus. Gal būtų galima mane kaltinti

sąžinės laisvės pažeidimu, jei būčiau mokęs tėvams nežinant.

Nejaugi pati valstybė pamiršta savo Konstitucijos reikalavimus, visa tai toleruodama?

Pagaliau pats straipsnis, pagal kurį esu teisiamas, atrodo, lyg **be aiškių kontūrų**. Pavyzdžiui, galime prisiminti, kad ir tokią pat bylą 1964 m., kurioje taip pat už vaikų mokymą buvau nuteistas metus kalėti. Paskui, praėjus keliems mėnesiams, atėjo vyriausybės įsakymas paleisti ir teistumą panaikinti. Išteisinamajame akte buvo motyvas: „Ištirta, kad prievartos vaikams nebuvo.“ Bet šitai teismas žinojo ir nuteisdamas kalėti. Apie prievartą vaikams teismas net neužsiminė. 0 143 str. byloje buvo aiškinamas taip: draudžiama organizuoti ir dėstyti religijos tiesas mokykloje (ne bažnyčioje). Nežiūrint, kad šituo nebuvau kaltinamas, teismas vis tiek teisė. Kaip tai suprasti? Ir jei paskui išteisino, kodėl dabar vėl esu tuo pačiu straipsniu teisiamas? Juk ir dabar teismas gerai žino, kad prievartos vaikams nebuvo. Tai liudija ir tėvų kreipimasis šiuo rekalu į TSRS vyriausybę: vaikai buvo mokomi ne mokykloje; mokomi pagal tėvų valią.

Juk tokiomis pat aplinkybėmis įstatymas negali būti suprantamas vieną kartą vienaip, kitą — kitaip.

Taip pat nepavyko išaiškinti, kur yra paskelbtos „įstatymais numatytos taisyklės“? Nei tardytojas, nei Vilniaus juridinė konsultacija į šį klausimą neatsakė.

III.

(Ar klausyti Dievo ar žmonių?):

Kokia viso to išvada?

Nors žmogiškai, trumparegiškai, žvelgiant, visada panašiais atvejais norėtųsi pakartoti Jėzaus žodžius: „Tėve... atitolink nuo manęs šitą taurę,“ tačiau iš tikrųjų mes, kunigai, turėtume **jums dėkoti** už šį ir panašius teismus. Šie faktai priverčia mūsų sąžines pra-

kalbėti, neleidžia užmigti, verčia apsispręsti, mus pastato prieš dvi galimybes.

Viena galimybė — rinktis vadinamą **„taikaus bendradarbiavimo su ateistais“** kelią: bandyti tarnauti dviem valdovam, pataikauti ateistų užmačioms — kad kunigas užimtų savo pareigas, bet nebūtų pavojingas ateizmui; kad pats išvaikytų iš bažnyčios jaunimą, neleistų dalyvauti apeigose, procesijose, kad neleistų patarnauti Šv. Mišiose; kad, vaikus ruošiant Pirmajai Komunijai, pasitenkintų tik poterių mokėjimu, be jokio supratimo apie Mišių paslaptį — viso krikščioniškojo gyvenimo centrą; kad kunigai negalvotų, kokia bus krašto padėtis po 10-20 metų! Tai reiškia, kad kunigai neturi atlikti tiesioginių pareigų, turi ryžtis konfliktui su savo sąžine, tesirūpinant pietų valgių sudėtimi. Jis turi pasistengti užmiršti, kad vaikučiams vis tiek bus kalbama apie Dievą, tačiau apie tokį, **kokio iš tikrųjų nėra.** (Aš taip pat netikiu tokį Dievą, kokį piešia mūsų aplinkos spauda, radijas...)

Jūs man už grotų parodėte tūkstančius jaunuolių. Nė vienas jų nepažįsta Dievo tokio, kuri reikia mylėti, kuris mus myli. Jiems niekas apie tokį Dievą nekalbėjo, niekas jų nemokė rasti savo laimę, darant gera kiekvienam žmogui, netgi priešui. Gerai žinau, jei mes, kunigai, apie tai nekalbėsime, — akmenys pradės šaukti, o Dievas pareikalaus iš mūsų jų likimo.

Štai ką reiškia mūsų aplinkoje taikus bendradarbiavimas su ateizmu, ko niekaip negali suprasti užsienyje gyveną tikintieji.

Antra galimybė — tai būti kunigu pagal Kristaus mintį, ryžtantis eiti pareigas, kurių reikalauja Kristus, Bažnytinė Teisė, o kartu priimti visa, ką Apvaizda leis išgyventi, kaip šiuo atveju matome — rinktis langus su grotomis, kaip kad tardytojai sakė: „Nenorėjai keptos anties, tai dabar kalėjimo duoną valgysi.“

Tačiau jei mūsų, kunigų, šiandien neteis teismai, tai mus teis tauta! Pagaliau ateis Aukščiausiojo teisingumo valanda. Šito mums, kunigams, bijoti, tepadeda Dievas, labiau kaip jūsų teismo.

Aš vėl prisimenu tuos tūkstančius jaunuolių už grotų. Jie vaikystėje nemokėjo klausyti tėvų... Man brangi šalis prie Nemuno krantų. Gerai žinau, kad jos tenai nebus, jei jos vaikai nepajėgs klausyti tėvų. Apie tai aš jiems kalbėjau. Pasakiau jiems, kad tai Dievo reikalavimas.

Jei jūsų sąžinė tai laiko nusikaltimu, pripažinkite fanatiku ir teiskite mane, bet tuo pačiu ir save!

Prašau teismą atsižvelgti į suminėtas psichologines aplinkybes ir nepamiršti, kad teismo sprendimas gali versti tikinčiųjų bendruomenę galvoti, jog kai kurie Konstitucijos paragrafai yra tik propagandai. Ar gali būti pagarba reikalavimui, verčiančiam prieštarauti sąžinei; ar gali likti pagarba įstatymui, jei jis baudžia už savo pareigos atlikimą?

Dar lieka pakartoti pirmų apaštalų žodžius, pasakytus teismui: „Dievo reikia klausyti labiau, negu žmonių."

(Teismas: esi kaltas):

Po kunigo J. Zdebskio kalbos sekė dviejų valandų pertrauka. Sugrįžęs po ilgo pasitarimo, teismas paskelbė LTSR vardu šitokį nuosprendį:

„Zdebskį Juozą, Vinco, gim. 1929 m., pripažinti padariusį nusikaltimą, numatytą LTSR BK 143 str. 1d., ir nuteisti vieniems metams laisvės atėmimo, atliekant bausmę bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Bausmės pradžią skaityti nuo 1971 m. rugpiūčio 26 d."

1971 m. gruodžio mėn. 9 d. LTSR Aukščiausiojo Teismo teisminė baudžiamųjų bylų Kolegija nutarė, kad

kun. Zdebskis pripažintas kaltu pagrįstai ir paskirta bausmė atitinka padarytą nusikaltimą ir jo asmenybę.

Dabartiniu metu kun. J. Zdebskis atlieka bausmę Pravėniškėse.

Kenčiančių už tikėjimą auka teatgaivina mūsų tėvų žemę!

KUNIGO PROSPERO BUBNIO TEISMAS

1971 m. vasarą į Raseinius turėjo atvažiuoti vyskupas teikti Sutvirtinimo sakramentą. Rajono kunigai buvo gavę vyskupo nurodymą patikrinti sutvirtinamųjų tikėjimo žinias ir duoti korteles.

Girkalnio parapijos klebonas P. Bubnys tikintiesiems pranešė, kad tėvai vaikus patikrinimui atvestų į bažnyčią. Tėvai taip ir darė, kol vieną dieną į bažnyčią įsibrovė grupė Raseinių rajono vykdomojo komiteto atstovų. Radę bažnyčioje vaikus, belaukiančius kunigo, atstovai ėmė juos gaudyti ir per miestelį tempti į gaisrininkų būstinę; ten juos gąsdinimais ir grasinimais privertė rašyti pareiškimus, jog kunigas Bubnys juos mokęs tikėjimo tiesų. Vaikai buvo taip prigąsdinti, jog net verkė, o kai kurie paskiau net susirgo.

1971 m. lapkričio mėn. 12 d. Raseiniuose įvyko liaudies teismas. Dalyvauti teisme turėjo teisę tik pareigūnai ir liudininkai. Tikintieji stovėjo lauke už durų. Niekas nesitikėjo, kad kun. Bubnys bus nuteistas — juk jį valdžios pareigūnai užtiko egzaminuojantį vieną vaiką, o kiti vaikai laukė savo eilės bažnyčioje. Tik tada, kai teismas išėjo pasitarti ir prie teismo būstinės privažiavo milicijos mašina, visiems pasidarė aišku — kun. Bubnys bus nuteistas. LTSR vardu teismas nusprendė pripažinti kun. P. Bubnį kaltu ir paskyrė vienerių metų bausmę, atliekant ją griežto režimo lageryje. Perskaičius sprendimą, kun. Bubnys buvo su-

imtas ir, žmonėms verkiant, išvežtas į Lukiškio kalėjimą.

* * *

Dar prieš teismą kun. P. Bubnys įrašė savo gynimosi kalbą, kurią čia ir pateikiame.

Gerbiamas teisme,

man tenka svarbi pilietinė pareiga pasisakyti svarbiu gyvenimo klausimu: ar esu kaltas dėl religijos mokymo? Čia kyla klausimas, ar religijos išpažinimas (išpažinimas ne medžiams ar akmenims, bet žmonių akivaizdoje) ir tuo pačiu jos skelbimas yra esmėje blogas ir neleistinas? Jei leistas, tai ar aš turiu teisę ir pareigą tai daryti?

(Kaltinamasis: ar turiu teisę atsisakyti patarnauti tėvams?):

Suvienytų tautų bendruomenė ir šalies Konstitucija pakilo aukščiau viduramžių galvosenos dėsnio, — kieno valdžia, to ir religija — pripažindamos sąžinės laisvę ir religijos laisvę. Pripažindamas nusikaltimu religijos mokymą, aš nusikalsčiau per ilgus amžius žmonijos sunkiai pasiektai žmogaus sąvokai ir dvasinei pažangai. Aš gerbiu tėvų teisę patiems nuspręsti, ar jų vaikai turi būti religingi, ar ne. Jie patys atvedė savo vaikus religinių žinių patikrinimui. Niekam nebuvo nustatyta diena, kada kas turi atvesti savo vaikus. Taupant darbo žmonių laiką, buvo taikomasi prie vienintelio per Girkalnį kursuojančio autobuso. Aš nesistengiau tyčia nesiskaityti su pareigūnais ir jų reikalavimais.

Be pareigų valstybei, aš, kaip kunigas ir klebonas, turiu pareigų religijai ir Bažnyčiai, įpareigojančių mano sąžinę.

Kunigo esminė, paties Kristaus uždėta, pareiga yra skelbti Evangeliją, mokyti tautas ir dalinti Dievo ma-

lones, teikiant sakramentus. Jei tarybų valdžia dar galutinai neuždarė Kunigų seminarijos, kurioje mokosi bei studijuoja tikėjimo dalykus, tai ji sutinka, kad tos žinios būtų panaudotos tikėjimo mokymui. Per šventimus kiekvienas kunigas įsipareigoja pačiam Dievui, o per vyskupo duodamą paskyrimą gauna Bažnyčios nuostatais tvarkomą įsakymą mokyti ir pašventinti Dievo Tautą. Taigi jis, sąžiningai elgdamasis, negali neskleisti ir nemokyti religijos, anot apaštalo šv. Pauliaus: „...Vargas man, jei aš neskelbčiau Evangelijos!" (1 Kor., 9,16). Tėvai taip pat turi teisę mokyti savo vaikus religijos. Jei jie savo lėšomis išlaiko kunigą, tai ar kunigas turi teisę atsisakyti patarnauti tėvams tuose dalykuose? Kokia atrodytų nesąmonė, turint teisę ir turint priemones, uždrausti jomis pasinaudoti? Tai būtų panašu į leidimą žmogui turėti rankoje plaktuką, bet versti jį vinis kalti kumštimi. Toks reikalavimas neatitinka sveiko proto sprendimų, todėl nenuostabu, kad daugumai žmonių yra visai nesuprantamas.

(Kaltinamasis: ar turiu teisę nevykdyti pareigos?):

Jei jau kiekvienas padorus žmogus neturi būti abejingas tiesos ir doros dalykams, tai tuo labiau neturi tylėti kunigas, kuriam per Kristų leista pažinti dieviškoji tiesa. Nes neduota kito vardo žmonėms po dangumi, per kurį mes turime būtų išgelbėti, kaip tik Jėzaus vardas (plg. Apd. 4.12). Kristaus mokslas yra žmonijos kultūros ir gėrio pagrindas. Kiek protingoji būtis yra aukščiau už neprotingąją, tiek dvasinė kultūra yra vertingesnė už materialinę. Žmonių įstatymus keičia laikas ir vieta, ir jie darosi priešingi tiems, kurie buvo anksčiau. Kristaus įstatymai yra paremti pačia žmogaus prigimtimi ir nesiliaus buvę, kol žmogus gyvena. Kristaus istorija nesibaigė mirtimi ant kryžiaus. Jis amžinai gyvas. Tai liudija ir čia ši diena. Jis ateina, kaip pažadėjo, nevėluodamas, su didele galybe ir di-

denybe, kaip tas, kuriam atiduota visa valdžia danguje ir žemėje. Jam priklauso ir visi tikintieji, ir visi bedieviai, kiek tik jų bebūtų. Jo vėtyklė yra jo rankoje, ir jis atskirs pelus nuo grūdų.

To akivaizdoje sąžinė verčia mane nuogąstauti ne dėl „nusikaltimo", kad vaikus mokiau tikėjimo tiesų, bet dėl apsileidimo taip svarbias pareigas vykdant, nes, sudėjus visą kaltintojų apskaičiuotą laiką, kiekvieno vaiko tik būtiniausių žinių (Pirmajai Komunija; patikrinimui neišėjo nė po 10 minučių. Tai ar galima kalbėti apie mokymą?

Mano vienintelis pasiteisinimas — tai per trumpas laikas iki vyskupo atvykimo į Raseinius. Aš negaliu sau priskirti nei nuopelnų pas Dievą, nei kaltės prieš įstatymus.

Jei šiandien man reikia viešai pasakyti, ar mokiau religijos, tai aš negaliu to išsiginti ar apgailestauti, nes tai reikštų sąžinės kreivumą ir Kūrėjo teisių nepaisymą dėl žmonių įstatymų. Jei žmonių įstatymai nesiderina su Kūrėjo duotais prigimties įstatymais, tai ne prigimtis klysta, bet žmonių supratimas; o dėl to žmonės kenčia ir kentės, kol apsižiūrės, kur padarė klaidą, nukrypdami nuo Kūrėjo plano.

Šią iškilmingą man, žemės dulkei, paskirtą valandą aš negaliu išsižadėti mus mylinčio Jėzaus, raginančio netrukdyti mažutėliams ateiti pas Jį. Aš noriu pasakyti: **Tebūnie garbė Jėzui Kristui!**

Praslinkus mėnesiui po nuteisimo, 1971 m. gruodžio 9 d. Aukščiausias teismas patvirtino Raseinių laudies teismo sprendimą.

(Tikinčiųjų skundas Maskvai: mes kleboną prašėm. . .):

Girkalnio ir kaimyninių parapijų tikintieji, skaudžiai pergyvendami dėl padarytos kunigui skriaudos, nusivylę vietine valdžia, kreipėsi pareiškimu į TSRS

Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininką ir TSRS generalinį prokurorą.

P a r e i š k i m a s

1971 m. lapkričio mėn. 12 d. Raseiniuose (Lietuvos TSR) buvo nuteistas vieneriems metams kalėjimo kun. Prosperas Bubnys, gyvenąs Raseinių raj. Girkalnio parapijoje. Gruodžio 9 d. Lietuvos TSR Aukščiausias teismas tą nuosprendį patvirtino.

Kunigo „kaltė" buvo ta, kad jis sąžiningai ėjo savo pareigas: padėjo tėvams paruošti jų vaikus Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimui.

Mes nenorime tikėti, jog čia nebuvo klaidos. Juk mūsų Konstitucija garantuoja religijos ir sąžinės laisvę, o Lenino dekretas dėl Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės sako: „Piliečiai turi teisę mokytis religijos savo iniciatyva." Mūsų klebonas savo iniciatyva ir mokė juk jis nėjo vaikų mokyti į mokyklą. Įvyko kaip tik priešingai: Raseinių raj. vykdomojo komiteto atstovai, pasikvietę mokyklos mokytojus, tiesiog įsibrovė į bažnyčią ir, radę vaikus, belaukiančius klebono (tikėjimo žinių patikrinimui), sukėlė triukšmą. Atstovai gaudė išsigandusius vaikus ir per miestelį tempė į gaisrininkų būstinę; ten juos uždarę, grasinimais vertė rašyti kleboną kaltinančius pareiškimus. (Kai kurie vaikai nuo gąsdinimų net susirgo.) Grasinami, išsigandę ir verkdami vaikai rašė pareiškimus, visai neskirdami žodžių „mokyti" ir „patikrinti". Tuo ir pasinaudojo sąžinės laisvės priešai, kad galėtų kunigą apkaltinti sistemingu vaikų mokymu. Na, o jei kunigas ir mokė vaikus nevogti, neišdykauti, gerbti tėvus, mylėti artimą, — argi tai nusikaltimas? Iš savo gyvenimo patirties mes aiškiai matome, jog tikėjime išauklėti vaikai užauga geresniais žmonėmis, be blogų įpročių. Mes ir norime savo vaikus tokius išauklėti, tačiau neturime jokių vadovėlių, iš kurių galėtume vaikus mokyti tikė-

jimo tiesų. (Juk socialistinės Lietuvos metais nė karto nebuvo išleista katekizmų ar kitokių religinių vadovėlių). Beliko vienintelė išeitis: prašyti klebono, kad jis mums padėtų. Deja, už religinę paslaugą mūsų klebonas nuteistas kalėti.

(Tikintieji kaltina: ateistams duodama daugiau teisių į vaikus nei tėvams):

Ateistų ir valdžios savivaliavimas mus, tikinčiuosius, labai įžeidžia ir pažemina, nes prievarta parodomas tikinčiųjų nelygiateisiškumas su netikinčiaisiais. Tik ateistams suteikiama galimybė auklėti savo vaikus nevaržomai, t.y. ateistiškai, o tikintiesiems atimamos visos teisės ir galimybės auklėti savo vaikus pagal savo įsitikinimus. Dar daugiau: ateistams suteikta daugiau teisių kištis į mūsų vaikų auklėjimą, negu patiems tėvams. Jie stengiasi svetimus vaikus prievarta paversti bedieviais, vaiko juos iš bažnyčių, gąsdina, neleidžia prieiti Pirmos Komunijos, o kunigą, kuris prašomas tėvų „sava iniciatyva" pamokė vaikus tikėjimo ir doros — baudžia kalėjimu.

(Tikintieji prašo):

Mes prašome neleisti tokio savivaliavimo, kai pažeidžiamos mūsų, tėvų, teisės į savo vaikus. Prašome sąžinės laisvės ir lygių teisių, kaip yra žadėjęs Leninas ir kaip skelbia tarybinė Konstitucija.

Prašome išleisti katekizmų, kad turėtume iš ko mokyti savo vaikus.

Prašome kunigams leisti bažnyčioje vaikus mokyti tikėjimo tiesų — laikytis Lenino dekreto.

Taip pat prašome jūsų pagalbos, kad kun. P. Bubnys būtų paleistas iš kalėjimo.

P.S. Po šiuo pareiškimu pasirašė 1344 Raseinių raj. tikintieji tame tarpe 570 iš Girkalnio parapijos, 43 parašų lapai pridedami prie šio pareiškimo.

Laukiame atsakymo šiuo adresu:

LTSR, Raseinių raj.
Girkalnis,
Lukinskaitei Blazei,
Kazimierskytei Anelei.

1971.XII.11.

(Maskva neatsako):

Nors girkalniečiai prašė apginti jų teises ir paleisti iš kalėjimo kun. P. Bubnį, tačiau tas liaudies balsas tarybinės vyriausybės liko neišgirstas.

Gi kun. P. Bubnys tuo tarpu valgo kalėjimo duoną Kapsuko griežto režimo lageryje ir savo likimu nesiskundžia. Šv. Kalėdų proga jis rašė: „Patekdamas į kalėjimą, aš dalinai jo ilgėjausi ir džiaugiausi galimybe atskirti nuo pasaulio, likti niekam nežinomas ir sąmoningai prisiimti atgailos bei aukos dvasią..."

VALKININKŲ KLEBONO PERSEKIOJIMAS

(Administracinė bauda):

1970.IX.28 d. Varėnos raj. administracinių nuobaudų komisija nubaudė Valkininkų kleboną kun. Algimantą Keiną 50 rub. bauda už „Įstatymų apie religinius kultus" pažeidimą. Kun. A. Keina apskundė nuobaudų komisiją Varėnos liaudies teismui, prašydamas neteisingą nuobaudą panaikinti.

* * *

(Kreipėsi į rajoninį teismą):

1970.XI.3 Varėnos raj. liaudies teismas išnagrinėjo kun. A. Keinos bylą. Teismo pirmininkas — liaudies teisėjas J. Burokas, atsakovas — Varėnos raj. DŽ DT vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Visockis.

Teismas ieškinį atmetė dėl šių motyvų:

1. „1970.VII.4 Valkininkų bažnyčios zakrstijoje buvo ruošiami trys vaikai Pirmajai Komunijai, kuriuos kolektyviai mokė pil. E. Kuraitytė.“

2. „1970.VIII.30 kun. A. Keina viešai paskelbė, kad bus laikomos Mišios už mokinius.“

3. „1970.IX.6 kun. A. Keina leido Mišioms patarnauti dviem nepilnamečiam berniukam.“

Kiti motyvai mažiau svarbūs.

(Į aukščiausiąjį teismą):

Tada kun. A. Keina kreipėsi į LTSR aukščiausiojo teismo pirmininką paaiškindamas, kodėl Varėnos raj. liaudies teismo sprendimą laiko neteisingu:

1. „pil. E. Kuraitytė vaikų nemokė, nes ji dirba bažnyčios šlavėja. Kai tėvai, neradę kunigo bažnyčioje, jos pasiteiravo, ko kunigas vaikus klausinėja, ši ir parodė katekizme reikiamus klausimus. Ar dėl to klebonas kaltas?“

2. „Rugpiūčio mėnesį, sumos metu (sekmadienį), tėvams paprašius, buvo laikomos Mišios už jų vaikus, kad jie būtų geri, darbštūs, pavyzdingi. Nuo kada pradėta skirti pabaudas už meldimąsi bažnyčioje kilniu tikslu? Melstis už tėvus ir vaikus yra kunigo pareiga.“

3. „Nėra jokio įstatymo, kuris draustų nepilnamečiams patarnauti Šv. Mišioms. Berniukai atėjo savo noru, su tėvų sutikimu. Nei tėvų, nei vaikų, atėjusių į bažnyčią melstis, klebonas neturi teisės išvaryti. Kiekvienas meldžiasi, kur nori: prie durų ar prie altoriaus.“

LTSR aukščiausiojo teismo pirmin. pavaduotojas Čapskis atsakė: „Iš pristatytų papildomų duomenų darytina išvada, kad komisija turėjo teisę jus nubausti už kulto įstatymo pažeidimą.“

(Į prokurorą Maskvoje):

1971.XI.5 kun. Keina kreipėsi į TSRS prokuratūrą, kuri atsakė, jog klebonas nubaustas teisingai. Prokuratūra praleido pro pirštus faktą, kad Varėnos raj. administracinių nuobaudų komisija, norėdama kleboną nubausti, **net datą suklastojo:** iš tikrųjų aktas dėl trijų vaikų „mokymo" buvo surašytas 1968 m., o komisija parašė 1970 m. datą, nes žinojo, kad bauda negali būti skiriama vėliau kaip per mėnesį nuo nusižengimo dienos.

1971.X.4 ta pati Varėnos raj. vykdomojo komiteto komisija antrą kartą nubaudė Valkininkų kleboną 50 rub. bauda už tai, kad jis leidžia nepilnamečiams patarnauti Šv. Mišiose. Komisijos posėdžio metu kun. Keinai **nebuvo leista net pasiaiškinti.**

Klebonas vėl kreipėsi į liaudies teismą, siekdamas baudos panaikinimo. Pirmas teismo posėdis buvo 1971. XI.15 Varėnoje. Kun. Keina paaiškino, kad jis vaikų neorganizavo ir patarnauti Šv. Mišioms jų nemokė — vaikai ateidavo savo noru ir leidžiant tėvams. Klebonas nurodė, jog LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1966.V.12 dienos įsakas nedraudžia nepilnamečiams patarnauti per pamaldas ir kad jis buvęs nubaustas remiantis kaip tik šiuo įsaku. Sulig LTSR Konstitucijos 85 str. ir CKP 8 str. teismas turi klausyti tik įstatymo, o ne kažkokių instrukcijų.

Kadangi nebuvo raštiškų įrodymų, kad klebonas organizavo vaikus patarnauti Mišioms, teismo posėdis buvo atidėtas.

Antras posėdis įvyko 1971.XII.7. Teismui buvo pateikti du raštiški liudijimai, kad kun. Keina orgnizavęs vaikus patarnauti prie altoriaus.

(O liudijimai klastojami):

Klebonas parodė, kad berniuko **Vyto Kazlausko liudijimas netikras, nes jis parašytas J. Visockio ranka, o**

parašas išgautas vaiką gąsdinant elgesio sumažinimu. Ir pats berniukas verkdamas teismui paliudijo, kad jis buvo bauginamas ir dėl to pasirašė J. Visockio parašytą raštą.

Kitas raštiškas liudijimas buvo Valkininkų vidurinės mokyklos direktorės ir dviejų mokytojų skundas prieš kleboną, kad ji užsiimąs su vaikais ir todėl trukdąs ateistinį auklėjimą. Kun. Keina paaiškino, kad **skundas yr suklastotas, nes vienas nurodytų mokytojų** skundo nepasirašė, o **jo parašas yra padirbtas.** Klebonas dar pastebėjo, kad instrukcijos, kuriomis remiantis jis buvo nubaustas, neturi įstatymiškos galios, nes jos niekur nepaskelbtos, o ant jų viršelio net yra užrašas: **„Spaudoje neplatinti."**

Teisme kalbėjusio prokuroro kalba daugiau buvo panaši į ateistinę paskaitą su piktų grumojimų atspalviu. „Kas bus, jei tėvai patys mokys vaikus?" klausė jis piktai, tuo pabrėždamas tėvų beteisiškumą auklėjant savo vaikus.

Teismas patvirtino, jog klebonas nubaustas teisingai. **Vienintelis „įrodymas" — priversto vaiko liudijimas, kurį jis verkdamas teisme atšaukė.**

Tikinčiųjų buvo prisirinkusi pilna salė. Teismo metu žmonės verkė, negalėdami likti abejingais klastos ir apgaulės liudininkas. Išgirdę teismo sprendimą, visi taip pasipiktino, kad valdininnkai dėl visa ko iškvietė net miliciją.

* * *

Kadangi klebonas ir po antrojo teismo sprendimo nenušalino vaikų nuo altoriaus, tai Valkininkų parapijos vykd. komiteto pirmininkui buvo atsiųstas iš rajono raštas, kuriame gąsdinama, kad gali būti uždaryta Valkininkų bažnyčia, jei kun. A. Keina ir toliau pažeidinės kulto įstatymus.

Jokie gąsdinimai, teismai ir kt. persekiojimai negali palaužti tų, kurie pasiryžę Dievo labiau klausyti, negu žmonių.

KUN. ŠEŠKEVIČIAUS PERSEKIOJIMAS

(Bausmę atlikęs vis dar baudžiamas):

Kun. A. Šeškevičius už vaikų religinį mokymą 1970.IX.9 Molėtų raj. liaudies teismo buvo nubaustas vieneriems metams kalėti griežto režimo lageryje. 1971. IX.9 baigęs bausmę, jis kreipėsi į Kaišiadorių vyskupijos valdytoją, prašydamas paskyrimo į parapiją. RRT įgaliotinis atsisakė jam duoti registracijos pažymėjimą ir liepė dirbti kitokios specialybės darbą, motyvuodamas, kad nesilaikęs tarybinių įstatymų. Tada kun. Šeškevičius kreipėsi į LTSR Ministrų Tarybos pirmininką:

„Jei jau nusikaltau tarybiniams įstatymams, tai paskirtą bausmę atlikau ir dar gavau gerą charakteristiką. Be to, mane paleidžiant, teisės man nebuvo susiaurintos, tai už ką be jokio teismo vėl esu baudžiamas net visam gyvenimui? Didžiausi tironai, bausdami žmogų, nurodo įstatymų straipsnį ir bausmės terminą bei apeliacijos įstaigą. Tik man neleista tai žinoti. Ar yra pasaulyje tokia valstybė, kuri leistų taip elgtis su savo valdiniais? Kaip tai suderinti su žmogaus teisių deklaracija, kurią yra pasirašiusi ir Tarybų Sąjunga?..

Neleidimas eiti kunigo pareigų mane stumia į nusikaltimą, nes vis tiek pasilieku kunigu, ir teks atlikti bent kai kurias kunigo pareigas, o tai valstybė laikys nelegaliu darbu, ir manęs vėl lauks kalėjimas."

Į kreipimąsi kun. Šeškevičius atsakymo nesulaukė. Tada jis kreipėsi į LTSR prokurorą, bet ir iš šitos įstaigos atsakymo nesulaukta. Beveik praradęs viltį, kun.

Šeškevičius kreipėsi į TSRS generalinį prokurorą, į mokslininko Sacharovo komitetą žmogaus teisėms ginti, du kartus asmeniškai lankėsi Religijų reikalų taryboje ir kalbėjosi su aukštais jos pareigūnais. Pagaliau jam buvo pažadėta duoti darbą Telšių vyskupijoje.

Tokiu būdu, net atlikęs neužpelnytą bausmę, kun. Šeškevičius dar pusę metų buvo diskriminuojamas. Tarybinė valdžia stengėsi palaužti kunigą, o kitus — įbauginti, kad pilni baimės vykdytų ne Dievo, bet jos valią.

Lietuvos tikinčiųjų džiaugsmui, dar yra daug savo pašaukimui ištikimų dvasios vadų, kurie ryžtasi sudėti bet kokią auką sielų gerovei ir Kristaus Karalystės plitimui.

ĮVYKIAI MARGININKUOSE

(Administracinės baudos):

1971 m. gruodžio 3 d. Margininkų klebonas kun. Petras Orlickas buvo nubaustas už tai, kad pažeidė LTSR baudžiamojo kodekso 143 straipsnį — **žaidė su vaikais tinklinį!**

Kauno raj. administracinės komisijos nutarime parašyta, jog kun. Orlickas dirbo su vaikais (sportavo, žaidė tinklinį), rodė diafilmus ir t.t.

Ateistai ir partiniai darbuotojai ilgą laiką tarsi nematė vaikų, kurie aikštelėje prie kolūkio kontoros nekultūringai žaisdavo, keikdavosi. Šitai pamatė klebonas ir įrengė tinklinio aikštelę. Čia nesikeikdavo net didžiausi išdykėliai.

Kas privertė sunerimti Kauno raj. valdžią, partinius darbuotojus ir kai kuriuos mokytojus? Per vieno mokinio laidotuves buvo pastebėta bažnyčioje daug mokinių. Mokytojai bandė net už rankų mokinius išvesti iš bažnyčios. Be to, Mišioms patarnaudavo keletas berniukų. Direktorei nepavyko, nors ji labai stengėsi, ati-

traukti vaikus nuo altoriaus. Tada, kaip įprasta, tarybinei mokyklai į pagalbą atėjo raj. valdžios pareigūnai. Etatiniai ar neetatiniai saugumo darbuotojai, tiksliai nežinome, nufotografavo vaikus prie altoriaus, kad jie nesumanytų išsiginti savo „nusikaltimo". Į mokyklą atvažiavo valdžios pareigūnai ir surengė tardymą. Mokiniai ilgai buvo kamantinėjami. Kai kurios motinos, nesulaukdamos grįžtančių vaikų iš mokyklos, atėjo jų ieškoti. Pasipiktinusios vaikų terorizavimu, išsivedė juos namo.

Klebonas valdžios atstovų buvo perspėtas, kad neužsiimtų su vaikais, tačiau šis labai gerai žinojo Kristaus paliepimą: „Leiskite mažutėlius pas mane", ir dėl jų buvo pasiryžęs pakelti bet kokią auką.

1971.XII.3 kun. P. Orlickas iškviečiamas į Kauno raj. administracinį nuobaudų komisijos posėdį. Čia jam pateikiamas kaltinimas, kad žalojąs tarybinį jaunimą, ir paskiriama 50 rub. pabauda. Į klebono pasiaiškinimą, kad sportuoti jam net gydytojai patarę, komisijos pirmininkas S. Jančiauskas replikavo: „Gali žaisti su šeimininke." Per visą posėdį pirmininkas buvo netaktiškas, grubus.

Kaip ir reikėjo laukti, tuojau kun. Orlickas iš Margininkų parapijos buvo iškeltas. Tai daroma Religijų reikalų tarybos (RRT) įgaliotinio iniciatyva — pašalinamas iš parapijos veiklus kunigas, kad ateistai sėkmingiau galėtų griauti mokinių tikėjimą.

Baudomis, tardymais, net kalėjimais ateistinė valdžia siekia laimėti sau Letuvos jaunimą. Be abejo, tai kraštutinės priemonės, bet jos neretos. Jų tikslas — prigąsdinti kunigus, kad jie apleistų savo pareigas, ir atgrasyti vaikus nuo bažnyčios. Kartais laimima.

Paskutiniuoju metu pastebimas priešingas reiškinys — persekiojimas užgrūdina tiek kunigus, tiek tėvus bei mokinius. Vis daugiau atsiranda kunigų, kurie rizikuoja net laisve, bet neina į kompromisus su sąžine,

vis daugiau atsiranda tėvų, kurie pradeda supras, kad vaikus reikia ginti nuo visokios rūšies prievartatojų, kurie jėga stengiasi išplėšti tikėjimą, kurie krjerą stato aukščiau už žmoniškumą ir tėvų teises. Vi daugiaus atsiranda mokinių, kurie išdrįsta viešai klasėje pareikšti savo įsitikinimus arba kritikuoti ateistų teiginius.

Tikėjimo persekiojimas vis labiau griauna valdžios autoritetą, nes visiems darosi aišku, kad jis vykdomas ne paskirų ateistų iniciatyva, bet partijos irtarybinės vyriausybės spaudimu.

Ar neatėjo laikas baigti tikinčiųjų diskrimiraciją, norint bent kiek susiaurinti prarają tarp kompartijos ir tikinčios visuomenės?

134 PANEVĖŽIEČIŲ KREIPIMASIS

(Dėl vysk. J. Steponavičiaus):

1971 m. pabaigoje Panevėžio vyskupijos kunigai kreipėsi į TSRS Ministrų Tarybos pirmininką A. Kosyginą ir į Lietuvos TSR Ministrų Tarybą. Pareiškime pažymima, kad nuo 1961 m .Panevėžio vyskupija neturi savo vyskupo, kuris LTSR vyriausybės nurodymu buvo ištremtas į Žagarę, Joniškio raj. Kunigai prašo leisti vyskupui Julijonui Steponavičiui eiti savo pareigas Panevėžio vyskupijoje, kadangi LTSR Konstitucija ir įstatymai teismo nenuteistiems piliečiams nenumato panašių teisių apribojimo. Kartu pažymima, jog vyskupo nebuvimas vyskupijoje yra didelis nenormalumas, nes Bažnyčios teisė, nesant vyskupo, leidžia valdytojui administruoti vyskupiją tik trumpą laiką.

Tarybinė vyriausybė į kreipimąsi neatsakė. RRT įgaliotinis kai kuriuos kunigus išbarė, primindamas, jog panašių pareiškimų rašymas yra beprasmiškas, nes į juos nebus kreipiama dėmesio.

J. E. vysk. Steponavičių tarybinė vyriausybė laiko nelojaliu valdžiai, nes jis be kompromisų ėjo vyskupijos ganytojo pareigas.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KUNIGŲ PAREIŠKIMAS

(dėl valdžios skelbiamos tikėjimo laisvės ir vykdomo tikėjimo persekiojimo):

TSKP CK generaliniam sekretoriui
TSRS Ministrų Tarybos pirmininkui
Nuorašai: LTSR Ministrų Tarybos pirmininkui
RRT įgaliotiniui LTSR

Didesnę mūsų Respublikos gyventojų dalį sudaro tikintieji. Jie galėtų žymiai aktyviau dalyvauti visuomeniniame ir politiniame mūsų šalies gyvenime, jeigu turėtų palankesnes sąlygas. Konstitucija, baudžiamasis kodeksas, tarptautinės konvencijos teoriškai garantuoja lygias tikinčiųjų teises su kitais piliečiais. Apie tai kalba ir užsieniui skiriamos radijo laidos, spauda, porevoliuciniai Lenino dekretai. Tačiau tikrovėje labai dažnai būna kitaip.

(Varžo kunigų ruošimą):

Lietuvoje nuolat mažėja kunigų skaičius. Tai vyksta ne dėl tikinčiųjų kaltės, bet dėl valdžios daromų administracinių kliūčių. Vienintelės Lietuvoje Kauno Kunigų seminarijos veikla nepaprastai suvaržyta. Valdžia griežtai apriboja besimokančiųjų skaičių, todėl daug norinčių į ją nepatenka. Norintys joje mokytis būna įvairių pareigūnų tardomi, darbovietėse terorizuojami. Esant tokiai padėčiai, kai kurie kandidatai studijuoja teologiją ir tampa kunigais už seminarijos ribų, tačiau Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotinis tokiems neleidžia eiti savo

pareigas (taip atsitiko su kun. Vytautu Merkiu ir kun. Petru Našlėnu).

Argi tai normalu? O J. Rimaitis užsieniui skirtoje informacinėje knygutėje „Religion in Lithuania“ (Gintaras, Vilnius, 1971 m.) teigia, jog „valdžia nedaro kliūčių ruošti naujus kunigus“ (21 psl.).

(Neleidžia maldaknygių):

Tarybinė valdžia visam pasauliui skelbia,kad „Bažnyčia laisvai naudojasi religinėmis propagandos priemonėmis“ (ten pat, 30 psl.). Tačiau tikrovėje taip nėra: Lietuvoje tikintieji neturi savo spaudos, negali naudotis radijo ir televizijos paslaugomis, neturi paprasčiausio religinių tiesų vadovėlio. „Kiekvienas pilietis gali pirktis maldaknyges, Šv. Raštą ir kitokią religinę literatūrą,“ toliau rašo J. Rimaitis (24 psl.). Gi iš tikrųjų, Šv. Raštas iš viso nebuvo spausdintas, taip pat nebuvo spaudinamos eiliniams tikintiesiems reikalingos religinės knygos; jau seniai niekur nebėra kadaise labai mažu tiražu išleistų maldaknygių, o jų mums reikia daugiau kaip pusės milijono.

(Kunigams pareigas trukdo):

Tarybinė spauda rašo, jog pas mus Bažnyčios kanoniška veikla esanti nevaržoma. Tuo tarpu jau daugiau kaip 10 metų vyskupui Julijonui Steponavičiui ir vyskupui Vincentui Sladkevičiui neleidžiama eiti savo tiesioginių pareigų. Taip pat ir kunigams, atlikusiems bausmę (net ir panaikinus teistumą) kartais reikia laukti eilę metų, kol RRT įgaliotinis teiksis leisti eiti kunigų pareigas.

(Laužo Lenino dekretus):

1918 m. sausio 23 d. Lenino dekretas leidžia vaikus religijos mokyti privačiai. Kunigai bei tėvai, skaitydami spaudą, supranta, kad Lenino dekretai galioja ir dabar. Tuo tarpu jau ne vienas kunigas ir pasaulietis

(kun. A. Šeškevičius, kun. Juozas Zdebskis, kun. Prosperas Bubnys, Ona Paškevičiūtė) buvo nuteisti priverčiamiems darbams vien už kanoniškų pareigų atlikimą — už vaikų ruošimą Pirmajai Komunijai bažnyčios patalpose.

Nors pagal TSRS pasirašytą 1961.XI.15 tarptautinę konvenciją tėvams turi būti garantuota galimybė savo vaikus auklėti religiniai ir moraliai pagal savo įsitikinimus, tačiau mūsų krašte valdžios organai kartais draudžia net pasyviai vaikams (tiek berniukams, tiek mergaitėms) dalyvauti pamaldose, nors tėvai to reikalauja ar pageidauja. Mūsų krašto mokyklose vaikai būna verčiami užpildyti įvairias su sąžinės laisve nesiderinančias anketas, viešai pasisakyti apie savo religinius įsitikinimus; jiems iškraipytai aiškinama Katalikų Bažnyčios veikla, prievarta brukama antibažnytinė literatūra; jie išjuokiami ir net baudžiami už bažnyčios lankymą; moralinės prievartos būdu jie surašomi į antireliginius būrelius.

(Tikintieji diskriminuojami tarnybose):

Suaugę tikintieji taip pat dažnai nukenčia dėl savo religinių įsitikinimų; jiems neleidžiama eiti aukštesnių pareigų. Tiems, kurie įtariami esą tikinčiais, grasinama atleisti iš darbo ir net atleidžiami, prisidengus įvairiais kitokiais motyvais. Pav., Vilkaviškio vidurinės mokyklos mokytojai Onai Brilienei net po LTSR aukščiausiojo teismo sprendimo grąžinti ją į darbą (kadangi ji buvo atleista tik už bažnyčios lankymą) neleido tame mieste dirbti net šlavėjos darbo. Iš viso liaudies teismų elgsena, sprendžiant tikinčiųjų bylas, būna stulbinanti: teismai (ir jiems panašios įstaigos) dažnai remiasi kažkokiomis slaptomis (net ir tarybiniams juristams nežinomomis) instrukcijomis ir baudžia už jų nesilaikymą (pav., kun. Šeškevičiaus byla Molėtuose, kun. Zdebskio — Kaune, kun. Keinos

— Varėnoje). Tarybiniuose teismuose vaikai tardomi, verčiami būti liudininkais net prieš jų pačių ir jų tėvų norą, o kartais verčiami net ir klaidingai liudyti (pav., Varėnos liaudies teisme 1971.XII.7 kun. Keinos byloje).

(Prašymai valdžiai):

Todėl prašome:

1. Leisti Kauno Kunigų seminarijai laisvai veikti ir priimti visus Bažnyčiai tinkamus kandidatus.

2. Praktiškai įgyvendinti TSRS Konstitucijos garantuotą religinės spaudos laisvę, t.y. leisti spausdinti maldaknyges, katekizmus, giesmynus, Šv. Raštą ir kitas religines knygas, kurių liaudžiai labai trūksta ir kurių ji reikalauja.

3. Leisti vyskupams Julijonui Steponavičiui ir Vincentui Sladkevičiui eiti savo vyskupiškas pareigas, o visiems kunigams, gyvenantiems mūsų krašte (jų tarpe ir ukrainiečiams) laisvai ir viešai dirbti kunigo darbą.

4. Atšaukti nesuderinamą su 1961 m. lapkričio 15 d. tarptautine konvencija ir su Tarybų Sąjungos Konstitucija LTSR BK 143 straipsnio paaiškinamąjį tekstą: „Nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimų organizavimas, pažeidžiant įstatymų nustatytas taisykles," kuriuo mūsų krašto liaudies teismai piktnaudžiauja.

5. Panaikinti visokiausias mums nežinomas slaptas instrukcijas, liečiančias religinį gyvenimą.

6. Dar kartą peržiūrėti dėl tikėjimo nuteistų asmenų bylas ir juos išteisinti.

Prašome Jus šiame pareiškime išdėstytus reikalus spręsti Maskvoje, nes ankstyvesnieji tikinčiųjų pareiškimai, persiųsti iš Maskvos į Vilnių, nebuvo dalykiškai nagrinėjami, o tikintiesiems atnešdavo naujų nemalonumų.

Šie mūsų nusiskundimai yra paremti daugeliu skaudžių faktų, kurių, reikalui esant, galėtume pateikti ir daugiau.

1971.XII.24.

Parašai:

Kun. R. Blažys, kun. B. Budreckis, kun. A. Merkys, kun. D. Valiukonis, kun. Č. Taraškevičius, kun. A. Ulickas, kun. J. Kardelis, kun. J. Jakutis, kun. J. Grigaitis, kun. K. Žemėnas, kun. A. Čiūras, kun. K. Garuckas, kun. V. Miškinis, kun. A. Petronis, kun. A. Simonaitis, kun. B. Laurinavičius, kun. M. Žemaitis, kun. J. Kukta, kun. K. Vaičionis, kun. J. Baltušis, kun. B. Jaura, kun. K. Pukėnas, kun. J. Vaitonis, kun. A. Dzekan, kun. D. Akstinas, kun. L. Ivančyk, kun. I. Karukievič, kun. P. Jankus, kun. A. Lakovič, kun. K. Molis, kun. P. Valičko, kun. S. Valiukėnas, kun. V. Merkys, kun. P. Daunoras, kun. V. Černiauskas, kun. A. Tamulaitis, kun. V.. Zavadzkis, kun. A. Keina, kun. A. Jašmantas, kun. N. Jaura, kun. J. Budrevičius, kun. S. Tunaitis, kun. M. Petravičius, kun. N. Pakalka, kun. K. Vasiliauskas, kun. J. Lauriūnas, kun. A. Andriuškevičius.

Atsakymą prašome siųsti šiais adresais:

1. Lietuvos TSR, Švenčionių raj. Adutiškio pašt. kun. B. Laurinavičiui.
2. Lietuvos TSR, Vilniaus raj., Nemenčinės pašt. kun. K. Pukėnui.
3. Lietuvos TSR, Zarasų raj., Tilžės pašt., kun. R. Blažiui.

RRT įgaliotinis kunigų pastangas pasiekti daugiau sąžinės ir tikėjimo laisvės komentuoja kaip suįžūlėjimą.

KLEOPOS BIČIUČAITĖS TEISMAS

(Kalėjimas už vaikų ruošimą Pirmai Komunijai):

Naujojoj Akmenėj 1972 m. sausio 13 d. liaudies teismas nagrinėjo septyniasdešimtmetės žagarietės Kleopos Bičiučaitės bylą. Ji nusikalto tarybiniams įstatymams, kadangi ruošė vaikus Pirmajai Komunijai Jos kaltei patvirtinti buvo sušaukti 27 liudininkai, daugiausia 7 - 14 metų vaikai. Kada, K. Bičiučaitė pati prisipažino, jog 1971 metais, liepos mėn. per 6 dienas vaikus išmokiusi poterių, tai tie liudininkai net nebuvo reikalingi — tiktai trukdė sklandų teismą, nes labai prieštaringai liudijo. Matydama, kad vieni vaikai neigia ta, ką kiti teigė, teisėja ėmė tikrinti vaikų politinį sąmoningumą: kiek jų priklauso pionierių organizacijai. Tik keturi pasisakė esą pionieriai.

Prokuroras savo kalboje priminė, kad Konstitucija visiems piliečiams leidžia laisvai išpažinti kokią nori religiją arba būti ateistais. Niekas šios laisvės nevaržąs ir jokios prievartos nedarąs. Bet tarybinė santvarka kovojanti prieš religiją bei mulkinimą, nes ji negalinti pakęsti, kad religija mulkintų piliečius. Pagal Konstituciją Bažnyčia esanti atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo Bažnyčios. Gi kaltinamoji Bičiučaitė organizuotai vaikus mokiusi tokius poterius kaip: Tėve Mūsų, Sveika Marija, Tikiu į Dievą, Viešpaties Angelas, Dešimt Dievo įsakymų. Šito tarybinė santvarka negalinti leisti. Ji negalinti leisti, kad kas nors vaikus mokytų kitaip, negu jie mokomi mokykloje.

Prokuroras kaltino mokyklos mokytojus, kad per jų apsileidimą daug vaikų nėra įtrauktų į pionierių organizaciją. Kritikavo ir smerkė partinius dėl politinio sąmoningumo stokos, nes ir jų vaikai mokėsi tikėjimo tiesų.

Baigdamas savo kalbą, prokuroras pasiūlė nubausti K. Bičiučaitę vieneriems metams kalėjimo.

Kleopa Bičiučaitė paskutiniame žodyje aiškino, jog vaikus mokiusi tėvų prašoma, ir kad tiems tėvams, kurie negali patys savo vaikų pamokyti, leidžiama paprašyti kito žmogaus pagalbos. Ji tokią pagalbą tėvams ir suteikusi. O, be to, jinai vaikus mokiusi gerų dalykų: nevogti, nemeluoti, klausyti tėvelių...

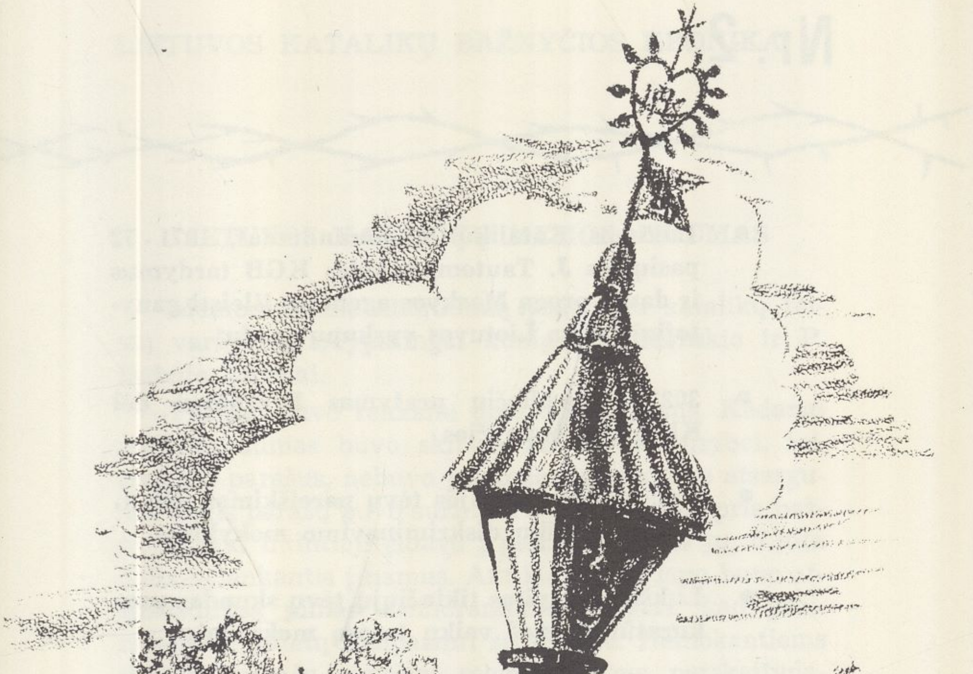
Teismas paskelbė nuosprendį, kad K. Bičiučaitei vieneriems metams atimta laisvė.

Paskelbus nuosprendį, milicininkai iškart senutę areštavo ir nuvežė į savo būstinę, kad daugiau negalėtų mokyti liaudies vaikų taip, kaip nori liaudis.

KUN. P. LYGNUGARIO NUBAUDIMAS

(Už ligonio lankymą ligoninėje):

Akmenės parapijos kun. Petras Lygnugaris 1971 gruodžio 9 d. Akmenės ligoninėje aplankė sunkiai sergantį ligonį. Tai pastebėjęs vyr. gydytojas nutraukė ligonio aprūpinimą, kunigą išbarė ir išvarė iš ligoninės. Gruodžio 28 d. kun. P. Lygnugaris buvo pašauktas į N. Akmenės raj. vykdomąjį komitetą ir už ligonio lankymą ligoninėje nubaustas 50 rub. bauda.

NR.2

Nr. 2

- Lietuvos Katalikų Memorandumas, 1971 - 72 pasiųstas J. Tautom, sukėlęs KGB tardymus ir davęs progą Maskvos agentam išleisti ganytojinį laišką Lietuvos vyskupų vardu

- 3023 klaipėdiečių prašymas Brežnevui dėl Klaipėdos bažnyčios

- Valkininkų parapijos tėvų pareiškimas dėl tikinčiųjų vaikų diskriminavimo mokykloje

- Lukšių parapijos tikinčiųjų tėvų skundas prokuratūrai prieš vaikų terorą mokykloje

- Ignalinos tikinčiųjų prašymas grąžinti bažnyčią

- Stirnių parapijos tikinčiųjų pareiškimas dėl suimtų kunigų paleidimo, Pirmosios Komunijos netrukdymo

- Mokinių tardymai Avilių mokykloje: ar jie eina į bažnyčią

- Kaltinimai dėl žinių užsieniui ir kratos „samizdato“ ieškant

- Kun. V. Merkys gundomas išdavinėti

- Eilėraštis kun. Zdebskio garbei

LIETUVOS KATALIKŲ MEMORANDUMAS

Memorandumo atsiradimą paskatino katalikų teisių varžymai, o ypatingai kunigų J. Zdebskio ir P. Bubnio teismai.

Parašai buvo renkami apie du mėnesius. Kadangi memorandumas buvo skirtas TSRS vyriausybei, tai, renkant parašus, nebuvo prisilaikyta ypatingo atsargumo. Dalis parašų buvo surinkta sekmadieniais prie bažnyčių, kai tikintieji eidavo į pamaldas ar iš jų, o kita dalis — lankantis į namus. Ant kiekvieno lapo buvo atspausdintas pilnas memorandumo tekstas, kad pasirašantieji galėtų susipažinti su turiniu. Nemokantiems skaityti parašų rinkėjai memorandumą perskaitydavo arba paaiškindavo, kokiu reikalu kreipiamasi į TSRS vyriausybę.

Po memorandumu katalikai pasirašinėjo labai entuziastiškai. Tik nedaugelis pabijojo represijų ir atsisakė pasirašyti. Parašų rinkimas vyko stichiškai — vieni nuo kitų nusirašinėjo memorandumo tekstą ir įsijungdavo į pagalbą.

(KGB akcija prieš parašų rinkėjus):

Gana greit pasklido žinia, kad KGB organai gaudo parašų rinkėjus, juos tardo, iš kur gavę memorandumo tekstą, ir surinktus parašus atiminėja.

Parašų rinkimas buvo nutrauktas. Prieš siunčiant parašus TSRS vyriausybei, iškilo nelengvas klausimas: kokiu keliu pasiųsti parašus TSKP Generaliniam Sekretoriui? Siunčiami skundai paštu iš Lietuvos teritori-

jos dažniausiai būna sulaikomi KGB organų. Nekuo negeresnė padėtis skundus įteikiant adresatams Maskvoje. Nėra abejonės, kad nė vienas pareiškimas, kuriuos katalikai ir kunigai siuntė į Maskvą CK Generaliniam Sekretoriui, Brežnevui, Ministrų Tarybos pirmininkui Kosyginui, Aukščiausios Tarybos pirmininkui Podgornui, nepasiekė adresatų. Jie visi būdavo persiunčiami į Vilnių ir patekdavo galutinai Religų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotiniui J. Rugieniui, kuris su KGB organų pagalba stengdavosi iššifruoti pareiškimų organizatorius, kad galėtų juos įgąsdinti ir „išaiškinti", kad Lietuvoje nėra pažeidžiami tikėjimo ir sąžinės laisvės principai.

Norint išvengti panašaus likimo katalikų memorandumui, buvo nutarta paprašyti pagalbos SNO Generalinį Sekretorių Kurtą Valdhaimą.

Atsitiktiniais keliais memorandumas pasiekė Suvienytas Nacijas prieš 1972 šv. Velykas. Žemiau pateikiame katalikų memorandumo ir prierašų tekstus.

* * *

(Memorandumo tekstas):

Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos
CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui
Maskva — Kremlius

Lietuvos Romos Katalikų
M e m o r a n d u m a s

Praėjus II Pasauliniam karui, tautos pakilo iš griuvėsių ir nori pastovios taikos. Tikros taikos pagrindas yra teisingumas ir žmogaus teisių gerbimas. Mes, Lietuvos katalikai, skaudžiai apgailestaujame, kad iki šios dienos mūsų tautoje yra varžoma tikinčiųjų laisvė ir persekiojama Bažnyčia.

Vyskupai J. Steponavičius ir V. Sladkevičius daugiau kaip 10 metų be teismo sprendimo, be termino yra varginami tremtyje, nors niekuo nėra nusikaltę. Š. m. lapkričio mėn. buvo nuteisti metams kalėti du kunigai: J. Zdebskis ir P. Bubnys už tai, kad jie, tėvų prašomi bei atlikdami savo kunigiškas pareigas, vaikams paaiškino katalikų tikėjimo pagrindus. Šitie kunigai padėjo vaikams ruoštis Pirmajai Komunijai ne mokykloje, bet bažnyčioje, ir niekam prievartos nenaudojo — mokėsi, kas norėjo.

Tuo tarpu mokykloje tikinčiųjų tėvų vaikai prievarta yra mokomi ateizmo, net verčiami kalbėti, rašyti ir elgtis prieš savo sąžinę, tačiau šių prievartautojų niekas nebara ir neteisia.

Kunigai nepajėgia mus, tikinčiuosius, tinkamai aptarnauti, nes jų per maža. Jau daug kur vienas kunigas aptarnauja po dvi, o kartais net tris parapijas. Priversti dirbti net seneliai invalidai kunigai. Šitaip yra dėl to, kad Kunigų seminarijos reikalus tvarko ne tiek vyskupas, kiek valdžios įgaliotinis. Valdžia leidžia kasmet į Seminariją priimti vos dešimt klierikų.

Kunigų skirstymus į parapijas taip pat diriguoja valdžios pareigūnai.

Nors Lietuvos TSR Baudžiamasis Kodeksas pramato bausmes už tikinčiųjų persekiojimą, bet praktikoje jos niekam netaikomos. 1970 m. Vilkaviškio švietimo skyrius atleido už tikėjimą iš darbo mokytoją Oną Brilienę, o Vilkaviškio raj. valdžia savame mieste neduoda net šlavėjos darbo. Šitokių pareigūnų niekas nebaudžia, nors dėl jų sauvalės inteligentai bijo viešai praktikuoti tikėjimą.

Valdžios pareigūnai neleidžia tikintiesiems savo lėšomis atstatyti sudegusias bažnyčias, pav. Sangrūdoje, Batakiuose, Gaurėje. Per didelį vargą leidžiama įsirengti koplyčią gyvenamajame name, tik jokiu būdu negali jį perkelti ant šventoriaus.

Mes galėtume nurodyti dar daug skaudžių persekiojimo atvejų, kurie apkartina mūsų gyvenimą ir sukelia nusivylimą tarybine Konstitucija ir įstatymais. Todėl mes prašome tarybinę vyriausybę suteikti mums sąžinės laisvę, kuri yra užgarantuota TSRS Konstitucijoje, bet iki šiol nebuvo vykdoma. Mes norime ne gražių žodžių per spaudą ir radiją, bet rimtų vyriausybės pastangų, kurios padėtų mums, katalikams, jaustis lygiateisiais Tarybų Sąjungos piliečiais.

1971 m. gruodžio mėn.

* * *

(Memorandumo priedas):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
(Memorandumo priedas)

Prie šio memorandumo pridedami 17,054 parašai. Būtina pažymėti, kad po memorandumu pasirašė tik nežymi Lietuvos tikinčiųjų dalis, kadangi milicijos ir KGB organai ėmėsi visos eilės priemonių masiniam parašų rinkimui sutrukdyti: Kapsuke, Šakiuose, Išlauže, Kapčiamiestyje buvo sulaikyti parašus rinkę asmenys, o surastieji pas juos lapai su parašais buvo atimti, nežiūrint į tai, jog memorandumas adresuotas tarybinei vyriausybei.

Jeigu valstybiniai organai ir ateityje taip reaguos į tikinčiųjų skundus kaip ligi šiol, tai mes būsime priversti kreiptis į tarptautines organizacijas: Romos Popiežių, mūsų Bažnyčios Galvą, arba į Suvienytų Nacijų Organizaciją, kaip autoritetingą Institutą, ginantį žmogaus teises.

Be to, mes norime jums priminti, kad šis memorandumas yra nacionalinės nelaimės pasėka: tarybų valdžios metais Lietuvoje dešimteriopai išaugo tokios visuomeninės ydos, kaip nepilnamečių nusikaltimai, girtuokliavimas, savižudybės, o taip pat grėsmingai

išplito šeimų skyrybos ir negimusių kūdikių žudymas. Ir kuo labiau mes tolstame nuo krikščioniškos praeities, tuo aiškiau išryškėja siaubingos prievartinio ateistinio auklėjimo pasėkos, tuo labiau plinta nežmoniškas gyvenimo būdas be Dievo ir religijos.

Mes kreipiamės į Jus, kaip aukščiausią kompartijos autoritetą, prašydami visu rimtumu ir atsakingumu išnagrinėti mūsų pateiktus faktus bei priimti atatinkamus sprendimus.

1972 m. vasario mėn.

Lietuvos katalikų atstovai

* * *

(Raštas S. Tautų Gen. Sekretoriui):

Suvienytųjų Nacijų Organizacijos
Generaliniam Sekretoriui
Kurtui Valdhaimui

Lietuvos katalikų
Kreipimasis

Turint omenyje, kad Lietuva Suvienytųjų Nacijų Organizacijoje neturi savo atstovybės, mes, Lietuvos katalikai, priversti kreiptis į p. Generalinį Sekretorių, pasinaudodami atsitiktiniais keliais.

Kreiptis į Jus mus paskatino ta aplinkybė, kad mūsų Respublikos tikintieji negali pasinaudoti tomis teisėmis, kurios išdėstytos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18-tame straipsnyje. Mūsų kunigai, tikinčiųjų grupės ir atskiri katalikai ne kartą šiuo reikalu kreipėsi į aukščiausius Tarybų Sąjungos valstybinius organus, reikalaudami liautis pažeidinėjus tikinčiųjų teises. Tarybiniams vadovams buvo pasiųstos kelios tikinčiųjų peticijos, tame tarpe: 2000-čių Prienų katalikų pareiškimas, nusiųstas 1971 m. rugsėjo mėnesį; Alytaus raj. Santaikos parapijos tikinčiųjų pa-

reiškimas, pasirašytas 1190 asmenų ir nusiųstas 1971 m. spalio mėnesį; 1344-rių Raseinių raj. Girkalnio parapijos tikinčiųjų pareiškimas, išsiųstas 1971 m. gruodžio mėnesį. Visi šitie pareiškimai buvo pasiųsti įvairioms aukščiausioms TSRS instancijoms, tačiau nė viena jų nedavė oficialaus atsakymo, nors valstybinės įstaigos privalo atsakyti į piliečių pareiškimus per mėnesį laiko. Kaipo neoficialų atsakymą tikintieji patyrė sustiprintas represijas.

Apie savo beteisę padėtį visos Lietuvos katalikai nutarė priminti tarybinei Vadovybei memorandumu TSKP Generaliniam Sekretoriui p. Brežnevui, tačiau tarybiniai milicijos ir KGB organai gąsdinimų, areštų ir antrankių pagalba sutrukdė masinį parašų rinkimą.

Toks valdžios elgesys įtikino, kad šis 17,000-čių tikinčiųjų pasirašytas memorandumas nepasieks tikslo, jeigu jis bus pasiųstas tokiu pat keliu, kaip ir ankstesnieji kolektyviniai pareiškimai.

Todėl mes, Lietuvos katalikai, kreipiamės į gerb. Generalinį Sekretorių ir prašome šį Jums siunčiamą memorandumą kartu su parašais persiųsti Suvienytųjų Nacijų Organizacijos kanalais TSKP Generaliniam Sekretoriui p. L. Brežnevui.

Su pagarba,

Lietuvos katalikų atstovai

1972 m. vasario mėn.

Užsienio spauda, radijas ir televizija šį memorandumą plačiai išreklamavo. Visa pasaulio viešoji opinija buvo su 17,000 katalikų, išdrįsusių viešai reikalauti savo teisių. Popiežius Povilas VI savo velykiniame žodyje taip pat prisiminė „tylos bažnyčią".

Kaip reagavo tarybiniai valdžios organai?

(Kaip atsirado ganytojinis laiškas):

Jų nuomone, šis memorandumas yra tarybinės tikrovės šmeižimas, todėl KGB organai kruopščiai ieško memorandumo iniciatorių. Deja, kol kas jie yra išaiškinę tik vieną kitą parašų rinkėją. Valdžios organai įtaria, kad memorandumą suorganizavo „antitarybiniai" kunigai.

1972 m. balandžio 11 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis J. Rugienis į Kauno arkivyskupijos kurijos patalpas sukvietė Lietuvos vyskupijų vyskupus (einančius pareigas) ir valdytojus ir drauge su Maskvos atstovu Orlovu privertė pasirašyti vadinamą „ganytojinį laišką tikintiesiems", kuriame apšmeižiami parašų rinkėjai ir pasirašiusieji memorandumą:

„3. Pagaliau, paskutiniu laiku kai kuriose parapijose neatsakingi asmenys, kunigų ir tikinčiųjų vardu, prie bažnyčių arba net pačiose bažnyčiose, o kartais lankydamiesi į namus, renka ant lakštų su tekstu ar net be jokio teksto parašus, neva tam, kad kleboną iškeltų, kad bažnyčios neuždarytų, kad paskirtų kunigą, kad klebono ar vikaro neiškeltų ir t.t. Tie parašų rinkėjai vėliau pakeičia ar parašo tekstą, prie jo pridėdami surinktus parašus. Bet juk tai yra klastojimas. Mus labai stebina, kad pasitaiko tikinčiųjų, kurie pasirašo, nežinodami dėl ko ir kam, bei negalvodami, kokios bus to pasekmės. Mes neturime pamiršti, kad neatsakingų raštų pasirašinėjimas atsiliepia santykiams tarp Bažnyčios ir Valstybės, kelia nesusipratimus. Tokie dalykai negali atnešti Bažnyčiai nieko gero..."

(Kaip kunigai sutiko laišką):

Šis laiškas buvo įsakytas perskaityti 1972 m. balandžio 30 dieną, sekmadienį, vietoje visų tą dieną sakomų pamokslų.

Visiems kunigams iš karto buvo aišku, kad šis laiškas yra parašytas valdžios nurodymu, nes vysku-

pai apie parašų rinkimą nebuvo iš autentiškų šalinių informuoti, o svarbiausia „ganytojinio“ laiško teiginiai apie parašų rinkimą aiškiai neteisingi. Kunigų tarpe vyko diskusijos, ką daryti — skaityti, ar ne?

Daugelis kunigų gavo šitokio turinio kreipinąsi:

„Gerbiamas Kunige,

Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje ir kunigams atėjo išbandymo dienos. Balandžio 30 dieną visi kunigai yra įpareigoti perskaityti vyskupus, kunigus ir tikinčiuosius kompromituojantį laišką.

1. Balandžio 11 d. Rugienis ir valdžios atstovas iš Maskvos privertė ordinarus parašyti šį apgailėtiną laišką.

2. Šis laiškas yra šmeižtas, nes 17.000 tikinčiųjų pasirašė ne ant tuščių lapų, bet po tekstu, kurį žino visas pasaulis.

3. Šis laiškas įžeidžia ir kompromituoja geriausius Lietuvos Katalikų Bažnyčios sūnus ir dukras, turėjusius drąsos pasirašyti memorandumą.

4. Šis laiškas neatitaisomai kompromituoja pačius ordinarus.

5. Klusnumas vyskupui kunigus įpareigoja tik CIC rėmuose. Niekas negali įpareigoti kunigą skaityti šmeižtą.

6. Sąžiningi kunigai šio laiško neskaitys, nors dėl to reiktų pakelti bet kokią auką.

Kunige, apeliuojame į Jūsų kunigišką sąžinę; būdamas pasiuntiniu To, Kuris save pavadino Tiesa, nenusilenkite melui ir prievartai, neišduokite už lėkštę lęšienės tautos ir Bažnyčios reikalo.“

Minėtą sekmadienį iš rajonų buvo pasiųsti į bažnyčias specialūs asmenys, kurie turėjo pakontroliuoti, kurie kunigai skaitys, kurie neskaitys.

(Kaip valdžios agentai laišku naudojosi):

Balandžio 11 dienos „ganytojinį" laišką ateistai panaudoja savo propagandai. Pav., Aukštojoje Panemunėje dar prieš balandžio 30 d. vidurinėje m-je tėvų susirinkime valdžios atstovai tėvams prikaišiojo, kad žmonės pasirašinėją įvairius popierius, dažnai patys nežinodami dėl ko. Kad patvirtintų savo žodžių teisingumą, paskaitė reikiamas mintis iš vyskupų laiško: „Jei manimi netikite, štai ką sako jūsų vyskupai."

Ištisai visą laišką skaitė tik nežymi kunigų dalis: vieni tai padarė nesiorientuodami padėtyje, kiti — pataikaudami civilinei valdžiai. Dalis kunigų perskaitė tik bažnytines laiško mintis, praleisdami netiesą. O kiti — minėtą sekmadienį pasakė, kaip įprasta, pamokslus.

Po balandžio 30 dienos KGB organai stengėsi patikslinti žinias apie laiško skaitymą, šiam darbui panaudodami net sau ištikimus kunigus.

Nors vyskupų laiškas buvo išsiuntinėtas labai pavėluotai — kai kurie gavo jį vos keletą dienų IV.30 — ir nebuvo laiko pasikonsultuoti, bet egzaminas buvo išlaikytas gana gerai. Valdžios organai įsitikino, kad didelis daugumas Lietuvos kunigų nebus galima panaudoti savo užmačioms.

ĮVYKIAI KLAIPĖDOJE

Bažnyčios statyba ir jos likimas

1945 metais, baigiantis karui, Klaipėdos katalikų mūrinę bažnyčią hitlerinė kariuomenė užminavo ir susprogdino. Tą faktą liudija vietiniai gyventojai.

Po karo Klaipėdos lietuvių skaičius sparčai augo. Šiandieninėje Klaipėdoje yra 85,000 lietuvių, rusų 43,000 (1970 m. surašymo duomenys). Daugumas katalikų yra tikintys. Pav. 1972 m. tik per gavėnios rekolekcijas šv. Komuniją priėmė apie 8,000 žmonių.

(**Bažnyčią statyti leido Malenkovo laikais**):

Po karo tarybinė valdžia leido katalikams pasinaudoti maža vokiečių sektantų bažnytėle Bokštų gatvėje. Pamaldų metu būdavo didžiausias susigrūdimas, žmonės alpdavo; ir katalikai pradėjo reikalauti leidimo didesnei bažnyčiai statyti.

1954 m. Klaipėdos klebonas (dabartinis vyskupas Povilonis) gavo leidimą naujai bažnyčiai statyti. Tuo metu Tarybų Sąjungos vyriausybės vadovu buvo Malenkovas; tikinčiųjų persekiojimas Lietuvoje šiek tiek susilpnėjęs. Tikintieji buvo raginami prisidėti prie taikos išsaugojimo visame pasaulyje. Leidimą statyti bažnyčią Klaipėdoje, be abejo, davė dar ir propagandiniais sumetimais, nes į Klaipėdą atvyksta daug užsieniečių jūrininkų.

— Statykite, kad bokštas būtų matyti net iš jūros, — kalbėjo valdžios atstovai.

Nors tuo metu karo sunaikintoje Klaipėdoje statybinių medžiagų labai trūko, bet bažnyčios statybai valdžia leido naudotis medžiagų fondais. Statybos pradžioje, iš valdžios pusės, atrodė, nebuvo jokios piktos valios pastatytą bažnyčią vėliau paimti ir panaudoti profaniniams reikalams.

1957 m. birželio 30 d. Telšių vyskupijos valdytojas vysk. P. Maželis pašventino naujai statomos Klaipėdos katalikų bažnyčios pamatus, į kuriuos buvo įdėtas šio turinio aktas: „Klaipėdos ir visos Lietuvos katalikai, pasivesdami motiniškai Marijos globai, savo aukomis stato Klaipėdoje Taikos Karalienės bažnyčią, kurios pamatus pašventino 1957 m. birželio 30 d. J. E. Telšių Vyskupijos Valdytojas Vyskupas Petras Maželis.“

„Statome bažnyčią Taikos Karalienės garbei, — savo atsišaukime į Lietuvos katalikus kalbėjo Klaipėdos katalikų parapijos bažnytinis komitetas. — Tuo mes norime užakcentuoti, kad prie Baltijos kranto nebenorime matyti karo gaisrų ir sugriovimų.“

Aukos bažnyčios statybai buvo renkamos visoje Lietuvoje. Klaipėdos katalikai džiaugėsi ir entuziastiškai prisidėjo prie bažnyčios statybos. Nors išskirtas sklypas buvo labai pelkėtoje vietoje, bet žmonės per kelias savaites pelkę užpylė, gabendami žemes vežimėliais ir net krepšiais. Grįžę iš darbo tikintieji skubėdavo į talką ir dirbdavo ligi nakties. Vairuotojai laisvalaikiu vežė bažnyčios statybai reikalingas medžiagas, rinko miesto griuvėsiuose nereikalingas plytas. Net ir autoinspektoriai „nematydavo" bažnyčios statyboje talkininkaujančių vairuotojų su mašinomis. Net valdininkai ateidavo tikintiesiems į talką. Talkininkaujančių tarpe matėsi ir tokių, kurie anksčiau į bažnyčią niekada neidavo.

Bažnyčios statybai tikintieji suaukojo apie 3 milijonus rublių. Net neturtingi katalikai su džiaugsmu aukojo savo santaupas bažnyčios statybai. Vienas darbininkas, atnešęs didoką pinigų sumą, pasakė: „Kartu su plytomis įmūrykite į bažnyčios sienas ir mano širdį." Paaiškėjo, kad šis darbininkas, išlaikydamas nemažą šeimą, paaukojo viso mėnesio atlyginimą. Ką nors pardavę, žmonės dalį pinigų skirdavo bažnyčiai.

(Bažnyčią atėmė Chruščiovo laikais):

1960 m. vasarą bažnyčios statybos darbai buvo baigti, ir per Žolinę turėjo įvykti bažnyčios šventinimo iškilmės. Deja, įvyko antras „sprogimas", panašus į hitlerininkų. Susirinkę tikintieji į bažnyčios šventinimo iškilmes, rado bažnyčios vartus užkaltus lentomis.

— Valdžia neleidžia atidaryti bažnyčios!

— Bedieviai atima iš mūsų bažnyčią!

Šitokie šūkiai skriejo iš lūpų į lūpas, nežmoniškai skaudindami tikinčiuosius. Visi jautėsi sutrypti ir apgauti.

Kodėl buvo uždaryta bažnyčia?

Kai kurie partiniai darbuotojai aiškino taip: Nikita Chruščiovas, sužinojęs, kad Klaipėdoje pastatyta bažnyčia, įsiutęs šaukė: „Draudžiu atidaryti!" Draudimas buvo perduotas LTSR valdžiai, ir bažnyčios atidarymas buvo sulaikytas.

Prie bažnyčios uždarymo, be abejo, prisidėjo ir ateistų skundai net į Maskvą. Jie nuogąstavo, kad dabar sužlugs ateistinė propaganda.

Su nauja bažnyčia ateistai žiauriai susidorojo. Kariuomenė su traktoriais nakties metu nuvertė bažnyčios bokštą. Brangias Kryžiaus kelių gipsatūras sudaužė ir sumetė ir purvą. Žmonių vienintelis ginklas prieš kariuomenės ir milicijos sauvalę buvo ašaros. Milicijos pareigūnai juos gaudė ir vežė į daboklę. Kitus sunkvežimiais išveždavo 40 - 50 kilometrų už miesto ir tyčiodamiesi liepdavo pėstiems grįžti namo. Toks žiaurus susidorojimas su bažnyčia ir tikinčiaisiais neįsivaizduojamas jokioje žmogaus teises gerbiančioje valstybėje. Tikintieji, kurių aukomis ir prakaitu bažnyčia buvo pastatyta, pasijuto be galo nuskriausti.

— Štai koks tikrasis bedieviškos valdžios veidas, — pro ašaras kalbėjo žmonės.

— Reikia skųstis aukščiau...

— Kam pasiskųsi, kad tikintieji yra už įstatymo ribų. Bedievių valdžia mūsų teisių negins.

Valdžia, bijodama tikinčiųjų maišto, buvo atsiuntusi apie 200 milicininkų.

1961 m. pradžioje buvo areštuoti Klaipėdos kunigai — Povilonis ir Burneikis — ir nuteisti kalėti. Kun. Talaišis ištremtas iš Klaipėdos.

Šiuo metu Klaipėdos naujoje bažnyčioje įrengta liaudies filharmonija. Pradžioje tikinti visuomenė, tiek lietuviai, tiek rusai, į koncertus neidavo. Buvo atvejų, kai scenoje dalyvaudavo 50 artistų, o salėje 5 žiūrovai. Rusai sakydavo: „Mes į bažnyčią neiname..."

Katalikai ir toliau vargsta mažoje bažnytėlėje. Sekmadienais ir šventėse pamaldų metu galima matyti nuolat išnešamus apalpusius žmones. Šių metų pradžioje katalikai, girdėdami primygtinas ateistų kalbas, kad tikinčiųjų teisės yra nevaržomos, kad reikia gerbti visokių įsitikinimų žmones, nutarė kreiptis į Tarybų Sąjungos vyriausybę, prašydami sugrąžinti bažnyčią. Keletą mėnesių atsargiai buvo renkami parašai, bet dėl KGB persekiojimo rinkimą teko nutraukti.

(Tikinčiųjų prašymas dėl bažnyčios):

Prieš Velykas į Maskvą iš RTFSR teritorijos (kad nekonfiskuotų Lietuvos TSR KGB organai) buvo pasiųstas šitokio turinio prašymas.

Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos
Generaliniam Sekretoriui
L. Brežnevui, Maskva

Lietuvos TSR Klaipėdos miesto katalikų
Prašymas

1956 - 1961 metais Lietuvos Ministrų Tarybos leidimu, tikinčiųjų lėšomis, buvo Klaipėdoje pastatyta ir pilnai užbaigta katalikų bažnyčią. Bet vyriausybė neleido ja naudotis ir padarė filharmonijos salę.

Tas pastatas, kuriame dabar vyksta katalikų pamaldos, yra netinkamas, blogame stovyje, mažas, švenčių metu tikintieji priversti stovėti gatvėje. Jau pats faktas, kad buvo leista Klaipėdoje statyti bažnyčią, rodo, jog dabartinis pastatas, kuriame vyksta pamaldos, nėra tinkamas.

Mes tikintieji, kreipiamės į Jus, prašydami ir tikėdamiesi, kad Jūs suprasite mūsų lūkesčius ir padėtį greitu laiku normalizuosite — atitaisysite padarytą

skriaudą tikintiesiems, grąžindami mūsų lėšomis pastatytą bažnyčią.

Prašymą tvirtiname sekančiais parašais.

Lietuvos TSR, Klaipėda

1972.III.19.

Šį prašymą pasirašė 3023 tikintieji.

Kol kas į klaipėdiečių prašymą reagavo tik KGB organai. Kadangi pareiškimas į Maskvą buvo pasiųstas klaipėdienčio Jono Saunoriaus adresu, tai KGB organai jį buvo iššaukę net tris kartus, norėdami sužinoti, kas prašymo iniciatoriai - organizatoriai. Panašiu tikslu K. Saunorių buvo iškvietęs į Vilnių įgaliotinis Rugienis.

1972 m. Velykų pirmą dieną pamaldų metu KGB organų buvo sulaikyti du fotografai - mėgėjai, kurie norejo nusifotografuoti besimeldžiančią lauke tikinčiųjų minią. Fotografai buvo kaltinami esą fotografavę užsieniui. „Tenai išskėstomis rankomis laukia šitų nuotraukų," barėsi saugumo pareigūnai.

Klaipėdiečiai vėl ruošiasi kreiptis į TSRS vyriausybę, prašydami sugrąžinti jiems bažnyčią.

VARĖNOS RAJONAS, VALKININKŲ PARAPIJOS TĖVŲ PAREIŠKIMAS

(Dėl vaikų diskriminavimo mokykloje):

Valkininkų parapijos tėvai kreipėsi į rajono valdžią dėl mokinių diskriminavimo už religinius įsitikinimus. Pateikiame ištisą jų pareiškimo turinį:

Varėnos raj. DŽDT Vykdomojo
komiteto pirmininkui

P a r e i š k i m a s

Š. m. rugsėjo mėn. mūsų vaikai, grįžę iš mokyklos, skundėsi, kad mokykloje jie buvo tardomi, ar jie

eina į bažnyčią, kas kiti eina, ir bauginami, kad už ėjimą į bažnyčią bus sumažintas elgesys, įrašyta į charakteristiką.

Mano, Griežės J., dukrą Valkininkų vidurinėje mokykloje klausinėjo mokytoja Kliukaitė, mokytoja Butkienė, direktorė, ar einanti ji, jos mažesnė sesuo į bažnyčią, kada eina išpažinties. Prieš metus jai buvo priminta — jei eisianti į bažnyčią, neprileis prie egzaminų.

Urkionių aštuonmetėje m-loje mokytoja Saulėnienė baugino mano, Andriuškevičienės S., dukrą, kada buvusi Pirmosios Komunijos, ar einanti į bažnyčią. Kartu baugino, kad už ėjimą į bažnyčią bus įrašyta į charakteristiką ir negausianti darbo.

Mano, Kazlauskienės J., (Plekštorės kaimas) abu sūnu klausinėjo mokytoja Kliukaitė, direktorė ir iš rajono, ar buvo Pirmos Komunijos, kas ir berniukų ir mergaičių eina į bažnyčią, kas privedė prie Pirmos Komunijos.

Mano, Blažulionienės J., (Užperkasės kaimas) sūnų ir dukrą klausinėjo mokytoja Butkienė, direktorė ir iš rajono, kada buvo Pirmos Komunijos, kas mokė, kokios mergaitės buvo.

S. Naniškių mokykloje per tėvų susirinkimą buvo pareikalauta, kad tėvai nevestų vaikų į bažnyčią. Mano, Jurgelevičiaus, sūnus (Mištūnų kaimas), parėjęs iš mokyklos, pasakojo, kad mokytojai sakę, jog jei „vaikai, eisite į bažnyčią, klebonas gaus dvejus metus kalėjimo."

Dar ir kiti buvo klausinėjami po valandą ir daugiau.

Mums atrodo, kad niekas negali mūsų vaikų be mūsų klausinėti, ar eina į bažnyčią, ir bauginti. Vaikai verkia ir nemiega naktimis. Jau pats klausinėjimas vaikus įbaugina ir yra nusikaltimas prieš sąžinės laisvę ir mūsų, tėvų, teises. Jei vaikas nusikalstų, tai mus kaltintų ir baustų. Mūsų šventa pareiga auklėti vaikus. Mes, tikintieji tėvai, jaučiame ir su-

prantame, kad mūsų tikėjimas daug padeda gražiai auklėti vaikus. Visai kiti vaikai grįžta iš bažnyčios, dalyvavę pamaldose. Čia vaikai tiek gražaus mato ir girdi.

Ar turi teisę minėti mokytojai taip elgtis su mūsų vaikais — juos tardyti ir bauginti tik dėl to, kad eina į bažnyčią ir dalyvauja prie altoriaus pamaldose? Jie eina į bažnyčią mūsų vedami ir įpareigojami. Juk pagal prigimtį ir Konstituciją mes turime teisę vesti vaikus į bažnyčią ir pareigą gražiai juos auklėti. Kodėl taip elgiamasi su mūsų, tikinčiųjų tėvų, teisėmis?

Prašytume Gerb. Pirmininką painformuoti mus, ar taip gali tardyti mūsų vaikus, ir padėti, kad daugiau taip nepasikartotų.

Valkininkai, 1971.X.10.

Pasirašė 9 vaikų tėvai. Varėnos raj. vykdomojo komiteto pirmininkas po 10 dienų atsiuntė šitokį atsakymą:

* * *

„Patikrinus jūsų pareiškimą, nenustatyta, kad jūsų vaikai būtų tardomi. Mokytojai klausinėjo vaikus, kaip jie praleidžia savo laisvalaikį ir ką jie veikia už mokyklos ribų, ir tas natūralu, nes mokytojai privalo žinoti, kuo užsiima jų mokiniai, nuolat rūpintis jų auklėjimu.

Be to, Jūs neturite teisės reikalauti, kad mokytojai propaguotų tikėjimą, nes Jūs puikiai žinote, kad bažnyčia yra atskirta nuo valstybės ir visose mokyklose yra vedamas ateistinis mokinių auklėjimas, kaip to reikalauja dabartinis mokslo išsivystymas.

1971.XI.9.

Varėnos raj. Vykdomojo Komiteto pirmininkas
Z. Voroneckas."

Varėnos raj. VK pirmininko atsakymas mokinių tėvams akivaizdžiai atskleidžia katalikų beteisiškumą ir valdžios pareigūnų sauvalę.

O dabar pažvelkime į kitą skundą, parašyta keturiais mėnesiais vėliau Lukšių parapijos tikinčiųjų tėtų. Šiuo laiku Lietuvos TSR vyriausybei jau buvo žinoma, kad renkami parašai po Lietuvos katalikų memorandumu.

ŠAKIŲ RAJONAS

Mokinių persekiojimas Lukšiuose

1971 m. lapkričio mėn. Lukšių vidurinės mokyklos mokytojai, ypatingai klasių auklėtojai ir direktorius, pradėjo grubią kovą su mokiniais, kurie tarnauja šv. Mišioms, beria gėles, adoruoja, dalyvauja procesijose, ir aplamai su visais, kurie lanko bažnyčią. Mišių patarnautojai būdavo iškviečiami pas direktorių, tardomi, gąsdinami, verčiami daugiau neiti prie altoriaus. Klasės akivaizdoje juos gėdindavo, išjuokdavo sienlaikraščiuose, piešdavo karikatūras. Net tėvus išsikviesdavo ir įsakydavo neleisti patarnauti šv. Mišioms ir kitose religinėse apeigose. Po Naujųjų 1972-jų Metų du tikintys tėvai: G. Krikštolaitis ir N. Didžbalienė nuėjo pas direktorių S. Urboną ir prašė, kad nebūtų terorizuojami Mišioms patarnaujantys ir į bažnyčią einantys vaikai. Tėvai direktoriui priminė, ką kalba tarybinė konstitucija ir įstatymai. Direktorius griežtai pareiškė:

— Puolėme ir pulsime; ir dar labiau pulsime, negu ligi šiolei. Mus puola Šakių rajonas, mes pulsime jūsų vaikus; ir galite skųstis nors į Maskvą.

— O mes savo vaikus vedėmės ir vesimės į bažnyčią, — pareiškė atsisveikindami tėvai.

Mišių patarnautojai ir procesijos dalyviai nepaliovė lankę bažnyčią; tik vienas kitas išsigando. Tikin-

tieji tėvai ilgai kentėjo ir laukė, gal mokytojai susipras, o jie nesiliovė vaikus niekinti, išjuokti, gąsdinti. Tada tėvai parašė skundą Lietuvos TSR prokuratūrai, Štai jo turinys:

LTSR Respublikiniam Prokurorui

Kopijos: LTSR Švietimo Ministerijai
Šakių raj. Švietimo Skyriui
Šakių raj. VK Pirmininkui

Šakių raj. Lukšių parapijos tikinčiųjų tėvų

Pareiškimas

(Valdžios žodžiai už tikėjimo laisvę):

Vilniuje 1970 metais leidykloje „Mintis" išleistoje J. Aničo ir J. Rimaičio knygelėje „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę" rašoma, kad „Kiekvienas pilietis gali išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios. Bet kurių teisių atėmimas, susijęs su išpažinimu kokios nors religijos arba neišpažinimu jokios religijos, panaikinamas." (17 psl.)

„Sąžinės principo reikalavimai: 1) kiekvieno piliečio teisė išpažinti bet kurią religiją; 2) Teisė atlikti kulto apeigas; (...); 6) piliečių lygiateisiškumas, nepaisant religinio priklausomumo" (15 psl.).

„Tarybinė vyriausybė visada ryžtingai kovoja su valdžios aparato darbuotojais bei piliečiais, pažeidžiančiais religinių organizacijų bei tikinčiųjų teises. Sąjunginių respublikų baudžiamuosiuose kodeksuose yra specialūs straipsniai, numatantys atsakomybę už tikinčiųjų piliečių sąžinės laisvės principų nusikalstamus pažeidimus." (24 psl.)

„Komunistų partija ir tarybinė vyriausybė nurodo, jog reikia vienodai griežtai vykdyti ir tuos tarybinių įstatymų reikalavimus, kurie užtikrina religinėms bendruomenėms ir dvasininkams veiklos laisvę, nepažei-

džiant bažnytinių kanonų ir dogmų ribų, o tikintiesiems visas galimybes pilnai pasinaudoti konstitucine tikėjimo laisvės teise. Socialistinė valstybė draudžia bet kokį administravimą, grubumą, netaktiškumą religinių kultų, jų tarnų bei tikinčiųjų atžvilgiu. Bet koks trukdymas atlikti religines apeigas, jeigu jos atliekamos nepažeidžiant įstatymų apie religinius kultus, laikomas baudžiamu nusikaltimu. Sutinkamai su Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 145 str., kliudymas atlikti religines apeigas, jeigu jos neardo viešosios tvarkos ir nėra susijusios su kišimusi į piliečių teises, baudžamas iki vienerių metų laisvės atėmimu arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba iki vieno šimto rub. bauda." (31 psl.)

(Žr. Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo nutarimą „Dėl Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 str. taikymo" — „Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios Tarybos ir Vyriausybės Žinios", 1966 m. gegužės 20 d., Nr. 14, p. 183 - 184).

Vatikano II Visuotinis Bažnyčios Susirinkimas savo nutarimuose, kuriais remiantis, Lietuvos vyskupai, suderinę su kulto įgaliotiniu, 1968 m. „Vaizdo" spaustuvėje išleido „Liturginį maldyną", ragina ir pamoko tikinčiuosius kuo aktyviau dalyvauti religinėse apeigose. Todėl mes, tėvai, drauge su savo vaikais bažnyčioje klūpome, giedame, tyliai meldžiamės, atsakinėjame garsiai įvairius atsakymus, einame procesijose, nešame jos reikmenis. Mūsų vaikai klūpo arba stovi pas altorių, mes, tėvai, šalia jų ir t.t. Mūsų vaikai nėra jokie bažnyčios tarnai. Jie yra eiliniai jos lankytojai ir pamaldų dalyviai.

(Mokyklos darbai prieš tikėjimo laisvę):

Tačiau su dideliu liūdesiu mes, tikintieji tėvai, pergyvename skaudžią neteisybę ir diskriminavimą. Už tai, kad mūsų vaikai kartu su mumis, tėvais, da-

lyvauja religinėse apeigose, Lukšių vidurinės m-los vadovybė ir mokytojai juos įvairiais būdais persekioja, su jais grubiai elgiasi, iš jų tyčiojasi, gąsdina, diskriminuoja:

a) Mokytoja Vaišvilienė I kl. mokiniui Juozui Naujokaičiui už tai, kad jis buvo bažnyčioje ir dalyvavo pamaldose, prie visų klasės mokinių (berniukų ir mergaičių) pamokos metu liepė nusimauti kelnes gultis ir sakė:

— Gausi diržų už tai, kad buvai klūpoti prie altoriaus.

Tokių mokytojos žodžių nugąsdintas vaikas ėmė verkti.

b) Mokslo dalies vedėja mokytoja Martišiūtė VIb kl. mokinį Rolaną Tamulevičių mokė tiesioginiai pikto darbo, liepė išgerti kunigui bažnytinį pamaldose vartojamą vyną ir vietoj jo pripilti vandenio.

c) Mokyt. Vanagienė, atėjusi pas VI kl. mokinio R. Didžbalio tėvus, aiškino jiems, kad jeigu jų vaikas padarytų ir gana nemažą nusikaltimą, tai vis mažiau būtų nusikalsta, negu klūpėjimas prie altoriaus.

d) Mokyt. Urbonienė II kl. mokiniui Vitui Pavalkiui liepė pasirinkti vieną iš dviejų: arba eiti į bažnyčią, arba į mokyklą.

e) Mokyt. Martišiūtė, atsinešusi į klasę meniškus religinius paveikslus, klausė mokinę Virgą Mikelaitytę: „Už ką Dievas Adomą išvijo iš rojaus?“ Jai neatsakius, tarė Vitai Maceikaitei: „Tu iš religingos giminės, tavo pusbroliai klapčiukai, tai tu atsakyk į šį klausimą.“ Po to dar, pasityčiodama iš religijos, klausinėjo mokines Liutvinaitę ir Alytaitę.

f) Mok. Skirskytė, apsilankiusi pas mokinio Krikštolaičio tėvus, jiems verkšleno, kad jeigu vaikas eis klūpėti prie altoriaus, tai nukentės jos pensija.

g) Mokyt. Sakalauskienė neištyrusi, kas kaltas, per pamoką užsipuolė visai nekaltą VIIa kl. mokinį

Rimą Didžbalį, sakydama: „Didžbali, baik, čia tau ne Mišios." Po tokios mokytojos pastabos vaikas atsistojęs pravirko.

h) Vaikai, kurie eina į bažnyčią klūpėti ir melstis, yra grubiai mokytojų tardomi, iš jų tyčiojamasi, jie gėdinami visos klasės mokinių akyse.

i) 1972 m. sausio 22dieną mokyklos sienlaikraštyje buvo įdėtos sekančių mokinių karikatūros: Vb kl-mokinys Krikštolaitis zakristijoje klūpo su rožančiumi, VIb kl. mokinį R. Tamulevičių motina nuosava mašina vežasi į bažnyčią, o jis sako: „Aš važiuoju į bažnyčią. Ten man smagu. Ten, kai kunigas geria vyną, aš skambinu varpeliu." Panašiai pajuokti ir broliai Didžbaliai.

Be to, tame pačiame sienlaikraštyje yra įdėtas redkolegijos straipsnis, kuriame rašoma: „Dievo garbintojų netrūksta ir mūsų mokykloje. Tokie mokiniai žemina save, savo orumą, suteršia mokyklos vardą. Tai dviveidžiai, veidmainiai, kurie savo veikla stengiasi prisitaikyti ir bažnyčioje, ir mokykloje, būti pionieriais ir klapčiukais, kurie už savo chameleonišką veiklą gauna keletą kapeikų iš kunigo saujos. Tokie chameleonai yra IXa kl. mokinė Alytaitė, VIb kl. mokinys Alyta, Vb kl. mokinys Krikštolaitis, VIIa kl. mokinys Didžbalis. Be šių bažnyčios tarnų, mokykloje yra ir tokių, kurie eina į bažnyčią, davatkiškai atlikinėja religines apeigas, tai IXa kl. mokinė Liutvinaitė ir X kl. mokinė Staugaitytė, XI kl. mokinė D. Bacevičiūtė. Duokime jiems ir jų veiklai tinkamą atkirtį."

Pirmasis toks konkretus „atkirtis", tur būt, ir buvo kad Janina Alytaitė, IX kl. mokinė, 14 metų amžiaus, ėjusi Lukšių valgykloje valytojos pareigas, po pasikalbėjimo su jos motina apie vaikų ėjimą į bažnyčią buvo tučtuojau atleista iš darbo, nors mokytojai ir anksčiau žinojo, kad ji dirbo valgykloje, bet nieko nesakydavo, toleravo.

Pagaliau ar ne „atkirtis", jei jaunas žmogus yra vadinamas chameleonu — reiškia, gyvuliu? Ar ne „atkirtis" gąsdinimas ir grasinimas? Ar ne „atkirtis" bausti, terorizuoti už religiją, už tai, kad vaikas su tėvais eina į bažnyčią? Ar ne „atkirtis" einančius į bažnyčią pažeminti klasės draugų akyse, sudarant tokią nuotaiką, lyg tai būtų baisus, gėdingas nusikaltimas?

Pagaliau toks mokytojų elgesys mokinių atžvilgiu ar tai nėra žeminimas savo autoriteto. Juk žino ir vaikas, kad bet koks tikėjimas yra lygus ir laisvas. O ką jie mato iš mokytojų elgesio? Mes, tėvai, norime, kad mūsų vaikai gerbtų mus ir savo mokytojus, įsigytų žinių, būtų dori.

Lukšių vidurinės m-los mokytojai tikinčiųjų tėvus vadina atsilikėliais, durniais. Pavyzdžiui, mokytojas Genys ir mokytoja Martišiūtė Onai Alytienei sakė: „Durni jūs, tėvai, kad patys einate į bažnyčią ir vaikus vedatės." Kaip vaikas atsisakys eiti į bažnyčią, jeigu tėvas ar motina jį vedasi arba jam vienam liepia eiti? Juk tėvai yra atsakingiausi savo vaikų auklėtojai. Ar protinga ir pedagogiška tad kiekvieną pirmadienį klausti vaiką pamokos metu: „Ar vakar buvai bažnyčioje?" ir šeštadienį vėl jį klausti: „Ar rytoj eisi į bažnyčią?" Kaip vaikas neis, kaip jis neklausys savo tėvų! Koks nuteikimas vaiko prieš tėvus! Vaikas daug kur nepajėgs padaryti skirtumo. Jis tėvams pasakys: „Tu durnas, tu atsilikęs, tu manęs nemokyk." Kai vaikas nusikalsta, liepia atsivesti tėvus, o kai mes, tėvai, juos mokome religijos ir vedamės į bažnyčią, liepiama tėvų neklausyti. Kur čia logiškumas, kur pagarba tėvams ir mokytojams?

(Tėvų prašymas: nežeminti tėvų autoriteto vaikų akyse):

Todėl mes, tikintieji tėvai, skaudžiai tai pergyvendami ir kreipiamės į Jus, prašydami, kad padary-

tumėte žygių, jog mūsų vaikai už tikėjimo išpažinimą ir dalyvavimą apeigose nebūtų baudžiami, persekiojami, išjuokiami ir diskriminuojami. Mums, tėvams, jau nusibodo nuolatiniai vaikų tąsymai, gąsdinimai, pajuokimai, jų ašaros, naktiniai iš miego krūpčiojimai. Mes norime, kad mūsų vaikai nebijotų mokyklos, kurioje viešpatauja tikinčiam vaikui siaubas, pašaipos ir pažeminimas.

Mes norime, kad mūsų vaikai su džiaugsmu eitų į mokyklą ir su linksma nuotaika grįžtų. Mes norime, kad mokykla jiems būtų antrieji namai, o mokytojai — antrieji tėvai, kurie, pamatę mokinio klaidas ar netaktą, sugebėtų pedagogiškai ir tėviškai mokinį auklėti, teikti jam mokslo žinias, ugdyti aukštos kultūros žmogumi.

Mes tikintieji tėvai, norime, kad religijos laisvės įstatymas nebūtų vien gražūs propagandos žodžiai, bet realybė.

Prašome Gerb. respublikinį Prokurorą priminti Lukšių vidurinės m-los direktoriui ir mokytojams, kad tarybiniai įstatymai ir jiems privalomi, kad jie nedarytų šitų ir panašių klaidų.

Lukšiai, 1972 m. vasario mėn."

Pareiškimą pasirašė 14 tėvų.

(Mokykla šaukiasi „deputato" paramos):

Direktorius ir mokytojai, sužinoję apie pareiškimo rašymą, stengėsi, kad jis nepasiektų respublikinių įstaigų. Buvo klausinėjama IXb klasės mokinė J. Alytaitė, ar jos mama rinkusi parašus, kas daugiau rinko ir t.t. Mokinė atsakė nieko nežinanti.

Mokytojai kreipėsi į „Lenino" vardo kolūkio pirmininką, Aukščiausios Tarybos deputatą K. Gliką, kad šis juos užstotų. Perpykęs pirmininkas užsipuolė tikinčius tėvus, kam jie apšmeižė Lukšių vidurinės m-los

mokytojus, kam jie šį dalyką išgarsino po visą respubliką.

Per vieną brigados susirinkimą Glikas sakė, kad jam Vilniuje parodę tą skundą ir padarę didelį nemalonumą, kad jo kolūkyje šitokia netvarka. „Mes jiems parodysime! Mes nusuksime iltis tiems, kurie ėda mokytojus!“ kalbėjo susinervinęs deputatas. Gąsdino pasirašiusius tėvus aprašyti laikraštyje ir t.t. Glikas atvažiavo pas G. Krikštolaitį ir piktai priekaištavo, kodėl tėvai apšmeižę mokytojus. „Jie yra mokslo žmonės; reikia juos gerbti ir su jais nesipykti.“ Pirmininkas sakė, kad pasirašiusiems tėvams nebus gyvenimo.

Tamulevičienei per agronomą Glikas pasakė, kad jei ji „nepakeis plokštelės“, bus išmesta iš apskaitininko pareigų. Taip pat gąsdino, jei Tamulevičiams reikės keltis į gyvenvietę, jie už seną ūkį gaus mažai pinigų.

Pirmininko Gliko įsikišimas tėvus prislėgė. Žmonėse sklido gandai, kad bus uždaryta Lukšių bažnyčia, iškeltas klebonas ir t.t. Daugeliui atrodė, kam reikia tokių didelių nemalonumų, kurie iškyla dėl Mišioms patarnaujančių vaikų. Kai kas net pyko ant skundą pasirašiusių tėvų. Drąsesnieji raminosi, kad Dievas jų neapleis. Klebonas pamokslų metu primindavo reikalą aukotis. Uolesnieji katalikai meldėsi: „Viešpatie, palaikyk prie savęs vaikelius, kuriuos labiausiai myli.“

(Tardymo komisija iš Vilniaus):

Kovo 9 dieną iš Vilniaus į Lukšius atvyko komisija ištirti skunde iškeltus faktus. Komisijos nariai pasisakė esą iš Švietimo Ministerijos. Komisija Lukšiuose išbuvo tris dienas; buvo klausinėjami vaikai, tėvai, mokytojai ir pašaliniai asmenys.

I kl. mokinį J. Naujokaitį klausė:

— Ar labai barėsi mokytoja, kad eini tarnauti Mišioms?

— Barėsi.

— Ar iš tikrųjų tave gąsdino mokytoja, sakydama „nusimauk kelnes“?

— Taip buvo, — patvirtino vaikas.

Komisijos nariai aiškino, kad taip daryti mokytoja neturėjo teisės, kad tikėjimas laisvas, kas nori, eina į bažnyčią, kas nori, neina.

Pavalkiui Vitui komisijos nariai aiškino:

— Jei tau patinka, gali eiti į bažnyčią ir tarnauti Mišioms; ir niekas tavęs už tai nebaus ir iš mokyklos nepašalins.

Vaikas sugrįžo iš mokyklos linksmas, kad dabar iš jo niekas nesityčios.

VII kl. mokinį R. Didžbalį klausė:

— Ar tavo karikatūra buvo įdėta į sienlaikraštį?

— Taip, buvo.

Vaikui paaiškino, kad už tikėjimą negalima iš vaiko juoktis, karikatūrinti sienlaikraštyje; galima tik kalbėti, kad Dievo nėra. Berniukas buvo paklaustas, ko dar norėtum?

— Laisvės eiti į bažnyčią!

Alytaitę paklausė, už ką ji buvo pašalinta iš valgyklos?

— Už bažnyčios lankymą.

— Ar buvai išpiešta sienlaikraštyje ir aprašyta?

— Taip.

— Ko norėtum? — klausė komisija.

— Kad mokytojai nesibartų už ėjimą į bažnyčią ir kad nedėtų į sienlaikraštį.

Komisija vėl aiškino, kad už bažnyčios lankymą negalima mokinius įžeidinėti; žadėjo perspėti direktorių ir mokytojus, kad tokių priemonių nenaudotų.

R. Tamulevičių komisija paklausė:

— Kas tau liepė neiti į bažnyčią ir netarnauti Mišioms?

— Mokytojai ir direktorius.

Vaikas papasakojo, kaip jį kartą pasišaukė net trys mokytojos. Jos juokėsi, girdi, užsirišk raudoną kaklaraištį ir žiūrėk, ar kunigas tau leis Mišioms patarnauti ar ne?

— Ar mokyt. Martišiūtė juokais ar rimtai pasakė išgerti kunigui vyną ir pripilti vandenio?

— Nežinau, bet taip sakė.

— Gali eiti į bažnyčią, jei nori; jei patinka, gali tarnauti Mišioms, tik neik į kunigus ir daugiau skaityk ateistinių knygų.

Pijus Didžbalis atvykusiai komisijai paaiškino:

— Prieš mokyklą neturiu nieko. Tik yra vienas blogumas, kad mokytojai labai puola tuos vaikus, kurie eina į bažnyčią. Tie vaikai bijo — nenori eiti net mokytis. Mūsų toks tikėjimas, kad sekmadieniais turime patys eiti į bažnyčią ir vestis savo vaikus. Mokytojai pradėjo mūsų vaikus gąsdinti, dėti į sienlaikraštį, pajuokti klasėje ir kt.

Komisija aiškino, kad mokytojai taip elgtis negalėjo ir pasitaisys.

Onai Alytienei komisijos narys aiškino, kad mokytojai negali reikalauti, kad vaikas netikėtų į Dievą ir neitų į bažnyčią, negali už tikėjimą pajuokti, rašyti į sienlaikraštį. Dar priminė, kad už padarytas klaidas direktorius ir mokytojai bus nubausti.

G. Krikštolaičiui komisijos nariai taip pat aiškino, kad už dalyvavimą pamaldose negalima vaikus barti, tardyti, dėti į sienlaikraštį. Vienas komisijos narys patarė vaikus pamaldų metu laikyti viduryje bažnyčios, bet jei tėvai leis tarnauti Mišioms, jie turi teisę.

Reiktų tik džiaugtis, jei visada taip būtų reaguojama į skundus, bet, deja, šis reagavimas ar tik nebuvo pirmas pokario metais.

(**O knygose pataria tyčiotis**):

1969 m. LTSR Švietimo Ministerijos mokyklų mokslinio tyrimo institutas išleido B. Bitino knygą „Religingi mokiniai ir jų perauklėjimas". Štai kas joje rašoma:

„Kai kas tvirtina, kad, ateistiškai auklėjant mokinius, nereikia naudoti satyrinės kritikos tų mokinių atžvilgiu, kurie atlikinėja religines apeigas. Mūsų sukauptoji medžiaga rodo, kad šis teiginys negali būti kategoriškai priimtas, kai susiduriama su religingais jaunesniais paaugliais. Kai kuriais atvejais net satyrine forma išreikšta ateistinė visuomeninė nuomonė padeda religingam paaugliui priimti ateistinio auklėjimo tikslus labiau, negu kitos ateistinio poveikio formos..." (122 psl.).

Šią B. Bitino knygą galima surasti tik švietimo skyrių metodiniuose kabinetuose, ir ji rekomenduojama, kaip instrukcija perauklėjant tikinčius mokinius.

Kyla klausimas, kam reikia tikėti: komisijos narių žodžiams ar rašytinei instrukcijai?

Šitai parodys ateitis...

IGNALINOS RAJONAS 1971

(Tikinčiųjų prašymas grąžinti bažnyčią)

LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui
LKP CK Sekretoriui
LTSR Ministrų Tarybos Pirmininkui
LTSR Religijų reikalų įgaliotiniui
Vilniaus Arkivyskupijos Kurijai

Ignalinos bažnyčios Komiteto ir parapijos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Tarybų Sąjungos Konstitucija garantuoja tikėjimo ir sąžinės laisvę. Praktikuojantiems katalikams reikalingos bažnyčios, tačiau mes, Ignalinos tikintieji, jos neturime.

Ignalinos bažnyčia buvo statoma sunkiais ponų Lenkijos, o ypač vokiečių okupacijos metais. Tikintieji jos statybai įdėjo daug triūso ir lėšų, dažniausiai stokodami duonos kąsnio. Buvo paruošta daug statybinės medžiagos, bet statybą nutraukė II pasaulinis karas. Pokario metais vietinė valdžia mus skaudžiai apgavo. Kadangi bažnyčios pastatas dar nebuvo užbaigtas, tai valdžia pažadėjo užbaigti, o mums beliksią apmokėti už darbą. Tačiau šis pastatas buvo iš parapijos paimtas ir paverstas kultūros namais.

Dar šiame penkmetyje buvo numatyta ir užplanuota nauja kultūros namų statyba, kadangi bažnyčios pastatas aiškiai šiai paskirčiai netinka: per mažas, kolonos trukdo matomumui, bloga akustika ir t. t. Nežiūrint šių visų trūkumų, nauji kultūros namai nestatomi, o vykdomas mūsų buvusios bažnyčios kapitalinis remontas. Jau nugriauta presbiterija, o pamatai priestatui daromi visiškai greta mūsų maldos namų, kurie yra paprastoje lūšnelėje.

Jau ir anksčiau besimeldžiantiems trukdė muzika, orkestrai, triukšmingos programos, net ir nereti išpuoliai, k.a. prieš kelis metus pats kultūros namų direktorius pamaldų metu akmenimi išmušė langus. Pastačius priestatą, atstumas tarp kultūros namų ir mūsų maldos namo sumažės 5 - 6 metrais, o triukšmas, muzika dar labiau trukdys tikintiesiems melstis.

Šiandien mes su skaudančia širdimi stebime išverstą bažnyčos kertinį akmenį ir draskomą mūsų šventovę, o tai tolygu — draskytų mūsų širdis.

Dabartinio mūsų maldos namo patalpos labai mažos, nepatogios ir negali sutalpinti visų tikinčiųjų. Telpa 200 - 300 žmonių. Žiemą įšąla lubos ir sienos, o sek-

madieniais, gausiai žmonėms susirinkus į pamaldas, vyksta garų kondensacija ir tiesiog lyja nuo lubų. Tokiu būdu būna drėgna ir tvanku. Be to, čia renkasi melstis ne tik Ignalinos parapijos tikintieji, bet ir iš gretimų parapijų žmonės, atvykę į turgų ir kitais reikalais, kartu atlieka ir savo religinę pareigą. Tačiau kaip taisyklė daugumas jų darganos metu ir šaltyje per pamaldas priversti stovėti lauke.

(Atsakymas: nieko nebus, nieko nesitikėkite):

Su prašymu grąžinti mūsų bažnyčią kreipėmės net du kartus pas rajono Vykdomojo Komiteto pirmininko pavaduotoją drg. Vaitonį, kuris mums grubiai atsakė: „Nieko nebus, nieko nesitikėkite, nieko negausite, nieko neatiduosiu! Reikėjo kreiptis šiuo klausimu 1950 m. Dabar jau per vėlu." Nejaugi tik tokio atsakymo buvo galima tikėtis iš atsakingo darbuotojo ir argi tikrai per vėlu, kai per tiek laiko jau visur užgydytos karo žaizdos? Kodėl buvo galima 1950 m., kada tikrai buvo sunku su patalpomis visiems, o šiandien mums — po tiek pažangos ir laimėjimų metų — atimama paskutinė viltis.

Vasaros metu į Ignaliną suplaukia daug poilsiautojų ir turistų iš įvairių Tarybų Sąjungos kampelių. Jie stebisi mums padaryta skriauda! Kodėl mes neturime teisės turėti tinkamų sąlygų melstis? Nejaugi per vėlu užgydyti šią skaudžią mūsų žaizdą?

Pasitikėdami humaniškais tarybų valdžios įstatymais ir Konstitucija, užtikrinančia religijos laisvę, tikimės, kad mūsų prašymą grąžinti bažnyčią patenkinsite ir į aukštesnes instancijas šiuo klausimu kreiptis neteks.

Ignalina, 1971.III.14.

Šį pareiškimą pasirašė 1025 tikintieji.

(Rugienio vizitas):

Neužilgo į Ignaliną atvyko kažkoks valdžios atstovas ir, pasikvietęs Ignalinos bažnyčios komiteto pirmininką, aštuoniasdešimtmetį senuką, apžiūrėjo bažnytėlę iš lauko ir išmatavo žingsniais jos užimamą plotą. Vėliau buvo sužinota iš rajono pareigūnų, kad tai buvęs Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis. Po šio įgaliotinio vizito bažnyčios komitetas vėl kreipėsi į respublikinę valdžią.

LTSR Aukšč. Tarybos Prezidiumo Pirmininkui
Lietuvos KP Centro Komitetui
LTSR Ministrų Tarybos Pirmininkui
LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui
Vilniaus Arkivyskupijos Kurijai

P a r e i š k i m a s

Atsiliepiant į mūsų 1971 m. kovo 14 dienos pareiškimą š. m. kovo 29 dieną atvyko iš Vilniaus nežinomos įstaigos atstovas susipažinti su mūsų maldos namų padėtimi.

Ignalinos bažnyčios komitetas nori sužinoti, kodėl minėtas asmuo nesusitiko su bažnyčios komiteto nariais, o pasitenkino pasikalbėjimu su vienu senuku.

Mūsų nuomone ir senuko teigimu, jo susipažinimas su padėtimi paviršutiniškas: nebuvo užėjęs į mūsų maldos namų vidų, o vien žik žingsniais išmatavo išorę (20:6). Tai išeitų apie 160 kv. metrų, kai tuo tarpu pastato vidus užima žymiai mažiau (17:6). Be to, naudingo ploto, kuriuo naudojasi tikintieji, dar mažiau. Presbiterija užima apie 30 kv. m ,katafalis, klausyklos, laiptai, vieta choreliui, klaupkos, suolai ir visa kita taip pat užima naudingo ploto — štai vaizdas, kiek vietos lieka tikintiesiems.

Mes susirūpinę, kad pagal minėto asmens klaidinančius duomenis nesektų klaidingas sprendimas.

Todėl prašome išklausyti bažnytinio komiteto nuomonę, o ne vieno žmogaus, kuris nesudaro viso komiteto ir negali jo vardu kalbėti.

Kadangi nežinome, iš kokios valdžios įstaigos buvo minėtas atstovas, todėl ir šį savo pareiškimą siunčiame visoms įstaigoms, kurioms pasiuntėme ankstyvesnį pareiškimą.

Ignalina, 1971.IV.7.

(Neprašykite ir negausite):

Pareiškimą pasirašė 7 bažnytinio komiteto nariai. Keturi komiteto atstovai pareiškimą nuvežė visoms įstaigoms. Jiems užėjus pas RRT įgaliotinį Rugienį, jis juos apšaukė, išvadino sabotažninkais ir piktai atrėžė: „Atiduok jums šitą, jūs dar kažko įsinorėsite. Neprašykite ir negausite!"

Praslinkus porai savaičių Rugienis atsiuntė atsakymą per rajono VK pirmininko pavaduotoją Vaitonį. Nuėjo bažnyčios komiteto nariai ir keli tikintieji. Vaitonis nenorėjo tikinčiųjų įsileisti, bet buvo priverstas nusileisti. Vaitonis perskaitė Rugienio raštą, kurio neleido nė iš tolo pasižiūrėti. Rašto pagrindinė mintis: jūsų bažnyčios niekas negriauna, melstis netrukdo, ploto yra pakankamai, o kultūros namų jums niekas neatiduos!

MOLĖTŲ RAJONAS

(Dėl suimtų kunigų paleidimo, netrukdymo norintiems stoti į seminariją):

TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui
LTSR Molėtų raj. ir Stirnių parapijos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Spaudoje nuolat pasirodo skaitytojų signalai dėl įvairių trūkumų kultūriniame ir buitiniame aptarnavime, į kuriuos tarybinė valdžia visada atsiliepia. Religiniame gyvenime mes, tikintieji, nuolat patiriame ne tik trūkumus, bet ir varžymus. Mums, tikintiesiems, negalint dėl tų varžymų pasisakyti spaudoje ir tuo pačiu tylint, gali susidaryti įspūdis, kad mes tų varžymų ir nejaučiame. Todėl mes kreipiamės į Jus, Ministrų Tarybos Pirmininke.

Religija netikinčiam žmogui bevertis ar net žalingas dalykas, o mums, tikintiesiems, ji yra svarbus dalykas. Religijos praktikavimo varžymai mums yra skaudesni, nei medžiaginės skriaudos.

Religijai praktikuoti yra būtini kunigai. Kadangi valdžia apriboja kandidatų priėmimą į Kunigų seminariją, tai įšventinama kelis kartus mažiau, negu jų kasmet numiršta. Jau kelios parapijos neturi savo kunigo, ir dėl to nukenčia tūkstančiai tikinčiųjų religiniame gyvenime. Nepaisant kunigų trūkumo, vis daugiau kunigų yra baudžiami kalėjimu už tai, kad, tėvų prašomi, bažnyčioje vaikus mokė tikėjimo tiesų. Praeitais metais (1970) rugsėjo mėn. buvo nuteistas kalėti Molėtų raj. Dubingių klebonas Antanas Šeškevičius, o š. m. lapkričio mėn. nuteisti dar du kitų vyskupijų kunigai, ir atlikusiam savo bausmę kun. A. Šeškevičiui neleidžiama dirbti parapijoje.

Remdamiesi tarybine Konstitucija, garantuojančia sąžinės laisvę, mes prašome, kad minėti religijos laisvės pažeidimai būtų atitaisyti ir ateityje nepasikartotų, būtent:

1. Leisti dirbti parapijoje kun. A. Šeškevičiui.
2. Paleisti iš kalėjimo nuteistus kunigus.
3. Netrukdyti kunigams bažnyčioje mokyti vaikus tikėjimo tiesų.
4. Netrukdyti Kunigų seminarijos vadovybei priimti mokytis visus norinčius tapti kunigais.

Tikimės, kad tarybinė valdžia laikysis savo Konstitucijos ir mūsų prašymus patenkins.

1972 m. sausis.

Šį pareiškimą pasirašė 190 tikinčiųjų ir 1972 m. balandžio mėn. pradžioje pasiuntė TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui. Atsakymui gauti prie pareiškimo pridėtas adresas:

Lietuvos TSR, Molėtų raj.,
Stirnių pašt., Mindūnų kaimas,
Jonas Lipeika

ZARASŲ RAJONAS 1971 M.

Mokinių tardymai Avilių mokykloje

1971.XII.17 į Avilių aštuonmetę m-lą pamokų metu atvyko Zarasų raj. prokuratūros tardytojas Bezusparis ir milicijos leitenantas Bagdonavičius.

Mokytojų kambary po vieną buvo tardomi mokiniai: Bakutis, Razmanavičiūtė ir dvi seserys Jezerskaitės dėl rengimosi Pirmajai Komunijai 1971 m. vasarą. Mokiniams pateikti buvo klausimai: ar klebonas mokė? kiek laiko mokė? ką mokė? ar davė klebonas katekizmą? ar davė maldaknygę? ką klebonas kalbėdavo?

Vaikai buvo tardomi maždaug po valandą laiko; prieš paleidžiant turėjo pasirašyti surašytą protokolą. Atėjęs į klasę, Bakutis visą pamoką praverkė.

Į fizikos kabinetą buvo sukviesti kiti vaikai, o tardytojas ant lentos užrašė: „Zarasų rajono prokurorui." Vaikai turėjo parašyti, kiek kartų ėjo pas kleboną, kas ir kaip juos mokė tikėjimo. Po rašteliais turėjo pasirašyti. Tardytojas išsivežė 18-os vaikučių raštiškus liudijimus. Vaikai tardymo metu buvo sukrėsti ir kai kurie

net verkdami sugrįžo į namus. Sulaukusi verkiančios dukrelės, pas direktorių atėjo Pupeikienė, reikšdama nerimą, kodėl vaikai dėl Pirmos Komunijos be tėvų žinios yra tardomi. Kitą dieną pas direktorių atvyko Mažeikienė, skųsdamasi, kad vaikas dėl išgąsčio naktį šokęs net iš miego.

Gruodžio 20 dieną moterys nuvyko į Zarasų prokuratūrą pareikšti protestą, kad vaikai be tėvų nebūtų tardomi, nes jie iš baimės rašo, ką tardytojas liepia. Prokurorui moterys įteikė raštišką protestą. Paskui jas visas prokuroras ir tardytojas apklausinėjo.

Tuo metu, kada moteris tardė prokuratūroje, vaikai, budint mokytojams, kad nepabėgtų, vėl buvo tardomi dėl Pirmos Komunijos.

Kai kurios motinos, nesulaukdamos grįžtančių po pamokų vaikų, atsiskubino į mokyklą. Per jėgą įsiveržusios į kabinetą jos rado savo tardomus vaikus. Kabinete dar buvo milicininkas ir vienas mokytojas. Po stalu užmaskuotas sukosi magnetofonas. Pareiškusios protestą, kad be jų žinios vaikai yra tardomi ir per dieną laikomi nevalgę, motinos pasiėmė savo vaikus ir išsivedė į namus. Ta proga buvo paleisti ir neapklaustieji vaikai. Išvykdami prokuratūros darbuotojai pažadėjo dar atvykti...

Tėvai, sutikę direktorių, smarkiai užsipuolė, kodėl jų vaikai yra tardomi, gąsdinami, kad net naktimis nemiega, dreba pamatę kokią nors mašiną — gal vėl atvažiuoja tardytojas!

Kaip gaila, kad 8 - 10 metų vaikeliai dėl Pirmos Komunijos tardomi, tarsi būtų kokie vagys ar chuliganai.

Dėl neaiškių priežasčių baudžiamoji byla Avilių klebonui kan. B. Antanaičiui nebuvo iškelta.

AKMENĖS RAJONAS

(Nubaustosios Bičiušaitės (ar Bičiučaitės) likimas):

1972 m. sausio mėn. 13 d. Akmenės raj. liaudies teismas buvo nubaudęs 70 m. Kleofą Bičiušaitę vieneriems metams kalėjimo už tai, kad ji Kruopių parapijoje pamokė vaikus tikėjimo tiesų. Po keturių dienų nuteistoji iš Akmeėns buvo pervežta į Šiaulių kalėjimą. Letuvos TSR Aukščiausias Teismas bausmę pakeitė 100 rub. pinigine bauda. Šiaulių kalėjime K. Bičiušaitė išbuvo mėnesį laiko. Į namus ji grįžo vasario 17 dieną.

Kleofa Bičiušaitė ir anksčiau buvo bausta už vaikų mokymą religijos tiesų. Ji buvo atleista iš vaikų darželio ir negavo nei darbo nei pensijos; pragyventi padėjo brolis.

JURBARKO RAJONAS

(Administracinės baudos):

1972 m. balandžio 20 dieną Jurbarko raj. DŽDT tarybos vykdomojo komiteto administracinė komisija, pirmininkaujant H. Tamošiūnienei, atvirame posėdyje išnagrinėjo Girdžių parapijos klebono kun. Viktoro Šauklio MIC. administracinę bylą. Klebonas buvo apkaltintas, kad „panaudojo bažnyčioje prie vėliavų nešimo ir gėlių barstymo Girdžių mokyklos mokinius — nepilnamečius ir tuo būdu pažeidė Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1966.V.12 įsaką. Komisija paskyrė 50 rub. nuobaudą. Kun. V. Šauklys MIC šį nuosprendį apskundė Jurbarko raj. liaudies teismui.

* * *

Administracinė 50 rub. nuobauda taip pat paskirta Girdžių parapijos vargoninkei už tai, kad ji tvarkė procesiją.

* * *

Vardžgirio klebonas kun. Gustavas Gudanavičius už tai, kad leido vaikams patarnauti šv. Mišioms, nubaustas administracine tvarka — 50 rub. Administracinės komisijos nuosprendį kun. G. Gudanavičius apskundė Jurbarko raj. liaudies teismui.

KAUNAS

(Rrt įgaliotinio uolumas seminarijoje)

Balandžio 16 dieną Kauno arkikatedroje - bazilikoje J. E. vysk. J. Labukas kunigystės šventimus suteikė 6 ketvirto teologijos kurso auklėtiniams. (N.B. Praėjusiais metais Lietuvoje numirė 12 kunigų.) Sekančiais metais kunigystės šventimus turėtų gauti taip pat 6 klierikai.

Palikus 6 neopresbyteriams seminariją, šiuo metu joje liko 33 auklėtiniai:

filosofiniame kurse	11
I teologiniame kurse	9
II teologiniame kurse	7
III teologiniame kurse	6

* * *

Praėjusių mokslo metų viduryje Rrt įgaliotinis lankėsi seminarijos bibliotekoje ir tikrino, kokią literatūrą skaito klierikai. Buvo nepatenkintas, kad neskaito marksizmo klasikų.

* * *

Praėjusių mokslo metų viduryje Rrt įgaliotinis norėjo keletą klierikų išvyti iš seminarijos. Motyvai neaiškūs. Dauguma spėja, kad tai buvo eilinis šantažavimas, kad palaikytų klierikų tarpe pastovią baimės atmosferą.

ŠILALĖ

(Kun. Šeškevičiaus odisėja):

Kun. A. Šeškevičius po pusės metų varginimo neleidžiant eiti kunigiškų pareigų, buvo įdarbintas vikaro pareigose Šilalėje. Tačiau registracijos pažymėjimas buvo išduotas laikinai — trims mėnesiams.

Dabartiniu metu Rrt įgaliotinis laikinus kunigų registracijos pažymėjimus išduoda visiems „antitarybiniams kunigams". Šitokiais yra laikomi visi kunigai, kure nepaklūsta valdžios žodinėms instrukcijoms ir uoliai atlieka kunigiškas pareigas.

ALYTAUS RAJONAS

(Kaltinimai dėl pamokslų ir žinių užsieniui):

Vasario mėn. Simno vikaras kun. S. Tamkevičius buvo iškviestas į Respublikinę prokuratūrą Vilniuje. Prokuroras priekaištavo, kad pamoksluose šmeižiąs tarybinę tikrovę, ir nurodė prisilaikyti tarybų valdžios atžvilgiu lojalumo ir nemokyti vaikus tikėjimo tiesų. Priešingu atveju gresia baudžiamoji byla iki dvejų metų laisvės atėmimo.

Balandžio mėn. pabaigoje kun. S. Tamkevičiui buvo suruoštas „aukšto lygio įspėjimas". Jame dalyvavo 6 valdžios atstovai ir liudininkai: Alytaus dekanas kun. J. Grigaitis, Daugų dekanas kun. Turčinskas ir Simno klebonas kun. Matulevičius. Kun. Tamkevičius buvo kaltinamas perduodąs žinias į užsienį, šmeižiąs tarybinę mokyklą ir užsiiminėjąs kitokia antitarybine veikla. Pasiaiškint nebuvo leista.

* * *

Kaunas

Aleksoto parapijos altaristo kun. Šalčiaus bute balandžio mėn. buvo padaryta krata. Kratos metu buvo ieškota „Samizdato" literatūros.

Prienai

Prienų parapijos klebonijoje kovo mėn. buvo padaryta smulki krata. Buvo ieškoma maldaknygių ir „samizdato" literatūros.

Vilnius

Kovo mėn. 13 d. pas Rrt įgaliotinį buvo iškviesti kunigai: Laurinavičius ir Žemėnas. Ypatingai piktai įgaliotinis apibarė kun. Žemėną, kam jis pasirašė pareiškimą tarybinei vyriausybei, kuriame reikalaujama leisti dirbti vysk. J. Steponavičiui, išleisti dideliu tiražu katalikams maldaknygių etc. (žr. LKB Kronika Nr. 1). Įsinervinęs įgaliotinis kun. Žemėną išvadino šėtonu, įžūliu ir pareiškė: ar nepanorėsite, kad klerikalai ir Kremliuje atsisėstų!

* * *

1972.IV.4 KGB organai buvo išsišaukę kun. V. Merkį, kuris 1959 metais Rugienio nurodymu buvo jėga pašalintas iš seminarijos ir kunigystės šventinimus gavo nelegaliu keliu 1960 m .Tardytojas pareiškė, kad kun. V. Merkys gali būti įdarbintas parapijoje (Šiuo metu jis dirba Vilniaus medelyne), jei jis smulkiai aprašys, kas jį įšventino, kur jis laikė Mišias, sakė pamokslus etc.

KAPSUKO RAJONAS

(Kokia didžiausia yda?):

Liubavo parapijos klebonas kun. V. Užkuraitis Kapsuko raj. valdžios ir įgaliotinio Rugienio balandžio-gegužės mėn. buvo verčiamas, kad nušalintų nuo altoriaus Mišioms patarnaujančius vaikus. Rugienis buvo išsikvietęs net Liubavo parapijos bažnytinį komitetą. Gąsdino, jei vaikai nebus nušalinti, parapija bus palikta be klebono. Klebonas vaikus nušalinti atsisakė,

motyvuodamas, kad vaikai ne jo, o tėvų ir jis neturįs teisės kištis į svetimų vaikų reikalus.

* * *

Kapsuko griežto režimo lageryje atliekančiam bausmę kun. P. Bubniui buvo pasiūlyta parašyti malonės prašymą. Kun. P. Bubnys tai padaryti atsisakė, kadangi jaučiasi nubaustas nekaltai, nes vaikus mokyti tikėjimo tiesų yra kiekvieno kunigo pareiga.

* * *

1972.IV.27 Kapsuko V vidurinėje m-loje auklėtoja Ramanauskaitė atsinešė iš Švietimo Ministerijos atsiųstą anketą ir 9b klasės mokiniams liepė užpildyti. Į klausimą: „Kokią nori atsikratyti ydą?" auklėtoja liepė atsakyti „Tikėjimo". „Jei ir netikite", aiškino auklėtoja, „vistiek rašykite: tikėjimo."

Nė vienas mokinys neatsakė „tikėjimo", bet — „tingėjimo".

VILKAVIŠKIO RAJONAS

(Mokiniai verčiami rašyti prieš tikėjimą):

1971 m. balandžio 12 d. Kybartų vidur. m-loje Xc klasėje mokyt. Miknevičienė tiems mokiniams, kurie per Velykas buvo bažnyčioje, liepė rašyti temą: Bažnyčia arti — dorovė toli. Kiti mokiniai galėjo rašyti laisvą temą. Geriausios klasės mokinės L. Šalčiūnaitė ir T. Menčinskaitė ateistinės temos visiškai nerašė. Už tai mokytoja joms parašė po vienetą. Po to jos buvo kviečiamos pas mokslo dalies vedėją pasiaiškinti.

Persekiojamų mokinių tėvai parašė LTSR Švietimo Ministerijai skundą, kuris buvo persiųstas svarstyti Vilkaviškio raj. švietimo skyriui. Už poros mėnesių atėjo šitoks atsakymas:

„Vilkaviškio raj. švietimo skyrius, atsakydamas į Jūsų skundą Lietuvos TSR Švietimo ministerijai, praneša, kad iškelti faktai buvo patikrinti vietoje. Kaltinimai mokytojai Miknevičienei nepasitvirtino, nes lietuvių kalbos ir literatūros temos rašiniams buvo parinktos programos ribose.“ Pasirašęs švietimo skyr. vedėjas J. Šačkus.

Skundas LTSR Švietimo ministerijai buvo pasiųstas ne dėl programos, o dėl to, kad mokytoja einančius į bažnyčią diskriminuoja, kad verčia rašyti prieš savo įsitikinimus, tuo pačiu verčia veidmainiauti.

IGNALINOS RAJONAS

1972.III.16 Paringio aštuonmetės m-los direktorė Dalgėdaitė ir mokytojai Milašius, Šadrecovas, Misiūnaitė ir Vaitulionis pasikvietė tris V kl. mokinius: A. Bivainį, B. Gaižutį ir Č. Patiejūną į mokytojų kambarį ir gąsdindami vertė pasirašyti jų suredaguotą kažkokį raštą, reikalaudami, kad jie visai nebeeitų į bažnyčią. Mokytojai sakė, kad už kiekvieną vaiką, einantį į bažnyčią, reikės kunigui sumokėti 50 rub. baudą.

KAUNO RAJONAS

(Kun. Zdebskio garbei):

Pravėniškių paprasto režimo lageryje baigia atlikti bausmę kun. J. Zdebskis. Nors nuteistas kunigas labai sąžiningai atlieka jam paskirtą darbą, bet lagerio vadovybė jį prieš terminą paleisti nesiruošia, nes „esąs nepataisomas“.

* * *

Lietuvos katalikų tarpe plačiai pasklido eilėraštis kun. J. Zdebskio motinai:

Oi, neverk, Motinėlę, jei tavo sūnus
Gelžiniais vėl buvo apkaltas...
Jis gi priėmė pančius, kaip Dievo siųstus,
Už jaunimą, už visą mūs tautą!

Nors jo rankos nekyla altoriaus aukoj,
Nedalina jos dangiškos duonos, —
Jos su Kristum Golgotos kalvos aukštumoj
Atpirkimą ir šviesą sruvena.

Nedejuokite, Mama, skaudžiai naktimis,
Tarsi Baltijos jūra audringa.
Paklausykit, kaip meldžias vaikučių širdis,
Kaip jie ryžtas gyventi garbingai!

Štai nukritusi sėkla jau leidžia lapus,
Kurią sėjo jo rankos dosniausiai.
Jis — Bažnyčios garbė, Jos tikrasis sūnus,
Švyturys mūs kelionėj šviesiausias!

Nesvarbu jam Kaifas, Pilotas, visi
Neteisingi teisėjai, karaliai...
Ir erškėčiai ir kryžiaus kelionė grasi —
Jis tarnauja vienam Visagaliui!

Lyg tie akmenys stovi tėvynės laukuos,
Lyg šermukšnės ir smilgos sušalę —
Jis Bažnyčios, Tėvynės garbės neišduos,
Pasirinkęs Aukščiausiojo Valią.

Angelai danguje stebis, lydi malda,
Kankiniai tvirtumu jį aplanko...
Jis gyveno ne sau, bet kitiems visada,
Vien dėl to jam ir surištos rankos!

Pasiguoskite, Mama, šventųjų džiaugsmu
Ir pabūkit minutę laiminga:

Jis istorijoj mūsų šviesiausiu vardu
Pasiliks įrašytas garbingai!

Tad neverk, Motinėle, kad tavo sūnus
Prie altoriaus ateiti negali, —
Jis su Kristum už grotų aukojas už mus,
Neša ugnį po visą mūs šalį!

1971 m. Vaikai

TARYBINĖ SPAUDA APIE DABARTINĘ LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS PADĖTĮ

Žurnalas „Nauka i religija" (1972 m.) 3 nr. Lietuvai paskyrė 23 puslapius.

Lietuvos KP CK propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjas P. Mišutis pateikia ateistinės propagandos ir katalikybės apžvalgą.

Jau daugiau kaip 30 metų Lietuva yra Tarybų Sąjungos sudėtyje. Ateistai kovoja su religija, „griežtai prisilaikydami tarybinių įstatymų", „pagarbiai traktuodami tikinčiuosius, kaip lygiateisius tarybinus piliečius" (27 psl.).

Jau 8 metai dirba prie Lietuvos KP CK ateistinės propagandos koordinacijos taryba; ateistinės tarybos ar komisijos veikia prie respublikinės profsąjungų Tarybos, prie komjaunimo Centro Komiteto, prie kultūros ir sveikatos apsaugos ministerijų, prie televizijos, radijo, spaudos, kinofikacijos komitetų ir kt. Panašios tarybos ir komisijos veikia prie miestų ir rajonų KP komitetų. Ateistinei veiklai vadovauja Lietuvos TSR KP Centro Komitetas.

Vien 1970 metais buvo perskaityta apie 40,000 paskaitų ateistinėmis, filosofinėmis ir gamtamokslio temomis. Kasmet auga ateistinės literatūros tiražai. Daug ateizmui padeda radijas ir televizija...

Nepaisant visų šių priemonių, P. Mišutis apgailestauja, kad „palyginus dar daug žmonių yra religingi" (30 psl.).

Kunigus P. Mišutis skirsto į tris grupes:

1) metę kunigystę,
2) supasaulėję,
3) tarybinių įstatymų laužytojai, priešiškai nusiteikę tarybinei santvarkai.

„Partinės organizacijos rūpestingai seka, kad ateistinėje propagandoje nebūtų administravimo, tikinčiųjų teisių pažeidimo ir netaktiškumo" (34 psl.).

NOTA BENE

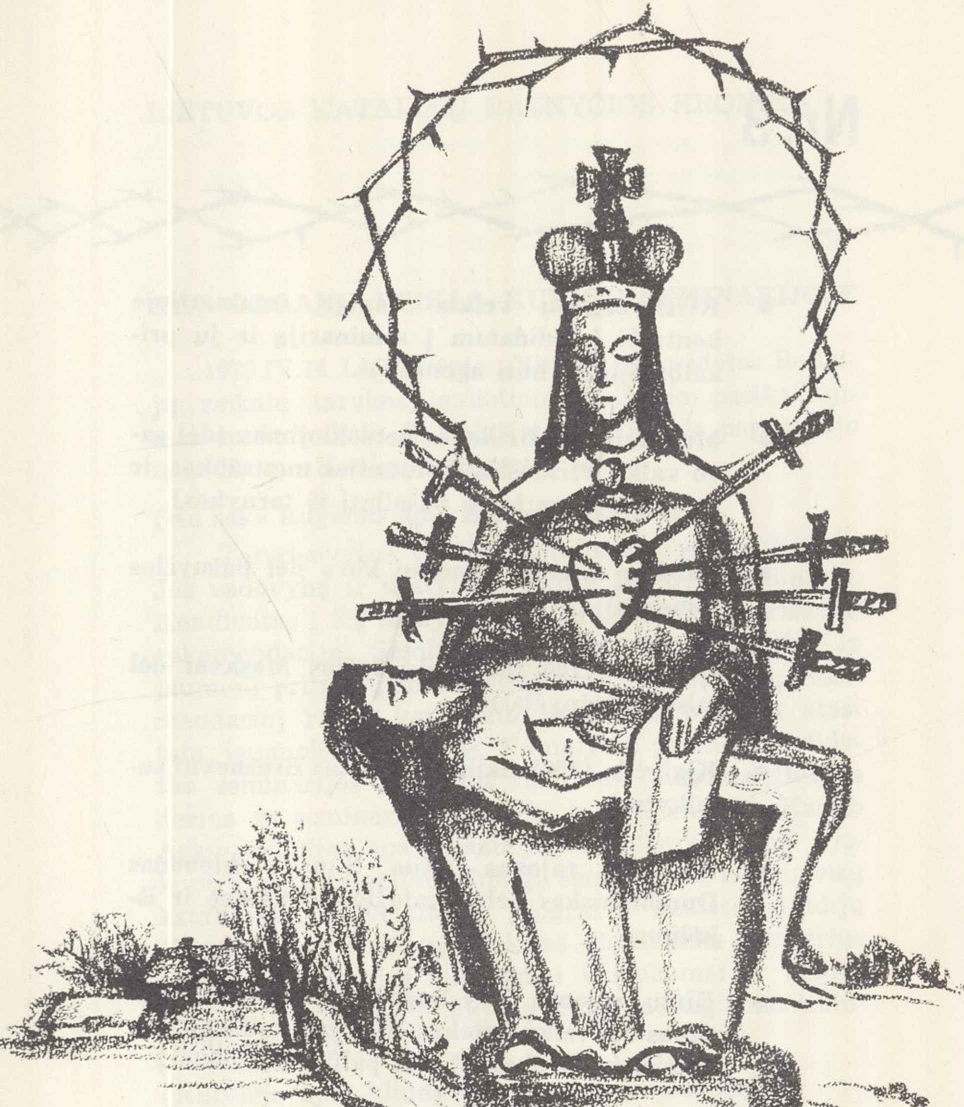
Vatikano radijo laidos lietuvių kalba: Kasdien — 21 val. 20 min., 25 m, 31, 41 m bangomis.

* * *

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" skaitytojai tepadeda jai rinkti tikslius faktus iš dabarties gyvenimo.

Skaitytojai prašomi „LKB Kroniką" saugoti nuo KGB organų.

„LKB Kronika" supažindins su dabartine Lietuvos katalikų padėtimi daug skaitytojų tuo atveju, jei ji bus perduodama iš rankų į rankas.

NR.3

Nr. 3

- KGB organų veikla kunigų seminarijoje kontrolė kandidatam į seminariją ir jų prikalbinėjimas būti agentais)

- Mokytojos O. Brilienės persekiojimas (dėl savo vaikų Pirmosios Komunijos nuotraukos, ir ji ir jos vyras buvo pašalinti iš tarnybos)

- Lazdijų rajonas (žmonių kova dėl bažnyčios remonto)

- Vilnius (1100 tikinčiųjų raštas Maskvai dėl laisvių Bažnyčiai)

- Klaipėda (2023 tikinčiųjų raštas Brežnevui sulaikytas)

- Kapsuko rajonas (Kuo Šunskų klebonas Dumbliauskas pelnė valdžios nemalonę ir iškėlimą)

- Biržų rajonas (Vyskupas Sladkevičius kaltintas dėl vaikų katekizacijos, bet kadangi „juo domisi ir Vatikanas“, tai paliko nebaustas)

- Alytaus rajonas (Simno vikaras Tomkevičius teisme: „Žmogžudžiai ir plėšikai turi teisę ginti save, o man, kaip kunigui, nebuvo leista“)

- Šilalė, Valkininkai, Lukšiai

KGB ORGANŲ VEIKLA KUNIGŲ SEMINARIJOJE

1970.IV.14 Laikraštyje „Vilnis" buvo įdėtas Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Rugienio pasikalbėjimas su žurnalistu E. Baleišiu. Štai ką jis papasakojo apie Kauno Kunigų seminariją:

(Ką sakė Rugienis apie Kunigų seminariją):

„Tarpdiecezinė Kunigų seminariją veikia Kaune. Jos vadovybę ir dėstytojus skiria Lietuvos ordinarai. Kandidatas į šią mokyklą turi gauti parapijos klebono rekomendaciją. Seminarijos vadovybė sprendžia, ar jaunuolį priimti į seminariją, atsižvelgdama į šį rekomendacinį raštą, kandidato pristatytą brandos atestatą, jaunuolio asmenybę. Numatytus priimti kandidatus seminarijos rektorius daktaras Viktoras Butkus derina su seminarijos globėju Jo Ekscelencija Kauno Arkivyskupijos apaštališkuoju administratoriumi vyskupu Juozapu Labuku. Kunigų seminarijos, kaip ir visų katalikiškų universitetų, programą nustato Studijų Kongregacija Romoje. Mokslas čia trunka penkerius metus. Seminarijos auklėtiniai nemokamai ir negrąžinamai gauna visą išlaikymą, kuris padengiamas tikinčiųjų aukomis. . ."

(Nutylėjo apie kliudymus įstoti į seminariją):

Kadangi Rugienis nutylėjo apie savo ir KGB organų veiklą seminarijoje, tai jo pasikalbėjimą tenka papildyti.

Jau vidurinėje mokykloje besimokantį jaunuolį, jei išryškėja jo ketinimai mokytis Kunigų seminarijoje,

stengiamasi paveikti, kad pasirinktų kitą profesiją. Mokyklos vadovybė, kartais rajono vykdomojo komiteto pareigūnai pataria stoti į kitą aukštąją mokyklą. Žada net padėti. Jeigu agitacija nieko nepadeda, kartais bandoma apsunkinti brandos atestato egzaminų laikymą, kad būsimasis kandidatas gautų pataisą ir jam bent vieneri metai susitrukdytų. Kartais mokyklos vadovybė nenori į rankas atiduoti brandos atestato, pasisiūlydama jį pasiųsti su savo rekomendacija į kurią nors aukštąją mokyklą. Kai nepavyksta atkalbėti, mokyklos vadovybė kai kada prašo jaunuolį, kad stotų į seminariją po kelerių metų iš kokios kitos įstaigos, nes šitokiu būdu tikisi lengviau išsiteisinti prieš rajonines ar respublikines įstaigas dėl savo „blogo auklėjimo darbo".

Kad sutrukdytų jaunuoliams keletą metų įstoti į seminariją, nuo 1954 m. seminaristams reikia atlikti karinę tarnybą. Būna atvejų, kad karinis komisariatas keletą metų atideda šaukimą į kariuomenę ir kandidatas neturi teisės stoti į seminariją.

(Nutylėjo apie KGB kontrolę seminaristams):

KGB organų įsakymu seminarijos vadovybė privalo referuoti saugumo organams, kai tik kandidatas peržengia seminarijos slenkstį. Yra ne vienas faktas, kai kandidatai pradedami valdžios organų varginti tuojau po pasirodymo seminarijoje, nors dar nebuvo palikę net pareiškimo būti priimamais.

Rugienis yra nurodęs seminarijos vadovybei, kokių kandidatų pareiškimus visiškai negalima priimti. Šitai kategorijai priklauso vadinami „antitarybiniai elementai", t.y. asmens dėl kokių nors priežasčių esą KGB organų nemalonėje, pvz., jei tėvai buvo ištremti į Sibirą, jei kas iš artimųjų pokario metais buvo partizanu etc. Reiškia, pirmąjį kandidatų persijojimą turi padaryti pati seminarijos vadovybė.

Ypatingą veiklą KGB organai išvysto, kai seminarijos vadovybė kandidatų sąrašą išsiunčia Rugienio patvirtinimui. Visais galimais būdais KGB organai renka apie kandidatą žinias: mokykloje, darbovietėje, apylinkėje. Saugumo organus labiausiai domina, ar šis jaunuolis, tapęs kunigu, gali daug pakenkti ateizmui ir tuo pačiu tarybinei santvarkai, ar jis bus nepavojingas priešas.

Klierikui besimokant seminarijoje, kartais KGB pareigūnai atvyksta pas jo tėvus, apsimetę gerais sūnaus draugais, kalba apie religiją, teiraujasi, kokias knygas sūnus skaitąs, su kokiais kunigais esąs pažįstamas, etc.

Prieš įstosiant į seminariją, vasaros metu KGB organai kandidatą aplanko kartais daug kartų. Kad saugumo darbuotojams užtektų laiko, seminarijos vadovybė kandidatų sąrašą privalo Rugieniui nusiųsti labai anksti, pvz., šiais metais (1972) — iki birželio 26 dienos.

Norėdami susitikti su kandidatu, KGB pareigūnai kartais paslapčiomis atvyksta į jo tėviškę, kartais iškviečia į karinį komisariatą arba darbovietėje į kadrų skyrių. Apie saugumiečių pokalbius griežtai draudžiama pasakoti namiškiams, klebonui ir kt. Susitikimų metu KGB pareigūnai pirmiausia atkalbinėja, kad jaunuolis nestotų į seminariją; siūlosi padėti įstoti į kitą aukštąją mokyklą. Kai nepavyksta atkalbėti, **KGB pareigūnai kandidatą stengiasi užverbuoti saugumo organų agentu.** Argumentuojama taip: „Jei būsime draugai, įstojimui į seminariją nebus jokių kliūčių. Tikėjimo ir kunigiškų pareigų neliesime, tik retkarčiais pasimatysime, pasikalbėsime. Jei bus reikalo, duosime materialinės paramos ar padėsime kitokiu būdu, o apie mūsų susitikimus niekas nežinos.“

Jeigu kandidatas, nujausdamas KGB pareigūnų klastą, pareiškia neturįs noro dirbti saugumo agentu, tada prasideda gąsdinimai: „Esi fanatikas! Į seminariją

neįstosi. Viskas yra mūsų rankoje. Tikriausiai tau tarybų valdžia nepatinka. Apsigalvok, kad nereiktų gailėtis!"

Baigdami pokalbį, saugumo pareigūnai kartais net po parašu užgina niekam neprasitarti, kas buvo kalbėta, priešingu atveju gresia baudžiamoji atsakomybė.

Jei kandidatas pokalbyje su KGB pareigūnais pasirodo labai principingas, jo kandidatūra iš karto atmetama; saugumiečiai pasidaro išvadą, kad šitokio negalima leisti mokytis seminarijoje, nes, tapęs kunigu, bus visiškai nesukalbamas.

(Klierikai — agentai):

Tiesos dėlei reikia pripažinti, kad kai kuriuos jaunuolius KGB pareigūnams pavyksta užverbuoti. Tai atsitinka per neapdairumą, arba dėl neprotingo kokio nors kunigo patarimo: „Nebijok pasirašyti, visi taip daro. Paskui galėsi saugumui nedirbti." Deja, saugumo organai turi pakankamai priemonių priversti dirbti jų naudai, ir pasipriešinti sugeba tik didelės aukos dvasios vyrai.

Ko siekia KGB organai, verbuodami klierikus saugumo agentais?

Saugumo organams reikalinga tiksli informacija apie seminarijos dėstytojus, vadovybę, klierikus ir apie bažnytinio gyvenimo įvykius. LKP CK sekretorius A. Barkauskas LKP CK VI plenume kalbėjo: „Ideologinės kovos paaštrėjimas verčia mus būti ypač budriais ir veikti apgalvotai, kryptingai, patikimai užsklęsti duris bet kokiai priešų įtakai. Mes privalome atitinkamai reaguoti į visas mūsų priešų ruošiamas diversijas, laiku jas įspėti ir sužlugdyti." (1972.VII.6)

Be abejo, KGB organai žino, kad joks sąžinę turįs kunigas nebus rimtas saugumo darbuotojas. Ir šiuo atveju verbavimas saugumo agentais turi prasmę. Klierikų tarpe pasėjamas nepasitikėjimas vieni kitais, už-

verbuotasis bijo pasirodyti pamaldus, vengia rimtesnių pokalbių, etc. Užsiverbavęs jaunuolis, jausdamas savo dvilypumą, neišvengiamai morališkai palūžta. Todėl KGB organų pastangos klierikus ir kunigus verbuoti saugumo darbuotojais yra grubus nusikaltimas prieš žmogaus teises.

Tiek seminarijoje, tiek už jos ribų visiems yra aišku, kuris yra rimtas kandidatas ir kuris „su partijos bilietu".

(Užverbuotieji dvejopi):

Užverbuotieji yra skirtingi. Daugelis jų turi gerą valią ir Bažnyčiai kenkti nenori. Jie labai venga susitikinėti su KGB pareigūnais, vengia būti kunigų pobūviuose, kad nereiktų saugumui pasakoti, kas ten buvo kalbėta. Vienas kitas užverbuotasis, praradęs kunigiškąjį ir žmogiškąjį orumą bei sąžinę, vykdo viską, ko iš jo KGB pareigūnai reikalauja.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis iš seminarijos vadovybės atsiųsto kandidatų sąrašo kelis jaunuolius išbraukia, dažnai pareikšdamas, kad šitie niekad negalės tapti kunigais. Kad Rugienis daug kandidatų nenubrauktų, seminarijos vadovybė yra priversta tvirtinimui pasiųsti tiek kandidatų, koks nustatytas valdžios limitas. (Šiuo metu kasmet leidžiama priimti 10 kandidatų. Prieš keletą metų buvo leidžiama priimti vos 5.)

(Atostogų vargai):

Seminaristams didžiausį rūpestį sudaro šv. Kalėdų, šv. Velykų ir vasaros atostogos. Prieš jas klierikai turi pranešti, kur mano atostogauti, kad KGB pareigūnai galėtų, reikalui esant, susirasti, o reikalas visada atsiranda: neužverbuotus dar kalbinti, o užverbuotus pratinti dirbti saugumo naudai, pvz. papasakoti apie savo draugus, kurie pamaldūs, kurie

ne, kas naujo seminarijoje, kokios klierikų nuotaikos, apie ką jie kalba, ką skaito, ką parsineša trečiadienį iš miesto ir etc.

Dažnas klierikas, parvykęs į tėviškę, randa iš saugumo atsiųstą laišką. Sveikinama su šventėmis ir primenama atvykti pasimatymui, pvz., į kokią nors autobusų stotį, paštą arba Kaune paskambinti nurodytu telefono numeriu. Kad nereiktų susitikinėti su saugumo organais, klierikai stengiasi per atostogas daugiau važinėti, bet už tai gauna barti.

Saugumo organų susitikimai su klierikais vykdomi prisilaikant gilios konspiracijos, mat, jei liaudžiai išryškės, kad šis ar anas klierikas susitikinėja su KGB pareigūnais, tai toks netinka būti saugumo agentu, nes jo visi saugosis.

(Tarp „reakcingų" ir „lojalių" kunigų):

Klierikams nepatarima atostogauti pas „reakcingus" kunigus. (Tokiais yra laikomi visi, kurie nuoširdžiai dirba Kristaus vynuogyne, o ypatingai tie, kurie neprisilaiko tarybinės valdžios slaptų instrukcijų, apribojančių religinį gyvenimą.) Labai pageidaujama, kad klierikai atostogautų pas „lojalius" kunigus, kurie yra arba užsiverbavę saugumo agentais, arba, pataikaudami valdžiai, apleidžia savo kunigiškas pareigas ir gyvena pasaulietišką gyvenimo būdą. KGB organai tokiu būdu siekia sužlugdyti klierikų idealizmą, kad, matydami netikusius kunigų pavyzdžius, patys įprastų į tokį gyvenimo būdą.

(Baimės ir įtarinėjimo nuotaikoje):

Dėl KGB organų kišimosi į seminarijos vidaus gyvenimą čia viešpatauja baimės ir nepasitikėjimo atmosfera. Kad ją sustiprintų, Rugienis laikas nuo laiko apsilanko seminarijoje, pagąsdina, kad vieną ar kitą klieriką reikia pašalinti.

KGB organų sukurtos sunkios sąlygos labai prislegia klierikų dvasią ir daugeliui pakerta sveikatą. Pastaraisiais keliais metais pastebimas liūdnas reiškinys: daugumos klierikų smarkiai šlubuoja sveikata.

Jei saugumo organams nepavyksta palaužti klieriko dvasią, tai gavęs šventinimus jaunas kunigas paskiriamas pas „lojalų" kleboną, kad pirmuose kunigiško gyvenimo žingsniuose neturėtų idealaus kunigo pavyzdžio.

KGB organai stengiasi užverbuoti tiek jaunus, tiek vyresnės kartos kunigus, tačiau laimi tik kai kuriuos morališkai susikompromitavusius prieš tikinčiąją liaudį.

KGB organų pastangos padaryti kunigus tiesioginiais Bažnyčios griovėjais yra nusikaltimas prieš žmogaus teises ir sąžinės laisvę. Šis nusikaltimas yra vykdomas per visą pokario metą, o ypatingai stiprus pastaruoju metu.

N.B. šios žinios apie KGB veiklą seminarijoje surinktos iš tų, kuriuos saugumo organai bandė užverbuoti savo agentais.

MOKYTOJOS O. BRILIENĖS PERSEKIOJIMAS

(Dėl savo vaikų Pirmosios Komunijos nuotraukos):

1969 m. spalio mėn. į Vilkaviškio vid. m-los mokytojos Kerušauskienės rankas atsitiktinai pakliuvo mokytojos O. Brilienės vaikų pirmosios komunijos nuotraukos. Kerušauskienė jas perdavė mokyklos direktoriui Čekanavičiui. Tuojau buvo sušauktas uždaras mokyklos partinių susirinkimas, po kurio mokytojai Brilienei įsakyta parašyti pasiaiškinimą. Mokytoja patvirtino, kad čia yra šeimos nuotraukos, ir, remdamasi Lenino mintimis, pasiūlė nesikišti į šeimos vidaus gyvenimą. Prasidėjo šantažavimas: kasdieninis švaros tik-

rinimas Brilienės klasėje ir kaip ji praveda pamokas. Tikrintojams viskas atrodė labai blogai, nors lig šiol Brilienė neturėjo nė vieno papeikimo.

(Mokyklos partinės organizacijos teroras Brilienei):

Vieną dieną suruošiamas svarstymas.

— Tai kaip, tu, Briliene, tiki ar ne? — paklausė direktorius.

— Taip, aš tikiu, — ramiai atsakė paklaustoji.

Komisijos nariai pradėjo aiškinti, kad, baigus aukštąjį mokslą, tikėti Dievą netinka, kad reikia pasitraukti iš mokyklos, jei neatsisakoma tikėjimo ir t.t. Mokytoją gąsdino, kad ji bus svarstoma švietimo skyriuje prieš visus rajono mokytojus ir pan.

— Viešai mokytojai išpažinti tikėjimą tai baisus dalykas, — kalbėjo direktorius.

— Kaip yra žema mokytojai, 21 metus išdirbusiai mokykloje, būti tikinčiai! Kur sąžinė!? — norėdama įsiteikti direktoriui, kalbėjo mokytoja Blažaitienė.

Mokytoją Brilienę stengėsi suniekinti: „Tai ką, tu tiki ir į pomirtinį gyvenimą?"

Mokytojai labai pasipiktino mokyt. Kerušauskienės elgesiu, kad ji išdavė nuotraukas, bet po direktoriaus apibarimo, kad jie esą „nesąmoningi", nuotaikos pradėjo keistis.

Nuotraukos buvo sugrąžintos po to, kai Brilienė parašė skundą į TSRS Švietimo Ministeriją.

(Kolegų mokytojų teroras):

1970 m. gegužės mėn. sušaukiamas mokytojų ekstra susirinkimas, kuriame bus svarstomas mokyt. Brilienės elgesys.

— Aš visą laiką buvau ir esu giliai tikinti, einu į bažnyčią, nes tai mano pareiga. Aš visada eidavau į bažnyčią, tik slaptai. Dabar man nėra ko slapstytis, nes

šis klausimas visiems žinomas, — kalbėjo susirinkime Brilienė.

Mokytojai savo pasisakymuose pabrėžė, kad Brilienė gera kaip mokytoja ir kaip žmogus, tik dėl savo tikėjimo netinkanti pedagogo darbui. Po susirinkimo kai kurios mokytojos atsiprašė mokyt. Brilienę. Buvo aišku — daugelis kalbėjo baimės įtakoje, priversti. Susirinkimo pabaigoje direktorius pasiūlė balsuoti, kad mokyt. Brilienė netinka pedagoginiam darbui. Kelios mokytojos nebalsavo, ir už tai direktorius jas skaudžiai apibarė.

(Profsąjungos teroras):

1970 m. birželio mėn. mokyklos profsąjungos vietos komiteto posėdyje buvo svarstomas mokytojos Brilienės likimas. Pirmininkas Girdauskas perskaitė Vilkaviškio rajono švietimo skyriaus vedėjo raštą, kuriame profsąjungos vietos komitetą prašo pritarti mokyt. Brilienės atleidimui iš darbo. Visi dalyviai pasisakė, kad tikinti mokyt. Brilienė mokykloje dirbti negalinti. Ji paaiškino: „Svarstydami mane dėl įsitikinimų, jūs pažeidžiate tarybinius įstatymus.“ Į tai direktorius atsakė, kad ji, tikėdama Dievą, įžeidžia savo kolegas mokytojus komunistus, kad neprijaučia tarybinei santvarkai. Be to, apgailestavo, kad mokyt. Brilienės vaikams, baigus XI klasę, reikės į charakteristiką įrašyti, kad jie tikintys. Siūlė kreiptis į rajono valdžią — ir būsianti įdarbinta. Baigdami nubalsavo mokyt. Brilienę atleisti iš darbo.

Mokytojų konferencijoje, įvykusioje rugpiūčio mėnesį, propagandos skyriaus vedėjas Vyšniauskas, kalbėdamas ideologiniu klausimu, mokyt. Brilienę išvadino davatka ir priminė, kad jai nevieta dirbti mokykloje. Direktorius kalbėjo apie apleistą ateistinį darbą mokykloje ir mokytojams įsakė perspėti mokinius, kad jie negali eiti paskui kryžių ir kunigą, nežiūrint

kieno būtų laidotuvės. (Neseniai vieno studento ir kun. Valaičio laidotuvėse daug mokinių nešė gėles ir vainikus.) Direktorius apibarė mokytojus, kad šitie, matydami mokinius nešančius gėles ir vainikus, neištraukė jų iš eisenos gretų. „Tikintieji visame rajone pakėlė galvas, o partija iš savo pusės visu griežtumu imsis darbo sutramdyti šį įsisiūbavimą," niršdamas kalbėjo direktorius.

Prasidėjus Brilienės persekiojimui, partiniai mokytojai viešai reiškė neapykantą: nekalbėjo su ja, atrodė, net pažiūrėt į jos pusę nenori. Mokytojai, kažkieno inspiruojami, nuolat siūlė Brilienei savo noru pakeisti darbą. Ypatingai jiems nepatiko viešas Brilių šeimos lankymasis į bažnyčią.

(Atleidžia iš darbo):

1970.IX.14 Vilkaviškio raj. švietimo skyrius įsako mokyt. Brilienę atleisti iš darbo. Direktorius maldauja niekur nesiskųsti, nes būsią dar blogiau.

Per paskutinę pamoką mokyt. Brilienė, atsisveikindama su mokiniais, jiems paaiškino, kad už tikėjimą yra atleidžiama iš darbo. Už šitai labai užpyko mokyklos vadovybė.

(Brilienės skundas rajono teismui):

Rugsėjo pabaigoje mokyt. Brilienė kreipėsi į rajono liaudies teismą, prašydama sugrąžinti ją į darbą. Spalio 14 d. buvo teismas. Švietimo skyriaus vedėjas Šačkus teismui paaiškino, kad Brilienė tikinti, eina į bažnyčią, ir dar melagingai pridėjo, kad per pamokas mokiusi mokinius tikėti Dievą.

Brilienė patvirtino, kad tiki Dievą, lanko bažnyčią, tačiau šito tarybiniai įstatymai nedraudžia.

Prokuroras teigė, kad šitokios žemos moralės žmogus mokykloje dirbti negali.

Aplamai, teismas buvo daugiau ateistinė propaganda, o ne pastangos išsiaiškinti teisėtvarkos pažeidimą.

(Tėvai už Brilienę):

Mokinių tėvai, matydami nesiliaujantį mokytojos persekiojimą, kreipėsi į TSRS Generalinį prokurorą su tokiu pareiškimu:

Tarybų Sąjungos Generaliniam Prokurorui,
Maskva
nuo
Vilkaviškio Salomėjos Neries vid. m-los
mokinių tėvų, LTSR, Vilkaviškis.

P a r e i š k i m a s

Mokytoja Ona Brilienė mūsų vidurinėje mokykloje išdirbo daugelį metų. Mes visi ją pažinome kaip gerą žmogų, mokytoją ir auklėtoją.

Šių metų rugsėjo 15 d. ji buvo atleista iš mokytojos pareigų. Vaikai iš mokyklos grįžo užverktomis akimis. Sužinojome, kad mokyt. O. Brilienė atleista iš darbo dėl jos religinių įsitikinimų. Mes, Vilkaviškio vidurinės mokyklos mokinių tėvai, šituo esame smarkiai įžeisti. Argi Tarybų Sąjungoje, kurios Konstitucija 124 straipsnis kiekvienam piliečiui garantuoja sąžinės laisvę, dar ir dabar vyksta persekiojimas dėl asmens religinių įsitikinimų, net neatsižvelgiant į tai, kad mokytoja yra su aukštuoju pedagoginiu išsilavinimu ir sėkmingai mokytojavo virš 20 metų!

Mes prašome Jus šį apgailėtiną įvykį išaiškinti ir mūsų didžiai gerbiamą mokytoją O. Brilienę sugrąžinti į mokyklą.

1970 m. spalio 15 d.
Vilkaviškis.

Šį pareiškimą pasirašė 46 tėvai.

(Brilienės skundas aukščiausiam teismui):

1970.XI.10 įvyko aukščiausiojo teismo posėdis. Mokytojai Brilienei neleido perskaityti savo kalbos; tada ji paprašė, kad parašyta kalba būtų įsegta į bylą.

Kalbos pradžioje mokyt. Brilienė išdėsto įvykių eigą, kaip buvo paimtos nuotraukos, kaip ji kreipėsi į TSRS Švietimo Ministeriją dėl religinio persekiojimo ir kaip toliau buvo persekiojama.

„Tarybiniai įstatymai," rašoma kalboje, — „garantuoja TSRS piliečiams visišką sąžinės laisvę, tuo pačiu ir religijos išpažinimo laisvę. LTSR baudžiamasis kodeksas net numato sankcijas tiems, kas bandytų šias laisves apriboti. Sąžinės gynimo klausimu pasisakyta ir spaudoje. 1970.VII.10 „Tiesoje" Nr. 158 straipsnyje „Už visišką sąžinės laisvę" doc. J. Aničas rašo: „Šiandien Tarybų Lietuvoje visiškai susiformavo sąžinės laisvė, apimanti piliečų teisę... išpažinti bet kurią religiją, netrukdomai atlikinėti religines apeigas."

V. Niunka žurnalo „Mokslas ir Gyvenimas" 1966 m. 9 nr. straipsnyje „Marksistų ir katalikų dialogas" rašė: „1938 m. vasario 4 d. laiške — atsišaukime LKP CK skelbė: „Nors mes nieko bendro neturime su bet kuria religija, bet mes esame sąžinės laisvės šalininkai ir kovojame prieš bet kurį tikėjimo persekiojimą." Šis principinis teiginys vėliau, paskelbus Lietuvoje tarybinę santvarką, buvo įteisintas tarybinėje Konstitucijoje ir kituose įstatymuose, siekiant visiškai ir galutinai užkirsti kelią bet kuriems mėginimams vienu ar kitu būdu diskriminuoti tikinčiuosius. Neseniai LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas išaiškino, kad yra laikytina įstatymų pažeidimu, užtraukiančiu baudžiamąją atsakomybę, tokie veiksmai, kaip atsisakymas priimti piliečius į darbą, arba į mokymo įstaigas, atleidimas iš darbo ar iš mokymo įstaigos, atėmimas iš piliečių įstatymų numatytų lengvatų ir pirmenybių, t.p. kitokie piliečių

teisių apribojimai, daromi priklausomai nuo jų pažiūros į religiją.

J. Aničo ir J. Rimaičio knygelėje „Tarybiniai įstatymai apie relig. kultus ir sąžinės laisvę“ (Vilnius, 1970 m.) 37 psl. rašoma: „Tikėjimo laisvė suprantama, kaip kiekvieno piliečio teisė nekliudomai išpažinti bet kurią religiją. Tai laisvė pasirinkti religiją ir keisti religinius įsitikinimus, laisvė atlikinėti religinius kultus.“ Toliau 54 psl. rašo: „. . .sąžinės laisvė būtinai apima ir religinių kultų atlikimo laisvę, tikėjimo laisvę, bažnyčios veiklos laisvę, tenkinant tikinčiųjų religinius poreikius.“

Vilkaviškio liaudies švietimo skyriaus ir mokyklos vadovybės viešas persekiojimas manęs dėl religinių įsitikinimų nesiderino su tarybiniais įstatymais, trukdė man normaliai dirbti, kėlė nepasitikėjimą tarybinais įstatymais.

Todėl aš 1970.VII.28 vėl kreipiausi į TSRS Švietimo ministeriją, prašydama dar kartą paveikti LTSR Švietimo ministeriją, kad ji priverstų Vilkaviškio raj. liaudies švietimo skyrių ir mokyklos vadovybę laikytis tarybinių įstatymų ir kad liautųsi mane persekioję dėl tikėjimo ir religinių pareigų atlikimo. Tačiau TSRS Švietimo ministerija mano pareiškimą vėl nukreipė spręsti LTSR Švietimo ministerijai, iš kurios 1970.IX.24 (jau po to, kai buvau atleista iš darbo) gavau atsakymą, kad mano pareiškimas nepatenkintas.

1970.IX.15 buvau iškviesta į raj. liaudies švietimo skyrių, kur be jokio profsąjungos vietos komiteto ir VKK sprendimo buvau atleista iš darbo pagal DĮK 47 str. „c“ punktą. Tačiau šį atleidimą laikau neteisėtu dviem požiūriais:

1. Atleisdamas mane be VKK sutikimo švietimo skyriaus vedėjas pažeidė DĮK nustatytą atleidimo tvarką.

2. Atleidimas iš darbo dėl religinių įsitikinimų ir religinių apeigų atlikinėjimo prieštarauja tarybiniams įstatymams.

Todėl 1970.IX.28 aš kreipiausi į Vilkaviškio raj. liaudies teismą, kad jis, išaiškinęs atleidimo tvarkos pažeidimą, grąžintų mane į darbą pagal TSRS Aukščiausiojo teismo Plenumo 1964.VI.30 nutarimą, net nesvarstydamas atleidimo priežasčių. Liaudies teismas į mano pareiškimą nekreipė dėmesio, visai nesigilindamas į atleidimo tvarkos pažeidimą, iš karto pradėjo svarstyti mano religinius įsitikinimus ir religinių pareigų atlikimą, kaip pagrindą atleidimo motyvams pagrįsti. Tai atsispindi ir liaudies teismo sprendime, kur sakoma: „Ieškovė buvo atleistą už tai, kad ji yra religinga." Nors liaudies teismo sprendime ir sakoma, kad aš daug kartų pedagogų kolektyve buvau svarstyta už tai, kad einu į bažnyčią, nepravedu ateistinio darbo mokykloje ir kt., tačiau paskutinis svarstymas 1970.VI.23 negalėjo atstoti VKK sutikimo mane atleisti iš darbo 1970.IX.15. Juo labiau, kad aš iki šios dienos nesu gavusi jokio svarstymų nutarimo dėl mano atleidimo iš darbo.

Atleidimas iš darbo dėl to, kad aš esu tikinti, prieštarauja tarybinių įstatymų garantuotai sąžinės laisvei. Tarybiniai įstatymai užtikrina piliečių teisę pasirinkti bet kurią religiją ir atlikinėti religines pareigas. Niekas neturi teisės net klausti, kurią religiją kas išpažįsta ar jokios neišpažįsta. Juo labiau atleisti iš darbo dėl tikėjimo ir religinių pareigų atlikinėjimo."

Mokyt. Brilienė savo kalbos pabaigoje išdėstė, kad ji sąžiningai 21 metus dirbo pedagogės darbą ir jokių priekaištų neturėjo, savo religinių įsitikinimų mokykloje nedemonstravo. Tik po to, kai mokyklos vadovybė pasisavino šeimos religinio pobūdžio nuotraukas ir viešai paskelbė jos religinius įsitikinimus, ji pradėjusi

viešai atlikinėti religines apeigas. Priekaištas, kad mokiusi vaikus tikėti Dievą, yra prasimanytas.

(Dialogas tarp teismo ir Brilienės):

Prasidėjo teisminis apklausimas.

— Tu tiki ir eini viešai į bažnyčią?

— Taip, aš esu tikinti ir einu viešai į bažnyčią. Užteks man slapstytis, — aš išsislapsčiau 21 metus, o dabar, kad viešai iškėlė mano religinius įsitikinimus, aš nematau reikalo slapstytis.

— Ką pasakei vaikams per paskutinę pamoką?

— Aš pasakiau vaikams, kad aš daugiau jų nemokysiu. Mane atleido iš darbo dėl to, kad aš tikiu Dievą.

Mokyt. Brilienė, kreipdamasi į teismą, paklausė:

— Jei švietimo skyrius turėjo teisę už tikėjimą atleisti iš darbo, argi aš neturiu teisės pasakyti, už ką mane atleido išdirbusią 21 metus? Argi už girtuokliavimą?

— Tu vaikams dar kažką pasakei?

— Pasakiau, kad žmogus turi būti tvirtų įsitikinimų, kad geriau mirti stovint, negu gyventi šliaužiojant.

— Ką esi baigusi?

— Pedagoginį institutą Vilniuje. Specialybė — geografė.

Toliau kalbėjo Vilkaviškio raj. švietimo skyriaus vedėjas Šačkus primindamas, kad mokyt. Brilienė yra tikinti, trukdanti ateistinį darbą su vaikais, viešai einanti į bažnyčią. Net bylą kelianti vien dėl to, kad šitą reikalą labiau išgarsintų.

Teisėjo klausinėjamas Šačkus nuolat maišėsi ir paliko visiems apgailėtiną įspūdį: „Tai mat, kad tu nieko nežinai. Nežinai nė kaip žmogų atleisti iš darbo," priminė teisėjas.

(Dialogas tarp prokuroro ir liaudies):

Teismui tariantis, salėje vyko gyvos diskusijos. Prokuroras kalbėjo:

— Tokia mokytoja, kaip tu, negali mokyti vaikų. Tu apsimetėlė, vaikų žalotoja. Tu ir savo vaikų neturi teisės auklėti. Mes atimsim nuo tavęs vaikus, kad jie išaugtų tikri tarybiniai žmonės, o ne sugadinti.

— Atseit, savo vaikams negalima perteikti tikėjimo, nes jie yra mokiniai; vėliau bus studentai — ir vėl negalima tikėti; tai kada žmogus gali tikėti? Kai jis jau pensininkas? Tai tokia yra tikėjimo laisvė? — kalbėjo prokurorui vienas vyras.

Prokuroras tęsė savo:

— Išmesim vieną mokytoją, kitą, jei kas dar pabandys pasirodyti tikintis, ir pamatysit...

— Tai jūs nesilaikot savo įstatymų!

— Mes turime savo tikėjimą ir įstatymus, ir pagal juos tokie mokytojai nedirbs mokykloje.

Tuo tarpu įsikišo kitas vyras:

— Nors aš netikintis esu, bet šita mokytoja neteisingai atleista iš darbo. Tai įstatymų pažeidimas. Tarybiniai įstatymai garantuoja sąžinės laisvę, o kokia čia laisvė, jei už religinius įsitikinimus svarstė, svarstė ir iš darbo išmetė.

(Sprendimas: grąžinama į darbą):

Tuo metu sugrįžo iš pasitarimo teisėjai ir perskaitė sprendimą, kad mokytoja grąžinama į darbą. Perpykęs prokuroras pareiškė:

— Aš šito neprileisiu!

Švietimo skyriaus vedėjas beviltiškai kalbėjo:

— Dabar sužlugs visas ateistinis darbas...

Po Aukščiausiojo teismo sprendimo sugrąžinti Brilienę į darbą Vilkaviškio prokuratūra pasikvietė mo-

kinių tėvus, kurie spalio mėnesį buvo rašę skundą, ir davė jiems pasirašyti po tekstu, jog O. Brilienė į darbą sugrąžinta.

(O tačiau grąžinta nebuvo):

Tačiau mokyt. Brilienė į darbą nebuvo sugrąžinta. Kai ji su teismo vykdytoju atvyko į mokyklą, švietimo skyriaus vedėjas teismo vykdytojui irzliai atrėžė:

— Aš nepriimsiu! Ateikite 15 val.

Matyt, reikėjo reikalą su kažkuo aptarti. Po pietų Šačkus aktą pasirašė ir liepė eiti į mokyklą.

Vilkaviškio raj. liaudies teismo teisėjas patarė mokyt. Brilienei rašyti pareiškimą atsistatydinimui iš mokytojos pareigų, nes kitaip Vilkaviškyje negausianti darbo.

Mokykloje padėtis buvo nepakenčiama. Mokytojai su ja nesisveikino ir nekalbėjo. Direktorius kasdien pranešdavo:

— Šiandien pamokų nebus. Galite būti laisva!

Tikriausiai direktorius ne vien savo iniciatyva neleido mokytojos į pamokas. Kažkas bijojo, kad tikinti mokytoja „nesugadintų" tarybinių mokinių.

Gruodžio mėnesį įvyko profsąjungos vietos komiteto posėdis, kuriame vėl svarstė mokyt. Brilienę. Ypatingai piktai kalbėjo mokyklos partijos sekretorė mokyt. Urbonienė. Baigiant visi nubalsavo atleisti O. Brilienę iš darbo, kas ir buvo padaryta gruodžio 23 d.

* * *

Nejučiomis iškyla klausimas — kas vadovavo mokyt. Brilienės atleidimui iš darbo? Visą laiką buvo jaučiama, kad švietimo skyriaus vedėjas, direktorius ir kt. yra tik įrankiai kažkieno rankose. Atsidūrę keblioje padėtyje, jie vykdavo tartis net į Vilnių. Nėra abejonės, kad po Aukščiausiojo teismo sprendimo direktorius ne savo iniciatyva neleido mokyt. Brilienei dirbti.

Kažkas ir Vilkaviškio raj. prokuratūrai patarė apgauti mokinių tėvus, liepiant pasirašyti, kad mokyt. Brilienė į darbą sugrąžinta.

(Atleistas ir jos vyras):

Atleista iš darbo mokyt. Brilienė bandė susirasti darbą kitur, tačiau Vilkaviškyje negavo net valytojos darbo. Mokt. Brilienės vyrui Jurgiui Briliui, dirbančiam Prienų MSV darbų vykdytojo pareigose, buvo sudarytos nepakenčiamos darbo sąlygos, ir jis buvo priverstas iš darbo pasitraukti.

Š. m. gegužės mėnesį, po to, kai plačiai pasaulyje nuskambėjo Lietuvos katalikų memorandumas, į Vilkaviškį atvyko Rugienis ir, išsikvietęs Jurgį Brilių (žmona tik ką susilaukusi 5-to kūdikio negalėjo nuvykti), apgailestavo, nežinojęs apie mokyt. Brilienės persekiojimą ir pažadėjo padėti jai susirasti gerą darbą tik ne mokykloje. Pačiam Jurgiui Briliui Rugienis priminė, kad tikriausiai jam reikės pasitraukti ir iš naujos darbovietės, nes jo direktorius esąs didelis ateistas ir nepakęsiąs taip labai tikinčio inžinieriaus, kokiu esąs J. Brilius.

* * *

1971.IX.16 „Valstiečių laikraštyje" pasirodė straipsnis „Vatikano radijo nuodėmės". Jame rašoma, kad Vatikano radijas „reguliariai varo šmeižikišką propagandą preš Tarybų Lietuvą," kad „Lietuviškieji klerikalai begėdiškai nusimeluoja", „verkšlendami dėl savo tikinčiųjų diskriminavimo Tarybų Lietuvoje". Laikraštis tęsia: „Tarybų Lietuvos Konstitucijos 96 str. garantuoja mūsų respublikos piliečiams sąžinės laisvę, o tuo pačiu ir religinių kultų atlikimo laisvę. Tačiau mūsuose neapsiribojama vien deklaracijomis, o piliečių teises bei laisves, jų tarpe ir sąžinės laisvę, gina ir kiti įstatymai. LTSR baudžiamojo kodekso 145 str. numato bausmes už kliudymą atlikti religines apeigas. O

to paties kodekso 143 str. išaiškinime... nurodoma, jog baudžiamąją atsakomybę užsitraukia... atleidimas iš darbo arba pašalinimas iš mokymo įstaigos... taip pat kitokie esminiai piliečių teisių apribojimai, daromi priklausomai nuo jų pažiūros į religiją."

„Kaip matome", — rašo toliau laikraštis, — „socialistinėje Lietuvoje tikinčiųjų teises griežtai saugo baudžiamasis įstatymas, ir visi puikiai žino, jog kiekvienas Tarybų Lietuvos pilietis, kokią religiją jis beišpažintų, gali laisvai atlikti savo religinio kulto apeigas. O gal ponai iš Vatikano radijo gali pateikti faktų, kada koks pilietis buvo diskriminuojamas dėl savo religinių įsitikinimų — pažemintas pareigose, atleistas iš darbo, pašalintas iš aukštosios mokyklos ar panašiai?"

LAZDIJŲ RAJONAS

(Žmonių kova dėl bažnyčios remonto):

Pačiame Lenkijos pasienyje yra nedidelė Kučiūnų parapija. Dar prieš I pasaulinį karą buvo pastatyta laikina medinė bažnytėlė. 1939 m. Kučiūnų tikintieji pradėjo statyti mūrinę bažnyčią, bet naujas karas sukliudė — liko neuždengtas stogas ir neįrengtas vidus.

1951 m. rajono valdžios atsiųsti darbininkai pradėjo ardyti mūro sienas, bet tikintieji su lazdomis juos išvijo. Tada buvo atsiųstas kareivių garnizonas, bet ir jie, žmonių verčiami, turėjo pasitraukti.

1957 - 59 m. Kučiūnų bažnytinis komitetas net tris kartus kreipėsi į įvairias respublikines įstaigas, prašydamas leidimo užbaigti mūrinę bažnyčią. 1959 m. Dziržinskaitės vadovaujama komisija apžiūrėjo medinę bažnytėlę ir atsiuntė atsakymą: „Susiremontuokite senąją bažnyčią!"

1970 m. gegužės mėn. 800 Kučiūnų tikinčiųjų pasiuntė LTSR Ministrų tarybai pareiškimą, vėl prašy-

dami leidimo uždengti mūrinei bažnyčiai stogą. Rugienis atsakė: „Kučiūnuose statyti naują bažnyčią nėra prasmės. Susiremontuokite senąją!“

1971 m. gruodžio mėnesį TSKP CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui vėl buvo pasiųstas pareiškimas, kurį pasirašė 700 tikinčiųjų ir 6 deputatai. Jame rašoma: „Mes, Kučiūnų parapijos tikintieji, norime susiremontuoti nebaigtą statyti mūrinę bažnyčią, kuri randasi šalia medinės netinkamos maldoms bažnytėlės. Šis namas — bažnyčia buvo laikinai pastatytas be pamatų. Dabar sienos nuo žemės pradėjo pūti. Be to, laike karo medinė bažnyčia buvo sukrėsta ir sienos yra pasvirę apie pusę metro, todėl atremontuoti yra neįmanoma. Mūrinę bažnyčią, turinčią geras penkių metrų aukščio sienas, panaudodami senos bažnyčios stogą, lubas ir medines grindis, nesunkiai suremontuosime.“

1972 m. sausio mėnesį Rugienis iškvietė kleboną, o vėliau bažnytinį komitetą ir prašė raminti žmones. Vėliau kleboną iškvietė Lazdijų raj. saugumo komiteto viršininkas. Klebonas buvo apkaltintas tikinčiųjų kurstymu. Saugumo viršininkas pareiškė:

— Šiais laikais statyti mūrinę bažnyčią leidimo niekas neduos. Jei kas nors rašys prašymus ar rinks parašus, pasodinsime už grotų, nes tam mes turime galią... Bažnyčios mūro sienas susprogdinsime; po nakties liks tik griuvėsių krūva. Atvykę gaisrininkai medinę bažnyčią uždarys, ir parapija bus likviduota.

Žmonės nekantriai laukė sugrįžtančio klebono, ir koks buvo jų apsivilimas, kai išgirdo saugumo komiteto viršininko kalbą.

Lazdijų raj. vykdomojo komiteto pareigūnai sušaukė K. Poželos vardo kolūkio visuotinį kolūkiečių susirinkimą ir įkalbinėjo žmones atiduoti mūro sienas kolūkiui — klubo statybai. Balsavimo metu tikintieji vieningai pareiškė savo valią — neatiduosime!

Kovo mėnesį į Kučiūnų apylinkę atvyko Lazdijų raj. vykdomojo komiteto ir partijos komiteto atstovai ir, išsikvietę kleboną ir parapijos bažnytinį komitetą, įkalbinėjo atiduoti mūro sienas kolūkiui — bus įrengtas restoranas, arba žmonės tegu nusigriauna sienas — turės plytų kaminams.

Po šio rajono pareigūnų apsilankymo parapijoje kilo didelis triukšmas. Žmonės kalbėjo: „Valdžia ne tik kad neduoda leidimo užbaigti mūrinę bažnyčią, bet dar iš mūsų tyčiojasi! Girtuokliai apvemps bažnyčios kampus!"

Gegužės mėnesį Kučiūnų parapijos bažnytinis komitetas kreipėsi į TSKP CK Generalinį sekretorių. Pareiškime rašoma, kad Lazdijų valdžios pasiūlymas sveikas mūro sienas nugriauti, o supuvusią bažnyčią remontuoti yra juokingas, o pasiūlymas atiduoti mūro sienas restorano statybai — kelia pasipiktinimą.

VILNIUS

(1100 tikinčiųjų raštas Maskvai dėl laisvių Bažnyčiai):

Š. m. liepos 16 d. Lietuvos katalikai vėl nusiuntė į Maskvą pareiškimą, kuriame reikalaujama laisvės Lietuvos Katalikų Bažnyčiai.

Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos
Centro Komitetui
Lietuvos TSR katalikų
P a r e i š k i m a s

Mes, Lietuvos TSR tikintieji, kreipiamės į aukščiausiąją TSRS vyriausybę, prašydami pataisyti kai kuriuos mūsų gyvenimo nenormalumus.

Mūsų šalies Konstitucija užtikrina religijos ir sąžinės laisvę, bet mūsų vaikai neturi galimybės moky-

tis religijos. Mes neturime religijos vadovėlių, patys mažai nusimanome religijoje, o kai paprašome, kad mūsų vaikus pamokytų tie, kurie gerai nusimano, jie baudžiami, pav., neseniai teismas nubaudė kalėjimu Prienų ir Girkalnio kunigus už vaikų mokymą religijos. Neseniai buvo teistas Valkininkų kunigas. Kiek anksčiau teisė Dubingių kunigą.

Konstitucija užtikrina kulto laisvę, bet mums neleidžiama turėti pakankamai kunigų: kandidatams trukdoma įstoti į kunigų seminariją, o daugelį parapijų aptarnauja seni invalidai kunigai. Nemaža yra parapijų be kunigo. Mūsų vaikams draudžiama būti prie altoriaus — patarnauti šv. Mišioms.

Tokių varžymų nėra kitose šalyse, mūsų kaimynuose — Lenkijoje, demokratinėje Vokietijoje.

Mes su baime matome, kaip mūsų visuomenę graužia amoralumo vėžys — girtavimas, skyrybos, jaunimo nusikalstamumas. Anksčiau to nebuvo. Tai vaisiai be religinio auklėjimo: atėmus religiją, jos vietoje nieko aukštesnio neduodama, o ateizmas neteikia paskatos moraliniam kilimui.

Mes, tikintieji, dirbame lygiai su netikinčiaisiais, bet mes nesijaučiame lygiateisiais — mūsų religiniai poreikiai yra varžomi. Ir tai mums yra skaudu. Dar skaudžiau, kai matome progresuojantį moralinį žmonių menkėjimą, kurį sustabdyti gali tik religija. Todėl prašome, kad už religijos mokymą niekas nebūtų baudžiamas ir kad į kunigų seminariją galėtų įstoti, kas tik nori.

1972.VII.1.

Šį pareiškimą pasirašė 1100 Lietuvos tikinčiųjų, daugumoje iš Vilniaus arkivyskupijos. Atsakymui gauti buvo pateiktas Vilniaus arkivyskupijos kurijos adresas: Vilnius, Kretingos g-vė Nr. 14.

KLAIPĖDA

(2023 tikinčiųjų raštas Brežnevui sulaikytas):

Liepos mėnesį Klaipėdos tikintieji vėl kreipėsi į TSKP CK Generalinį sekretorių L. Brežnevą. Klaipėdiečių kreipimesi rašoma:

„1972.III.19 Klaipėdos katalikai pasiuntė TSKP CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui prašymą, kurį pasirašė 2023 tikintieji. Po kiek laiko prašymo siuntėjas Jonas Saunorius, gyv. Klaipėdoje, Tarybinės Armijos 41 - 5, gavo pašto pranešimą, kad prašymas įteiktas adresatui. Tačiau po kelių dienų pas J. Saunorių atvyko KGB pareigūnas ir pašto pranešimą atėmė. Vėliau iš Maskvos nebuvo gauta jokio oficialaus atsakymo.

Todėl kilo įtarimas, kad prašymas su parašais Maskvos nepasiekė — kažkas sauvališkai jį sulaikė Lietuvoje, norėdamas nuslėpti nuo Tarybinės vyriausybės Lietuvos TSR piliečių prašymą.

Susiklosčius tokioms aplinkybėms, mes dar kartą siunčiame prašymą su 2023 parašų kopijomis.

Atsakymo laukiame šiuo adresu: Klaipėda, Mituvos 8 - 2, Gražienė Vanda, Antano."

KAPSUKO RAJONAS

(Kuo Šunskų klebonas Dumbliauskas pelnė nemalonę):

1972 m. birželio 19 d. į Šunskų bažnyčią, vaikams susirinkus katekizuotis, atvyko keli asmenys iš Kapsuko rajono ir klausėsi, ką klebeonas pasakoja tėvams ir vaikams.

Birželio 22 d. iš rajono atvyko keturi pareigūnai: rajono pirmininko pavaduotojas Markevičius, finansų vedėjas Karkockas, Šunskų komjaunimo sekretorė ir,

atrodo, KGB pareigūnas. Klebonas kun. Petras Dumbliauskas pareigūnus pasitiko prie bažnyčios durų, bet jų tikslas buvo ne su klebonu pasikalbėti, o patikrinti, kaip katekizuojami vaikai.

Pareigūnai bažnyčioje suskaitė 58 vaikus ir 18 tėvų. Čia pat sustatė aktą, kurį klebonas pasirašė.

Sekančią dieną klebonas buvo iškviestas į vykd. komitetą, ir pavaduotojas Markevičius liepė parašyti pasiaiškinimą. Kun. P. Dumbliauskas parašė, kad, eidamas savo kunigiškas pareigas, dėstė tikėjimo tiesas tėvams, motinoms ir vaikams, kuriuos tėvai buvo atsivedę. Valdžios atstovų perspėtas, priminsiąs, kad tėvai patys ruoštų vaikus Pirmajai Komunijai.

— Ar galėsiu egzaminuoti? — paklausė klebonas rajono pirmininko pavaduotoją.

— Negalima egzaminuoti.

— Šitai leidžia net Rugienis.

— Nei Rugienis, nei vyskupas nėra įstatymas, — kategoriškai atrėžė Markevičius.

Visą savaitę Šunskų parapijos vaikai ėjo į kleboniją tikėjimo tiesų patikrinti. Kasdien prie bažnyčios budėjo KGB pareigūnai, ką daro klebonas. Jie fotografavo ateinančius ir išeinančius iš bažnyčios žmones, atvažiuojančias mašinas.

Kapsuko raj. prokuroras ir I. Laukaitytės kolūkio partinis sekretorius vaikštinėjo po žmones ir tardė, kaip vaikai buvo mokomi tikėjimo tiesų. Žmonės įvairiai reagavo: vieni nusigando, o kiti sakė: „Nesikiškite ne į savo reikalus. Mes esam katalikai ir norim savo vaikus auklėti katalikiškai.“

Žmones taip pat tardė KGB pareigūnai.

Šie įvykiai žmonėms parodė, koks silpnas ateizmas, kad jį remia net rajono pareigūnai ir valstybinis saugumas.

— Dabar tikrai eisime į bažnyčią, jei valdžia taip daro, — kalbėjo tie šunskiečiai, kurie per dideliu pamaldumu niekada nepasižymėdavo.

Šunskų klebonas kun. P. Dumbliauskas, Rugienio įsakymu, liepos mėnesį buvo iškeltas į pasienio zonoje esančią Liubavo parapiją.

Dirbdamas Šunskų parapijoje, kun. Dumbliauskas padarė dar vieną „nusikaltimą", sujaudinusį rajono pareigūnus. Tvarkydamas bažnyčios aplinką, klebonas pastebėjo nemažą akmenį prie šventoriaus vartų ir, kad nesimaišytų žmonėms po kojomis, jį čią pat užkasė į žemę. Pasirodo, kad kažkada, stovėdamas ant šito akmens, Kapsukas sakė kalbą. Rajono valdžia tuojau davė įsakymą akmenį iškasti ir pastatyti į savo vietą.

Tarybinės valdžios nemalonę kun. P. Dumbliauskas užsitraukė dar 1969 metais, kai sausio mėn. drauge su kun. J. Zdebskiu pasiuntė į Maskvą pareiškimą, kuriame nurodė, kad valdžios pareigūnai jį tardė ir pagrasino teismu.

Dirbdamas Garliavos parapijojs klebono pareigose, valdžios pareigūnų buvo nuolatos perspėjamas, kad prisilaikytų tarybinių įstatymų. 1970 m. Kauno raj. pirmininko pavaduotojas Bezdžinskas kun. Dumbliauską įspėjo grubiai sulaužius tarybinius įstatymus, nes vasaros metu pamokęs tikėjimo tiesų apie 200 vaikų.

1971 m. vasarą kun. P. Dumbliauskas, Rugienio potvarkiu, buvo perkeltas į Šunskų parapiją, bet ir joje neilgai galėjo dirbti.

BIRŽŲ RAJONAS

(Kadangi vyskupu Sladkevičium domisi net Vatikanas — paliksim nebaudę):

Daugiau kaip 10 metų J. E. vyskupas Vincentas Sladkevičius gyvena tremtyje N. Radviliškio parapi-

joje, kuri yra Latvijos pasienyje. Šiuo metu jis eina N. Radviliškio parapijos klebono pareigas, nes Rugienis neleidžia šiai parapijai paskirti kleboną.

Š. m. (1972) liepos 21 d. į bažnyčią buvo susirinkę apie 30 vaikų, norinčių priimti Pirmąją Komuniją. J. E. vyskupui beegzaminuojant vaikus, į bažnyčią įėjo trys moterys ir stebėjo visa tai, kas čia vyksta.

Prie bažnyčios budėjo viena mokytoja ir milicininkas, laukdami išeinančių vaikų. Kiekvieną iš jų klausdavo pavardės ir vardo. Kai kurie vaikai bandė pabėgti, bet milicininkas juos pasivydavo ir atitempdavo pas mokytoją, kuri užsirašydavo vaiko pavardę.

J. E. vysk. Sladkevičiui ramiai pabaigus vaikų egzaminavimą, į zakristiją prisistatė viena iš atvykusių moterų:

— Mes esame iš Biržų prokuratūros.

J. E. vyskupas paaiškino, kad jis vaikus tik egzaminavęs ir tikrintojos tuo galėjo pilnai įsitikinti. Prokuratūros darbuotoja pareiškė, kad šį įvykį apiforminsianti ir su tuo vyskupą supažindinsianti.

Liepos 23 d. N. Radviliškio bažnyčioje buvo iškilmės — vaikai priėmė Pirmąją Komuniją, ir J. E. vyskupas jiems iškilmingai suteikė Sutvirtinimo sakramentą.

Praėjusiais metais Biržų rajono pareigūnai taip pat buvo užpuolę J. E. vyskupą Sladkevičių, beegzaminuojantį vaikus Pirmosios Komunijos proga.

Birželio 24 d. beegzaminuojant vaikus, į bažnyčią įėjo rajono prokuroras, korespondentas, milicininkas, apylinkės pirmininkas ir keletas mokytojų. Bažnyčioje buvo apie 30 vaikų, atvykusių kartu su tėvais. Kai J. E. vyskupas kreipėsi į atvykėlius, kuo galėtų jiems pasitarnauti, prokuroras trumpai burbtelėjo:

— Mes Tamstai nekliudome.

Besiskirstančius vaikus pareigūnai šventoriuje sulaikė: korespondentas iš visų pusių juos fotografavo, o prokuroras klausinėjo pavardžių. J. E. vyskupas matydamas, kad vaikai labai išgąsdinti, o kai kurie net verkia, pareiškė:

— Neterorizuokite vaikų. Esu aš, yra vaikų tėvai — klauskite mus.

Rajono pareigūnai apylinkėje surašė aktą ir atnešė J. E. vyskupui pasirašyti. Kadangi akte buvo pažymėta, jog bažnyčioje surasti 28 vaikai su katekizmais, ir praleista, jog su jais buvo ir tėvai, tai J. E. vyskupas akte įrašė pastabą, nesutinkąs su neobjektyviu akto turiniu.

Vėliau J. E. vyskupas buvo tardomas Biržų prokuratūroje. Baigdamas tardymą, prokuroras pasakė:

— Ar bus iškelta byla ar ne, negaliu pasakyti. Tai paaiškės vėliau.

Po kelių dienų rajono pirmininko pavaduotojas Ka rosas vyskupui paaiškino:

— Nors Tamsta, katekizuodamas vaikus, nusikaltai, ir mes lengviau ar sunkiau būtume sudarę bylą, bet kadangi esate vyskupas ir Jumis domisi visi, pradedant N. Radviliškiu ir baigiant Vatikanu, tai laikysime reikalą užbaigtą.

J. E. vyskupas pareiškė, kad rajono pareigūnai kelia triukšmą, kur nereikia, ir tyli, kur reiktų gyvai reaguoti. Kai prieš kelis metus N. Radviliško mokykloje mokiniui pavogė batus, šis įvykis praėjo nepastebimai, o kai vaikai aktyviai dalyvavo Didžiojo Šeštadienio pamaldose, tai sulėkė iš rajono saugumas ir kiti pareigūnai.

— Mums rūpi ne batai, bet žmogus, — atsakė pavaduotojas Karosas. — Batus galima naujus padaryti, žmogų — negalima.

JURBARKO RAJONAS

Kun. Viktoro Šauklio, MIC, teismas

(dėl vaikų dalyvavimo procesijoje):

1972.V.16 Jurbarko raj. liaudies teismas išnagrinėjo kun. V. Šauklio skundą dėl neteisėtos piniginės baudos, kurią uždėjo Jurbarko rajono administracinė komisija.

Teismo sprendime rašoma:

„Pareiškėjas V. Šauklys skunde nurodo, kad 1972 m. balandžio 20 d. nutarimu administracinė komisija prie Jurbarko raj. DŽDT VK neteisingai nubaudė jį 50 rub. bauda, nes jis 1972 m. balandžio mėn. 2 d. nenurodė nepilnamečiams piliečiams dalyvauti atliekamoje procesijoje ir nematė, kad dalyvaujantys atliekamoje procesijoje yra nepilnamečiai. Dalyvavimas prie bažnytinių vėliavų nešimo ir gėlių barstymo yra kulto atlikimas — viešas Dievo pagarbinimas. Iš pareiškėjo V. Šauklio paaiškinimo ir liudytojų Mockienės E., Bakšienės Br. parodymų matyti, jog nepilnamečiai vaikai dalyvavo 1972.IV.2 atliekamoje procesijoje. Tuo buvo pažeistos įstatymų nustatytos taisyklės, organizuojant eitynes, ir kartu buvo įtraukti į darbą, nesusijusį su kulto atlikumu. Esant tokioms aplinkybėms, Jurbarko raj. DŽDT VK administracinės komisijos 1972.IV.20 nutarimas skirti V. Šaukliui 50 rb. baudą yra teisėtas. . ."

Kadangi teismas kun. Šauklio skundą atmetė, tai jis gegužės 30 d. kreipėsi į Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo Pirmininką, kad Jurbarko raj. liaudies teismo sprendimas būtų panaikintas. Pateikiame kai kurias mintis iš kun. Šauklio skundo Aukšč. Teismo Pirmininkui:

„Administracinė komisija savo nuobaudą motyvavo tuo, kad aš panaudojau bažnyčioje prie vėliavų nešimo ir gėlių barstymo Girdžių mokyklos nepilnamečius mokinius.

Mockienė E. ir Bakšienė Br. paliudijo, kad jos pačios atvedė savo dukteris į procesiją. Panašiai darė ir kitos. Niekam klebonas nedarė spaudimo dalyvauti procesijoje. Pati liaudis senu papročiu spontaniškai susiruošė.

Teismas neįrodė, kad aš asmeniškai būčiau ruošęs procesiją ar mokęs merginas. Velykų procesijos visose bažnyčiose daromos nuo amžių. Parapijiečiai žino, kaip jos daromos, ir patys tvarkosi...

Teismas sprendime nurodė, kad 'nepilnamečiai vaikai buvo įtraukti į darbą, nesusijusį su kulto atlikimu'...

a) Bažnytinio teisyno kan. 1290 ir Apeigynas Lietuvos vyskupijoms 1966 m. II Velykų procesiją laiko kulto veiksmu ir įsako kaip privalomą. Taigi ji ne tik kad turi ryšį su kulto atlikimu, bet yra pats kulto veiksmas — viešas Dievo pagarbinimas.

b) Kad merginos palaikė nešamų vėliavų kaspinus, ar kad pabarstė gėles — tai nėra darbas, o dalyvavimas kulto apeigose, kaip lygiai nelaikoma darbu dalyvauti liaudies vaikštynėse. Vienodas buvo „darbas" tų, kurios procesijos metu nešėsi maldaknygę, ir tų, kurios nešė vėliavų kaspiną ar gėlių puokštę rankose. Jeigu nebaudžiama už laikymą maldaknygės rankose procesijos metu, tai kodėl turėtų būti baudžiama už kaspinų palaikymą ar gėlių bėrimą?

c) Kad nepilnametėms negalima nešti kaspinų ar gėlių barstyti, tokio įstatymo advokatai sakėsi nežiną, juo labaiu aš — ne juristas. Jei toks įstatymas ir būtų, tai sunku būtų įvykdyti. Tektų tikrinti pagal pasus, nes merginos, besiveržiančios į procesiją, dedasi pilnametėmis.

Jurbarko rajono ateistai, pasinaudodami savo privilegijuota padėtimi, rodo nesveiko uolumo. Ir štai dėl ko:

Lietuvos CK kompartijos propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjas P. Mišutis ateistų oficijoze „Nauka i Religija“ 1972 m. Nr. 3, psl. 34 rašo: „Šiuo metu partinės organizacijos atidžiai seka, kad nebūtų griebiamasi administravimo, tikinčiųjų teisių varžymo, grubumo ir netaktingumo jų atžvilgiu.“

Tai kodėl Jurbarko rajono pareigūnai, užuot kovoję idėjiniais ginklais, griebiasi prievartinių priemonių? Gal tuo nori parodyti, kad ateistinė idėja menkavertė ir kad be lazdos, vien įtikinimo metodais negali laimėti?

Ateistų oficijozo peikiamų administracinių priemonių ir grubumo buvo griebtasi ir Girdžių kulto tarnautojų atžvilgiu: kleboną ir vargonininkę nubaudė po 50 rub. Tas iššaukė didelį tikinčiųjų nepasitenkinimą. Vargonininkės nustebimui jie atnešė jai pakvitavimą, kad uždėtą baudą bankui jie jau sumokėjo. Ta proga prisimena K. Markso ir F. Engelso knygos „Apie religiją“ 119 psl. teiginys: „Persekiojimai yra geriausia priemonė nepageidaujamiems įsitikinimams sustiprinti.“

Tarybinė spauda rašo, kad nereikia įžeidinėti tikinčiųjų religinių jausmų. O ar tai ne įžeidimas, kad Girdžių mokyklos sienlaikraštyje buvo iškabintos karikatūros mokinių, šiemet dalyvavusių Velykų procesijoje? Buvo išpieštos penkios aukštesnių klasių pavyzdingos mokinės, klūpančios su rožančiumi, o apačioje jų pavardės ir užrašas: „Meldžiasi už per metus padarytas nuodemes.“ Ar tai ne grubus spaudimas?

Mes pratę gatvių skelbimų lentose matyti karikatūras chuliganų ir girtuoklių, bet šitaip tyčiotis iš šventų įsitikinimų — ar tai pedagogiška ir leistina?

Lietuvos TSR Aukšč. Tarybos Prezidiumo nutarimo Nr. 97 iš 1966.V.20 dėl baudžiamojo kodekso 143 str. taikymo pasakyta, kad kliudantieji atlikti religines apeigas yra baudžiami. O kad Jurbarko rajono pareigūnai

nubaudė mane ir vargonininkę, ar tai nėra kliudymas kultui? Nebent Dievas jiems pritaikys minėtą straipsnį?"

Jurbarko raj. teismo sprendimas buvo paliktas galiojančiu.

Kun. Gustavo Gudanavičiaus teismas

(dėl vaikų patarnavimo prie mišių):

1972.V.19 Jurbarko raj. teismas išnagrinėjo kun. G. Gudanavičiaus skundą dėl administracinės baudos panaikinimo. (žr. LKB Kronika Nr. 2.) Liaudies teismo sprendime rašoma:

„Pareiškėjas kun. Gudanavičius skunde nurodo, jog jis 1972.III.23 Jurbarko DŽDT VK administracinės komisijos nubaustas neteisingai 50 rub. pinigine bauda už 1966.V.12 Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos įsako „dėl administracinės atsakomybės už įstatymų apie religinius kultus pažeidimą" pažeidimą, nes šio įsako nepažeidęs. Iš pareiškėjo pareiškimo ir byloje surinktos medžiagos matyti, jog nepilnamečiai vaikai patarnavo bažnyčioje ir už tai, nors ir nereguliariai, tačiau gavo atlyginimą. Nepilnamečių vaikų patarnavimas bažnyčioje yra darbas ir nėra susijęs su kulto atlikimu, todėl Jurbarko DŽDT VK administracinė komisija pagrįstai nubaudė pareiškėją..."

Kun. Gudanavičiaus skundas buvo atmestas. Prieš teismą Rugienis buvo išsikvietęs kun. Gudanavičių ir pageidavo, kad nekeltų bylos administracinei komisijai. Žadėjo nedaryti kliūčių, jei vyskupas jį keltų į bet kurią parapiją.

Kun. Gudanavičius teismo sprendimą apskundė priežiūros tvarkos Aukščiausiojo teismo pirmininkui. Kunigo skunde rašoma:

„Jurbarko raj. DŽDT VK administracinė komisija savo 1972.III.23 nutarimu nubaudė mane 50 rub. admi-

nistracine bauda. Tą baudą laikau neteisėtą, todėl kreipiausi į l. teismą, kad ji būtų panaikinta, tačiau l. teismas savo sprendimu paliko ją galioti.

Baudžiant mane bauda, nebuvo išklausyta mano pasiaiškinimų, kadangi vėlavo autobusas ir aš atvykau 15 min. pavėlavęs. Man nurodė, kad jau viskas nuspręsta, kad viskas aišku, kad tokios bylos administracinėje komisijoje sprendžiamos per tris minutes...

Esu nubaustas už tai, kad keli vaikai patarnavo Mišioms, t.y. apsivilkę nuosavomis kamžomis, vykstant mišioms, klūpėjo už grotelių prie altoriaus ir paskambindavo varpeliu. (Kaip reikiant patarnauti Mišioms, tie vaikai dar nė nemoka.) Tuo pat metu bažnyčioje meldėsi ir tų vaikų tėvai...

Anksčiau niekada nebuvau įspėtas ir nežinojau, kad Mišioms negali patarnauti tėvų atsiųsti vaikai. Kiek man žmoma, kitose bažnyčiose vaikai patarnauja Mišioms.

Bažnyčia yra ne mano, o parapijos, ir dabar parapijiečiai man priekaištauja, kodėl aš jų vaikus nuvariau nuo altoriaus. Reikalauja nurodyti įstatymą, kuriuo yra uždrausta vaikams tarnauti Mišioms. Tačiau nei aš pats tokio įstatymo nežinau, nei advokatai man negalėjo nurodyti.

Teismas sprendime nurodė, kad nepilnamečiai vaikai patarnavo bažnyčioje, t.y. dirbo, ir už tą darbą gavo atlyginimą, dėl to aš esąs teisingai nubaustas.

a) Patarnavimas mišioms nėra darbas, o tik dalyvavimas kulto apeigose. Juk, kaip parodė byloje liudininkai — tų vaikų motinos, jos pačios siunčia savo vaikus į bažnyčią patarnauti mišioms, nes yra religingos, pačios pamoko vaikus maldų ir patarnavimų, nes jų artimų giminių tarpe yra dvasiškių.

Laikau, kad dalyvavimas mišiose kaip ir bet kokiose kitose pamaldose nėra darbas.

b) Jei tėvai yra religingi, tai natūralu, kad jie patys meldžiasi ir savo vaikus to moko. Geriau būtų, jei ateistai kovotų idėjiniais ginklais, o ne administracinėmis, prievartinėmis priemonėmis. Jei pasiseks tėvus įsąmoninti, tai nė vaikai nesilankys į bažnyčią.

Sprendime nenurodyta, kokį darbą bažnyčioje dirbo vaikai. „Patarnavo bažnyčioje" galima suprasti įvairiai, tai iš tikrųjų gali būti darbas, jei vaikai tvarkytų bažnyčią ar atliktų kitus darbus. Bet juk byloje nustatyta, kad tie patarnavimai bažnyčioje yra patarnavimai mišioms, kas, kaip nurodžiau, negali būti laikoma darbu. Už tai vaikai jokio atlyginimo negavo, ir tai įrodyta liudytojų parodymais. Jei kartais esu davęs kuriam vaikui saldainį ar rublį, tai ne kaip atlyginimą už dalyvavimą kulto apeigose, o kaip dovaną švenčių ar vardinių proga. Tai šiandien labai madinga...

Todėl prašau užprotestuoti neteisingą Jurbarko raj. liaudies teismo sprendimą."

Kun. G. Gudanavičiaus skundas buvo atmestas.

Jurbarko DŽDT VK administracinė komisija antrą kartą nubaudė kun. G. Gudanavičių už tą patį „nusikaltimą" ir pareiškė, kad už trečią tokį nusikaltimą bus keliama baudžiamoji byla.

ALYTAUS RAJONAS

(Simno vikaras Tamkevičius teisme: „Žmogžudžiai, plėšikai turi teisę ginti save, o man, kaip kunigui, nebuvo leista.")

Pateikiame Simno parapijos vikaro kun. Sigito Tamkevičiaus pareiškimą LTSR Prokuratūrai.

„1972 m. balandžio 29 d. buvau iškviestas į Alytaus raj. vykdomąjį komitetą. Rajono pirmininko kabinete susirinko komisijos nariai: rajono pirmininkas, du

pavaduotojai, propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjas, korespondentas iš Relig. reikalų tarybos. Kaip liudininkai buvo iškviesti Simno klebonas kun. Matulevičius, Alytaus dekanas kun. J. Grigaitis ir Daugų dekanas kun. Turčinskas.

Maždaug valandą laiko rajono pirmininko pavaduotojas drg. Jančauskas mane griežtai kaltino tokiais dalykais, apie kuriuos aš net nesapnavau. Man visiškai nebuvo leista pasisaiškinti. Drg. Jančauskas, man bandant kalbėti, pareiškė: „Mes čia susirinkome ne diskusijoms!" O kai bandžiau paaiškinti dėl vieno šmeižto, atstovas iš Religijų reikalų tarybos atšovė: „Išsiaiškinsite prokuratūroje!" Todėl, girdint didžiausius kaltinimus, reikėjo tylėti. Žmogžudžiai, plėšikai turi teisę kalbėti, gindami save, o man, kaip kunigui, nebuvo leista tai padaryti. Maža to, drg. Jančauskas šį spektaklį pavadino „aukšto lygio įspėjimu", teigdamas, kad „mes esame labai humaniški" ir „pokario metais su tavim niekas taip nebūtų kalbėjęs..."

Kadangi iškelti kaltinimai yra šmeižtas, tai jaučiu reikalą atsakyti; kadangi šiame pokalbyje, be valdžios pareigūnų, dalyvavo dar 3 kunigai, o dekanai buvo įpareigoti apie įspėjimą referuoti dvasinei vyriausybei, tai savo atsakymo nuorašus siunčiu minėtiems dekanams ir kurijoms.

Pirmiausia, buvau kaltinamas, kad pamoksluose šmeižiąs tarybinę mokyklą ir gyvenimą. Tai netiesa. Buvo atvejų, kai pamoksluose iškeldavau kai kurias negeroves sąryšyje su sąžinės laisvės pažeidimais. Tai nebuvo šmeižtas, bet tikrovė. Reikalui esant, esu pasiruošęs konkrečiais ir gausiais faktais pailiustruoti, kad nemelavau. Reikalui esant, galiu pristatyti liudininkus, kurie gyvu žodžiu paliudys, kad sakiau tiesą.

Man, užaugusiam pokario metais, visiškai nesuprantama, kad valdžios pareigūnai bijo tiesos. Juk tie-

sa turi būti valstybės pagrindas. Mano nuomone, tie, kurie mane negailestingai barė, turėjo padėkoti, kad atkreipiau dėmesį į esamas negeroves. Reikia gerbti piliečius, kurie pasako tiesą, ir reikia bijoti tų, kurie nuduodami karštus patriotus, norėdami įsiteikti, pataikauja vyriausybei ir nuslepia nuo jos akių trūkumus, kurie niekam neduoda naudos ir nedaro garbės.

Buvau kaltinamas, kad organizavau skundų rašymą Simne ir Santaikoje įvairioms vyrisusybės instancijoms...

Ką kaltinant, reikia įrodyti, nes remtis visokiais spėliojimais nedaro garbės vykdomojo komiteto pareigūnams.

Toliau buvau kaltinamas žinių perdavimo į užsienio spaudą apie mokyt. Brilienės, apie drg. Jančausko pirmąjį perspėjimą, apie mokyt. Babarskaitės laidotuves.

Jei neturėčiau sąžinės, galėčiau ne su mažesniu tvirtumu teigti, kad minėtas žinias į užsienio spaudą perdavė drg. Jančauskas ar kas nors iš aukščiau stovinčių valdžios pareigūnų. Nuo kada tarybinė teisė leidžia, neturint įrodymų, viešai kaltinti pilietį vienokiais ar kitokiais nusikaltimais? Man atrodo, kad plečiantis ryšiams su užsieniu, nereiktų stebėtis, jei plačiai pasklidę žinios po Lietuvą pasiekia ir užsienio spaudą. O juk Letuvoje kalbėti apie dabartį, atrodo, neuždrausta. Net ir tada, kai mane drg. Jančauskas pirmą kartą perspėjo, neliepė tylėti. Jei tai būtų buvusi valstybinė paslaptis, tai pokalbyje nebūtų dalyvavęs Simno klebonas, Simno miesto pirmininkas ir už pravirų durų nebūtų sėdėjusi apylinkės sekretorė.

Buvau apkaltintas, kad sufabrikavau kun. Juozo Zdebskio teisminę kalbą, ją išplatinau Lietuvoj ir perdaviau į užsienio spaudą. Šitaip gali kaltinti tik visiškai neatsakingas pareigūnas. Nejaugi ekspertai neturi prie-

monių nustatyti, kas parašė minėtą kalbą: kun. Tamkevičius ar kun. Zdebskis?

Dar buvau kaltinamas, kad organizuoju vaikus mišių patarnavimui: davė pasirašyti kažkokį Religijų reikalų tarybos pirm. Kurojedovo raštą ir įsakė nuvyti vaikus nuo altoriaus ir mergaites iš procesijos.

Komisijos dalyviams pareiškiau, pasirašysiąs Kurojedovo raštą tada, kai jis buvo paskelbtas „Vyriausybės žiniose" ir kai turės juridinę galią.

Vaikų neorganizavau ir nemokiau. Patys tėvai juos siunčia tarnauti mišioms. Drg. Jančauskas tepaklausia apie tai vaikų tėvus, o paskui teiškelia kaltinimą, o jis padarė atvirščiai: pirma apkaltino, o dabar, ko gero, ieškos įrodymų.

Dėl vaikų nuvijimo nuo altoriaus galiu pareikšti, kad ne tam aš tapau kunigu, kad vaikus vaikyčiau, kai jie garbina Dievą. Jie turi teisę melstis ten, kur jiems patinka: prie altoriaus ar prie durų, o ne ten, kur norėtų koks nors pareigūnas.

Išklausęs visus kaltinimus, supratau, kodėl buvo iškviesti dekanai, kodėl man nebuvo leista aiškintis. Drg. Jančauskas net įsakė apie šią procedūrą referuoti kurijoms. Vadinasi, pirmiausia dvasinė vadovybė ir kunigai turi pradėti kalbėti apie mane, kaip apie kažkokį baisų nusikaltėlį. Ar kartais nesilaikoma liaudies patarlės: norint nušauti šunį, reikia paskelbti, kad jis yra pasiutęs.

Todėl protestuoju prieš vykdomą šmeižtų kampaniją ir prašau prokuratūrą imtis priemonių, kad valdžios pareigūnai liautųsi persekioję mane, kaip kunigą, kad daugiau neprimintų pokario meto teroro, kurio naštą patyrė net ištikimiausi komunistai." (N.B. Atsakymas yra sutrumpintas.)

Šis pareiškimas buvo pasiųstas gegužės mėnesio pradžioje, bet prokuratūra jokio atsakymo neatsiuntė.

MOLĖTŲ RAJONAS

(Į tikinčiųjų raštą Maskva šiuo kartu atsakė)

Molėtų raj. Stirnių parapijos tikintieji 1972.VI.8 pasiuntė TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui pareiškimą dėl tikinčiųjų diskriminavimo (žr. LKB Kronika Nr. 2).

Gegužės mėnesį Rugienis išsikvietė Molėtų kleboną kun. Joną Zubrų ir išbarė, kaltindamas, kad tikinčiųjų pareiškimas buvo jo suorganizuotas. Netrukus kun. Zubrus, Rugienio įsakymu, buvo paskirtas Dubingių klebono pareigoms.

Gegužės mėn. viduryje V. Šapkauskaitės adresu atėjo atsakymas iš Maskvos į tikinčiųjų skundą:

„Religijų reikalų taryboje buvo peržiūrėtas Jūsų pareiškimas, adresuotas TSRS Ministrų Tarybos pirmininkui.

Paaiškiname, kad kun. A. Šeškevičius dirba Šilalės bažnyčioje; asmens, norintys įstoti į Kunigų seminariją, gali įgyvendinti savo norą sutinkamai su pačios seminarijos nustatytomis priėmimo taisyklėmis.

Kai dėl reikalavimo „netrukdyti kunigams bažnyčiose mokyti vaikus tikėjimo tiesų“, tai jis yra priešingas įstatymams, lygiai kaip ir reikalavimas paleisti nuteistus kunigus už grubų įstatymų apie religinius kultus pažeidimą.“

Atsakymą pasirašė Tarybos narys E. Tarasov.

Tuojau po atvykimo į Dubingių parapiją, kun. J. Zubrus buvo iškviestas į Molėtų raj. vykdomąjį komitetą. Keturi pareigūnai jį kaltino, kad nesilaikąs tarybinių įstatymų, užsiimąs labdarybe, vaikams duodąs skaityti religines knygas, vedąs be valdžios leidimo rekolekcijas. Kunigui J. Zubrui buvo pareikšta, kad Dubingiuose jis nebūsiąs priregistruotas.

Už kelių dienų iš Kaišiadorių kurijos kun. J. Zubrui atėjo paskyrimas į Širvintų parapiją vikaro pa-

reigoms, nors anksčiau į šią parapiją vikaras nebūdavo skiriamas. Tuo tarpu Dubingių parapija rengiamasi palikti be pastovaus klebono, o tik aptarnaujama iš gretimos parapijos.

KAUNAS

(Tardymai, kratos dėl nelegalios spaudos ir memorandumo parašų)

Š. m. birželio 23 d. į Kauno saugumo komiteto būstinę buvo iškviesta Jadvyga Stanelytė. Prieš metus laiko jai dingo rankinukas su knyga „Visi mes broliai". Stanelytė buvo tardoma, iš kur tą knygą gavo ir kas organizavo memorandumą.

Paskui ją nusivedė į jos butą ir, nepateikę orderio, padarė kratą. Jos metu buvo paimta: A. Maceinos „Bažnyčia ir pasaulis", LKB Kronikos Nr. 1", „Kronika" (rusų kalba) ir užrašų knygutė.

Sekančią dieną buvo iškviesta tardymui. Tardytojus labiausiai domino, kas ir kur „Era" daugina knygas. J. Stanelytė paaiškino, šito nežinanti.

Suradę užrašų knygelėje keletą adresų, saugumiečiai patikrino knygas pas O. Sereikaitę ir S. Kelpšaitę.

* * *

Birželio 29 d. pas dr. Mikšytę apsilankė du KGB pareigūnai ir peržiūrėjo knygas. Nieko juos dominančio neradę, paklausė:

— Ar neturite geltonos spaudos?

— Kokios?

— Kurios neleidžia tarybų valdžia, — paaiškino saugumiečiai.

KGB pareigūnai dar klausinėjo, ar dr. Mikšytė pasirašiusi po memorandumu, ar nerinkusi parašų ir kokie kunigai čia lankosi.

* * *

Jaunuolio R. Kalantos susideginimas gegužės 14 d., atrodo, buvo daugiau tautinio pobūdžio, tačiau demonstracijoje buvo girdimi ne tik tautiniai, bet ir religiniai šūkiai.

VILNIUS

(Rugienis aiškina, kas galima ir kas ne)

Pastaruoju metu Rugienis aiškina, kas galima ir kas ne. Rugienis labai daug stengiasi, kad sukliudytų nepilnamečiams patarnauti šv. Mišioms. Pasikvietęs „nusikaltusį" kleboną, jam paskaito tokį raštą:

„Ryšium su jūsų paklausimu, ar yra nusikaltimas, kai kunigai nepilnamečius pakviečia mišioms patarnauti, religinėms apeigoms, procesijoms ir kt. kulto ceremonijoms, Religijų reikalų juridinis skyrius išaiškino, kad šitie veiksmai turi būti laikomi įstatymų pažeidimu, nes bažnyča negali vesti specialaus darbo su vaikais.

Relig. reikalų taryba jau išaiškino, kad už pažeidimą taisyklių, nustatytų sąjunginių respublikų aukščiausiųjų tarybų prezidiumų įsakais dėl religinių susirinkimų, eisenų ir kt. kulto ceremonijų vykdymo, o taip pat už nusikaltimus sąryšyje su specialia bažnyčios veikla, kulto tarnai užsitraukia administracinę atsakomybę.

Tais atvejais, kai nepilnamečių dalyvavimas kulto apeigose turi užmaskuotą religijos mokymo formą (vaikų atliekamas sistemingas psalmių ir giesmių giedojimas laike kulto apeigų, pravedimas kolektyvinių pokalbių su vaikais religinėmis temomis, organizavimas su vaikais užsiėmimų juos ruošiant sutvirtinimui ir t. t.), nuskaltusieji traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal LTSR BK 143 str.

Religijų reikalų tarybos pirmininkas Kurojedovas.

* * *

LKP CK sekretorius A. Barkauskas, kalbėdamas LKP CK VI plenume, palietė ir Bažnyčios klausimą: „Ideologinėje kovoje ima veikliau dalyvauti ir Bažnyčia bei kulto tarnai. Kai kurios jų akcijos irgi turi nacionalistinį atspalvį. Suaktyvėjus nacionalistinei propagandai, Vatikano veiklai, pagyvėjo ir reakcingai nusiteikusi katalikų dvasininkijos dalis. Todėl reikia didinti ateistinio darbo kovingumą, viešai demaskuoti tuos, kurie, prisidengę religijos skraiste, nesilaiko mūsų Konstitucijos normų. Niekam nevalia leisti pažeisti įstatymų kultų klausimais..."

ŠILALĖ

Kun. A. Šeškevičius ir toliau yra diskriminuojamas. Jam neleidžiama egzaminuoti vaikus, besiruošiančius Pirmajai Komunijai; jis neturi teisės vienas išvykti už parapijos ribų; jam nebuvo leista Šilalės bažnyčioje pravesti kunigams rekolekcijas. Kai kun. A. Šeškevičius kreipėsi į Relig. reikalų tarybą Maskvoje, jam buvo atsakyta, kad jis nėra diskriminuojamas.

VALKININKAI

Vienas motociklistas užkliuvo lengvai Valkininkų klebono kun. A. Keinos mašiną. Avarijos nebuvo, ir niekas nenukentėjo. Vietiniai ateistai iškvietė Varėnos autoinspekciją, kuri iš klebono atėmė vairuotojo teises 3 metams.

1970 m., kai kunigas Keina pradėjo dengti bažnyčios stogą, jį dvidešimčiai dienų paėmė į kariuomenę, o kai šiais metais pradėjo dėti bažnyčios grindis — atėmė trejiems metams vairuotojo teises.

LUKŠIAI

Už tai, kad Lukšių klebonas kun. Montvila nenušalino nuo altoriaus mišioms patarnaujančius vaikus (žr. LKB Kronika Nr. 2), Rugienio įsakymu, perkeltas į pasienio zonoje esančią Vištyčio parapiją.

NR.4

Nr. 4

- Bendra apžvalga: Tikroji Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtis: sovietinė propaganda rašo apie tikinčiųjų lygias teises, o darbais vykdo diskriminaciją tikėjimui sunaikinti; prievartauja vyskupus ir jų vardu kalba, kunigus verbuoja, o nepasiduodančius persekioja, Vatikaną klaidina, tikinčiuosius terorizuoja. Toliau faktai iš atskirų vyskupijų:

- Adutiškio klebono Laurinavičiaus, kuriam nebuvo leista pasiaiškinti žodžiu, raštas Rugieniui su konkrečiais tikinčiųjų bei kunigų (jo paties) persekiojimo faktais; komjaunuolių, nors jie kriminalistai, protegavimas

- Adutiškio tikinčiųjų prašymas Brežnevui, kad jų tikintieji vaikai būtų lygiai traktuojami su netikinčiais

- Kliudymas vykti į Šiluvos atlaidus, Kryžių kalne kryžių sunaikinimas

- Telšių vyskupijoje komjaunuolių nebaudžiamas pamaldų trukdymas ir kryžių iš bažnyčios naikinimas

- Karklėnų mokinės herojiškas pasipriešinimas reikalavimui, kad bažnyčioje nevargonuotų

- Malda už Tėvynę

TIKROJI LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS PADĖTIS

(Bekompromisinė kova prieš religiją):

1972 m. rugpiūčio 12 d. laikraštyje „Sovietskaja Litva“ pasirodė Rimaičio straipsnis „Bažnytininkai prisitaiko“. Jame rašoma, kad kovojant su religija, „nepataisomą žalą gali padaryti administraciniai išpuoliai, visoks tikinčiųjų jausmų įžeidinėjimas. Neteisingi kovos su religija metodai ne tik nesugriauna tikėjimo plitimo pagrindo, bet, priešingai, veda į religinio fanatizmo sustiprėjimą, į apeigų ir kulto slaptas formas, sukelia tikinčiųjų nepasitikėjimą, nepasitenkinimą ir juos kiršina.“

Rimaitis pakartojo seną ateistų principą, reikalaujantį bekompromisinės kovos su religija. Šis principas, kilus tikinčiųjų smarkiai reakcijai, leidžia atsitraukti, leisti tikintiesiems nurimti ir paieškojus geriausio kovos būdo, vėl smogti.

1968 m. vasarą prasidėjus Lietuvos kunigų ir tikinčiųjų reakcija prieš religinės laisvės varžymus savo kulminaciją pasiekė 1972 m. pradžioje. Areštavus kunigus Juozą Zdebskį ir Prosperą Bubnį, pasipylė tikinčiųjų protestai, kuriuose buvo aprašyti tikinčiųjų persekiojimai. Tarybinė vyriausybė šių liaudies protestų nepaisė ir į juos nereagavo panašiai, kaip pasielgė ir su 1968 - 1971 m. kunigų protestais.

(Konfliktas su tikinčiaisiais):

Pirmas ryškesnis tikinčiųjų konfliktas su valdžios pareigūnais įvyko kun. J. Zdebskio teismo dieną Kaune, Ožeškienės gatvėje. Milicininkai tik jėga išvaikė minią, susitelkusią prie teismo rūmų pagerbti teisiamą kunigą.

Ypatingai didelį rūpestį valdžiai sukėlė žinia, kad renkami parašai po memorandumu tarybinei vyriausybei. Valdžios pareigūnai manė ir šį kartą tylomis ignoruoti tikinčiųjų kreipimąsi. Tačiau katalikų memorandumas sukėlė vieną po kito nelauktų įvykių. 17,000 tikinčiųjų pasirašytas dokumentas, CK Generaliniam Sekretoriui pasiųstas per SNO Generalinį Sekretorių Kurtą Valdheimą, tuojau pasidarė žinomas visam pasauliui. Viešoji opinija drąsų tikinčiųjų žygį sveikino ir smerkė žmogaus teisų varžymus Tarybų Sąjungoj.

(Prievarta vyskupams):

Vis labai besikomplikuojančią padėtį tarybinė valdžia nutarė taisyti: ji privertė Vilniaus arkivyskupijos valdytoją mons. Č. Krivaitį balandžio mėn. paskelbti užsieniui, kad Lietuvoje esanti religijos laisvė. Apie šį interviu „Eltai" Lietuvos tikintieji sužinojo tik iš užsienio radijo. Sklinda gandai, kad valdytojas Č. Krivaitis korespondentams pasakojęs nevisiškai taip, kaip buvo viešai paskelbta.

Balandžio 11 d. į Kauno arkivyskupijos kuriją buvo sukviesti visi oficialiai atlieką pareigas vyskupai ir valdytojai. Jie, valdžios atstovų priversti, pasirašė vadinamą „ganytojinį laišką". Juo valdžia bandė sukompromituoti memorandumo organizatorius ir tikinčiuosius, kurie jį pasirašė. Nors balandžio 30 d. kai kurie kunigai iš sakyklų perskaitė pakeistą, sutrumpintą ar visą minėtą laišką, bet laukiamų rezultatų nebuvo: vieni klausytojai nesuprato, kas buvo smerkiama laiške, o kiti pasipiktino ir skaudžiai pergyveno, kad valdžia

stengiasi pajungti dvasinę vyriausybę ateizmo naudai. Užsienio spaudos skiltyse netrukus pasirodė žinia apie šį gėdingą prievartos aktą.

(Po Kalantos susideginimo):

Saugumo pareigūnus, beieškančius memorandumo organizatorių ir kanalų, kuriais tiksli informacija apie Lietuvos Kat. Bažnyčią pasiekia laisvąjį pasaulį, užklupo tragiški gegužės mėn. įvykiai. Šio mėnesio 14 dieną Kauno miesto sode susidegino jaunuolis R. Kalanta, protestuodamas prieš laisvės persekiojimą Lietuvoje. Visi susijaudinę komentavo šį tragišką protestą prieš nacionalinį beteisiškumą, prievartą ir tarybinės valdžios sauvalę tautų atžvilgiu. Sukliudytos laidotuvės virto gaivališka demontracija, reikalaujančia tautinės ir religinės laisvės. Kariuomenė ir milicininkai grubiai susidorojo su demonstrantais, bet valdžios vyriausybės sunerimo — pasirodo, laisvės nori ne tik kunigai, bet ir „savieji", t.y. nuo pat spaliukų komunistiškai auklėtas jaunimas. Suimtųjų tarpe buvo komjaunuoliai, gimę ir užaugę tarybų valdžios metais.

1972 m. vasarą jautėsi atoslūgis. Besiruošią Pirmajai Komunijai vaikai tarybinių pareigūnų buvo užpulti tik keliose vietose: N. Radviliškyje ir Šunskuose. Keli kunigai administraciniu būdu buvo nubausti, kad nepašalino vaikų nuo altoriaus. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis J. Rugienis kunigų beveik nepersekiojo.

Be abejo, tai sąmoningas ateistų žingsnis, siekiąs atkurti Lietuvoje ramybę ir tuo pačiu metu kiek nors atstatyti pasaulio opinijoje pašlijusį savo prestižą, o, gal būt, net įtikinti pasaulį ir Vatikaną, esą neramumus sukėlę kurių - ne - kurių pareigūnų netaktai. Tad šiuo metu viskas likviduota. Dabartinis tikinčiųjų gyvenimas vėl einąs normalia vaga.

Kaip dabartinę Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį vertina patys tikintieji ir kunigai?

Visi labai susirūpinę, kad **tarybinė valdžia vis labiau stengiasi Lietuvos Katalikų Bažnyčią smaugti pačių dvasiškių ir tikinčiųjų rankomis.**

Kaip šitai daroma?

I. Bažnyčios vadovybė pajungiama ateistų interesams

(Klaidinimo taktika):

Tarybinė valdžia, norėdama nuslėpti prieš pasaulį savo susidorojimą su Lietuvos Katalikų Bažnyčia, puoselėdama viltis suklaidinti Vatikaną ir iš jo sulaukti sau palankių sprendimų, ne kartą privertė kai kuriuos Lietuvos vyskupus, valdytojus paskelbti pasauliui klaidingą informaciją. Pavyzdžiui, J. E. vysk. J. Labuko interviu laikraščiui „L'Humanité", Vilniaus arkivyskupijos valdytojo mons. Č. Krivaičio interviu „Vilnies" redaktoriui Jokūbkai ir 1972 m. interviu „Eltai", J. E. vysk. Pletkaus — radijo laidai užsienio lietuviams ir kt. Šituose interviu buvo teigiama, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvavimo sąlygos esančios normalios, kad tikintieji valdžios nėra persekiojami. Neaišku, ar aukščiau minėti asmenys iš tikrųjų taip kalbėjo, nes žinoma nemaža faktų, kai pasikalbėjimai sąmoningai būna iškraipyti: pakeisti, sauvališkai papildyti.

(Ganytojus nutildžius):

Žinant, kad Lietuvos kunigai, tikintieji neturi jokių sąlygų ir galimybių informuoti pasaulį apie tikrąją Bažnyčios padėtį, jau per kiek metų susidarė labai apverktina padėtis. Vatikanui suteikus kai kuriems tarybinei valdžiai „lojaliems" kunigams monsinjorų titulus ir tuo pačiu tarsi aprobavus jų elgseną, nominavus vyskupais valdžios parinktus kandidatus, tylint apie skau-

džią tikinčiųjų padėtį Lietuvoje, pasigirdo balsų: „**Vatikanas suklaidintas!** Čekistai prasiskverbė į Romos kuriją! Mes išduoti!“

Tokiu sunkiu metu Lietuvos katalikams beliko pasitikėti Dievo Apvaizda ir ieškoti kelių, kuriais Vatikanui ir pasauliui patektų teisinga informacija, kad Letuvos Katalikų Bažnyčiai pražūtingiausia ne persekiojimas, o pačių rankomis neriama kilpa.

(Vyskupus ir kunigus prievartauja Rugienis):

Norėdama susilpninti kunigų įtaką tikintiesiems, valdžia ne kartą privertė vyskupus varžyti kunigų teises. 1968 m. Rugienio verčiamas J. E. vysk. J. Labukas keletą mėnesių neleido Prienų vikarui kun. S. Tamkevičiui sakyti pamokslus; 1970 m. liepos mėn. atėmė jurisdikciją Vilkaviškio vyskupijoje ir Kauno arkivyskupijoje Alksninės klebonui kun. Br. Antanaičiui, buvusiam Panevėžio vyskupijos kancleriui, 1960 m. ištremtam į Vilkaviškio vyskupiją. 1971 m. kovo 30 d. aplinkraščiu kunigams buvo susiaurintos išpažinčių klausymo ir pamokslų sakymo teisės — neleidžiama svetimos vyskupijos kunigams be kurijos sutikimo sakyti pamokslus ir klausyti išpažinčių. Šis draudimas sukėlė kunigų protestus, juk persekiojimo sąlygomis kunigų teises reikia plėsti, ne siaurinti. Visus šiuos kunigų teisių apribojimus vyskupai turėdavo padaryti savo vardu, o svarbiausias kaltininkas — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis — likdavo šešėlyje.

Tik kai kuriuos kunigus vyskupai gali paskirti į parapiją; dažnai Rugienis nurodo, kuriuos kunigus iškelti, o vyskupui tik reikia pasirašyti paskyrimus. Neatsitiktinai uoliausi kunigai yra išblaškyti po mažas ir nuošalias parapijas, o apsileidę, fiziškai nepajėgūs ar net susikompromitavę prieš tikinčiuosius neretai užima svarbiausius bažnytinio darbo postus.

Valdžiai pataikaujančius kunigus ir už ką nors esančius valdžios nemalonėje pats Rugienis pasiūlo į kurią parapiją skirti, o be jo sutikimo vyskupas negali net būtinam reikalui esant kunigo iškelti. Pavyzdžiui, 1972 m. rugsėjo mėn. Rugienio verčiamas J. E. vysk. Labukas, net suspensa grasindamas, vertė Juodaičių kleboną kun. Pesliaką užimti Viduklės parapijos vikaro pareigas. Uoliam kunigui pakėlus parapijos dvasinį lygį, susipažinus su žmonėmis ir darbo sąlygomis, Rugienis pasistengia, kad jis būtų iškeltas, o vyskupui leidžia paskirti apsileidusį kunigą, kad vėl parapijoje viskas sugriūtų.

Vyskupams Rugienis draudžia prasitarti, kad jis tvarko daugelio kunigų skirstymą. Todėl kunigai iš anksto apie savo paskirtymus absoliučiai nieko nežino. Jie pagal Rugienio užgaidas stumdomi tarsi bilardo kamuoliukai. Jei žmonės nori sužinoti, kodėl kunigas yra keliamas, Rugienis juos siunčia pas vyskupą, o šis leidžia suprasti, kad esąs bejėgis ką nors padaryti.

Kunigai, matydami valdžios pareigūnų prievartaujamus vyskupus, kai kada pabando apeliuoti į bažnytinę teisę: „Šis perkėlimas yra nekanoniškas, todėl prašom mane į naują parapiją neskirti."

(Dispensa, kokios norėjo Rugienis):

Tiesiogiai ar netiesiogiai priverstas J. E. vysk. Labukas 1970.XI.19 išsiprašė Šv. Sosto dispensą, kad, skirstant kunigus, nereiktų laikytis bažnytinės teisės kanonų. Ši dispensa, visų kunigų nuomone, vyskupą dar labiau pajungė Rugienio planams. Anksčiau vyskupas būtų galėjęs Rugieniui prieštarauti: „Negaliu gerą kleboną kelti į mažą parapiją, nes bažnytinė teisė šitai daryti neleidžia," o dabar į vyskupo pasipriešinimą valdžios atstovas gali atsakyti: „Turite popiežiaus dispensą, tad iškelkite šitą kunigą iš parapijos."

Sauvališką Rugienio kišimąsi į kunigų skirstymus vyskupai buvo priversti užmaskuoti 1971.III.30 aplinkraščiu, kuriame rašoma: „... Ordinarai, norėdami pagerinti tikinčiųjų dvasinių reikalų aptarnavimą, nusprendė pertvarkyti kunigų skyrimą į parapijas. Nutarta ateityje jaunus, uolius ir toms pareigoms tinkamus kunigus skirti klebonais, kur daug darbo, o senyvo amžiaus kunigus, nesusidorojančius su darbu, — perkelti į mažesnes parapijas, kur jiems bus lengviau eiti klebono pareigas." Skaitant aplinkraštį, susidaro įspūdis, kad Lietuvoje ordinarai veikia visiškai laisvai, kur nori, ten ir paskiria kunigą. Tačiau praktika buvo ir liko kitokia. Tuojau pat išleidus aplinkraštį, jaunas ir uolus kun. P. Dumbliauskas iš Garliavos buvo paskirtas į mažą Šunskų parapiją, o Šunskų parapijos klebonas kun. I. Pilypaitis, g. 1903 m., paskirtas į Aleksoto parapiją Kaune.

Vyskupai dar yra verčiami kliudyti kunigams ir tikintiesiems kovoti už tikėjimo laisvę Lietuvoj. 1970 m. gruodžio mėn. Kėdainių vikarui kun. A. Jakubauskui buvo pagrasinta suspensa, jei jis išvyks iš Kėdainių ir Apytalaukės parapijų ribų. Tuo metu minėtas vikaras rengėsi rinkti parašus po atsišaukimu, kad vyskupai nebūtų pajungti Bažnyčios griovimo darbui.

1972 m. balandžio 11 d. „ganytojiniu laišku" buvo pasmerkti parašų rinkėjai ir pasirašiusieji dėl tikėjimo laisvės Lietuvoje.

Vyskupai verčiami progrindyje dirbančias seserų kongregacijas prilaikyti, kad „neišsišoktų" ir neatkreiptų valdžios dėmesio. Todėl nenuostabu, kad kai kurios iš jų pilnai neatidavė savo dalies tautos religiniam gyvenimui, o pasitenkino tiktai malda. Tuo tarpu šelstanti ateizmo audra naikino bažnyčios gyvenimą.

(Kunigų raštas vyskupams):

Lietuvos kunigai, siekdami, kad valdžia nepajungtų Lietuvos Katalikų Bažnyčios vadovybės savo interesams, 1970 m. rugsėjo - spalio mėn. kreipėsi į Lietuvos vyskupus ir valdytojus pareiškimu, kuriame nurodė, kokių nuolaidų negalima daryti. Minėtą pareiškimą pasirašė 59 Vilkaviškio vyskupijos ir 50 Vilniaus arkivyskupijos kunigų.

II. Kunigų pajungimas ateistiniam darbui

(Jei kunigai „bijo"):

Kunigams yra draudžiama mokyti vaikus tikėjimo tiesų. Jiems palikta teisė tik egzaminuoti. Kadangi tėvai dažniausiai nesugeba gerai paruošti vaikų Pirmajai Komunijai, tai daugelis kunigų, ypač didesnėse parapijose, leidžia juos prie Komunijos mažai ir visai neparuoštus. Pavyzdžiui, Vilniaus Aušros Vartuose jau kuris laikas vaikai Pirmos Komunijos ėjo net tinkamai poterių neišmokyti. Būriais jie atvažiuodavo iš Baltarusijos, kur nėra kunigų. Jų tėvai nesugeba paruošti, nes neleidžiama spausdinti katekizmų nei kitokios religinės literatūros. Kadangi kunigai atsisako vaikus pamokyti, tai **tikintiesiems susidaro įspūdis, kad jei kunigas bijo, tai mums juo labiau reikia valdžios bijoti.** Šitaip žmonės pradeda lengvai teisinti savo vaikus, apleidžiančius religines praktikas dėl menkų prežasčių: „Mokytojai bars, įrašys į charakteristiką, neįstos į aukštąją mokyklą ir t.t."

(„Klusnieji" ir „neklusnieji" kunigai):

Valdžia verčia klebonus, kad jie neleistų vaikams tarnauti prie altoriaus ir dalyvauti procesijose. Neklusnieji kunigai baudžiami. Ypač dėl to prievartaujami kunigai dabar. Vieni, pasiryžę pakelti visus sunkumus, vaikams nedraudžia dalyvauti religinėse

apeigose, o kiti, pataikaują valdžiai, branginą savo gerą vietą arba ramybę, „nenorį su valdžia turėti nemalonumų“, neleidžia vaikams dalyvauti procesijose ir patarnauti šv. Mišioms. Todėl vietoje vaikų prie altoriaus dažnai galima pamatyti senukus.

Be abejo, šiuo klausimu labai neigiamos reikšmės turėjo Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojo dr. J. Stankevičiaus per prievartą parašytas 1961 m. gegužės 31 d. raštas: „Pagal Religinių kultų įgaliotinio Rugienio patvarkymą, liturginėse apeigose viešai gali dalyvauti tie ir tos, kurie turi 18 metų amžiaus. Jaunesnio amžiaus vaikai negali tarnauti Mišiose, negali giedoti chore, negali vėliavų nešti, negali gėlių barstyti. Liturginėse - religinėse praktikose vaikai dalyvauja kartu su savo tėvais“, taip rašo minėtame aplinkraštyje. Kai kurie kunigai po šio aplinkraščio lengviau pradėjo save teisinti, nors pastaruoju metu daugelyje parapijų vėl vaikai pradėjo dalyvauti religinėse apeigose. Kadangi vaikai daug kur dalyvauja apeigose, Rugieniui kovoti labai sunku.

(Kunigai agentai):

Saugumo organai kai kuriuos kunigus bando užverbuoti savo agentais. Norėdami juos įtraukti į šį juodą Bažnyčios griovimo darbą, saugumo pareigūnai kunigus vilioja ir gąsdina, žadėdami už pasirašymą dirbti saugumo agentu leisti dirbti geroje parapijoje, būti dekanu, o gal ir aukščiau iškopti, žada leisti išvykti studijoms į Romą, paekskursuoti po JAV, kartais tiesiog žada duoti mėnesinį atlyginimą. Morališkai puolusius kunigus saugumiečiai šantažuoja: jei nepasirašysią bendradarbiauti, būsią viešai išvilkti visi nusikaltimai. Vieną kitą dvasiškai palūžusį kunigą saugumo pareigūnai yra užverbavę ir verčia vykdyti tarybinės valdžios užduotis.

Tiesa, užverbuoti kunigai saugumui niekada rimtai nedirba, bet, jausdami savo vidinį dvilypumą, morališkai galutinai palūžta, sugadina nervus, girtuokliauja. Šios rūšies kunigai bando teisintis: jie Bažnyčios negriauna, o tik ieško „dialogo" su tarybine valdžia. **Vatikanas, atrodo, nesupranta, ką reiškia šis „dialogas". Tai visiška kapituliacija. Visiškas Bažnyčios reikalų išdavimas.** Šią tiesą liudija pokario kunigų patirtis. Užsienis užsiverbavusius saugumui kunigus dažnai traktuoja kaip mokančius prisitaikyti prie persekiojimo sąlygų. Tai rodo visišką mūsų krašto padėties nepažinimą.

(Priežiūra aktyviesiems kunigams):

Vyskupai valdžios yra verčiami skirti aktyvesnius kunigus „po priežiūra" pas bailius arba užverbuotus saugumui klebonus. Saugumas tokius klebonus įgąsdina, kad reikėsią atsakyti už visus vikaro „išsišokimus", įsako prižiūrėti, kad nesakytų „antitarybinių" pamokslų, kad daug nevažinėtų ir t.t. Pavyzdžiui, Prienų klebonui kun. Berteškai net buvo įsakyta pranešinėti apie kiekvieną vikaro kun. J. Zdebskio išvykimą iš parapijos. Šiuo metu jau nemaža uolesnių kunigų daugiau kenčia nuo savųjų, negu nuo valdžios pareigūnų. Šitaip valdžia kunigus skaldo ir nuteikia vienus prieš kitus, kunigus prieš kurijas ir atvirkščiai. Saugumui dirbą kunigai uolius savo bendradarbius vadina išsišokėliais, ekstremistais, revoliucionieriais, norinčiais „galva pramušti sieną", o save — išmintingais, mokančiais ramiai varyti „gilią vagą", kurią bevarant, bažnyčioje dažniausiai lieka tik keletas senukų ir senučių.

(Kunigų agentų uždaviniai):

Saugumo organai užverbuotus kunigus stengiasi įjungti į tarybinę propagandą. Pavyzdžiui, tik užsieniui skirtame J. Rimaičio leidinyje „Bažnyčia Lietuvoje"

(anglų ir italų kalbomis), taip pat J. Aničo knygoje „Socialinis politinis Katalikų Bažnyčios vaidmuo Lietuvoje 1945 - 1952 metais“ randame kai kurių kunigų melagingus pasisakymus, pridengiančius tikinčiųjų persekiojimą visu pokario laikotarpiu. Be abejo, gal valdžiai pasiseka ir nepasirašiusį dirbti saugumui kunigą priversti pasisakyti apie tikėjimo „laisvę“ Lietuvoje.

Ypatinga užverbuotų kunigų pareiga idėjiškai „apdoroti“ iš užsienio atvykstančius turistus, o ypač kunigus. Jie klaidingai nušviečia Katalikų Bažnyčios padėtį — esą tikėjimas nevaržomas, kas nori, gali melstis, seminarija parapijas kunigais pakankamai aprūpinanti, dalis kunigų yra išsišokėliai. Jei jų nebūtų, tai vyskupai iš tarybų valdžios ne tiek lengvatų išsiprašytų ir t. t.

Norint įrodyti, kokia gera kunigams tarybų valdžia, užsieniečiams gali būti parodyta valdytojo mons. Č. Krivaičio vila ant Neries kranto, Vilniaus Nekalto Švč. Mergelės Marijos Prasidėjimo parapijos klebono kun. St. Lydžio namas ir kt. Užsienietis nenuvyks kur nors į užkampį ir nepamatys, kad kunigai kartais neturi minimalių gyvenimo sąlygų. Pavyzdžiui, Valakbūdžio klebonas kun. A. Lukošaitis 1972 m. vasarą gyveno ant šventoriaus pastatytoje palapinėje, nes valdžia neleido nusipirkti gyvenamo namo, o iš parapijos atimta špitolė stovi beveik tuščia.

(Vatikano suklaidinimas):

Norint suprasti tikrą tiesą, pajusti tarybinių pareigūnų puikiai užmaskuotą klastą, veidmainystę ir apgaulę, reikia pačiam ilgiau pagyventi Lietuvoje. Todėl nenuostabu, kad ilgą laiką net Vatikanas buvo klaidinamas. Žiūrint mūsų, Lietuvoje gyvenančių, akimis, padaryta Lietuvos Katalikų Bažnyčiai nepalankių sprendimų. Dar ir šiuo metu Lietuvos kunigai ir tikintieji pergyvena, kad Šv. Sostas, užstodamas diskrimi-

nuojamus žmones visame pasaulyje, tik nežymiai užsimena apie „Tylos ir kančios Bažnyčią", neiškelia ir nepasmerkia persekiojimo Tarybų Sąjungoje.

(Kada Bažnyčią Lietuvoje sugriaus):

Lietuvoje niekas netiki, kad su tarybine valdžia įmanomas dialogas. Jis ateistinei valdžiai reikalingas tik tam, kad, gerai prisitaikius, sėkmingiau būtų galima griauti Bažnyčią iš vidaus. Lietuvoj visiems aišku, kad Bažnyčia nebus sugriauta, jei kunigai sėdės kalėjimuose, jei mokiniai bus verčiami kalbėti ir elgtis prieš savo įsitikinimus, jei nebus spaudos, oficialiai leidžiamų maldaknygių ir katekizmų, bet Lietuvos Katalikų Bažnyčia praras žmones, jei neteks pasitikėjimo už padlaižiavimą tarybinei valdžiai. Taip panašiai atsitiko Pravoslavų Bažnyčiai Rusijoje.

III. Tikinčiųjų pajungimas ateistų užmačioms

(Tikintieji priversti skelbti ateizmą):

Pagal kompartijos programą visi inteligentai: mokytojai, gydytojai, agronomai ir kt. turi būti idėjiškai „apsišvietę" ir pasiruošę „šviesti" kitus. Švenčionių ligoninėje kiaurus metus kabojo vyr. gydytojo įsakymas, kad kiekvienas gydytojas, neišskiriant ir viešai žinomų tikinčių gydytojų, įpareigojamas bet kuriuo momentu būti pasirengęs skaityti paskaitą viena medicinine ir viena antireligine tema. Mokyklų ateistiniams būreliams vadovauti ne kartą skiriami žinomi tikintys mokytojai. Į ateistinių įmonių, įstaigų tarybas skiriami ir tikintys darbuotojai. Šitaip norima juos priversti kalbėti ir veikti prieš savo įsitikinimus. Nenorėdami prarasti darbo arba bent turėti nemalonumų, inteligentai ne kartą nusileidžia ir tampa ateistų pagalbininkais. Neįmanoma net apytikriai suskaičiuoti, kiek daug tikinčių mokytojų, ateistų terorizuojamų, yra kalbėję prieš tikėjimą, kiek mokinių yra surašę į ateisti-

nes pionierių ir komjaunimo organizacijas arba tiesiog į ateistų būrelius. Ne atsitiktinai Lietuvoje dažnai galima nugirsti sakant, kad mokytojai daugiausia yra prisidėję prie tautos subedievinimo, o tuo pačiu ir prie jos nutautinimo.

(Tėvų rolė ateizmui):

Ateistų suterorizuoti nesąmoningi katalikai tėvai taip pat dažnai griauna tikėjimą. Vaikui abejojant stoti ar nestoti į komjaunimą, tikintys tėvai ne kartą pataria stoti, bijodami, kad vaiko nepersekiotų: „Stok, vaikeli. Ką darysi. Tokie laikai..." Ir pastumia vaiką į veidmainystės bei dvasinio suluošinimo kelią. Didžiuma tokių vaikų praranda tikėjimą, o tėvai nesupranta, kad jie patys nužudė savo vaikų religinį gyvenimą, bijodami ateistų persekiojimo.

Yra tėvų, kurie dėl represijų baimės ar tiesiog net dėl neprotingo elgesio bijo ginti savo vaikus, kai jie verčiami elgtis prieš tikėjimą. Tačiau atsiranda labai ryžtingų tėvų, kurie pareiškia: „Neterorizuokite mano vaiko, nes kitaip aš būsiu priverstas jo neleisti į mokyklą."

(Tikintieji mokiniai taip pat):

Ateistai net tikinčius mokinius stengiasi pajungti ateistinei veiklai. Ne kartą mokyklose tikintis mokinys turi kalbėti prieš tikėjimą, piešti antireliginę karikatūrą, pajuokti savo draugą, už viešą religinę praktiką. Vaikai, dažniausiai iš vyresniųjų pasisavinę pataikavimo dvasią, savo tikėjimą slepia ir nemėgsta atvirai praktikuojančių klasės draugų.

Tarybinė pedagogika šitokių tikinčiųjų mokinių elgseną skatina, ją vadina „teigiamu kolektyvo poveikiu".

Palyginkime iškeltus faktus su ateistine propaganda:

„Tarybinė valstybė ir jos valdžios organai nesikiša į bažnyčios vidaus reikalus", rašoma J. Aničo ir J. Rimaičio knygelėje „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę" (Vilnius, 1970, p. 21).

„Partija kovoja už visišką sąžinės laisvę ir su pagarba žiūri į kiekvieną nuoširdų įsitikinimą tikėjimo srityje," rašo A. Balsys brošiūroje „Kur susikerta ietys" (Vilnius, 1972, p. 58).

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

(Kun. B. Laurinavičiaus raštas Rugieniui)

Adutiškis. 1972.III.13. Šios parapijos klebonas kun. B. Laurinavičius buvo iškviestas pas Religijų reikalų įgaliotinį J. Rugienį, kuris „atsakė" į Vilniaus arkivyskupijos kunigų 1971.XI.24 pasiųstą pareiškimą TSKP CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui (žr. LKB Kronika Nr. 1).

Įgaliotinis apkaltino kun. B. Laurinavičių įžūlumu, antitarybiškumu ir patarė „daugiau užsiimti pastoracija". Kadangi pokalbio metu nebuvo galima atsakyti į valdžios atstovo kaltinimus, tai 1972.VII.20 klebonas pasiuntė išsamų raštišką atsakymą. Žemiau pateikiama dalis minčių ir faktų iš minėto pareiškimo, kuris akivaizdžiai atskleidžia, kaip yra persekiojama Katalikų Bažnyčia Lietuvoje.

(Šioks buvo Rugienio kaltinimas Laurinavičiui):

„Rašai vyskupams ir kunigams, kurie 'dirba Tarybų Sąjungos įstatymų ribose' ".

Šio Rugienio kaltinimo kun. B. Laurinavičius nepaneigė, nes reikėjo rašyti. Pavyzdžiui, 1972.IV.11 einantieji pareigas Lietuvoje vyskupai ir valdytojai savo ganytojų laiške pasmerkė tikinčiųjų kolektyvinius skundus tarybų valdžios atstovams. „Bažnyčios gyveni-

me priimta broliškai perspėti. Tai požymis Bažnyčios demokratiškumo. Kiekvienas klebonas gali sakyti savo nuomonę apie vyskupų potvarkius," rašo kun. B. Laurinavičius.

Toliau kunigas primena, kad ypatingai ateistai daug skundų rašo prieš kunigus.

(Sufabrikuoti liudijimai prieš kleboną):

„1968.I.16 įgaliotinis man rodė apie trisdešimt pareiškimų, kur buvau kaltinamas. Kaip ir iš kur atsirado tie pareiškimai? Pasirodo, kad Švenčionėlių I vidurinės mokyklos direktorius Z. Baranauskas vaikučius užsidaręs tol laikė, kol jie neparašė padiktuotų pareiškimų. Kai kuriems mokiniams šie, prievarta išreikalauti, pareiškimai sugadino sveikatą."

„1971 m. per K. Valadzkos laidotuves Jakelių kaimo kapinėse kalbėjau apie Dievą, mirtį ir amžiną gyvenimą. Tai nekalčiausia tema, o Jakelių tarybinio ūkio direktorius pasipiktino: „Čia ne vieta propagandai." Pasklido gandas, kad direktorius prieš mane net skundą rašęs. Kai giminės ir pažįstami paklausė skundikus: „Kuo kleboną apkaltinote?" vienas atsakė: „Nežinau, nes pasirašiau ant tuščio lapo." Kiti sakė: „Pasirašiau, nes bijojau, kad iš darbo neatleistų." Juk dažnai pasirašoma ant skundų, nes „neduos arklio, šieno ar kitokių būtinai gyvenime reikalingų gėrybių." Netikintieji aibes prirašo prieš kunigus. . ."

(Kunigai įstatymų laikosi, jų nesilaiko valdžia):

Kun. B. Laurinavičius rašo, kad Lietuvos kunigai nori dirbti Tarybų Sąjungos įstatymų ribose, bet pati tarybinė valdžia nesilaiko įstatymų. „1968.I.16 įgaliotinis J. Rugienis aiškiai pasakė: „Jei neišvažiuosi iš Švenčionėlių, turėsi pasirinkti kitą profesiją."

„1971.I.3 Švenčionių rajono DŽDT (Darbo Žmonių Deputatų Tarybos) Vykdomojo komiteto pirmininko

pavaduotojas V. Sauliūnas išdidžiai tvirtino, kad 1968 metais mane atleidęs iš Švenčionėlių parapijos pareigų."

„Bažnytinė teisė reikalauja, kad kiekvienas kunigas mokytų vaikus ir jaunimą tikėjimo tiesų. Juk tėvai dažnai net neturi sąlygų mokyti tikėjimo tiesų: šiokiadieniais jie dirba, o sekmadieniais kai kurie bijo ateiti į bažnyčią. Lanką bažnyčią Jakelių tarybinio ūkio tikintieji būna nupiešiami ir į gėdos lentą kabinami. Jei kunigas, reikalo verčiamas, ką nors aplanko, jis kaltinamas: „Eini agituot į namus." Taip man priekaištavo 1972.I.11 Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas V. Sauliūnas.

Jei Tarybų Sąjungoj dar leidžiama Bažnyčia, tai aišku, kad tikintiesiems turi būti leista pagal jos teisę gyventi. Jei tikintieji piliečiai iki 18 m. negali dalyvauti bendrose pamaldose, kai antai procesijose, giedojimuose, tai kodėl visai nesąmoningi vaikučiai rašomi į spaliukus, pionierius ir komjaunuolius?

Aš nieko neverčiau eiti į bažnyčią. Jei versčiau, nusikalsčiau prieš Tarybų Sąjungos Konstituciją, kuri garantuoja sąžinės laisvę. Tad kokiais įstatymais pasiremdama Adutiškio vidurinės m-los lietuvių kalbos mokytoja Turlienė 1972.IV.14 išvedė vaikus iš bažnyčios?

Tarybų Sąjungos Konstitucijos 124 str. rašo: „Bažnyčia atskirta nuo mokyklos" ir „Valstybė atskirta nuo Bažnyčios." Negirdėta, kad kunigas būtų nuėjęs į tarybinę mokyklą! Negirdėta, kad kunigas būtų nuėjęs į partinį susirinkimą, o ateistai ir jų tarnai labai dažnai ateina į bažnyčią. Eina pašnipinėti, ko kunigas moko. Jau minėtas V. Sauliūnas 1971.I.5 atvirai pasakė: „Jūsų pamokslai mums žinomi, mes visuomet galime juos atidengti."

Bažnyčia turi įsakymą, kad tikintieji gavėnios metu nesilinksmintų, nepuotautų. Kai aš šį įstatymą paaiškinau tikintiesiems, atėjęs Adutiškio apylinkės pir-

mininkas A. Laurinavičius perspėjo: „Klebone, nesikišk į saviveiklininkų reikalus!“ Štai ko sulaukėme — klebonas neturi teisės net Bažnyčios įsakymų aiškint apie pasninkus ir susivaldymą kalbėti!

Iš tikrųjų valstybė kuo artimiausiai susijusi su Bažnyčia. Ji tiesiog skverbte skverbiasi į mūsų vidaus reikalus: kunigai verčiami vaikyti vaikus nuo altoriaus, choro, turi drausti giedot, vėliavas iš tikinčiųjų surinkti, neleisti katalikiškai, pagal Bažnyčios ritualą, laidot mirusius, nemokyti vaikų.

(Kitas Rugienio kaltinimas):

„Kaltinate: „Rašai antitarybinius raštus!“

1972.III.13 įgaliotiniui atsakiau, kad jokių antitarybinių raštų nerašiau. Vilniaus arkivyskupijos 1972. XII.24 pareiškime, adresuotame TSKP CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui, jokių antitarybinių išpuolių nebuvo. Čia tik buvo išvardinti faktai:

(Atsako persekiojimo ir įstatymų laužymo faktais):

1. Į Kauno Kunigų seminariją laisvai įstoti negalima.

2. Nei katekizmas, nei giesmynas, nei Šv. Raštas tarybiniais laikais neišspausdintas. Maldaknygių išleista tik dėl propagandos. Jei būtų išleista kiek reikia, tai tikintieji nesiūlytų 30 rub. už ją. Maldaknygę gavo tik išrinktieji: choristai ir laimingieji burtų keliu.

3. J. E. vysk. Julijono Steponavičiaus ir J. E. vysk- V. Sladkevičiaus jėga į postus negrąžinome. Mes ne pirmieji prašome ir sielojamės dėl savo teisėtų viršininkų skriaudų. Mums brangūs idėjos draugai — broliai ukrainiečiai, brangūs įkalintieji už tikėjimą Zdebskis ir Bubnys. Prieš karą komunistai taip pat sielojosi dėl savo draugų. Jie rašė, prašė, rinko parašus. Pasiskaitykite A. Venclovos „Jaunystės atradimą“ (Vilnius, 1970).

Po antrojo pasaulinio karo Religijų reikalų įgaliotinis, suredagavęs šlykščiausią raštą prieš Jo Šventenybę Popiežių Pijų XII, reikalavo, kad kunigai pasirašytų.

„Lietuvos pionierius" (Nr. 34, 1972.IV.22) rašė: „Kėdainių II vidurinės m-los pionieriai surinko 1600 protesto parašų ir į Taikos fondą įnešė 150 rub." Tarybų Sąjungoje vaikams leidžiama rinkti protesto parašus ir aukas, o jei kunigai kreipiasi su prašymu į tarybinius organus, tai čia įžiūrima kažkas pikto ir antitarybinio.

Prašėme įdarbinti kunigus ukrainiečius, nes Ukrainos tikintieji mums neduoda ramybės — kviečia mus pas save dirbti. Prašėme jų kunigus įdarbinti, nes jie teismo nebausti.

1964.III.17. Įvyko Švenčionių rajono liaudies teismo posėdis, per kurį man teisėjas neleido atsakyti į oponentų šmeižtus. Nesuteikė paskutinio žodžio, nors aš prašiau ir reikalavau. Neleido savo nutarimo apskųsti aukštesnei instancijai. O juk LTSR baudžiamojo proceso 2 str. parašyta: „Tarybinio baudžiamojo proceso uždaviniai yra greitai ir pilnutinai išaiškinti nusikaltimus, įkalinti kaltininkus ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad kiekvienas nusikaltimą padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir nė vienas nekaltas asmuo nebūtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn nekaltas ir nubaustas."

J. E. vysk. J. Steponavičius daugiau nei dešimt metų baudžiamas neišaiškinus nusikaltimo.

LTSR BPK 4 str. rašoma: „Niekas negali būti traukiamas kaltinamuoju kitaip, kaip tik įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka."

J. E. vysk. Steponavičius įkalintas be jokių įstatymų.

LTSR BPK 11 str. rašoma: „Teisingumą baudžiamosiose bylose vykdo tik teismas. Niekas negali būti

pripažintas kaltu nusikaltimo padarymu ir baudžiamas kriminaline bausme kitaip, kaip tik teismo nuosprendžiu."

J. E. vysk. J. Steponavičius teismo nenubaustas. Todėl mes prašėme, kad jį, teismo nepripažintą kaltu, grąžintų į priklausantį postą, nes Vilniaus arkivyskupijai reikalingas ordinaras tikrąja šio žodžio prasme."

Toliau suminimi faktai, kaip rajonų ir vietinės valdžios pareigūnai sauvaliauja kunigų atžvilgiu:

a) Kažkuriais metais Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Telyčėnas viso Švenčionių dekanato kunigams paskyrė tą patį sekmadienį rekolekcijoms. Kai jam buvo pirminta, kad be talkininkų kokios gali būti rekolekcijos, jis ironiškai atsakė: „Kaip čia pas tave kaimynas neatvažiuos, jei paprašysi?"

b) Gatvėse paprastai eismą tvarko milicija, o 1971.I.5 Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas V. Sauliūnas reikalavo, kad aš, lydint mirusį, tikintiesiems uždrausčiau gatvėje giedot ir vėliavas nešt. Koks pasityčiojimas! Kunigas turi uždrausti tikintiesiems melstis ir vėliavas nešti!

c) 1971 m. Kūčių vakarą atėjusius pas mane svečius pavaišinau saldainiais. Kūčių vakaras mums, tikintiesiems, ne eilinis. Visur tą vakarą rodomas itin didelis svetingumas. O aš už tai buvau valdžios išbartas. V. Sauliūnas dėl to net 29 km važiavo. Koks įžūlus kišimasis į privatų kunigo gyvenimą!

d) 1972.I.11 V. Sauliūnas reikalavo, kad surinkčiau iš kaimų gedulingas vėliavas, kurias tikintieji neša per laidotuves. Matai, ko patys nedrįsta padaryti, bijodami Dievo ar gėdydamiesi žmonių, kunigą verčia.

e) 1971.III.10 Švenčionių rajono Finansų skyriaus vedėja J. Valadkienė pareikalavo, kad parodyčiau krikštų registracijos knygą, reikalingą apmokestinimui. Vė-

liau paaiškėjo, kad ji norėjo sužinoti, ar tam tikri asmenys krikštijo savo vaikus, ar tuokėsi. Laimė, kad ne visi buvo įrašyti.

f) 1971.IV.5 Adutiškio apylinkės sekretorė Kluonienė pareiškė: „Klebone, jei pasitiki manimi, duok krikšto ir jungtuvių knygas, jei nepasitiki – pats nešk į apylinkę." — „O kam reikia?" paklausiau. „Kažkokie du atvažiavę reikalauja." Pasiūliau kreiptis į CBAIB. Knygų nerodžiau, nes tikintieji būtų nukentėję, o aš būčiau likęs išdaviku.

g) 1966 m. Švenčionėlių Vykdomojo komiteto pirmininkas V. Bukielskis išdrožė: „Jei nori dalyvauti laidotuvėse, eiti į kapus, tai lįsk liaudžiai užpakalin!".

Iš šių faktų matosi, kieno rankose mes atsidūrėme.

4. Buvo prašoma atšaukti LTSR Baudžiamojo kodekso 143 str. neteisingą pritaikymą, prieštaraujantį Tarybų Sąjungos Konstitucijai.

5. Buvo prašyta panaikinti mums nežinomas slaptas instrukcijas, liečiančias religinį gyvenimą. Instrukcijos, pagal kurias tvarkomas piliečių gyvenimas, turi būti visiems žinomos. Visur galioja dėsnis: „Nepaskelbtas įstatymas nesaisto."

6. Buvo prašyta peržiūrėti dėl tikėjimo nuteistųjų asmenų bylas ir juos išteisinti, nes jie dirbo TSRS Konstitucijos 124 ir 125 str. ribose, atlikdami tiesiogines savo pareigas.

(Trečias Rugienio kaltinimas):

„Esi iš prigimties antitarybiškai nusiteikęs," kaltino J. Rugienis.

Įgaliotinis, taip sakydamas, klysta. Jei būčiau antitarybiškai nusiteikęs, tai 1944 m. būčiau pasitraukęs į vakarus. Tada gyvenau pas tėvelius, jokio posto neužėmiau. Kai daugelis skubėjo į vakarus, aš pasukau į rytus, į Švenčionis.

(Rugienio vėl kaltinimas):

„Laurinavičius įsikalbėjęs, kad esąs nepažabojamas."

Įgaliotinis 1972.III.13 nešaukė taip, kaip 1968.I.16. Šiemet jis kalbėjo, galima sakyti, patyliukais, daugtaškiais.

Jūsų žinioje įstatymai ir teismai, potvarkiai ir slaptos instrukcijos, jėga, kalėjimo raktai, o mano pusėje tik nesenstanti tiesa, su kuria jūs nesiskaitote.

(Rugienis):

„Esi įžūlus!"

Jei būčiau įžūlus, būčiau priminęs: kai Jūs mane 1968.I.16 su katinu lyginote; kai vadinote fanatiku; kai neteisėtai iš Švenčionėlių gujote; kai kaišiojote į akis likusias nuo pastatytos Švenčionėlių bažnyčios medžiagas — aš tylėjau.

Kad paaiškėtų, kas toliau buvo įžūlus, prisiminkime kai ką iš praeities.

Kaip atrodė Švenčionėlių bažnyčia, manau, Igaliotinis gerai prisimenate, nes 1957 m. pavasarį atvažiavote jos pažiūrėti. Devynis mėnesius važinėta, prašyta, reikalauta. Kiek teko sielotis dėl leidimo! Visos istorijos net įsivaizduoti negalite, nes Jūsų šiame poste dar nebuvo. Švenčionėlių Vykdomajame komitete buvo atsakyta: „Negalvokite apie leidimą. Niekas jums neduos!" DŽDT VK pirm. K .Dudlauskas grasino: „Jei nori Švenčionėliuose sėdėt, sėdėk ramiai!" Lietuvos TSRS Aukščiausios Tarybos pirmininkas J. Paleckis, pirmą kartą priėmęs labai maloniai, antrą kartą elgėsi labai grubiai.

Gavus leidimą, reikėjo rasti medžiagų. Pirmaisiais metais tik medienai gavome leidimą pirkti. Reikėjo pinigų. 1957 m. jūsų sudaryta komisija beveik tiksliai atspėjo: numatė sąmatą — milijoną rublių! Reikėjo rasti specialistų, gauti transportą. Negavęs transporto,

vieną toną cemento iš krautuvės susivežiau į statybos aikštelę dviračiu. Prie statybos sunkiai dirbau ketverius metus.

Dievui laiminant ir geriems žmonėms padedant„ darbas baigtas. Gerai — taip įvertino Valstybinė komisija.

(Atsakyme priminė gundymą, kurį atmetė ir tada...):

Vykstant statybai, Švenčionėlių bažnyčios komitetas man už darbą nemokėjo, nes dažnai trūko pinigų. Užbaigus statybą, komitetas man atlygino likusiomis nuo statybos medžiagomis, iš kurių aš, nupirkęs 10 t. cemento, pasistačiau gyvenamą namą. Pasistačiau ne kur kitur, bet prie pat Švenčionėlių bažnyčios. Pradėjęs statyti, padariau testamentą pas Švenčionių rajono notarą: po manęs tame name gyvens kunigai, kurie dirbs prie Švenčionėlių bažnyčios. Į namo statybą investavau savo ir tėvelių santaupas, nes jie norėjo erdviau gyventi ir likti Švenčionėlių parapijos geradariais. Paprastai geradarius parapijos prisimena. Namo statybai taip pat buvau pasiskolinęs iš draugų. Pagyvenome ramiai dvejus metus. 1962 m. iš Vilniaus pas mane atvažiavo kažkoks Sprindys. Jis pasirodė esąs saugumo atstovas. Po pasikalbėjimo jis man pasiūlė nuvažiuoti pas J. E. vysk. J. Steponavičių ir pas kai kuriuos draugus. Žadėjo net transportu aprūpinti. Mano kelionių tikslas turėjo būti, kaip jis sakė: „Padėt išaiškinti kai kuriuos klausimus." Nesileisdamas į jokias derybas, atsakiau, kad Antanavičium nebūsiu. (Tarybinėje spaudoje kun. Antanavičius buvo vadinamas caro valdžios šnipu.)

Pirmiausia buvau išjuoktas „Šluotoje" — satyriniame žurnale. Paskui Jūs, mane pasišaukę 1962.VI.24, „išaiškinote", kad likusios nuo pastatytos bažnyčios medžiagos priklausė valstybei. Kai aš Jums išdėsčiau, kad bažnyčios komitetas likusiomis medžiagomis man at-

lygino už ketverių metų sunkų darbą, statant bažnyčią, Jūs man atsakėte, kad komitetas neturėjo teisės. Keista: komitetas neturėjo teisės atlygint už darbą dirbusiems prie statomos bažnyčios, **o tik turi teisę mokesčius mokėti.** 1962.VI.24 Jūs sakėte: „Reikėjo nedirbti!" Aš dirbau teisėtai. Mane bažnyčios komitetas išrinko bažnyčios komiteto pirmininku, o Jūs 1957.III.19 (raštas Nr. 2429) tai patvirtinote savo parašu. Nors tuomet, kai Jūs iš manęs tyčiojotės, aš nebuvau įžūlus ir jokio įžūlumo nerodžiau. O iš Jūsų mano adresu veržte veržėsi įžūlumas. Aš, ramiai išklausęs Jūsų pasityčiojimus, grįžęs parašiau Švenčionėlių bažnyčios komitetui ir Jums pareiškimą, kad gautas iš bažnyčios komiteto statybines medžiagas už ketverių metų sunkų darbą grąžinau bažnyčios komitetui. O sumą, kurią aš pats investavau į namo statybą, pasilikau.

Daug visur rašiau. Į visus pareiškimus gaudavau atsakymus: „Teismas nutarė, nėra pagrindo." O kaip teismas galėjo nutart, neišklausęs abiejų pusių! Trys mano pareiškimai, adresuoti TSRS Generaliniam prokurorui Rudenko, buvo persiųsti į Lietuvos TSR prokuratūrą. Iš kur vis atsakydavo: „Nėra pagrindo Švenčionių rajono liaudies teismo nutarimą užprotestuoti." Ketvirtas mano pareiškimas, adresuotas TSRS Generaliniam prokurorui, pateko į **žmogaus** rankas. Šis nurodė Lietuvos TSR vyriausio prokuroro pavaduotojui A. Kirijenko, kad Švenčionių rajono liaudies teismo 1964.III.17 nutarimą užprotestuotų."

(Byla Žmogaus rankose):

Kun. Laurinavičius pateikia Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo 1965.VI.3 nutartį, kur rašoma: „Kadangi statybinės medžiagos buvo pirktos Bažnyčios komiteto, todėl yra jo nuosavybė, ir galėjo bet kam padovanoti. Dovana nėra darbo pajamos. Be to, matyti iš pil. Laurinavičiaus paaiškinimų, kad namo statybai

buvo panaudotos ir jo asmeninės pajamos, gautos už religinių apeigų atlikimą. Minėtos aplinkybės nėra paneigtos, o taip pat nėra įrodyta, jog namas būtų pastatytas pil. Laurinavičiaus piktnaudžiavimo rezultate.

Teisminė kolegija nutarė: ... Švenčionių rajono liaudies teismo 1964.III.17 nutarimą panaikinti."

(Bet kitas teismas vėl Partijos rankose):

Byla perduota Ignalinos rajono liaudies teismui, kurio teisėja net į nutarimą drįso įrašyti tai, ką ji norėjo. S. Janulis per teismo posėdį pareiškė, kad jis jokioje komisijoje nedalyvavo, o ji įrašė, kad dalyvavo. Pastatytas namas yra mažesnis, negu buvo leista statyt, o teisėja, priešingai mano dokumentacijai, apkaltino mane, kad namą padidinau. Norint užmaskuoti teisėjos išmones, mane iš namo išmetus, 1966 m. pastogėje buvo įrengtas kambariukas.

Ignalinos rajono liaudies teismo teisėja 1965.VII.7 nutarimą leido apskųsti Lietuvos Aukščiausiajam teismui. Buvo paskirta svarstymo diena, bet teismas bylos nenagrinėjo, mat, paaiškėjo, kad teisėja neturėjo teisės leist, kad jos nutarimas būtų apskųstas.

Jei teisėja nesuprato, kad jos nutarimas apskundžiamas, ar ne, tai ji kaip galėjo nagrinėti bylą?

Ši komedija suvaidinta XX a., kai daug kalbama: žmogus žmogui turi būti draugas, bičiulis, brolis. Dabar kiekvienas gali daryti išvadą, kad ateistinė moralė gyva popieriuje, bet ne gyvenime...

Kuo aš nusikaltau? Už ką mane nubaudė? Kuo remiantis iš manęs atėmė atlyginimą už ketverių metų sunkų darbą? Kodėl pagrobtas tėvelių man skirtas palikimas?

(Rugienis klausė ir „patarė"):

„Kaip su vaikų choru? Ministrantais? Gėlių barstymu per procesiją?"

1972.III.13 atsakiau, kad Adutiškio bažnyčioje gieda visi. Tarnaujančių ministrantų nėra. Yra tik adoratoriai, o gėles barsto vaikučiai, nes procesija yra neatskiriama pamaldų dalis. Tikintieji Dievą garbina, kaip išmano: vieni gieda, kiti vėliavas neša, treti gėles barsto.

Į Rugienio patarimą daugiau užsiimti pastoraciniu darbu, kun. B. Laurinavičius taip atsakė:

(Kiek Lietuvoje pastoracija galima):

„Kaip malonu buvo iš Jūsų lūpų išgirsti tokius žodžius.

Studijuojant Vilniaus universiteto teologijos fakultete, mums aiškino, kad žodžio „pastoracija" sąvoka labai plati ir turininga. Čia paminėsiu bent kelias reikšmes: 1. Klebonas turi lankyti parapijiečius. 2. Lankyti ligonius. 3. Mokyti vaikučius, jaunimą ir visus tikinčiuosius tikėjimo tiesų ir doros. 4. Mokyt vaikučius katekizmo ir giesmių. 5. Laidoti mirusius pagal bažnyčios nustatytą ritualą.

Iš tikro šiandien klebonas neturi pastoracijos teisės.

1. Ne tik neturi teisės nueiti į tikinčiųjų namus ir ten juos palaiminti, bet neturi teisės palaiminti ir į bažnyčią atėjusių. Labai gerai atsimenu, kai Jūs, pasišaukę mane 1964.VI.24, išvanojote vien už tai, kad palaiminau vaikučius po Dievo Kūno pamaldų oktavos.

2. Net ligonį aplankant klebonas ne visuomet gauna leidimą. 1971.XI.17 rašiau, kad net mirštančio V. Stakausko prašymas nebuvo patenkintas — jis mirė neaprūpintas Šv. Sakramentais, nes jo sesutė negavo leidimo pakviesti kunigo. Esu tikras, kad mano raštą gavote, nes pasiunčiau jį registruotą. Iš Jūsų atsakymo nesulaukiau. Keista! Kai tik šaukia valstybiniai organai, kunigas privalo atvykti nurodytu laiku, o į jo pasiųstą raštą jokio atsakymo nesulaukia.

3. Vaikučių mokyti klebonas neturi teisės ne tik mokykloje, bet ir bažnyčioje. Už šį darbą skaudžiai nukentėjo šie kunigai: A. Šeškevičius, J. Zdebskis, P. Bubnys. Mokyti kitomis progomis — net pagalvoti neįmanoma.

4. 1971.XII.23 vaikučiai su suaugusiais pagiedojo. Po dviejų savaičių V. Sauliūnas mano adresu daug piktų ir aštrių žodžių pažarstė.

5. Mirusių laidoti pagal Bažnyčios ritualą negalima. Koks tad gali būti kunigiškų pareigų atlikimas, kokia pastoracija?Jei negalima rimtai dirbti kunigiško darbo, tai kodėl Jūs tyčiojatės?

1968.I.16 Jūs mane išvadinote fanatiku. Supratau tą žodį, bet sugrįžęs dirstelėjau į žodyną, kur rašoma: „fanatikas — kraštutinių įsitikinimų žmogus, pasižymintis didele neapykanta kitokio įsitikinimo žmonėms". Nors ir sutikdavau gyvenime kitaip galvojančių, jiems neapykantos nerodžiau. Aš tik dėl savo oponentų fanatizmo buvau iš Švenčionėlių išguitas, iš namų išvarytas. Visa šita Jūs padarėte ne iš meilės kitaip galvojančiam, o tik iš neapykantos."

(Ateistų „moralė" nepažįsta tolerancijos):

„Kun. Laurinavičių lenkų kariuomenėje norėjo užverbuoti, kad jis skaldytų tautiečių vienybę. Jį žadėjo už tai „net ponu padaryti". Pasiskundus lenkų pulkininkui, šis pasakė: „Laurinavičius yra lietuvis. Jį kalbint kenkti savo tautai — neleistina!" Lenkų ponai kunigui nekenkė.

Jei ateistai, moderniosios ateistinės moralės apologetai ir propaguotojai, skelbia savo moralę virš visų kitų, tai dera parodyti bent šiek tiek tolerancijos visiems!. Tai grąžinkite neteisėtai konfiskuotą namą, kuriame jau ne aš gyvensiu, o pagal mano padarytą testamentą, gyvens tie, kurie dirbs Švenčionėlių bažnyčioje. O taip pat nerodykite kitaip galvojantiems

nesuprantamą neapykantą, duokite bent šiokias tokias sąlygas egzsistuoti, o tuomet niekas ir prašymų neberašys.

Įgaliotinis paragino „užsiimti" pastoracija, o apylinkė ir rajonas ir toliau trukdo. 1972.VII.14 Adutiškio apylinkės pirmininkas A. Laurinavičius liudininkų akivaizdoje vertė kun. Laurinavičių pasirašyti kaltinamąjį aktą, liečiantį jo pastoraciją. „Greičiau, greičiau," ragino pirmininkas, „turiu vežti į rajoną."

Negirdėta, kad kunigas savo pastoraciniu darbu kiršintų liaudį, o kaip už tai kaltina! Net saugumui perduoda. Tikrieji kiršintojai nebaudžiami.

Štai 1969 m. Davaisių kaimo kapinėse kažkoks piktadaris išvartė visus paminklus ir kryžius. Liaudis keikė piktadarį, valdžią ir laikus. Atrodo, kad šiais darbais turėjo susidomėti tvarkos ir saugumo darbuotojai. Bet kur tau — ir šiandien dėl to niekam galvos neskauda.

1971 m. gruodžio mėn. atvykę į Jakelių kaimo kapinyną du milicininkai, apylinkės pirmininkas su darbininkais nugriovė šimtmečius stovėjusį kapinyne koplytstulpį. Piktinosi tikintieji, dantis griežė, ypač už tai, kad plytas susikrovė ir nuvežė tvartų statybai.

Štai kas drumsčia piliečių tarpe ramybę, kelia nepasitenkinimą ir priešiškai nuteikia liaudį.

Adutiškis, 1972.VII.20.

Kun. B. Laurinavičius"

* * *

(Adutiškio parapijos tėvų pareiškimas dėl vaikų persekiojimo):

1972.IV.20 Adutiškio parapijos tėvai ir motinos kreipėsi į tarybinę vyriausybę. Žemiau pateikiame ištisą pareiškimo tekstą.

TSKP Generaliniam Sekretoriui drg. L. Brežnevui
TSRS Švietimo Ministrui drg. Furcevai
Religijų reikalų Tarybos pirm. drg. Kurojedovui

Lietuvos TSR, Švenčionių raj.
Adutiškio Romos Katalikų parapijos
tėvų - motinų

Pareiškimas — Prašymas

Mes ir mūsų vaikai labai dažnai patiriame nemalonumų tik dėl to, kad esame tikintieji.

1971 m. Adutiškio vidurinės m-los vadovybė nušalino mūsų vaikus nuo altoriaus. Šiemet pakėlė didžiulį triukšmą, kad kai kurie vaikai, užlipę ant viškų, su visais giedojo. Paskutiniu laiku sukėlė didžiulį triukšmą, kad mūsų vaikai apsivelka baltais rūbeliais.

Mūsų vaikų tardymai ir mūsų „perauklėjimas" pareikalauja daug sveikatos iš mūsų ir mūsų vaikų. Net tragiškai baigiasi. Motina Aleksandra Stasiūnienė, gyv. Adutiškyje, buvo pašaukta į mokyklą, nes jos sūnus Julijus eina į bažnyčią. Po pasikalbėjimo 1972. IV.7 mokykloje buvo taip suerzinta ir sujaudinta, kad greitu laiku gavo priepuolį ir 1972.IV.9 mirė. Kaip ji baisiai atrodė, kai išėjo iš mokyklos, gali paliudyti Birutė Juknienė, gyv. Adutiškyje, kuri su ja kalbėjosi.

Mokinė M. Skrickaitė, labai tyli, mandagi, gavo elgesio ketvertą. Motina pasiteiravo, už kokį nusikaltimą sumažintas laipsnis. Gavo atsakymą: „Už elgesį gavo ketvertą, nes eina į bažnyčią."

Norėdamos paprašyti, kad sudraustų tuos, kurie drumsčia mūsų ir mūsų vaikų ramybę, kišasi į mūsų sąžines, 1972.IV.13 kreipėmės į Švenčionių rajono švietimo skyrių. Jis mus painformavo, kad tikinčiųjų reikalus tvarko rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas drg. Sauliūnas. Pavaduotojas su mumis nenorėjo kalbėtis, nežiūrint, kad pas jį buvome nu-

ėjusios priėmimo dieną darbo metu. Drg. Sauliūnas mums sakė, kad iki aštuoniolikos metų vaikai neturi teisės dalyvauti bažnytinėse apeigose. Jei taip, tai kodėl vaikai dalyvauja visokiose vaikštynėse, pavyzdžiui, Gegužės Pirmosios, Spalio šventėse? Jei vaikai negali apsivilkti baltais rūbeliais, tai kodėl jiems rišami raudoni kaklaraiščiai? Jei negalima vaikui prisegti kryželio, kurį jis myli, tai kam segamos žvaigždės? Kodėl įrašo į spaliukus, pionierius ir komjaunuolius ir mokina vaikus meluoti tėvams? Kodėl bažnyčioje vaikams draudžiama ištarti: „Jėzau, aš tave myliu" ir mažiau draudžiama viešai keiktis ir plūstis?

Už vaikų išauklėjimą mes, tėvai, atsakingi prieš Dievą ir visuomenę. O gyvenimas įrodė, kad tarybinė mokykla gali vaikus išmokyti tik skaityti ir rašyti, o tinkamai išauklėti — kaip jie turi gyventi — nesugeba. Štai keletas faktų. Prieš porą metų Adutiškio vidurinės m-los mokinys Kazlauskas iš namų išėjo į mokyklą, bet į mokyklą nenuėjo, o pasikorė. Buvęs Adutiškio vidurinės m-los mokinys Jasiulionis apsivogė ir muša savo motiną. Buvęs mokinys Jukna už kareivio užpuolimą ir apiplėšimą 1970 m. buvo viešai teisiamas. Svirkų aštuonmetės m-los mokinė Trečiokaitė 15 - 16 metų amžiaus nuėjo „pernakvoti" pas apylinkės pirmininką daug senesnį už save.

Taigi, mokyklos daugiau turėtų kreipti dėmesio į vaikus, kurie vykdo amoralius ir kriminalinius nusikaltimus, o ne į mūsų, kurie nieko pikto nedaro.

Maloniai prašome duoti nurodymus atatinkamiems organams ir Adutiškio vidurinės m-los vadovybei, kad mūsų vaikams netrukdytų, kad jie galėtų būti lygiateisiais mokyklos ir bažnyčios nariais, kad galėtų be baimės eiti ir klausyti Bažnyčios pamokymų, kurie žmogui būtinai reikalingi kaip kasdieninė duona. Mes norime, kad mūsų vaikai ne tik ateistų tiesas išgirstų, bet kad pažintų tikrąjį Dievą ir Jo įsteigtą Bažnyčią.

Suprantama, kad A. Stasiūnienė be laiko mirė, gindama savo ir savo vaiko teises. Negalvokite, kad mes pabūgsime mirties ir liausimės gynę savo vaikų teises. Ne!

Mes prašome savo vaikams sąžinės laisvės, pasiremdami Tarybų Sąjungos Konstitucijos 124 str., kuris užtikrina visiems piliečiams sąžinės laisvę.

Adutiškis, 1972.IV.20.

Pareiškimą pasirašė aštuoniolika tėvų ir motinų.

(Atsakymas tėvams, ką tikintieji gali ir ko negali):

1972.VII.13 į apylinkę buvo iškviestas Adutiškio parapijos „dvidešimtukas". Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas V. Sauliūnas jiems kalbėjo:

— Draugai, mes jus čia pakvietėme paaiškinti, kas galima tikintiesiems... Jums leista turėti vieną kunigą, vargonininką, zakristijoną ir varpininkę. Kunigo vikaro turėti negalima, nes maža kunigų. Viską turi tvarkyti parapijos komitetas. Kunigas negali rinkti aukų, o tik kasininkas...

Draudžiama vaikams patarnauti kunigui per Mišias, dalyvaut procesijose, barstyti gėles; negalima vaikams drauge su kunigu sakyti: „Jėzau, aš tave myliu!"; negalima vaikams giedoti ant viškų ir mokyti juos giesmių...

Paaiškinkite kunigui, kas jam leistina: laikyti Mišias, nuvažiuoti pas ligonį, palydėti mirusį iš bažnyčios. Tačiau kunigui neleistina palydėti mirusiojo iš namų, melstis tikinčiųjų namuose. Tegu įsako kunigas žmonėms, kad jie negiedotų, lydėdami numirėlį. Negalima kunigui mokyti vaikų Pirmajai Komunijai, o tik egzaminuoti...

V. Sauliūnas klausė parapijos vyrus:

— Kas jums leido pastatyti šventoriuje kryžių? Kas leido suremontuoti šventoriaus tvorą? Jūs nieko neatsiklausėte.

— Aš buvau pas jus nuvažiavęs, — kalbėjo bažnytinio komiteto narys Bičelis, — prašiau plytų ir cemento, o jūs atsakėte:,, Bažnyčiai nėra. Mums maža medžiagų statyboms."

Per visą pokalbį parapijos žmonės laikėsi drąsiai. Povilas Burokas net išsitraukė iš kišenės Tarybų Sąjungos Konstituciją ir rengėsi V. Sauliūnui paskaityti apie sąžinės laisvę, bet valdžios atstovas neleido.

Apylinkės pirmininkas pateikė dvidešimtukui pasirašyti raštą, kuriame nurodoma, kad parapijoje vaikai Mišioms tarnauja, beria gėles, gieda chore ir t.t. Niekas nepasirašė.

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

(Atlaidai Šiluvoje, Kryžių kalno likimas):

Kaunas. Į Kauno Kunigų seminarijos filosofinį kursą įstojo mokytis 10 klierikų. Du kandidatus Rugienis atmetė. Šiais metais KGB pareigūnai stojančių atžvilgiu savo veiklą sumažino. Tačiau registruojantis visi turėjo pokalbį su saugumiečiais.

Šiluva. Rugsėjo 8 - 15 minios žmonių plaukia į Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus. Valdžia imasi veiksmingų priemonių sumažinti maldininkų skaičiui. Šiemet keliuose budėjo milicininkai. Štai ką pasakoja vienas maldininkas:

— Važiavome autobusu 61 žmogus. Didžiuma iš jų — pagyvenusio amžiaus. 8 - 10 km prieš Šiluvą milicija mus sustabdė, paėmė žmonių sąrašą ir nusivarė vairuotoją. Po kurio laiko jis grįžo su įsakymu grįžti atgal. Pavažiavę kelis kilometrus, žmonės pradėjo prašyti šoferį palaukti, kad pėsčiomis galėtų nueiti į atlai-

dus. Būrys maldininkų vėl ėjo pro milicininkus. Moterys priekaištavo: „Besarmačiai, ar gražu taip varginti senus žmones. Per radiją ir laikraščiuose meluojate, kad Lietuvoje religija yra laisva, o ką darote? Kristus buvo kankinamas. Mes irgi pakentėsime dėl Kristaus. Nesvarbu, kad jūs stovite su raudonomis kepurėmis, mes Šiluvą vis vien pasieksime.“ Pasibaigus atlaidams, pėsti grįžome 11. km. Tik tada savo autobusu parvažiavome namo.

Kita maldininkė šitaip pasakojo:

— Važiavome autobusu iš Kauno. Pusiaukelėje tarp Raseinių ir Šiluvos mus sulaikė milicininkai. Šoferį nusivedė ir ilgai kažką kalbėjo. Vienas civilis, tikriausia — saugumetis, apžiūrėjo mūsų mašiną, stebėdamasis, kad joje daugiausia jaunų žmonių. Šoferiui buvo įsakyta iš autobuso nieko neišleisti ir visus vežti atgal į Kauną. Šoferio teises ir kitus dokumentus milicininkai pasiliko. Visi labai pergyvenome. Pėsti eidami į Šiluvą, kalbėjome rožančių už milicininkus ir visus bedievius. kad jie susiprastų ir liautųsi persekioję tikėjimą. Prie Šiluvos bažnyčios stovėjo daug lengvųjų mašinų. Mačiau vieną pareigūną užsirašinėjantį mašinų numerius, tikriausiai ne pagyrimui. Praeinant pro „budinčią“ mašiną, tarybiniai pareigūnai iš mūsų juokėsi: „Dievo avelės eina į atlaidus.“

Neužmirštama praeitis

Meškuičiai. Meškuičių parapija nuo seno garsėjo Kryžių kalnu, ant kurio stovėjo ne mažiau kaip trys tūkstančiai kryžių, o mažų beveik neįmanoma suskaičiuoti. Kiekvienas kryžius turėjo savo istoriją.

Štai ką pasakoja vienas kunigas:

„Kartą važiavau į Kryžių kalną pašventinti naujai pastatytą kryžių. Tuo metu prie kalno privažiavo kariška mašina. Du rusų lakūnai, atsivežę kryžių, prašė mane jį pašventinti. Jų prašymą išpildžiau. Vienas la-

kūnas pasakojo, kad jam skrendant buvo užsidegęs reaktyvinis lėktuvas. Išsigelbėti tokiais atvejais beveik neįmanoma. Staiga jis prisiminęs nuostabius pasakojimus apie Kryžių kalną ir pasiryžęs, jei liks gyvas, pastatyti ten kryžių. Nežinia, dėl ko lėktuvas buvo užsidegęs, taip netikėtai jis ir užgeso."

Daug žmonių pėsti nešdavo ir statydavo kryžius. Nemaža jų atgabenta iš Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Amerikos. Žmonės sako: kiek kančių, kiek ligų žmonės sunešė ant šio kalno. Kaip, rodos, jis atlaiko tiek kančių. Tai lietuviškoji Golgota.

1961.IV.5 anksti rytą prie Kryžių kalno atvažiavo mašinos. Nepažįstami vyrai pradėjo versti kryžius. Kryžių kalną naikino kariuomenė, milicija ir kaliniai. Medinius kryžius vietoje degino, o akmeninius ir cementinius daužė ir vežė į Šiaulius. Pasakojama, kad juos panaudojo plento skaldai. Du sunkvežimius kryžių atvežė į Bubnius, juos degino, o kitus paskandino. Per vieną dieną buvo sunaikinti visi kryžiai.

Aplinkinės kryžkelėse stovėjo milicininkai saugodami, kad žmonės nesuktų Kryžių kalno link. Netoli kalno stovėjo ginkluota sargyba; mat, bijota liaudies brauzdėjimo. Dar kelias dienas ėjo sargyba, kad žmonės vėl nepradėtų statyti kryžių.

Šios barbariškos operacijos metu Šiauliuose „svečiavosi" Rugienis. Sunaikinus kryžius, jis išsikvietė Šiaulių kleboną kun. Mažanavičių ir paklausė:

— Ar girdėjai, kas atsitiko su Meškuičių kalnu?

— Negirdėjau.

— Kryžiai dūmais pakilo į dangų, — paaiškino Rugienis ir įsakė klebonui paveikti liaudį, kad nebūtų išsišokimų.

1970.IX.14 kun. Algirdas Mocius iš Lauksodžio parapijos basas, kruvinomis kojomis, 65 km nešė medinį kryžių į Meškuičius ir Kryžiaus Išaukštinimo dieną pastatė jį ateistų nusiaubtoje vietoje.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

(Atsakymas dėl Klaipėdos bažnyčios):

Klaipėda. 1972 m. vasario mėn. Klaipėdos tikintieji nusiuntė TSKP Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui prašymą, kad tarybinė valdžia sugrąžintų iš tikinčiųjų paimtą bažnyčią. (žr. LKB Kronika Nr. 2). Į tikinčiųjų prašymą reagavo tik saugumo pareigūnai. Klaipėdietės Kudirkienės bute ir jos dukros bute saugumo pareigūnai net kratą darė.

1972 m. liepos mėn. Klaipėdoje tikintieji pakartotinai nusiuntė prašymą Generaliniam Sekretoriui (žr. LKB Kronika Nr. 3). Prašymą pasiuntusi Gražienė rugpiūčio 25 d. buvo iškviesta į miesto Vykdomąjį komitetą. Iš Vilniaus atvykęs Religijų reikalų įgaliotinis Rugienis Gražienei parodė tikinčiųjų prašymą su 3023 parašais ir pasakė:

— Bažnyčios negausite, nes pastatas reikalingas tiek tikintiesiems, tiek netikintiesiems. Turite bažnyčią ir melskitės. Niekas jums netrukdo. Jums ne tiek bažnyčios reikia, kiek rūpi žinias perduoti į užsienį. Jei žmonės per Velykas netelpa bažnyčioje, tai ne mūsų kaltė.

Gražienė buvo klausinėjama, kas prašymą organizavo, kas rinko parašus. Valdžios pareigūnai ją barė, kam įsipainiojusi į „politiką", ir žadėjo perduoti saugumo organams.

(Komjaunuoliai nebaudžiami trukdo pamaldas ir daužo kryžius):

Plungė. Per 1972 m. D. Šeštadienio pamaldas į Plungės bažnyčią atėję du jaunuoliai, ateistai, pradėjo triukšmauti. Kadangi jie nepaisė tikinčiųjų prašymų liautis triukšmavus, zakristijonas juos išprašė iš bažnyčios.

Nakčia, apie 2 val., žmonėms begiedant Kryžiaus kelio kalnus, šie jaunuoliai, nukabinę nuo sienos kryžių, išsinešė už šventoriaus ir jį sudaužė. Klebonas velykiniame pamoksle pasakė, kad tas, kas išniekina valstybės vėliavą, įžeidžia visus šalies piliečius. Kryžius yra tikinčiųjų vėliava, ir šiandien jis buvo išniekintas. Visa bažnyčia verkė.

Nusikaltėliai milicijos buvo sulaikyti, bet apie jų nubaudimą niekas negirdėjo. Žmonės, skaudžiai pergyvendami kryžiaus niekinimą, šneka: „Štai, kokie ateistinio jaunimo auklėjimo vaisiai."

(Uždraudė religinę muziką bažnyčioje):

Palanga. Vasarą Palangos bažnyčioje prieš pamaldas būdavo transliuojama religinė muzika, kurios pasiklausyti gausiai rinkdavosi įvairių tautybių poilsiautojai.

1972 m. rugpiūčio pradžioje visi nustebo, dėl ko religinės muzikos valandėlės staiga nutrūko. Pasirodo, kad Palangos kleboną išsikvietęs miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas pareikalavo, kad tų religinės muzikos valandėlių daugiau nebūtų. Jos, mat, neįeinačios į bažnytines apeigas. Žmonės laukia, kad tarybiniai pareigūnai netrukus gal ims nurodinėti, kokias giesmes bažnyčioje giedoti ir kiek žvakių degti ant altoriaus.

Mažeikiai. 1970 m. Velykų Šeštadienio naktį (apie 3 val.), grįždami iš šokių, 12 komjaunuolių su savo vadovu Miknium, užėjo į Mažeikių bažnyčią ir, tyčiodamiesi iš besimeldžiančių prie Kristaus karsto žmonių, triukšmavo. Pasipiktinę komjaunuolių elgesiu, žmonės juos iš bažnyčios išvarė. Netrukus keli komjaunuoliai sugrįžo, nusikabino nuo sienos kryžių, jį išsinešė ir sudaužė. Apie šį įvykį bažnytinis komitetas painformavo miliciją, pareikšdami, kad čia buvo įžeisti visi tikintieji, ir reikalavo, kad nusikaltėliai būtų nubaus-

ti. Deja, kol kas tarybiniai įstatymai uoliai taikomi tik tikintiesiems, o ateistai nebaudžiami gali tyčiotis iš švenčiausių tikinčiųjų jausmų. Šį kartą nubausti nusikaltėliai buvo nepatogu ir dėl to, kad „naktiniame žygyje“ dalyvavo ir buvusio kompartijos sekretoriaus Kerpausko sūnus.

(Teroras mokinei už vargonavimą bažnyčioje):

Karklėnai. 1970 m. Karklėnų vidurinės mokyklos mokinė J.J. pamaldų metu pagrodavo vargonais Pašilės bažnyčioje. Porą metų buvo ramu, bet paskui į mokyklą pradėjo plaukti skundai. Po pirmo skundo mokyt. Irena Saunorienė istorijos pamokos metu pareiškė: „Mūsų tarpe yra išsigimėlių, kuriems ne vieta tarybinėje mokykloje.“ Po kito skundo J.J. išsikvietęs direktorius įsakė liautis groti bažnyčioje, o mokymo dalies vedėja Irena Saunorienė, nusivedusi mergaitę su keliais kitais klasės mokiniais į chemijos kabinetą, pareiškė, kad jie būsią mokyklos ateistais. Pirmininke buvo išrinkta Aldona Butkutė, jos pavaduotoja — J.J. Tačiau abi mokinės griežtai užprotestavo, kad tokiame būrelyje nedalyvausiančios. Jadvyga kviečiama į direktoriaus kabinetą, kur jos laukė Kelmės rajono Vykdomojo komiteto pirmininkas Telyčėnas ir kažkoks nepažįstamas iš Vilniaus. Šis pilietis, tikriausiai saugumo pareigūnas, pradėjo pasakoti, kad girdėjęs jog J.J. grojanti bažnyčioje, kad jai bus užkirstas kelias į aukštąją mokyklą, kad jai ne vieta tarybinėje mokykloje. Mokinė iš apmaudo pradėjusi verkti, klausė, ką ji blogo padariusi. Tardytojas sakė, kad J.J. tikriausiai netikinti į Dievą, tik šiaip sau einanti pagroti. „Ne, aš tikiu ir mielai ten groju,“ pareiškė mergaitė. „Bet tu pagalvok, vaikeli, apie savo ateitį... kad tai būtų paskutinis kartas,“ mokė ir grasino valdžios atstovas. „Žiūrėk, kad tau nereiktų su mokykla atsisveikinti.“ Tuo tarpu istorijos mokytoja Irena Saunorienė Jadvygos klasėje baugino:

kas tarnaus kulto tarnams, visų elgesys bus sumažintas, kelias pasirinkti profesiją bus užkirstas, charakteristikos bus išduotos blogos.

Baigiantis mokslo metams, J.J. išsikvietęs mokyklos direktorius Algis Vilkas pasakė: „Aš nežinau, ką su tavimi daryti. Tu fanatikė! Kokią charakteristiką gausi?“ Direktorius savo pažadą ištesėjo: charakteristikoje buvo įrašyta, kad J. J. išaugusi religingoje šeimoje, tėvai palaiką ryšį su kunigais, kad grodavusi bažnyčioje. Visa tai dariusi su fanatišku užsispyrimu. Baigusi vidurinę mokyklą, J. J. bandė stoti į Kauno medicinos institutą, bet per priėmimo komisiją vienas dėstytojas paskaitė chatakteristiką ir nustebęs paklausė: „Fanatikė? Veltui, mergaite, čia atvažiavai!“ Vėliau ji įstojo mokytis į kitą aukštąją mokyklą.

Šilalė. 1963 m. vasarą V kl. mokinė Nijolė Siekytė, gyvenusi Rubinovo kaime, su mama ateidavo į bažnyčią. Prasidėjus mokslo metams, mokyt. Statkevičienė barė Nijolę už bažnyčios lankymą, kad šitaip ji išniekinusi mokinės uniformą. Mergaitei liepė visų mokinių akivaizdoje pasiaiškinti, kodėl ji ėjusi į bažnyčią, ir save pasmerkti. Nijole, užlipusi ant scenos, garsiai pradėjo verkti. Mokyt. Statkevičienė ir kiti mokytojai liepė Nijolei eiti namo ir daugiau į mokyklą nebeateiti. Nijolė verkdama sugrįžo į namus, metė į kampą knygas ir tėvams pasakė daugiau į mokyklą neisianti. Vėliau, kitų mokytojų prikalbėta, ji pradėjo mokyklą lankyti. Ateistai mokytojai vis viena nesiliovė varginti. Todėl mergaitė perėjo mokytis į vakarinę jaunimo mokyklą, kur jos niekas nepersekiojo.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

(Kova prieš šventas dienas):

Šeduva. 1972.VIII.27 Panevėžio ir Kaišiadorių vyskupijų valdytojas kan. P. Bakšys teikė Sutvirtinimo

sakramentą. Valdžia leido patalkininkauti tik dviems kunigams. Konfirmuojamųjų buvo apie 3000. Pervargęs nuo įtempto darbo, vos baigęs sakyti pamokslą, zakristijoje mirė Šeduvos dekanas Pakruojo klebonas kun. Juozas Ražanskas (g. 1910 m.).

Tą pačią dieną šiame miestelyje chuliganai plytgaliu primušė einančią į namus devocionalijų pardavėją senutę. Pargriuvusią užpuolikai apspardė ir, pasigrobę rožančius su pinigais, pabėgo. Senutė ligoninėje mirė.

(Nevalia į bažnyčią eiti su tautiniais drabužiais):

Joniškėlis. Čia 1972.VIII.13 buvo Švč. Mergelės Marijos į Dangų Paėmimo atlaidai. Po jų šią apylinkę aplankęs Pasvalio rajono DŽDT Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stapulionis išsikvietė kleboną kun. B. Jarecką su bažnytinio komiteto kasininku ir juos rūsčiai barė: „Kodėl buvo kviesta tiek daug kunigų ir klierikų? Kodėl klebonas leido pamokslą sakyti kito rajono kunigui? Kodėl klebonas leido per procesiją mergaitėms vilktis tautiniais drabužiais?" Tuo tarpu atlaiduose dalyvavo tik trys kunigai ir tiek pat klierikų. Stapulionis reikalavo, kad kunigas pažadėtų daugiau neduoti mergaitėms tautinių darbužių. Kai šis atsisakė taip padaryti, tai pavaduotojas privertė parapijos komitetą pasirašyti, kad tautinius drabužius iš bažnyčios pašalins. „Neprašytas svečias" norėjo net konfiskuoti tautinius drabužius, tik nerado bažnyčios raktų.

Visame Pasvalio rajone bažnyčiose per procesijas apsirengti tautiniais drabužiais yra uždrausta.

(Kas į Ameriką leidžiamas):

Krikliniai. 1971 m. pabaigoje Kriklinių klebonas kun. P. Masilionis prašė Pasvalio raj. valdžios leidimo aplankyti Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenančius

šeimos narius. 1972 m. birželio mėn. jis gavo neigiamą atsakymą.

Dėl tokio tarybinės valdžios elgesio niekas nenustebo. Atrodo, nė pats kun. Masilionis, nes kol kas į kapitalistines šalis yra išleidžiami tik visiškai valdžiai patikimi kunigai, kurie daugiau ar mažiau reikalų turi su KGB organais. Kriklinių klebonas „nuopelnų" tarybinės valdžios atžvilgiu neturi. Vos jam atvykus į parapiją, Pasvalio rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stapulionis griežtai įspėjo: „Sėdėk bažnyčioje! Negastroliuok po parapiją." Rajono pareigūnams nepatinka ir kun. P. Masilionio pamokslai, kuriuose paliečiami aktualūs tikinčiųjų gyvenimo klausimai. Pavyzdžiui, Kriklinių kolūkio vadovybė tiems kolūkiečiams, kurie sekmadienį eina dirbti, moka dvigubai — po 10 rub. už darbadienį. Prieš Marijos Aplankymo atlaidus (VII.2) kolūkiečiams buvo paskelbta: kas atlaidų metu dirbs, gaus po vežimą šieno. Kadangi šieno sunku gauti, tai ne vienas kolūkietis susigundė ir atlaidų metu dirbo. Klebonas pamokslo metu priminė, kad tikintieji sekmadienių nepardavinėtų. Be to, parapijiečiams buvo priminta, jog blogai daro tie katalikai tėvai, kurie kelia iškilmingas vestuves vaikams, atsisakantiems priimti moterystės sakramentą, — „nėra ko džiaugtis, kad vaikas pradeda neteisėtą gyvenimą moterystėje." Kun. Masilionis sakė, jog daroma didelė klaida, kai pakaruokliams suruošiamos iškilmingos laidotuvės — su orkestru ir didele vaikų bei jaunimo procesija. Klebonas priminė vieno šoferio laidotuves, kai pasigėręs užmušė žmogų, o paskui pats pasikorė ir buvo iškilmingai palydėtas į kapines.

1972 m. liepos mėn. pabaigoje kun. Masilionis buvo kviestas Pasvalio saugumo. Viršininkas priekaištavo dėl kunigų išsišokimų per pamokslus. Kaip išsišokėlius paminėjo kun. Buliauską, kun. Nykštų ir kt. Per smarkus esąs ir Kriklinių klebonas. Saugumietis priminė, kad

tikintiesiems maldaknygių užtenka. Tarybinė valdžia sutikusi leisti katalikišką laikraštį. Tik patys kunigai nesugebą sudaryti redkolegijos. Kunigų taip pat užtenką, reikia tik geriau atrinkti tinkamus kandidatus į seminariją.

Kun. Masilionis paaiškino, kad ateistinė propaganda yra nusibodusi, suklastota, pilna pornografijos. Kunigo pareiga pasakyti tikintiesiems tiesą.

— Kodėl jūs, kunigai, rašote kolektyvinius pareiškimus, sakysime, dėl kan. Žiukelio, — paklausė saugumietis.

Mat, kan. Žiukelis, Rugienio įsakymu, buvo skiriamas į užkampią Šimonių parapiją. Pasvalio rajono kunigai, gindami savo dekaną, pareiškime valdytojui kan. P. Bakšiui priekaištavo, kad toks perkėlimas prieštarauja Bažnyčios teisei.

Saugumietis dar priminė, kad pareiškimai, siunčiami į užsienį, kaip pvz. 17000 memorandumas, neduos jokios naudos.

— Jei ko reikia, surašykite viską ir pasiųskite Rugieniui, — patarė saugumietis.

Baigdamas pokalbį, viršininkas apgailestavo, kad valstybinio saugumo komitetas, sukurtas kovai prieš kontrrevoliuciją, šiuo metu turi domėtis kunigais.

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

(Kun. Zdebskiui išėjus iš lagerio):

Prienai. 1972.VII.26 Prienų tikintieji nuvyko į Pravieniškių lagerį pasitikti į laisvę išeinančio Prienų vikaro kun. J. Zdebskio. Tačiau šis jau buvo paleistas. Mat, lagerio vadovybei buvo duotas įsakymas kun. Zdebskį paleisti iš vakaro, norint sukliudyti „politinę demonstraciją“. Valdžios pareigūnai nuogąstavo, ką reikės daryti, jei kunigo pasitikti atvyks daug žmonių.

Parapijiečiai iškilmingai kun. J. Zdebskį sutiko rugpiūčio 27 d., sekmadienį. Kunigui po šv. Mišių grįžtant į zakristiją, vaikučiai barstė gėles. Šventoriuje vaikai ir suaugusieji sveikino buvusį kalinį. Gėlių buvo tiek daug, kad jos netilpo į kunigo rankas, tada žmonės jas klojo ant žemės.

Rugienis J. E. vysk. Labukui neleido kun. Zdebskį paskirti į Vilkaviškio vyskupiją. Praslinkus dviems mėnesiams kun. J. Zdebskis buvo paskirtas į Šilutę vikaro pareigoms.

Tai „kultūringas" ištrėmimo būdas — nori dirbti parapijoje — važiuok iš savo vyskupijos!

Kalvarija. 1972.VII.22 - 23 dienomis čia buvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas. Iš vakaro Kapsuko rajono pareigūnai įsakė Kalvarijos klebonui nuimti lauke iškabintus garsiakalbius. Liepos 22 d. net nebuvo sakomi pamokslai, „kad valdžia nesupyktų". Sutvirtinimo sakramentą priėmė apie 4000 vaikų.

Meteliai. 1972 m. rugsėjo 24 d. buvo švenčiamas Metelių bažnyčios 150 metų jubiliejus. Rugienis leido atvykti vyskupui, bet neleido teikti Sutvirtinimo sakramento.

* * *

Lietuvos katalikai vis labiau jaučia pareigą melstis už tėvynę. Tikinčiųjų tarpe per rankas platinamas atsišaukimas:

GELBĖKIME SAVĄJĄ ŽEMĘ!

Pokario metais užgijo mūsų Tėvynės medžiaginės žaizdos, bet atsivėrė dar skaudesnės: tikinčiųjų persekiojimas, bedievybė, keiksmai, girtuokliavimas, moralinis palaidumas, negimusių gyvybių žudymas, švenčiausių tautinių ir religinių tradicijų niekinimas. Daugelis mūsų tautiečių, susirūpinę savo likimu, užmiršta Tėvynės likimą. Todėl reikia kiekvieną dieną melstis už

tėvynę. Paraginkime savo artimuosius, kad ir jie melstųsi. Šia intencija dažnai paskirkim Rožančių, šv. Mišias, Komuniją ir kt. Už tautiečių nuodėmes aukokime Dievui visas kančias, darbus ir vargus.

Tėvynė kiekvienam žmogui yra brangi, kaip motina, kaip gimtieji namai. Tik išsigimęs žmogus gali nemylėti savo Tėvynės. Tad gelbėkime gimtąją žemę auka ir malda.

Malda už Tėvynę

Dieve, pažvelk į Lietuvą, šiandien einančią skaudžiu kryžiaus keliu.

Teatneša ši sunki dalia ne pražūtį, o tautos prisikėlimą.

Per nusikaltimų debesis tepasiekia Tave, dangiškasis Tėve, mūsų atsiprašymo balsas, nes sunkūs nusikaltimai it pančiai prislėgė mūsų tautą.

Daugelis jos vaikų nebemato Tėvęs, Dieve, ir savo amžinojo tikslo.

Tepraeina greičiau ta kančios taurė pro mūsų tautą.

Kol tu, Viešpatie, pasilenksi prie savo kenčiančių vaikų, padėk kantriai ir ištvermingai pakelti priespaudos naštą, kuri temdo mums saulę ir skaudina širdį.

To prašome per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.

Tėve mūsų. Sveika, Marija. Garbė Dievui.

NR.5

Nr. 5

- 1972 m. po Kalantos ir demonstracijų Kaune atsiradusi tariamoji ramybė, kurios metu betgi stiprinama kova prieš tikinčiuosius vaikus; jie verčiami stoti į pionierius, komjaunuolius, ateistų būrelius. Auga tačiau herojinio vaikų ir tėvų pasipriešinimo faktai

- Ceikinių 1709 tikinčiųjų raštų raštai Brežnevui, LTSR valdžiai, Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui, rajonui su tikinčiųjų diskriminacijos faktų faktais

- Už kryžiaus pastatymą psichiatrinė ligoninė

- Bažnyčių apiplėšimai, kunigų Bubnio, Pesliako, Zdebskio „įdarbinimo" istorijos

- Palangoje Sibiro tremtinės kova dėl savo tėvam paminklo kapuose

- Draudimai lydėti į kapus, vilkėti tautinius drabužius procesijoje

ŽVILGSNIS NUO NAUJŲJŲ METŲ SLENKSČIO

(Atleisti varžtai):

1972 m. antrasis pusmetis Lietuvos Katalikų Bažnyčiai buvo palyginamai ramus — sumažėjo grubus tikinčiųjų ir kunigų persekiojimas. Nebuvo iškelta nei vienos bylos kunigams už taip vadinamą „priešįstatymišką“ vaikų mokymą religijos tiesų, nors, naudodamiesi savo „juridiniais“ metodais, tarybinės valdžios atstovai galėjo nesunkiai nuteisti ne vieną kunigą.

Valdžios pareigūnai gana mandagiai sutiko grįžusius iš lagerio kunigus Juozą Zdebskį ir Prosperą Bubnį, leisdami kurį laiką eiti kunigiškas pareigas savose parapijose.

Visai kas kita buvo prieš vienerius metus. 1971 m. rudenį kun. A. Šeškevičiui, išėjusiam iš Alytaus lagerio, buvo pasakyta, kad jam, kaip nusikaltėliui prieš valdžią, nebus leidžiama dirbti kunigiško darbo ir teks keisti specialybę. Tik po didelių kun. A. Šeškevičiaus pastangų Religijų teikalų tarybos įgaliotinis Rugienis leido jam dirbti Šilalės vikaru Telšių vyskupijoje.

1972 m. pirmą kartą Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijoje tarybinė valdžia pradėjo toleruoti dekanalines kunigų rekolekcijas. J. E vysk. J. Labukui ir J. E. vysk. J. Pletkui Rugienis leisdavo atvykti į kunigų rekolekcijas ir pakalbėti kunigų vidaus gyvenimo klausimais. Kai kurie vyskupai net prasitarė, kad bus leista dekanalinės konferencijos sielovados reikalais.

Advento pradžioje turėjo pasirodyti Naujojo Testamento naujo vertimo pirmoji laida, c kiek vėliau Katekizmas.

Saugumo organai parodė daugiau santūrumo, ieškodami sau agentų klierikų tarpe.

(Žodžiai apie toleranciją):

Propaganda nesigailėjo pastangų įrodyti tarybinės valdžios humaniškumą religijos ir tikinčiųjų atžvilgiu. „Tarybinė valstybė ir jos valdžios organai nesikiša į bažnyčios vidaus reikalus, t.y. į jos kanoninę ir dogmatinę veiklą... svarbu vykdyti tarybinius įstatymus, kurie suteikia religinėms bendruomenėms ir tikintiesiems jų teises" (J. Rugienio interviu „Tarybų darbas" redakcijai, 1972, Nr. 9, p. 17 - 18).

„Ginti tikinčiųjų teises — vienas socialistinio teisėtumo reikalavimų... Asmenys, diskriminuojantieji tikinčiuosius, neabejotinai yra griežtai baustini," kiek anksčiau rešė Religijų reikalų tarybos pirmininkas V. Kurojedovas (Religija ir įstatymai, 1971, p. 24 - 25).

Gaila, kad valdžios organai pamiršta ar nenori girdėti, jog katekizacija yra įsakyta bažnyčios kanonų. Kunigų A. Šeškevičiaus, J. Zdebskio ir P. Bubnio bylos rodo valdžios grubų kišimąsi į bažnyčios kanoninę veiklą ir sugriauna melagingus interviu bei pareiškimus.

Kompartijos viršūnės prisiminė kadaise Rusijos darbininkų I suvažiavime pasakytus Lenino žodžius: „Kovoti su religiniais prietarais reikia nepaprastai atsargiai: daug žalos padaro tie, kurie įneša šį šią kovą religinio jausmo įžeidinėjimus. Reikia kovoti propaguojant, šviečiant. Suteikdami kovai aštrumo mes galime įpykinti masę" (Leninas, Raštai, t. 28, p. 158).

Tikinčiųjų ir religijos grubų persekiojimą Leninas smerkė ir vadino „kavalerijos išpuoliais". Po 17000 Lietuvos tikinčiųjų memorandumo ir gegužės įvykių

Kaune, valdžios viršūnės pamatė, kad „kavalerijos išpuoliai“ jau gerokai „įpykdė masę“.

(Žodžiai prieš nacionalizmą):

1972 m. gruodžio 21 tarybų valdžiai minint TSRS 50-metį, susidurta su nauja prieblema — aštriu nacionaliniu klausimu. Didelį susirūpinimą kelią ne tik Pabaltijo tautos, Ukraina, bet ir Azijos musulmoniškos respublikos, kurių prieauglis yra didžiausias ir kurios išlaikė savo papročius bei religiją.

Gerai informuotas „Žinijos“ draugijos narys A. Balsys rašė:

— Komunistų partija stengiasi labai kruopščiai išnagrinėti ir pašalinti priežastis, galinčias pažadinti nacionalines atgyvenas, nes nacionaliniuose santykiuose negali būti smulkmenų“ (Kur susikerta ietys, 1972, p. 34). Minėtas propagandistas tvirtina, kad „klaidos ir perlenkimai, kovojant prieš religines atgyvenas tam tikroje respublikoje“ **gali palaikyti nacionalizmą** (t. p., p. 33).

„Tiesa“ birželio 8 dienos vedamajame „Brangiausias jausmas“ lietuviams įrodinėjo, kad jų tėvynė yra Tarybų Sąjunga, kad ji nebuvo ir nebus pamotė, ir už tai ją reikia mylėti kaip motiną.

Tarybinė propaganda teigė, kad Lietuva nėra rusinama, kad tik carizmas smaugė pavergtąsias tautas ir kurstė didžiarusišką nacionalizmą (plg. A. Balsys, Kur susikerta ietys, p. 35).

(Akcija prieš išeiviją — kodėl?):

Veikli ir ištikima savo Tėvynės idealams mūsų emigracija išpopuliarino pasaulyje skaudų Lietuvos Katalikų Bažnyčios persekiojimą. Didieji pasaulio dienraščiai, radijas ir televizija dažnai komentavo įvykius Lietuvoje. Visa tai kenkė Tarybų Sąjungos prestižui. Juo labiau, kad ji „kovoja“ net už Airijos katalikų teises...

Tarybinė propaganda kaip niekad puolė ir koliojo lietuviškąją emigraciją. Gal būt, suabejoję savo autoritetu, stengėsi į talką „pasikviesti" net kunigus. Užsienio laikraščiuose pasirodė kai kurių kunigų pasirašyti straipsniai, niekinantieji emigraciją, Lietuvos praeitį ir liaupsinantieji dabartį („Laisvė", 1972, Nr. 67, 68, 69).

(„Ramybė" laikinė):

Dabartinė „ramybė" Lietuvos Katalikų Bažnyčioje yra laikina ir apgaulinga. Jos tikslai šitokie:

1. Nuraminti augantį tautoje nepasitenkinimą dėl religinių ir tautinių skriaudų.

2. Sukompromituoti išeivijos pastangas ir darbus, gyvybiškai reikalingus Bažnyčiai ir Tėvynei.

3. Pataisyti pašlijusį dėl Bažnyčios persekiojimo Tarybų Sąjungos prestižą plačiajame pasaulyje. Tai ypač aktualu ruošiantis konferencijai Helsinkyje.

4. Tiespanašu, kad „ramybei" atsirasti turėjo įtakos pašliję Tarybų Sąjungos ekonominiai reikalai — būtinumas pirkti užsienyje milžiniškus kviečių kiekius. Verta prisiminti kai kurias nuotaikas JAV Kongrese. Senatorius Džeksonas ruošia įstatymo projektą, kurį jau dabar remia 75 senatoriai — JAV turi neparduoti Tarybų Sąjungai kviečių tol, kol ji neįgyvendins Žmogaus Teisių deklaracijos. Senatoriaus Džeksono žodžiais tariant, TSRS pirmutinė pasirašė Žmogaus Teisių deklaraciją ir liko vienintelė valstybė pasaulyje, kuri ligi šiol visiškai nesistengė jos įgyvendinti.

5. Sušvelninę administracinius išpuolius, ateistai tikisi, kad Lietuvos katalikai užmirš ir nereikalaus elementariausių teisių ir priemonių savo religiniam gyvenimui. Tarybų Sąjungoje net kai kurie sektantai yra geresnėje padėtyje už Lietuvos katalikus. Religijų reikalų tarybos pirmininkas Kurojedovas rašo: „Iregistruota ir naujai atidaryta daug bažnyčių ir tikinčiųjų grupių (sektantų — Red.); tūkstantiniais tira-

žais išleista biblija ir giesmių rinkinys; reguliariai leidžiamas žurnalas „Bratskij Vestnik"; funkcionuoja dvimečiai kursai Biblijai studijuoti prie VEKBS." (Religija ir įstatymai, p. 51).

Lietuvos katalikai neturi kalendoriaus, laikraščio, katekizmo, religinės literatūros ir kt. būtiniausių priemonių.

(Maskuotos kovos faktai):

Paviršutinė tyla nekliudė ateistams ir šiais metais užmaskuotai, planingai kovoti prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią. Tai liudija visa eilė faktų:

Bedieviška propaganda buvo labai suaktyvinta. Ji negailestingai puolė veiklius kunigus bei tikinčiuosius. „Fanatiškiausiai nusiteikę kulto tarnai ir tikintieji, norėdami išlaikyti religijos įtaką, kovoja už religinių kultų įstatymų panaikinimą, kad tokiu būdu būtų užtikrintas visiškai nevaržomas religijos propagavimas. Tokie ekstremistiškai nusiteikę elementai savo veikloje grubiai pažeidinėja įstatymus religijos ir bažnyčios klausimais, kuriuos fanatikai labai neteisingai traktuoja." — Šios Religijų reikalų tarybos pirmininko Kurojedovo mintys Lietuvos ateistų buvo plačiai propaguojamos.

Mokytojai ypatingai buvo prievartaujami auklėti mokinius bedieviškoje dvasioje. „Kilni mokyklų pareiga — apsaugoti vaikus nuo religinės įtakos, auklėti mokinius kovingais ateistais." („Tarybinis Mokytojas", 1972.II.13).

Mokiniai per pirmąjį 1972-73 mokslo metų pusmetį net prievarta buvo verčiami stoti į pionierių ir komjaunimo organizacijas.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis skundėsi, kad visuomeninės komisijos, dirbančios prie rajonų ir miestų vykdomųjų komitetų ir nekontruoliuojančios, kaip vykdomi įstatymai dėl religinių kultų,

nevisada aktyvios. Patarė į jas įtraukti platesnį aktyvą. „Todėl derėtų peržiūrėti šių komisijų sudėtį, pasitelkiant į jas daugiau žmonių" („Tarybų Darbas", 1972 Nr. 9, p. 18).

Romos radijo laidos 7:45 val. buvo ypatingai trukdomos. Kadangi jos transliuojamos nepatogiu laiku — rytais, ir buvo smarkiai trukdomos, katalikai jomis mažai pasinaudojo. Vatikano radijas geriau buvo girdimas, ir daugelis tikinčiųjų vakarais 21:20 val. mielai išklausydavo jo laidas.

J. E vysk. J. Steponavičius 1972 m. balandžio mėn. kreipėsi į Maskvos vyriausybę reikalaudamas, kad jam būtų leista eiti ganytojo pareigos. Rugienis jam paaiškino, kad kol kas jį įdarbinti negalima.

J. E. vysk. V. Sladkevičius 1972 m. vasarą prašėsi perkeliamas į kurią nors parapiją, kur jam lengviau būtų pasinaudoti medicinos pagalba. Deja, jo prašymas liko neišklausytas.

Katekizmo leidimas, atrodo, yra užmirštas. Be to, Lietuvos katalikų šiuo metu jau nepatenkintų vysk. K. Paltaroko „Tikybos pirmamokslis". Jei lietuviai emigracijoje sugebėjo 1960 m. Romoje išleisti kun. P. Manelio paruoštą 265 puslapių katekizmą, tai nemažesnį katekizmą tiktų išleisti lietuviams Tėvynėje, kur yra „pilna religijos laisvė".

Nors Naujasis Testamentas greitai pasirodys, bet Lietuvos katalikai apgailestauja, kad tarybinė valdžia prieš jo pasirodymą suspėjo sukompromituoti vertėją kun. Č. Kavaliauską, priversdama jį JAV lietuvių komunistiniam laikraščiui parašyti visą eilę straipsnių, kuriuose niekinama lietuviškoji išeivija, veiklūs kunigai, tikintieji Lietuvoje, Vatikano radijo programos ir giriamas „gražus ir žydintis" gyvenimas Lietuvoje.

Sugrįžusį iš lagerio kun. J. Zdebskį Rugienis panoro tyliai ištremti iš Vilkaviškio vyskupijos į Telšių

vyskupiją. Kadangi šis planas sugriuvo, tai Prienų milicija įsakė kun. J. Zdebskiui per 15 d. kur nors įsidarbinti.

(Ateistinės akcijos sėkmė):

Kaip sekėsi ateistams ne tikinčiųjų persekiojime, o tiesioginiame jų darbe?

1972 m. Lietuvoje veikė 33 lektorių ateistų mokyklos, kuriose mokėsi 750 lektorių. Propagandistams-ateistams buvo leidžiamas periodinis leidinys „Religija ir dabartis"; be to, pradėta leisti „Atsakymai tikintiesiems".

„Kaip parodė praėjusių metų respublikinės lektorių ateistų mokyklos darbo praktika, ne visos „Žinijos" draugijos organizacijos buvo pakankamai dėmesingos šiai lektorių mokymosi formai. Kai kurios jų pasiuntė mokytis, matyt, ne pačius tinkamiausius žmones. **Todėl nemažas klausytojų procentas** (Red. pabr.) po 1-2 užsiėmimų nustojo lankę mokyklą" („Laikas ir įvykiai", 1972, Nr. 23, p. 11).

„Iš Druskininkų, Ukmergės, Joniškio, Telšių ir kitų organizacijų atsiųsti žmonės, kaip jie patys tai pripažino, rajonuose visai nebuvo panaudojami" (ten pat, p. 12).

LKP CK lektorius Pr. Beniušis skundžiasi, kad labai blogai dirbo Šilalės rajono ateistai, o panevėžiečių „Tėvynė" mažai domėjosi ateistine tematika ir t.t. („Laikas ir įvykiai", 1972, Nr. 21, p. 19).

Ne kaip ateistams sekėsi ir bedieviškų apeigų populiarinime. „Tačiau reikia atvirai prisipažinti, kad daug kur gražios iniciatyvos ima blėsti. Išdidžiai vaikščiojantys gandrai, skelbią apie naujagimio vardynas, ima nykti ne todėl, kad keičiasi metų laikai, o, matyt, dėl to, kad blėsta geri norai, kad tie norai vis mažiau paremiami konkrečia veikla, iniciatyva ir sumanumu,

kad pasigendama išradingumo, einama paprasčiausiu šablono keliu" („Tiesa", 1973.I.14).

O kaip atrodytų ateistų darbo rezultatai, jei tarybinė valdžia jų neremtų, o tikintiesiems duotų veikimo laisvę?!

Tikintieji mokiniai ateistinėje mokykloje

Lietuvoje dauguma vaikų yra auklėjami religiškai. Tai liudija šie faktai:

Kiekvienais metais Pirmajai Komunijai ruošiasi didelis vaikų skaičius. Pavyzdžiui, Anykščiuose ruošiasi kasmet apie 150 vaikų, Švenčionyse — apie 200 vaikų, Prienuose — apie 300 vaikų, Marijampolėje — apie 500 vaikų. Nerajoninėse didesnėse parapijose Pirmajai Komunijai kasmet rengiasi apie 100 - 120 vaikų. Mažiausiose parapijose Pirmąją Komuniją priima 15 - 30 vaikų.

Patys ateistai pripažįsta, kad religijos įtakoje yra dar nemaža vaikų ir paauglių. 1971 m. laikraštyje „Lietuvos pionierius" rašoma: „. . .šią vasarą dalis Valkininkų mokyklos moksleivių lankė bažnyčią, atlikinėjo religines apeigas. Kai kas net patarnavo kunigui per pamaldas. Tarp šių moksleivių buvo net pionierių ir komjaunuolių. . . Net aktyviausi Valkininkų pionieriai ir komjaunuoliai buvo tiek nusiraminę, kad „nematė tame nieko blogo". . . Kiti, deja, jau patys ėmė tvirtinti, jog jie „tiki Dievu" ir nenustos lankę bažnyčią. Skaudžiausia, tarp šių „kitų" buvo pionierių ir komjaunuolių" (V. Grublikas, Skaudi pamoka).

Vis intensyvinama kova už ateistinę mokinių pasaulėžiūrą kalba, kad dauguma mokinių yra tikintys. 1972 metais ypatingai buvo pabrėžiama ateistinio auklėjimo svarba. LKP CK sekretorius A. Baranauskas 1972 m. vasario 26 „Tiesoje" rašė: „Mokyklų uždavinys — pasiekti, kad mokymo procese perteikiamos žinios taptų tvirtais įsitikinimais. Ugdyti kovingus ateistus —

kiekvieno pedagogų kolektyvo, kiekvieno mokytojo pareiga."

LTSR Švietimo ministras M. Gedvilas tvirtina: „Atsižvelgiant į pasaulyje vykstančią ideologinę kovą, mes turime nuolat ieškoti kelių ir būdų dar geriau auklėti visapusiškai išlavintą, dvasiškai turtingą asmenybę su materialistine pasaulėžiūra, komunistiniais įsitikinimais, dideliu pilietiniu sąmoningumu" („Tiesa", 1972. VIII.18).

Kokiais metodais tikinčiuose mokiniuose skiepijami ateistiniai įsitikinimai?

Mokiniai prievarta yra mokomi ateizmo. Visų specialybių mokytojai yra prievartaujami, dėstant savo dalyką, pav., fiziką, astronomiją, skelbti ir ateizmą. Net matematikos pamokose turi būti ateizmo elementų. A. Gulbinskienės ir V. Petronio mokytojams skirtoje knygelėje „Mokslinis ateistinis auklėjimas mokykloje" rašoma: „Pavyzdžiui, III - IV klasėje galima duoti mokiniams apskaičiuoti nereikalingas žmonių išlaidas bažnyčioms ir kunigams išlaikyti... Reikia būtinai parodyti, kaip galima būtų tuos pinigus panaudoti darbo žmonių gyvenimui pagerinti" (Kaunas, 1959, p. 33). Mokinių tikėjimą ypatingai turi griauti istorijos, literatūros ir visuomenės mokslo mokytojai. Klasių vadovai turi būtinai užplanuoti ir pravesti ateistines paskaitas klasės susirinkimų metu. Mokyklose yra organizuojamos ateistinės paskaitos, ateistinių knygų aptarimai, klausimų - atsakymų ir „stebuklų" demonstravimo vakarai. Ateizmo propaguotojai neatsiklausia nei tėvų, nei vaikų, ar jie nori būti bedieviais, bet **prievarta braunasi į sąžines** ir drįsta skelbti: „Tarybų Sąjungoje yra įgyvendinta pilna sąžinės laisvė" (J. Aničas ir J. Rimaitis, „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę", 1970, p. 17).

(**Ateistinių melų faktai**):

Ateistiškai auklėjant vaikus, **visiškai nesiskaitoma su elementariausia tiesa.** Griebiamasi grubiausio šmeižto, pavaizduojant Bažnyčią kaip didžiausią prietarų skleidėją, o kunigus — nusikaltėlius. Pavyzdžiui, VI kl. vadovėlyje „Vidurinių amžių istorija" niekinama Bažnyčia, popiežiai ir vienuolynai. Apie šv. Ignacą Lojolą rašoma, esą jis mokęs: „Popiežiui reikia paklusti be jokių kalbų, netgi vardan nuodėmės, ir reikia nusidėti, jeigu viršininkas to reikalauja" (1972, p. 226).

„Senovės istorijoje" rašoma, kad krikščionybė atsiradusi iš legendų apie Kristų, o šios yra kilusios iš mitų apie Ozirį ir t.t. (1971, p. 225). Tuo tarpu pirmojo amžiaus istorikas Tacitas savo veikale „Analai" penkioliktoje knygoje rašo: „Jų vardo pradininkas Kristus, Tiberijui valdant, prokuratoriaus Pontijaus Piloto buvo pasmerktas mirti..." (P. K. Tacitas, Rinktiniai raštai, Vilnius, 1972, p. 224).

Vienuoliktai klasei skirtame „Visuomenės mokslo" vadovėlyje rašoma: „Bažnyčios tarnų eiles papildo parazitiniai elementai, veltėdžiai ir morališkai pakrikę subjektai" (1971, p. 212).

Norėdami suniekinti stebuklus, tarybinės mokyklos propagandistai tvirtina: „Dažnai bažnytininkai apgaudinėja tikinčiuosius, paversdami vandenį „krauju". Bažnytininkai panaudoja ir tokį triuką — naktį bažnyčioje pačios užsidega žvakės" (A. Gulbinskienė ir V. Petronis, „Mokslinis - ateistinis auklėjimas mokykloje", p. 28).

Įsismaginę meluoti, bedievybės skelbėjai „ateistais" padaro net Galilėjų, Koperniką ir kt. mokslininkus (ten pat, p. 64).

1971 m. gruodžio 25 d. Prienų vidurinėje mokykloje istorijos ir visuomenės mokslo mokytoja Vaškienė

dešimtokus „švietė“, pasakodama, kad Marija buvusi paleistuvė, Juozapas — durnelis ir t.t.

(Grasinimas „charakteristikom“):

Uoliai lankantieji bažnyčią **mokiniai yra bauginami,** kad charakteristikoje būsią įrašyta apie jų tikėjimą ir todėl negalėsią įstoti į aukštąją mokyklą. Per visą pokario laikotarpį praktikuojama į charakteristiką įrašyti: „Neatsikratęs religinių prietarų.“

Kadaise Leninas rašė: „Jokie skirtumai tarp piliečių jų teisių atžvilgiu priklausomai nuo religinių įsitikinimų visiškai neleistini. Netgi bet kokie užsiminimai apie vienokį ar kitokį piliečių tikėjimą oficialiuose dokumentuose turi būti visiškai panaikinti“ (Leninas, Raštai, t. 10, p. 65 - 68). Negalima prileisti, kad mokytojai į abiturientų charakteristikas įrašytų apie jų religingumą savo iniciatyva. Jei šitaip nebūtų valdžios viršūnių skatinama, tarybinės santvarkos sąlygose joks mokytojas neišdrįstų šitaip padaryti. Deja, mokytojai žino, kad už religinius įsitikinimus yra daug nukentėjusių, o tikinčiųjų sąžinės prievartautojų — nė vieno!

(Mokinių brukimas į spaliukus, pionierius, komjaunuolius):

Tikintieji mokiniai yra verčiami įsirašyti į ateistiškas pionierių ir komjaunuolių organizacijas.

Pirmųjų klasių mokinius į spaliukus ir pionierius dažniausiai rašo net neatsiklausę nei vaikų, nei tėvų. Vaikams tik įsakoma nusipirkti žvaigždutes ar raudonus kaklaraiščius. Nemaža mokytojų patys nuperka žvaigždutes ir kaklaraiščius, o po to liepia atnešti pinigus. Prievarta įrašę į pionierius, mokytojai įsako vaikams neveidmainiauti, nebeeiti į bažnyčią, nes tikras pionierius turįs būti bedievis. Mokytojai vaikus prievartauja dažniausiai ne savo iniciatyva, o yra prievar-

taujami Švietimo ministerijos. Daugumoje Lietuvos mokyklų raudono kaklaraiščio nešiojimas yra nepopuliarus, ir vaikai vengia jį nešioti.

„Tėvų ir pačių vaikų religingumas yra pagrindinė, jeigu ne vienintelė, priežastis, dėl kurios mokiniai nenori stoti į pionierių organizaciją. Todėl tais atvejais, kai jaunesnysis paauglys atsisako stoti, galima manyti, kad jis auklėjamas religingoje šeimoje ir pats daugiau ar mažiau religingas," šitaip samprotauja mokinių subedievinimo specialistas B. Bitinas (Religingi mokiniai ir jų perauklėjimas, 1969, p. 128).

Sąryšyje su TSRS 50-čiu 1972-73 m.m. pirmame pusmetyje vyresniųjų klasių mokiniai ypač buvo verčiami įsirašyti į komjaunimą. Mokiniai įtikinėjami, kad nekomjaunuoliui būsią sunkiau įstoti į aukštąją mokyklą. Iš tikrųjų nereti atvejai, kai stojantieji į aukštąsias mokyklas dėl to atmetami, kad yra nekomjaunuoliai. Kai kuriose mokyklose 1972 m. mokinius auklėtojai palikdavo po pamokų trims - keturioms valandoms ir vis įkalbinėdavo stoti į komjaunimą. Pastaruoju metu vis labiau jaučiamas mokinių nenoras priklausyti šiai organizacijai. Vieni tai daro patriotiniais sumetimais, kiti — religiniais, nes nenori nusikalsti savo įstikinimams, o daugumas nemato iš komjaunimo jokios naudos.

Klasių auklėtojai rajono švietimo skyriui turi duoti ataskaitą, kiek yra komjaunuolių. Jei jų klasėje yra maža, švietimo skyrius daro išvadą, kad ši mokytoja blogai auklėja klasę. Karjeristai stengiasi bent tuo pasirodyti — mano klasė šimtaprocentiškai komjaunuoliška.

1972 m. rudenį į aukštąsias mokyklas stojo daug nekomjaunuolių. Atrodo, kuo toliau, tuo bus sunkiau įgyvendinti „šimtaprocentinę" svajonę.

Įrašymas į komjaunimą laikomas labai svarbiu ateistiškai auklėjant mokinį. „Sprendimas tapti komjaunuoliu kartu ir sprendimas galutinai atsisakyti religinių pažiūrų“ (B. Bitinas, „Religingi mokiniai ir jų perauklėjmas“, p. 108).

Įrašant į komjaunimą mokinys neklausiamas — tikįs Dievą, ar ne, o vėliau — nekartą aštriai kritikuojamas. Viena Čedasų vidurinės mokyklos mokinė kalba: „Aš atsimenu, kaip buvo gėda, kai mane svarstė komjaunimo susirinkimas už bažnyčios lankymą.“ Daugelis katalikų mokinių, įsirašių į komjaunimą, nenorėdami turėti mokykloje nemalonumų, pradeda bažnyčios vengti, religines praktikas atlikti važiuoja kur nors toliau, kad draugai ir mokytojai nesužinotų, ir taip pamažu liaujasi praktikuoti tikėjimą. Dabartiniu metu katalikiškam Lietuvos jaunimui vis labiau aiškėja — **stoti į komjaunimą yra didelė klaida.**

(Prievarta stoti į ateistinius būrelius ir ateistinę veiklą):

Vidurinėse mokyklose šalia kitų būrelių turi veikti ir ateistų būrelis. Stojančiųjų būna labai mažai, todėl **mokytojai prievarta verčia tikinčius mokinius dalyvauti ateistinio būrelio veikloje.** Į šį būrelį dažniausiai paskiriama iš kiekvienos klasės po kelis atstovus. Kartais į ateistų būrelį surašo visus komjaunuolius, kaip antai, Punios vidurinėje mokykloje, o kartais — net aktyviai praktikuojančius tikėjimą mokinius, kad, dalyvaudami ateistinėje veikloje, „persiauklėtų“. Kai kurie mokytojai griebiasi net apgaulės, kad surašytų tikinčius vaikus į ateistų būrelį. 1972-73 m.m. pirmame pusmetyje Krosnos vidurinės mokyklos mokytoja Dainauskaitė pakvietė mokinius įsirašyti į būrelį, kurio nariai ekskursuos, „lankys bažnyčias“ ir t. t. Nesuprasdami klastos, tikintys vaikai susirašė į ateistų būrelį, o paskui, patyrę apgaulę, išstojo.

Ateizmo nepopuliarumą moksleivių tarpe liudija faktas, kad ateistų būreliai beveik visose Lietuvos mokyklose merdi: veikia tik tiek, kiek „reikia".

Tikinčio mokinio įrašymas į ateistų būrelį yra grubiausias nusikaltimas prieš vaiko ir jo tėvų įsitikinimus.

Dar plačiau paplitęs mokinio sąžinės prievartavimas yra tikinčio mokinio **vertimas pasisakyti ateistiniais klausimais, atsakinėti ateistines pamokas, rašyti ateistines temas, diktantus, dalyvauti ateistinėje saviveikloje.**

B. Bitinas rašo: „Paliesime kai kuriuos būdus, naudojamus mokiniams įjungti į ateistinę veiklą. Vienas iš jų — viešas religingo mokinio pasisakymas ateistine tema (pokalbyje, skaitytojų konferencijoje, aptariant kino filmą, sienlaikraštyje ir t.t.)... Svarbiausia tai, kad mokinys tokiu pasisakymu paskatinamas priimti sprendimą. Dabar mokinys turi elgtis taip, kaip kalbėjo, nes priešingu atveju klasės draugai laikytų jį veidmainiu. Paauglys paprastai labai jautrus tokiam kaltinimui" (Religingi mokiniai ir jų perauklėjimas, p. 165).

Ar reikia komentarų prie šių Lietuvos jaunimo dvasios luošintojo žodžių, liudijančių apie visišką nesiskaitymą su mokinių sąžinės laisve? Lieka tik pridėti, kad minėtoji knyga yra išleista LTSR švietimo ministerijos ir rekomenduojama mokytojams, kaip instrukcija mokinių subedievinimui.

Piešimo mokytojai labai dažnai liepia tikintiesiems mokiniams nupiešti ką nors ateistinio. Už atsisakymą piešti rašomi dvejetai. Šitoks tikinčių mokinių prievartavimas laikomas humanišku bei atitinkančiu švietimo ministerijos nustatytas programas.

(Pajuoka ir teroras):

Bažnyčią lanką mokiniai nekartą yra išjuokiami ir barami klasės susirinkimuose, sienlaikraščiuose ir t.t.

1972 m. balandžio mėn. Aštriosios Kirsnos vidurinės mokyklos X kl. mokinė Lina Galinskaitė nuėjo į kaimyno šermenis ir atsiklaupusi pasimeldė už mirusį. Mokyklos profkomiteto pirmininkė Lukoševičienė ir partinės organizacijos sekretorė Valiukonienė, pamačiusios šermenyse besimeldžiančią mokinę, labai pasipiktino. Kitą dieną L. Galinskaitės klasėje buvo sušauktas skubus susirinkimas. Auklėtoja viešai išbarė Liną „už klūpėjimą ir žegnojimąsi".

— Klaupiau ir klaupsiuos. Žegnojaus ir žegnosiuos. Šitai jūs man neuždrausite, nes neturite teisės, — drąsiai atsikirto tikinti mergaitė.

— Gali sau šliaužioti, bet už tai tave reikės arba iš mokyklos išmesti, arba elgesio gausi dvejetą.

Lukoševičienė ir Valiukonienė pasiryžo Linos elgesį apsvarstyti visų mokinių akivaizdoje. Komjaunuoliai turės pasmerkti jos elgesį.

— Mes patys einame į bažnyčią ir meldžiamės, tai kaip mes smerksime draugę, — atsikalbinėjo mokiniai.

Profkomiteto pirmininkė sušaukė gamybinį susirinkimą; norėjo, kad bent valytojos pasmerktų tikinčią mergaitę, tačiau moterys sutartinai ją gynė.

Aplamai, mokytojai vengia patys išjuokti religingus mokinius (nors ir tokių faktų pasitaiko), bet taip daryti skatina mokinius. Knygoje „Religingi mokiniai ir jų perauklėjimas" rašoma: „Kai kas tvirtina, kad, ateistiškai auklėjant mokinius, nereikia naudoti satyrinės kritikos tų mokinių atžvilgiu, kurie atlikinėja religines apeigas. Mūsų sukauptoji medžiaga rodo, kad šis teiginys negali būti kategoriškai priimtas, kai susiduriama su religingais jaunesniaisiais paaugliais. Kai kuriais atvejais net satyrine forma išreikšta visuomeninė nuomonė padeda religingiems mokiniams priimti ateistinio auklėjimo tikslus labiau, negu kitos ateistinio poveikio formos. Paauglys nenori būti juo-

kingas kolektyve, ir tai labai dažnai padaro didesnį poveikį, negu tėvų skatinimas atlikinėti religines apeigas" (p. 122). „Mokinys jaučiasi nesmagiai, kai jį bara už religinių apeigų atlikinėjimą, ypač jei jis yra pionierius" (t. p.).

(Prieš patarnaujančius bažnyčioje):

Ypatingai yra **persekiojami tie mokiniai, kurie patarnauja Mišioms ir dalyvauja procesijose.** (žr. LKB Kronika, Nr. Nr. 1, 2, 3, 4). Mokytojai bara pačius mokinius, kad nedalyvautų religinėse apeigose, įtikinėja tėvus, kad neleistų vaikų prie altoriaus, o valdžios pareigūnai baugina kunigus baudomis, perkėlimais į mažesnę parapiją ir t.t. Ateistai bijo, kad aktyvus dalyvavimas religinėse apeigose neišugdytų sąmoningų katalikų, o ypatingai, kad iš Mišioms patarnaujančių berniukų neatsirastų kandidatų į kunigų seminariją.

Karklėnų vidurinės mokyklos mokinys E. patarnaudavo Mišioms. Pasišaukęs jį direktorius A. Vilkas klausia:

— Ar tikrai tarnauji Mišioms?

— Tikrai taip.

— Ką tau kunigas už tai moka?

— Man iš aukščiau moka.

— Gausi tokia charakteristiką, kad niekur neįstosi.

— O tie komjaunuoliai, kurie girti vakarais apie kultūros namus šlaistosi, dvejetais apsikrovę, tie tai gerą charakteristiką gaus ir įstos mokytis?

— Davatka!

Kitas mokinys P. taip pat buvo persekiojamas už tikėjimą. Direktorius Vilkas, pasišaukęs jį į kabinetą, klausė, ar jis einąs į bažnyčią.

— Aš ne tik einu į bažnyčią, bet ir vargonais groju.

— Žinau, žinau tavo darbelius. Aš išdraskysiu fanatikų lizdą, — šaukė direktorius.

— Mes visi esame savos rūšies fanatikai. Aš tikiu į Dievą, jūs irgi tikite... O kas čia blogo? Juk yra sąžinės laisvė.

— Pažiūrėsim, kaip pačiaudėsi, kai dėl blogos charakteristikos turėsi išvažiuoti į kariuomenę, — pagrasino direktorius.

Ateistai mokytojai ir valdžios pareigūnai ypatingai sunerimsta sužinoję, kad mokiniai lankosi pas kunigą ir skaito iš jo gaunamą literatūrą. Kunigo kontaktas su mokiniais yra draudžiamas net tarybinių įstatymų.

Mokytojai pamatę, kad mokinys gali stoti į kunigų seminariją, stengiasi jį ypatingai paveikti, kad nukreiptų jo svajones kita linkme. Nekartą tokiam mokiniui net pataikaujama, kad tik būtų laimėtos jo simpatijos. Būna ir visai priešingų atvejų — tokį mokinį stengiamasi ypatingai spausti mokslo metais ir per egzaminus.

(Prieš lankančius bažnyčias):

Už bažnyčios lankymą mokiniams nekartą yra mažinami pažymiai, ypač elgesio pažymys.

Ragelių aštuonmetės mokyklos (Rokiškio rajonas) pirmos klasės mokinės Aurelijos Račinskaitės 1972 m. II trimestre už visus dalykus buvo penketai, o elgesys patenkinamas. Pažymėjimo apačioje prierašas: Elgesys II trimestre patenkinamas, nes eina į bažnyčią.

Mokytojai iš tikinčių mokinių dažnai atima kryželius ir medalikėlius. Pavyzdžiui, šiame darbe ypatingai turi patyrimo Kauno II vidurinės mokyklos direktorė Rimkienė. 1973 m. sausio mėn., nutraukusi vienai mergaitei nuo kaklo medalikėlį, direktorė pareiškė: „Tokių gelžgalių pas mane pilnas stalčius!“

Būna atvejų, kad už vaikų religingumą net tėvai persekiojami darbovietėse. Susirinkimų metu jiems prikaišioja, kad žaloja tarybinį jaunimą, kliudydami

tarybinei mokyklai išugdyti sąmoningus komunizmo kūrėjus.

Tikinčiųjų mokinių reagavimas į diskriminaciją

Žymi mokinių dalis prisitaiko prie persekiojimo sąlygų ir, pataikaudami mokytojams bei nenorėdami gyvenime turėti nemalonumų, įsirašo į pionierių ir komjaunimo organizacijas ir vengia lankyti bažnyčią. Juos pavadinti ateistais negalima, nes ryšių su Bažnyčia nėra visiškai nutraukę.

Dalis mokinių pasiduoda vienašališkai ateistinei propagandai. Nepažindami tikėjimo, sutikdami vien tik jo išjuokimą ir prievartą, mokiniai, ypač vyresnėse klasėse, pradeda veidmainiauti ir vengia pasirodyti tikinčiais; kai kurie tampa ateistais. Šios rūšies mokiniuose pastebimas bendras bruožas — nesidomėjimas ideologiniais dalykais: nei ateizmu, nei tikėjimu, o vien sportavimu, televizija, o vėliau — išgėrimu ir erotiniais dalykais. Todėl nenuostabu, kad Lietuvos lageriuose didžiausias skaičius kriminalistų yra jaunuoliai...

Nemaža mokinių, stodami į pionierių ar komjaunimo organizacijas, nepastebi vieno blogio. Augdami melo ir nesąžingumo persunktoje atmosferoje, kuri pokario metais atsirado Lietuvoje, mokiniai nepajėgia giliai suvokti veidmainystės ir neprincipingumo žalos.

Daugelis mokinių, prievarta atsakinėją ateistines pamokas, rašą ateistines temas, tame neįžvelgia moralinio blogio. Nesiorientavimas tikėjimo ir moralės dalykuose, skaudi prievarta — esminės priežastys, kodėl mokiniai tikėjimo atžvilgiu parodo daug abuojumo ir neišvengia nieku nepateisinamų klaidų. Dėl šios rūšies mokinių klaidų ir apsileidimo ypatinga atsakomybė krinta ant tėvų sąžinės. Vieni iš jų yra apsileidę religiniuose dalykuose, kiti bijo ginti savo vaikus, kai jie prievartaujami tikėjimo dalykuose, treti net pataria

klaidingai: „Įsirašyk, vaikeli, į komjaunimą, tik svarbu, kad savo širdyje neišžadėtum Dievo!"

(Augantis vaikų ir tėvų pasipriešinimas):

Dalis mokinių išdrįsta pasipriešinti ir aktyviai gina savo įsitikinimus.

1972-73 m.m. pirmame pusmetyje Griškabūdžio vidurinėje mokykloje 9 - 11 klasių mokiniams buvo pateikti trys klausimai, tikslu susiorientuoti mokinių įsitikinimuose. 90 procentų atsakė tikį Dievą.

Salininkų aštuonmetėje mokykloje 1970.IX.15 viena mokinė, rašydama ateistinį diktantą, parašė visai priešingai, negu buvo diktuota. Nors klaidų nebuvo, direktorius mergaitei parašė vienetą.

Klaipėdos vidurinėje mokykloje 1972 m. vasario mėnesį įvyko toks pokalbis tarp mokytojos ir VII klasės mokinės N.:

— Man gėda, kad tu gera mokinė ir dar nepionierė.

— O man visai negėda.

— Kodėl tu nori skirtis viena iš visos klasės?

— Aš nenoriu vaidinti. Aš noriu būti tokia, kokia esu iš tikrųjų.

Mokytoja visą pamoką aiškino apie pionierių organizaciją. Baigdama kalbėjo:

— Yra organizacija tokia. Liepia stoti — ir stok be jokių galvojimų.

Kai pionierės norėjo jėga užrišti kaklaraištį, mokinė nepasidavė: „Ant savo kaklo aš pati esu šeimininkė".

1971 m. „Lietuvos pionieriuje" buvo išspausdintas vienos mergaitės laiškas. Ji rašo: „Aš pati esu pionierė, bet pionieriaus kaklaraištį užsirišau tik dėl to, kad liepė auklėtoja... lankau bažnyčią. Ir ne senelės, dieduko ar tėvelių spiriama, o savo noru. Kaip ir beveik visi mūsų klasės mokiniai, einu Komunijos. Esu tvirtai įsitikinusi, kad Dievas yra."

Klaipėdos medicinos mokykloje 1969 m. ateistines paskaitas skaitė Klaipėdos teatro direktorius B. Juškevičius. Įskaitai gauti reikėjo raštu atsakyti į kelis pasaulėžiūrinius klausimus. Labai pergyveno ateizmo dėstytojas vienos mergaitės rašinyje radęs tokias mintis:

„Sakoma, kad įvairios religijos kilusios iš žmonių bejėgiškumo ir tamsos, bet tai netiesa. Religijų kilmė kur kas didingesnė... Mokslininkai atranda įvairiausius dėsnius, ar tai neverčia pagalvoti, kas sukūrė tuos dėsnius. Žmogus atranda tik tai, ką Dievas jau seniai yra sukūręs. Žmogus yra daugiau negu mėsos gabalas ir kaulų krūva. Žmogus turi nemirtingą sielą. Kristus tikrai buvo. Metai skaičiuojami nuo Jo gimimo... Jei visi būtų tikri ir tvirti katalikai, koks būtų idealus ir gražus gyvenimas — panašus į rojų. Nereiktų nei kariuomenės, nei milicijos, nei kalėjimų, o dabar... Aš galvoju, kad tik katalikų religija yra teisinga. Taip galvojau jau seniai, bet dar tvirčiau įsitikinau per paskaitas..."

Pastaruoju metu vis labiau jaučiamas mokiniuose noras apginti savo įsitikinimus ir nenusilenkti prievartai. Didžiausią paramą tikintys mokiniai susilaukia iš savo religingų tėvų.

Kapsuko vidurinėje mokykloje mergaitė N. viešai klasėje pasisakė esanti tikinti. Auklėtoja liepė atsivesti tėvą. Šis drąsiai apgynė savo dukterį:

— Nejaugi jūs norite, kad žmogus už lėkštę lęšienės parduotų savo įsitikinimus?

Karklėnų parapijoje viena motina sužinojo, kad jos vaikai gavėnios metu turės vaidinti ir dainuoti. Ryžtinga motina nueina pas mokyklos vedėją ir pareiškia, jog ji savo vaikų neleisianti gavėnioje vaidinti ir dainuoti.

— Jums rūpi vaiką kaip nors prastumti pro klasę o man rūpi visas vaiko gyvenimas ir amžinybė. Nenoriu, kad mano vaikai būtų chuliganai...

Vienoje Žemaitijos parapijoje tėvai sužinojo, kad, iš mokyklos grįžę, vaikai mokosi kažkokį bedievišką vaidinimą. Kitą dieną motina aplanko direktorių ir pareiškia:

— Mano vaikai prieš Dievą nevaidins. Jei versite vaidinti, rytoj jie neateis į mokyklą!

Vaikams ateistiškai vaidinti nereikėjo.

Viena motina rašo „Lietuvos pionieriaus" redakcijai: „... kodėl dabar, kada yra tiek daug mokslo šviesos, žmonės nebemato didžiosios šviesos — Dievo? Man labai gaila tų motinų, kurios nemoko savo vaikų pažinti Dievą. Aš tai tikrai tikiu į Dievą ir noriu, kad ir mano vaikai tikėtų. Man atrodo, jeigu aš kartais išgirsčiau savo vaikus sakant, kad Dievo nereikia, tai tegu verčiau dabar numiršta."

Tėvus, ginančius savo vaikų tikėjimą, ateistai vadina fanatikais. Iš tikrųjų, fanatikas yra tas, kuris neapkenčia kitaip manančių. Ar ne iš fanatizmo kyla dabartinis tikinčiųjų mokinių persekiojimas?

Pastarųjų kelerių metų bėgyje tėvai net kolektyviai pradėjo ginti už tikėjimą persekiojamus vaikus. Galima paminėti kolektyvinius tėvų skundus: 1971.X.10 Valkininkų parapijos tėvų pareiškimas rajono valdžiai (žr. LKB Kronika Nr. 2); 1971 m. rugpiūčio mėnesio Simno parapijos tėvų pareiškimas TSRS vyriausybei; 1972 m. vasario mėnesio Lukšių parapijos tėvų pareiškimas LTSR respublikiniam prokurorui (žr. LKB Kronika Nr. 2); 1972.IV.20 Adutiškio parapijos tėvų pareiškimas L. Brežnevui (žr. LKB Kronika Nr. 4). Visuose kolektyviniuose skunduose iškeliami mokinių persekiojimo atvejai ir reikalaujama pataisyti padėtį. Koletyviniai pareiškimai rodo augantį katalikų sąmoningumą ir, kad ateityje tėvai savo vaikus vis energingiau gins nuo visų sąžinės laisvės pažeidėjų.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

(1709 tikinčiųjų pareiškimas Brežnevui dėl parapijinio pastato):

Ceikiniai. 1972.IX.5 Ignalinos rajono Ceikinių parapijos tikintieji pasiuntė TSKP CK Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui šitokį pareiškimą:

„Labai gaila, kad dėl tokio mažmožio, kaip bažnytinio sandėlio remonto, turime kreiptis net į Maskvą. Šis mažmožis primena mums visą eilę kitų skaudžių dalykų, kuriuos norėtųsi užmiršti.

Ceikiniuose netoli šventoriaus stovi aplūžusi parapijinė malkinė ir sukrypęs ūkinis pastatas. Vietoje jų norėtųsi pastatyti vieną tvarkingą ūkinį pastatą. 1971 m. pradžioje prašėme remontui leidimo. Po daugelio važinėjimų ir prašymų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Vaitonis 1971.V.27 pasakė, kad, norint gauti šio ūkinio pastato remontui leidimą, reikia kreiptis į Vilnių pas Religinių reikalų tarybos įgaliotinį. Nuvažiavome. Įgaliotinis vėl atsiuntė mus į rajoną. Ir taip be galo — jau baigiasi antri metai. Kiek daug mes patys, norėdami gauti šiam remontui leidimą, privažinėjome ir kiek daug kartų rajono pareigūnai pas mus lankėsi. Buvo atvažiavęs rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas su tardytoju, finansų skyriaus vedėjas, milicija, rajono architektas (net keturis kartus), kelis kartus apylinkės pirmininkas, partijos sekretorius... Net tris kartus buvo tikrinami remontui pirktų medžiagų dokumentai — lyg jos daugintųsi.

1971.VI.30 rašėmė LTSR Ministrų Tarybai. Pagaliau 1971.VIII.30 rajono Vykdomasis komitetas leido šį pastatą remontuoti. Vienas žymus rajono statybininkas mums patarė nupirkti namą iš žmonių, kurie dėl melioracijos turi iš savo sodybų išsikelti, ir čia jį pastatyti kaip ūkinį pastatą. Nesinorėjo medienos gadinti, todėl pradėjome statyti ūkinį pastatą 80 cm plates-

nį, bet gerokai trumpesnį. Be to, ūkinį pastatą patraukėme per visą metrą nuo šventoriaus į daržo pusę.

Dėl to rajonas š. m. liepos 21 d. įsakė mums pradėtą perstatyti pastatą nugriauti. Nieko nepadėjo mūsų kreipimasis net pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį. Mus apkaltino dėl savivališkos statybos.

Kaimo vietovėje, ir toliau nuo kelio, negi taip svarbu, ar šis pastatas bus 80 cm siauresnis ar platesnis. Pasirodo, priežastis esanti ne čia. Liaudis sako: „Kas nori mušti, tas randa ir lazdą." Statybos taisyklių pažeidimas yra šiuo atveju tik priedanga. 1972.VI.30 mūsų religinės bendruomenės vykdomasis komitetas buvo pakviestas į rajoną. Ten Religijų reikalų tarybos įgaliotinis mums pasakė: **„Pašalinkite vaikus nuo altoriaus, kad jie Mišioms netarnautų, kad procesijoje gėlių nebarstytų; patvarkykite, kad iš kitur atvažiavę kunigai bažnyčioje netalkininkautų, — tada leisime ūkinį pastatą remontuoti."**

Bet argi pamaldos turi kokį sąryšį su ūkinio pastato remontu?

1965 m. rajono valdžia nuvertė Ceikiniuose mums brangų kryžių, motyvuodama tuo, kad jis, esą, kliudąs susisiekimui. Tuo tarpu dabar to kryžiaus vietoje auga krūmai ir stovi pastatytas elektros stulpas. . .

1966.XII.2 mus nubaudė sumokėti 59,76 rub. už tai, kad „pažeidėm" gamtos apsaugos įstatymus, nukirsdami savo kapinėse supuvusius beržus, kurie grėsė išvirsti ir sudaužyti ant kapų pastatytus paminklus. Ar supuvę beržai taip pat priklauso prie gamtos apsaugos objektų? Jei taip, tai kodėl atitinkamos įstaigos leidžia jiems virsti ir baigti pūti? Kur logika? Priežastis aiški: mes — tikintieji.

Daug kartų dėl panašių negerovių rašėme.

1964.V.10 ir 1965.III.16 rašėme Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui.

1966.XII.19 ir 1967.IV.16 rašėme LTSR Ministrų Tarybos Pirmininkui.

1968.III.25 prašėme Religijų reikalų tarybos įgaliotinį nurodyti, kokie įstatymai ar potvarkiai draudžia vaikams Mišioms tarnauti. Iki šiol nieko nenurodė.

1969.III.3 rašėme Švietimo Ministerijai.

1971.V.30, 1971.XII.9 ir 1972.VI.20 — Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui.

1971.VI.30 ir 1972.VII.27 — LTSR Ministrų Tarybai.

Dar daug kartų kreipėmės į rajono valdžią.

1968.VI.24 Religijų reikalų tarybos įgaliotinis, išsikvietęs bažnyčios komitetą, sakė daugiau pareiškimų nerašinėti. Bet kam skauda, tas ir skundžiasi.

(Ir dėl kitų vargų bei kliudymų):

1971.VI.30 LTSR Ministrų Tarybai išdėstėme šiuos savo vargus:

1. Nuo 1940 m. mūsų bažnyčioje nė karto nebuvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas, todėl prašėme, kad bent kartą leistų vyskupui Steponavičiui atvažiuoti į Ceikinius konfirmuoti.

2. Rajono valdžia ilgą laiką neleido į bažnyčią įsivesti elektros. 1965. m. rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas pasakė: „Šešios bobos pasišvies su žvakėmis, ir nereikės jums elektros.“ O pernai rajono valdžia atkirpo trifazę elektros srovę, kad nebesuktų vargonų motorėlio. Esą, reikia elektrą taupyti. Bet mes bažnyčioje mažai jos tesunaudojame — 1970 m. viso tik 457 kw.

3. Mūsų šalyje labai dažnai būna organizuojamos talkos: talkininkai atvažiuoja iš miesto, kitų kaimų, net iš kitų respublikų. O mums draudžia į talką pasikviesti net kunigus - kaimynus. Kai 1965.III.14 tuo reikalu kreipėmės pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį, šis mus piktai išbarė: „Jūs — vyrai, o rūpinatės bažnyčios reikalais! Kaip jums ne gėda?“

1966.VI.8 prieš šv. Antano atlaidus su mumis panašiai pasielgė ir rajono Vykdomojo komiteto pirmininkė Gudukienė, kuri net mūsų pareiškimo nepriėmė.

4. 1967.V.7 atvažiavęs rajono švietimo skyriaus vedėjas Jadzevičius išsikvietė iš bažnyčios mūsų kleboną ir trukdė pamaldas, kamantinėdamas, kodėl be leidimo talkininkauja Švenčionių kunigas.

5. Ceikinių mokyklos mokytoja Šiaudinienė 1966 m. nubaudė VI kl. mokinį Martinkėną, liepdama jam visą mėnesį plauti klasės grindis už tai, kad jis dviratį pasistatydavo prie šventoriaus.

6. 1968.XII.9 Ceikiniuose su bažnytinėmis apeigomis buvo laidojamas tragiškai žuvęs Ceikinių mokyklos mokinys P. Juršėnas. Laidotuvės vyko pamokoms pasibaigus, bet mokinių tyčia neišleido iš mokyklos. Net klasės draugai negalėjo mirusiojo palydėti į kapines.

7. 1964.IV.16 Ignalinos Švietimo skyriaus vedėjas ir kiti asmenys, išsikvietę iš klasės Ignalinos vidurinės mokyklos mokinį B. Laugalį, gąsdino, kodėl jis pas Ceikinių kunigą gyvenąs; žadėjo parašyti blogą charakteristiką: „Tu niekur neįstosi," gąsdino iš mokyklos pašalinti, liepė pasirašyti prieš kunigą nukreiptą raštą, sakydami: „Mes jį sutvarkysime." Vos jam suėjo 16 m., Ignalinos milicija paėmė iš jo gimimo pažymėjimą, o mūsų kleboną nubaudė pinigine bauda už tai, kad mokinys be paso ir neprisiregistravęs gyvena. Bet kaip jis galėjo pasirūpinti pasą, jei milicija negrąžino metrikų?

Panašūs dalykai dedasi ir su kitais mokiniais, jei jie lanko bažnyčią ir nesirašo į komjaunimą. 1971 m. vienas ceikiniškis, Ignalinos vidurinės mokyklos XI kl. mokinys, verčiamas stoti į komjaunimą, taip pasakė: „Stoti ar nestoti į komjaunimą yra laisvė. Be to, aš nematau pas komjaunuolius gero pavyzdžio. Komjaunuoliai Ručenko, Dervinis už savo darbus net kalėjime sėdi.

Todėl aš ir nesirašau." Kitą kartą tą patį jaunuolį užsidarė kambaryje komjaunimo sekretorius Šuminas ir supykęs trenkė koja į grindis, reikalaudamas „vyresniųjų klausyti."

8. 1971.IV.5 vakare vienas Ignalinos taksi, veždamas Daugėliškio kleboną, pavežė ir kelis Ignalinos I-os vidurinės mokyklos mokinius. Tai pastebėjo švietimo skyriaus vedėjas Jadzevičius. Jam pasirodė „dideliu nusikaltimu" tai, kad vaikai važiavo kartu su kunigu. Tuojau jis visus sukėlė ant kojų. Mokykloje vaikus privertė rašyti „pasiaiškinimus". To negana. Kad galėtų apkaltinti kunigą, pats mokyklos direktorius, perskaitęs tuos raštelius, liepė mokiniams juos „ištaisyti", įrašant melagingus davinius, būtent, jis sakė mokiniams rašyti, kad jie grįžo namo po 22 val., o iš tikrųjų jie grįžo apie 21 val.

9. 1971 m. gegužės pabaigoje Ceikiniuose, mokytojai Daukšienei pažodžiui diktuojant, IV kl. mokinė Rakštelytė rašė „pareiškimą", kad Ceikinių klebonas ruošiąs vaikus Pirmai Komunijai. Po to gąsdindama liepė mažiesiems (R. Miklaševičiui, Z. Maskoliūnui) tą raštelį nusirašyti ir po juo pasirašyti. Tada mokinių tėvai, nuėję į mokyklą, pareikalavo: „Mes turime žinoti, ką mūsų vaikai priversti rašo." Niekas tų raštelių tėvams net neparodė.

10. 1971.V.31 nuvažiavome į Vilnių pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį ir prašėme, kad ūkinio pastato reikalą pavestų spręsti rajono architektams. Deja, nieko nelaimėjome. Mums nuostabu, kad nespecialistai kišasi ir tvarko aukštos kvalifikacijos specialistų darbą. Atrodo, lyg rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkų pavaduotojai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniai būtų kokie elektrotechnikai, architektai, menininkai ir, galų gale, vyriausieji zakristijonai, tvarką visus su bažnyčia susijusius reikalus ir spaudžią tikinčiuosius.

11. Pradėjus taisyti kiaurą bažnyčios stogą, 1971.VI. 22 atvažiavo rajono atstovas ir ėmė klausinėti, ar turime leidimą, kur gavome pirkti medžiagą, kabinėjosi prie darbininkų, trukdydamas jiems dirbti. Vienas talkininkas net turėjo mesti dirbęs dėl to, kad. . . jo žmona — mokytoja.

12. Šv. Petro šventė yra viena didžiausių mūsų religinių švenčių, per kurias pamaldos laikomos iškilmingai. Tam pritaria ir visi valdžios organai. Tuo tarpu 1971 m. birželio 29 d. rytą Ceikinių kolūkio pirmininkas, girdint kolūkiečiams, ėmė visaip kalbėti ant mūsų klebono, įpykęs už tai, kad jis pamaldas bažnyčioje laiko, ir išvadino jį banditu, kurį reikia sušaudyti, saugumui perduoti ir pan.

Viena komjaunuolė pasakoja, kad kolūkio pirmininko žmona rinko parašus po kažkokiu pareiškimu, kaltinančiu mūsų kleboną. „Ten visokių nesąmonių prirašyta," atvirai dėsto ji. „Aš nepasirašiau. Nepasirašė ir N.K." Bet, žinoma, visada atsiras tokių, kurie, viršininkams pataikaudami, pasirašys ir po netikrais dalykais.

Kai kurie Ceikinių mokiniai, besimoką Ignalinos vidurinėje mokykloje, 1971 m. bėgyje net pamokų metu būdavo iš klasės iškviečiami ir dėl tokių pareiškimų kamantinėjami bei verčiami savo parašu patvirtinti tokius prieš kleboną nukreiptus kaltinimus, apie kurių buvimą jie patys nė girdėt negirdėjo.

Šie dalykai 1971 m. birželio 30 išdėstyti mūsų rašte LTSR Ministrų Tarybai, daug kur vėl kartojasi.

Todėl prašome visas šias negeroves pašalinti.

Ceikiniai, 1972.VIII.

(Papildoma informacija Brežnevui):

Mums berašant šį pareiškimą, rajono valdžia per Ceikinių apylinkę 1972.VIII.11 supažindino su savo raštišku š.m. liepos 21 d. nutarimu — nugriauti mūsų

pradėta perstatyti ūkinį pastatą. Mūsų bažnyčios komiteto pirmininkas pasirašydamas, kad su tokiu nutarimu supažindintas, pridėjo tokią pastabą: „Kol nebus atėjęs iš Vilniaus ar net Maskvos galutinis atsakymas, prašom neskubėti šio nutarimo vykdyti."

Š.m. rugpiūčio 14 d. šiuo reikalu rajono valdžiai pasiuntėme dar atskirą raštą: „Kadangi čia ginčytinas klausimas, mes kreipiamės į aukštesnes instancijas, prašome neskubėti šio savo sprendimo vykdyti, kol negausime iš aukštesnių instancijų atsakymo."

Š. m. rugpiūčio 24 d. (dar visiems bemiegant) apie 4 val. 30 min. atvažiavę du milicininkai su 8 vyrais, dalyvaujant Ceikinių kolūkio pirmininkui, sugriovė mūsų remontuojamą pastatą. Rąstus sulaužė, supiaustė, net visus pamatus su kažkokia mašina išvertė. Dabar viskas atrodo kaip po bombardavimo, net praeiti negalima. Kodėl toks beprasmis žmonių darbo ir turto naikinimas? Ar toks elgesys kelia tarybinės valdžios autoritetą žmonių akyse?

Atrodo, kad rajono Vykdomajam komitetui suteikta didžiausia valdžia, ir net nėra prasmės aukščiau kreiptis. Pvz., kada mes 1965 m. kovo 14 d. su skundais nuvažiavome į Vilnių pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį, šis mus pasiuntė į rajoną: „Ten bus viskas sutvarkyta." Vėliau rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Vaitonis mums pasakė: „Na ką, ar daug laimėjote Vilniuje? Aš savo žodžio nemainau."

Mūsų 1971 m. rašytas LTSR Ministrų Tarybai pareiškimas, taip pat persiųstas rajono Vykdomajam komitetui, nedavė jokių vaisių.

Š.m. rugsėjo 5 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis pranešė: „Į jūsų pareiškimą, adresuotą LTSR Ministrų Tarybai ir persiųstą mums, panešame, kad ūkinio pastato statybos klausimas reikia spręsti prisilaikant įstatymais nustatytos tvarkos."

Bet ar pati rajono valdžia laikosi įstatymų, kurie visiems piliečiams garantuoja lygias teises ir sąžinės laisvę?

Todėl mes, šimtai tikinčiųjų, kreipiamės į Maskvą.

Pridedame remontuojamų ir sugriautų pastatų 3 fotografijas.

Atsakymą siųsti: LTSR, Ignalinos rajonas, Ceikinių paštas, Didžiasalio kaimas, Juozas Maldžius.

Po šiuo pareiškimu pasirašė 1709 tikintieji.

(Tardymai vietoj Brežnevo atsakymo):

Praslinkus 4 mėn. nuo šio pareiškimo išsiuntimo į Maskvą, 1972.XII.29 Ignalinos Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Vaitonis pasikvietė J. Maldžių, kurio vardu buvo pasiųstas Ceikinių parapijos tikinčiųjų pareiškimas į Maskvą. Vykdomajame komitete keturi civilinės valdžios pareigūnai 74 m. senuką J. Maldžių virš dviejų valandų klausinėjo, kas parašęs pareiškimą, barė, net kalėjimu grasino. Galiausiai pasakė: „Jūsų pareiškimas į Maskvą nieko nepadėjo. Bažnytiniai pastatai mūsų. Mes tik naudotis leidžiame. Pašalinkit vaikus nuo altoriaus, tada leisime ūkinį pastatą remontuoti."

(Už kryžiaus statymą psichiatrinė ligoninė):

Naujoji Vilnia. Į N. Vilnios psichoneurologinę ligoninę, Vidaus reikalų ministerijos tardymo valdybos skyriaus viršininko Lauraičio 1972.X.15 įsakymu, atgabentas Vytautas Lažinskas.

1972 m. liepos 21 naktį jis prie Klaipėdos kelio už Ariogalos pastatė 5 su puse metrų aukščio metalinį kryžių. Valdžios pareigūnai kitą dieną kryžių nugriovė, o „kaltininkas" buvo tardomas.

Teismo psichiatrinė komisija, vadovaujama Glauberzono, nustatė, kad V. Lažinskas yra aiškios sąmonės, nukrypimų iš fizinės ir neurologinės pusės nėra, geros

nuotaikos, tik atmintis kiek nusilpusi. Intelktas atitinka išsilavinimą bei gyvenimo patyrimą.

Teismo psichiatrinė komisija pripažino, kad V. Lažinskas sergąs paranojaline psichopatija, kadangi **neprisipažįstąs padaręs nusikaltimą ir išsipasakojąs „sistematizuotas religinio turinio kliedėjimo idėjas“**, todėl esąs nepakaltinamas ir jam reikalingas gydymas psichiatrinėje ligoninėje.

Vilnius. 1972 m. pabaigoje „Vagos“ leidykla išleido vysk. Motiejaus Valančiaus raštų dvitomį.

Grožinė literatūra yra leidžiama dideliais tiražais — nuo 10.000 iki 30.000 egz., tačiau vysk. Valančiaus raštams, kurie persunkti religine mintim, „pritrūko“ popieriaus — išėjo vos 5000 egz. Dauguma Lietuvos knygynų šio dvitomio visiškai negavo.

Kiekviena geresnė knyga bematant yra išperkama, ypač jei joje yra religinių ar tautinių minčių, tuo tarpu marksizmo „klasikų“ veikalai ir ateistinė literatūra guli knygynuose ištisais metais.

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

(Kun. Bubnys po kalėjimo):

Girkalnis. 1972.XI.10 apie 15 val. iš Kauno griežto režimo lagerio buvo išleistas kun. Prosperas Bubnys, kurį prieš metus laiko nuteisė už vaikų mokymą tikėjimo tiesų. Kalinį sutiko kunigai ir būrelis tikinčiųjų, Net kai kurie iš lagerio administracijos galėjo pamatyti šioje vietoje neįprastą vaizdą — rožių puokštę kunigo - kalinio rankose.

Lapkričio 15 d. Girkalnio choristai kun. P. Bubniui suruošė sutiktuves. Per pamaldas giedojo choras, o bažnyčia buvo pilna žmonių, nors iš anksto tikintiesiems apie sutiktuves nebuvo paskelbta. Visi jautė, kad me-

tai, praleisti lageryje, buvo ne vien kun. P. Bubnio, bet ir visos Lietuvos Bažnyčios laimėjimas.

Raseinių rajono valdžia kun. P. Bubniui pareiškė neturinti į jį jokių pretenzijų ir nedarysianti jam kliūčių eiti kunigo pareigas.

Praslinkus keliems mėnesiams, kun. P. Bubnys buvo paskirtas klebonu į Lygumų parapiją.

(Bažnyčių apiplėšimai):

Kaunas. 1972.XII.12 J. E. vysk. J. Labukas išsiuntinėjo Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams aplinkraštį, kuriame rašoma: „... įsakome Švenčiausią Sakramentą nakčiai tose bažnyčiose, kur nėra naktinių sargų, atnešti į zakristiją ir padėti į tinkamai įruoštą vietą.

Jokie bažnytiniai indai naktį bažnyčioje nepaliekami. Jie turi būti laikomi arba zakristijoje, arba dar būtų geriau, kad būtų laikomi klebonijoje."

Aplinkraštis prasirodė sąryšyje su padažnėjusiais bažnyčių apiplėšimais ir Šv. Sakramento išniekinimais.

(Kleboną Pesliaką Rugienis paskirdino vikaru):

Juodaičiai. Juodaičių klebonas kun. V. Pesliakas 1972 m. birželio mėn. gydėsi. Sugrįžęs į namus, sužinojo, kad nuo birželio vidurio jo ieško Raseinių rajono valdžia, reikalaudama atsiimti registracijos pažymėjimą ir kuo greičiausiai užimti Viduklės vikaro pareigas. J. E. vysk. Labukas paaiškino, kad Rugienis reikalauja jį perkelti į Viduklę, o J. E . vysk. Krikščiūnas pasakė: „Dirbai gerai, bet žinok, vyskupas Labukas nepaliks dėl tavęs dviejų vyskupijų ir nevažiuos į Žagarę." (Žagarėje gyvena ištremtas J. E. vysk. Steponavičius. — Red.)

J. E. vysk. Labukas įsakė kun. V. Pesliakui užimti Viduklės vikaro pareigas arba būsiąs suspenduotas: „Jeigu iki 1972 m. rugsėjo 20 imtinai nepradėsite eiti

Viduklės bažnyčios vikaro pareigų, būsite ipso facto suspensus a divinis." (Bus uždrausta eiti kunigo pareigas. — Red.)

Žinodamas, kad vyskupas jį perkelia į Viduklę ir pažemina pareigose vien Rugienio verčiamas, kun. Pesliakas atsisakė vykti į naują paskyrimo vietą.

1972.IX.26 į Juodaičių apylinkę iš Raseinių atvyko trys pareigūnai ir bažnyčios vykdomajam organui pareiškė: „Jūsų klebonas neklauso vyskupo. Jis yra nuimtas nuo pareigų. . ."

Minėtas faktas labai nustebino visus žmones — kaip labai civilinė valdžia kišasi į bažnyčios vidaus gyvenimą.

Kun. V. Pesliakas spalio 10 d. rašte vyskupui rašė: „Atsižvelgdamas į suminėtus faktus ir bendrą daugumos kunigų nuomonę, esu tvirtai įsitikinęs ir labai apgailestauju, kad dėl manęs Ekselencija buvote kieno tai priverstas tokius raštus rašyti. Todėl laikau juos neteisingais ir negaliojančiais."

J. E. vysk. Labukas suspensą panaikino, o kun. Pesliakas išvyko gydytis.

Gruodžio mėnesį kun. Pesliakas buvo paskirtas Viduklės bažnyčios altarista.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

(Sibiro tremtinės kova dėl paminklo kapuose):

Palanga. Pokario metais Palangos gyventojai Astrauskai buvo ištremti į Sibirą ir ten iškentėjo 11 metų. Grįžę į Lietuvą, rado sugriautą tėviškę ir mirusius tėvus, kuriems 1971 m. pabaigoje Palangos kapinėse pastatė paminklą. Šalia tėvų kapo Astrauskai rezervavo dvi vietas sau, o paminkle užrašė savo gimimo metus. Brangų paminklą apiformino vienas gabus menininkas. Paminklu nesižavėjo tik Palangos miesto val-

džia, kuriai paminklo apipavidalinimas priminė jų darbus: su trauktorium miesto parke nuverstą ir atiduotą metalo laužui meniška žalvarinę Kristaus statulą, ant Birutės kalno sunaikintas dvi Marijos statulas ir t. t. Astrauskų paminkle buvo pavaizduoti sulaužyti kryžiai, o lietuvaitė, sudėjusi rankas, meldžiasi — **Gelbėk mus, Viešpatie!**

Sofijai Astrauskienei raštu buvo pranešta, kad Palangos vykdomojo komiteto sprendimu 1972.IV.13, komunalinių įmonių kombinatas įpareigotas paminklą nugriauti. Moteris kreipėsi į Palangos Vykdomąjį komitetą, į miliciją, bet ten jai pasakė, kad paminklas blogai apiformintas, iš paminklo reikia išbraukti žodžius „Gelbėk mus, Viešpatie" ir panaikinti jos bei vyro įrašus. Astrauskienė nesutiko:

— Be Dievo žodžio paminklas tinka tik prie karčiamos, o ne kapinėse. Aš esu katalikė. Gyvenu ir mirsiu su Viešpaties vardu. Jūs, ateistai, Dievą netikite, tai kodėl bijote jo vardo?

— Tas įrašas yra antitarybinis, — barėsi pareigūnai. — Tereikia pridėti: „Gelbėk mus, Viešpatie, nuo komunistų!" Pakeisk užrašą, arba nugriausime paminklą!

Astrauskienė parašė skundą LTSR Ministrų Tarybai, kuri persiuntė jį Komunalinių ūkių ministerijai, o ši tylėjo. Į pakartotiną skundą LTSR Ministrų Taryba atsakė neigiamai. Tada Astrauskienė kreipėsi į TSRS Ministrų Tarybą, bet iš ten gavo tik pašto kvitą, kad skundas gautas.

Spalio 11 Astrauskienė sužinojo, kad valdžios pareigūnai nuvažiavo į kapines nugriauti jos paminklo. Atvykusi į kapines, ji rado Palangos Vykdomojo komiteto pareigūnus ir daug milicininkų bei saugumiečių. Iš statybų prievarta buvo atvaryti darbininkai, kuriems įsakė nugriauti paminklą. Daugelis jaunų darbininkų pasipriešino:

— Šio darbo mes nedirbsime — griaukite patys!

— Jei negriausite, atleisime iš darbo, — baugino vienas pareigūnas.

— Mes rasime geresnį darbą, — atšovė darbininkai ir išsiskirstė.

Astrauskienė pasiryžo ginti paminklą. Atsistojusi prie paminklo, pareiškė: „Kol aš gyva, nesugriausite. Pirma mane nušaukite.“

— Tu esi areštuota. Pasitrauk nuo paminklo!

Keturi saugumiečiai jėga atplėšė Astrauskienę nuo paminklo, įstūmė į milicijos mašiną, smarkiai sutrenkdami galvą, ir nuvežė į savo būstinę, kur Astrauskienė apalpo. Tik gydytojui pareiškus, kad Astrauskienės sveikatos stovis blogas, milicija leido jai grįžti į namus.

Paminklas trauktorium buvo nugriautas ir išvežtas.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

(Draudimas lydėti į kapus):

Saločiai. 1972 m. gruodžio mėn. Pasvalio rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stapulionis apsilankė Saločiuose. Neradęs klebono namuose, pats pradėjo „šeimininkauti“ bažnyčioje, išimdamas iš skelbimų vitrinos paaiškinimus apie adventą.

Vėliau Saločių kleboną kun. Balaišį barė, esą jis gąsdinąs žmones, pranašaudamas šio amžiaus pabaigoje būsiančią pasaulio pabaigą. Stapulionio pavogtame iš skelbimų vitrinos paaiškinime apie adventą buvo paminėta, kad antrasis Kristaus atėjimas bus pasaulio pabaigoje.

Saločių klebonui Stapulionis įsakė nelydėti mirusiųjų į kapines.

(Tautiniai drabužiai procesijoje draudžiami):

Krinčinas. 1973.I.5 Pasvalio rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stapulionis, išsikvietęs Krinčino kleboną kun. Raščių, nurodė:

1. Draudžiama kunigui lydėti mirusius į kapines, nes trukdomas judėjimas. Kapinės nuo bažnyčios už 400 metrų.

2. Bažnytinėje procesijoje draudžiama dalyvauti su tautiniais rūbais, nes šituo esą bažnyčioje propaguojamas nacionalizmas.

3. Griežtai draudžiama kunigams bažnyčioje rinkti aukas.

— Jūs, kunigai, prie pinigų puolat kaip šunys! — isteriškai šaukė Stapulionis.

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

(„Perauklėjimas“):

Ąžuolų Būda. 1972 m. vasarą viena mergaitė padėjo Ąžuolų Būdos parapijiečiams paruošti vaikus Pirmajai Komunijai. Rugpiūčio 3 šią mergaitę sulaikė Ąžuolų Būdos vidurinės mokyklos direktorė ir „Šviesos“ kolūkio partinės organizacijos sekretorė ir perdavė Kapsuko saugumui.

Po tardymo „nusikaltėlė“ buvo perduota mokyklos vadovybei „perauklėti“. Neaišku, kaip vykdomas šis „perauklėjimas“.

(Kun. Zdebskio „įdarbinimas“):

Prienai. 1973.I.8 kun. J. Zdebskis buvo iškviestas į Prienų miliciją, iš kur su milicijos priežiūra buvo nugabentas į polikliniką patikrinti sveikatą — ar galįs dirbti fizinį darbą.

1973.I.26 kun. J. Zdebskiui buvo įteiktas griežtas įspėjimas, kad per 15 dienų įsidarbintų bet kokiame darbe — ne kunigo pareigose, kitaip prievarta būsiąs įdarbintas milicijos nuožiūra.

Civilinė valdžia leido kun. J. Zdebskiui eiti kunigo pareigas tik Telšių vyskupijoje. Kokiu pagrindu tai daroma, jei kun. J. Zdebskis civilinio teismo nebaus-

tas nutrėmimu? Bažnytiniuose įstatymuose trėmimų nėra; be to, kun. J. Zdebskis bažnytiniams įstatymams nebuvo nusikaltęs. Pagal bažnytinę teisę jis priklauso Vilkaviškio vyskupijai ir neturi pareigos dirbti svetimoje vyskupijoje.

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

(Ir čia prieš vaikų dalyvavimą religinėse apeigose):

Nemaniūnai, 1972.V.15 Prienų rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas K. Černeckis Nemaniūnų kleboną kun. J. Matulaitį perspėjo, kad jis nesilaikąs tarybinių įstatymų, ir vertė pasirašyti tokį įspėjimą: „Yra žinoma, kad Nemaniūnų parapijos bažnyčioje religinėms apeigoms patarnauja vaikai ir paaugliai. Tuo pažeidžiami tarybiniai įstatymai. Įspėjame Jus neįtraukti vaikų ir paauglių religinėms apeigoms.

Be to, Jūs, neturėdami leidimo, išvykstate iš savo parapijos ir atliekate religines apeigas kitose parapijų bažnyčiose. Įspėjame, kad ateityje tai nesikartotų".

Į Nemaniūnų mokyklą atvykusi iš Prienų lektorė „švietė" mokinius ateistiniais klausimais. Vaikai mokykloje buvo bauginami, kad nedalyvautų procesijoje. Bailesnieji iš procesijos dingo, o kiti toliau uoliai lanko bažnyčią ir dalyvauja religinėse apeigose.

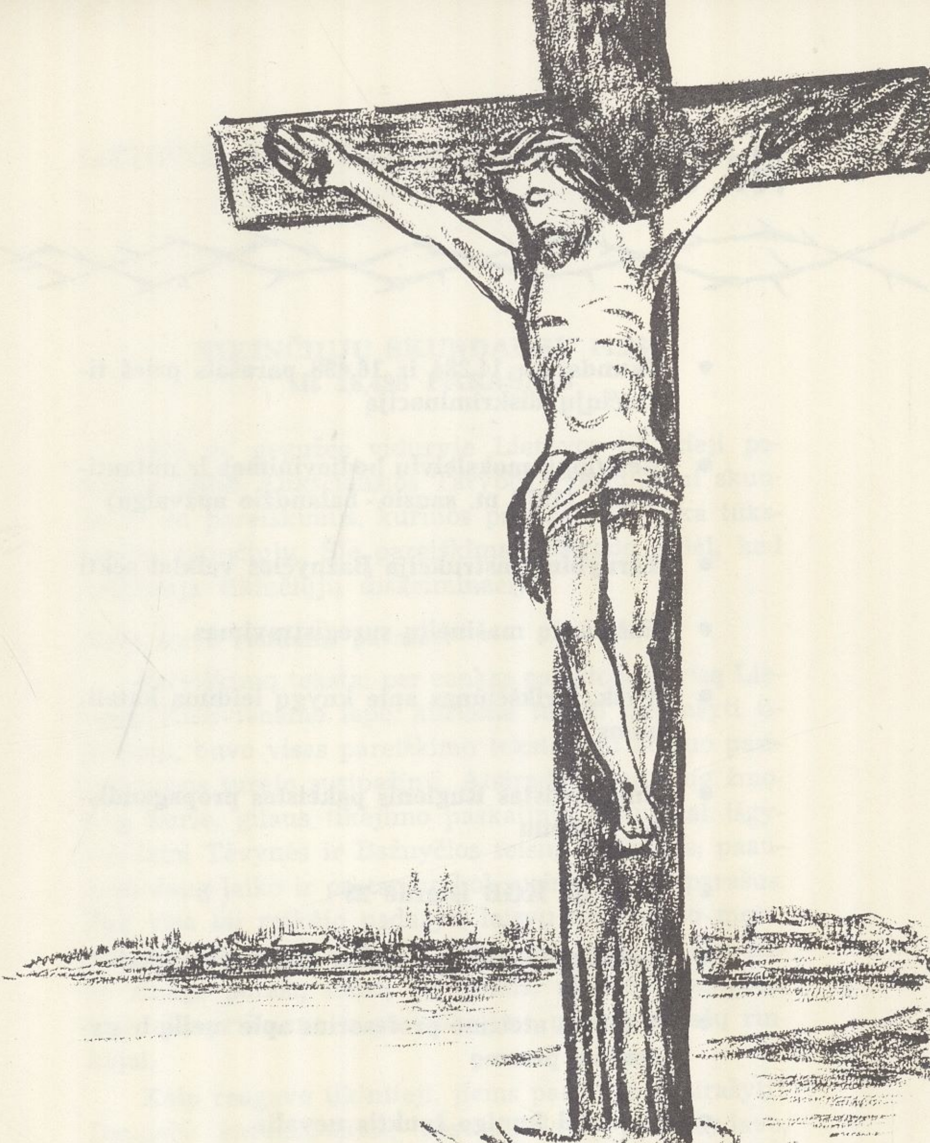
* * *

SKELBIMAI

„LKB Kronika" dėkoja visiems, kurie 1972 m. padėjo rinkti medžiagą apie persekiojamos Bažnyčios padėtį, ir prašo ateityje dar uoliau padėti.

„LKB Kronika" reikalinga visų sąmoningų katalikų pagalbos, kad galėtų daugelį supažindinti su tikrąją Bažnyčios padėtimi.

„LKB Kronika" eina nuo 1972.III.19.

NR.6

Nr. 6

- Skundai su 14,284 ir 16,498 parašais prieš tikinčiųjų diskriminaciją
- Religingų moksleivių bedievinimas ir nutautinimas (1973 m. sausio - balandžio apžvalga)
- Tarnybinė instrukcija Bažnyčios veiklai sekti
- Rašomųjų mašinėlių suregistravimas
- Vysk. Krikščiūnas apie knygų leidimą katalikams
- Enkavedistas Rugienis pakeistas propagandistu Tumėnu
- Vilniuje KGB ištardė 23
- Instrukcija, ką turi rinkti kraštotyrininkai
- Vilniaus ateizmo profesorius apie meilę ir gyvenimo prasmę
- Ligoniui kunigo šauktis nevalia
- Kunigai — kiek įšventinama ir kiek miršta
- Kova dėl vaikų: mokytojai šaukiasi KGB talkos; tėvai gina savo teises į vaikus; vaikai ginasi nuo ateizmo propagandos

TIKINČIŲJŲ SKUNDAI SU 14,284 IR 16,498 PARAŠAIS

1973 m. gegužės viduryje Lietuvos tikintieji pasiuntė TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumui skundą ir du pareiškimus, kuriuos pasirašė keliolika tūkstančių tikinčiųjų. Šie pareiškimai atsirado todėl, kad nesiliauja tikinčiųjų diskriminacija.

Kaip buvo renkami parašai?

Pareiškimų tekstai per rankas pasklido po visą Lietuvą. Kiekviename lape, kuriame turėjo pasirašyti tikintieji, buvo visas pareiškimo tekstas, su kuriuo pasirašantysis turėjo susipažinti. Atsirado labai daug žmonių, kurie, gilaus tikėjimo paskatinti, skaudžiai išgyvendami Tėvynės ir Bažnyčios teisių varžymus, paaukojo daug laiko ir pastangų, kol surinko 30782 parašus. Juk visa tai reikėjo padaryti laisvu nuo darbo metu, nuolat rizikuojant pakliūti į saugumo rankas. Kas nėra rinkęs parašų mūsų sąlygomis, niekada nesupras, kiek didvyriškumo ir pasiaukojimo parodė parašų rinkėjai.

Kaip reagavo tikintieji, jiems pasiūlius pasirašyti? Daugelis entuziastiškai, nesvyruodami pasirašydavo, ypač, jei jiems būdavo aiški parašų rinkėjo asmenybė. Tuo atveju, kai rinkėjas būdavo nepažįstamas, daug kas suabejodavo, ar čia nebus valdžios provokacija, ar nebus pakenkta Bažnyčiai ir tikintiesiems. Kai kurie tėvai iš baimės neleido vaikams pasirašyti.

Buvo aišku, kad prie bažnyčių rinkti parašus — neatsargu, todėl beveik visi parašai buvo surinkti tikinčiųjų namuose. Parašų rinkimas truko apie pusantro mėnesio. Keletas lapų pakliuvo pas neaiškius asmenis, kurie savo nesąžiningumu ar bloga valia juos sugadino, ir todėl dalį parašų teko išbraukti.

Valstybės saugumo organai greitai sužinojo apie parašų rinkimą ir pradėjo gaudyti parašų rinkėjus. Kaune pas V. Grincevičiūtę buvo padaryta krata, nes kažkas įskundė, jog ji rinkusi parašus. Keletą kartų buvo iškviesta tardymui. Tardytojams labiausiai rūpėjo, kas organizuoja parašų rinkimą.

Kapčiamiesčio parapijoje, Lazdijų raj., saugumiečiai gaudė kažkokią moterį, kuri, saugumo žiniomis, rinkusi parašus. Pagauti, atrodo, nepasisekė.

Panevėžio saugumas atėmė lapus iš Steponiškio kaimo gyventojos Rudienės. Moteris buvo tardoma, iš kur gavusi pareiškimų tekstus, taip pat buvo pagrasinta atimti motinystės teises.

Ignalinos rajone kai kurie kunigai buvo tardomi, nes kažkas pranešė saugumui apie parašų rinkimą.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas įsakė Lietuvos vyskupams ir valdytojams paveikti per dekanus kunigus, kad šie neprisidėtų ir net kliudytų parašų rinkimą prie bažnyčių.

Daugelyje Lietuvos vietovių, pvz. Klaipėdoje, Kapsuke ir kt. valdžios pareigūnai vietos klebonus perspėjo, kad nebūtų renkami parašai.

Po tokios saugumo reakcijos savaime kilo klausimas: kokia prasmė siųsti pareiškimus su parašais tarybinėms įstaigoms? Ar vien tam, kad, turėdami parašus, galėtų tardyti pasirašiusius, grasindami atleisti iš darbo, iš mokyklos ir t.t. Be to, turėdami savo rankose parašus, saugumo darbuotojai galėtų šmeižti tikinčiuosius, kad parašai buvo suklastoti, kad tiek tūkstančių nepasirašė ir t.t.

Kai kas mano, ar ne geriau būtų iš viso nesikreipti į tarybinės valdžios įstaigas, o bandyti prasiveržti pro „geležinę uždangą“ ir kreiptis į viso pasaulio sąžinę.

* * *

(Skundas Maskvai):

Žemiau pateikiame Lietuvos tikinčiųjų skundo ir dviejų pareiškimų pilnus tekstus.

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumui

Nuorašas: Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui

Lietuvos tikinčiųjų

S k u n d a s

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1968.IV.12 įsake „Dėl piliečių pasiūlymų, pareiškimų ir skundų svarstymo tvarkos“ rašoma: „Dabartinės tarybinės visuomenės vystymosi sąlygomis skundai paprastai yra forma, kuria reaguojama į piliečių teisių ir įstatymo saugomų jų interesų pažeidimo faktus. . . Jie rodo ir tai, kad dar yra rimtų trūkumų daugelio valstybinių ir visuomeninių organų darbe.“

Religijų reikalų tarybos pirmininkas V. Kurojedovas rašo: „Ypač jautriai reikia reaguoti į tikinčiųjų skundus, kad pažeidžiamos jų teisės. Visus skundus reikia apsvarstyti ir išspręsti griežtai laikantis TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1968.IV.12 įsako.“ („Religija ir įstatymas“, 1971, p. 24.)

1973 m. kovo mėn. pradžioje mes, Lietuvos tikintieji, sumanėme kreiptis į tarybinės valdžios įstaigas Lietuvoje, prašydami nutraukti religingų moksleivių diskriminaciją, neversti jų kalbėti bei elgtis prieš savo įsitikinimus, objektyviai dėstyti mokyklose istoriją ir nevaržyti pačios būtiniausios religinės literatūros leidimo. Kad tarybinė vyriausybė žinotų Lietuvos tikinčiųjų nuomonę, po skundais, adresuotais LTSR Švieti-

mo Ministerijai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui, buvo renkami parašai. Jei tikėti tarybine spauda, tai visi tie, kurie praneša valdžios organams apie esamas negeroves, reikalauja jas šalinti, — stiprina socialinį teisėtumą, dalyvauja valstybės valdyme ir yra dori bei pagarbos verti žmonės. (Plg. „Švyturys" 1973, Nr. 6 p. 8 - 10.)

Tačiau vos apie parašų rinkimą sužinojo Valstybės saugumo pareigūnai, prasidėjo „raganų medžioklė": kratos pas nekaltus žmones, tardymai ir grasinimai kalėjimu. Šitaip elgėsi Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Lazdijų, Ignalinos ir kt. saugumiečiai. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas įsakė Lietuvos vyskupams ir valdytojams, kad per dekanus ir kunigus kliudytų žmonėms rinkti parašus. Saugumiečiams pavyko dalį parašų atimti.

Nepaisant šito „jautraus reagavimo į tikinčiųjų skundus", po pareiškimu, adresuotu LTSR Švietimo Ministerijai, pasirašė 14284 tikintieji, o po pareiškimu Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui — 16498 tikintieji.

Kadangi Valstybės saugumo pareigūnai tikinčiųjų kreipimąsi į tarybinę vyriausybę įvertino kaip politinį nusikaltimą ir terorizuoja parašų rinkėjus, todėl pareiškimų originalus su visais parašais aukščiau paminėtoms įstaigoms pasiųsti susilaikom. Tai bus padaryta tik tuo atveju, kai tikintieji įsitikins tarybinės vyriausybės gera valia ir kai valstybės saugumo pareigūnai nesikiš į tikinčiųjų religinius reikalus.

TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumas pageidavo pareikšti nuomonę apie Liaudies švietimo įstatymų pagrindų projektą, kurį š.m. balandžio mėn. pradžioje pateikė TSRS Ministrų Taryba. Projektas visiškai nesiskaito su tikinčiųjų tėvų ir jų vaikų teisėmis. Jis prieštarauja 1960 m. gruodžio 14 - 15 d. Paryžiaus „Konvencijos dėl kovos su diskriminacija švietimo srityje" penktam straipsniui, kuris reikalauja tėvam

„... užtikrinti vaikų religinį ir moralinį auklėjimą sutinkamai su jų įsitikinimais." Mūsų, tikinčiųjų, pareiškimas LTSR Švietimo Ministerijai pakankamai supažindins tarybinę vyriausybę, koks mokymas ir auklėjimas tikinčiųjų tėvų vaikų yra pageidaujamas Lietuvoje.

Priedas: Pareiškimo tekstas LTSR Švietimo Ministerijai.

Pareiškimo tekstas Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui.

1973 m. gegužės mėn. 14 d.

(Skundas valdžiai Lietuvoje):

LTSR Švietimo Ministerijai

Lietuvos moksleivių ir jų tėvų

P a r e i š k i m a s

Mes, moksleiviai ir tėvai, gerai suprasdami mokyklos tikslus bei pareigas jaunajai kartai, dažnai nusiviliame, nes moksleiviams teikiama ne tai, ko iš tikrųjų reikia.

„Visuomenės mokslo" vadovėlyje rašoma: „Patriotizmas yra vienas geriausių žmogaus prigimties pasireiškimų... Jis pasireiškia meile kraštui, kuriame gimėme ir užaugome, meile jo istorijai..." Kaip mokiniams pažinti Lietuvos praeitį, jei J. Jurginio „Lietuvos TSR istorija" yra per trumpa — vos 100 puslapių — ir vienašališka, o A. Gaigalaitės „Lietuvos TSR istorija" (148 p.) pasakoja vien apie revoliucinį judėjimą ir pokario metus? Tuo tarpu „TSRS istoriją" sudaro keturios dalys — viso 650 puslapių. Todėl moksleiviai, daug žinodami apie Pugačiovą, Petrą I ir kt., beveik nieko nežino apie garbingą Lietuvos praeitį.

Pati didžiausia blogybė yra prievarta mokiniams skiepijamas ateizmas. Kalbama, kad religija Tarybų Sąjungoje yra privatus, kiekvieno piliečio reikalas, kad

TSRS Konstitucija visiems garantuoja sąžinės laisvę, bet gyvenimo praktika byloja kitką.

Religingi moksleiviai ne kartą yra išjuokiami, barami už religinę praktiką; jų karikatūromis „puošiami" mokyklų sienlaikraščiai. Iš mokinių atminėjami medalikėliai ir kryželiai. Kartais mokytojai tikinčius mokinius net iš bažnyčios išveda, pvz. laidotuvėse.

Religingi moksleiviai yra verčiami kalbėti ir rašyti prieš savo įsitikinimus, piešti antireligines karikatūras. Atsisakiusiems veidmainiauti rašomi dvejetai arba vienetai.

Mokytojai verčia religingus mokinius stoti į ateistines organizacijas ir būrelius ir dėl to daugelis paskatinami veidmainiauti.

Dalis mokytojų pamokas panaudoja ateistinei propagandai. Ateizmas mokyklose ir už jų sienų skelbiamas panaudojant net apgaulę, pvz., rodant „stebuklus", piktai išjuokiant bei sąmoningai iškreipiant katalikų tikėjimą.

Kartais elgesys mažinamas iki patenkinamo vien už lankymąsi į bažnyčią. Į charakteristikas įrašomi religingų moksleivių įsitikinimai, ir tuo apsunkinama jiems įstoti į aukštąsias mokyklas.

Moksleiviai dažnai turi atsakyti į religinius įsitikinimus liečiančius anketų klausimus. Mums nesuprantama, kodėl prievarta braunamasi į sąžines? Dalis moksleivių, nenorėdami atskleisti savo įsitikinimus, veidmainingai atsako į tuos klausimus. Kam tai naudinga?

Paminėjome tik kai kuriuos moksleivių sąžinės prievartavimo atvejus, bet ir jie verčia manyti, kad tarybinei mokyklai labiausiai rūpi ne mokymas ar auklėjimas, o subedievinimas. Toks „auklėjimas" griauna mokyklos autoritetą, o mokiniams daro neatitaisomą žalą.

Mums jau nusibodo prievartinis bedievinimas, ir tai iššaukia reakciją — nusigręžti nuo jėga peršamų idėjų. Kodėl šitaip elgiamasi mokyklose, jei TSRS Konstitucija skelbia sąžinės laisvę?

Todėl mes prašome Švietimo Ministeriją užkirsti kelią šiems žalingiems reiškiniams mokyklose, kad niekas moksleiviams nekliudytų naudotis sąžinės laisve.

1973 m. kovo mėn. 14284 parašai.

N. B. Moksleivių pasirašė apie 25 procentai.

(Pareiškimas Rrt įgaliotiniui):

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui

K. Tumėnui

Lietuvos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

1973 kovo 1 laikraštyje „Gimtasis kraštas" skaitėme vyskupo R. Krikščiūno pareiškimą:

„Katalikai Lietuvoje leidžia sau reikalingas knygas. Neseniai atspausdinome „Romos Katalikų Apeigyną Lietuvos Vyskupijoms", „Maldyną", II Vatikano Susirinkimo Nutarimus" ir kitas knygas. Štai, dar spaustuvės dažais tebekvepia labai reikšmingas leidinys — „Šventojo Rašto Naujasis Testamentas".

Mes, tikintieji, panorome įsigyti „Šventąjį Raštą". Deja, vietos kunigai mums paaiškino, kad „Šventojo Rašto" gavę tik po kelis ar keliolika egzempliorių — maždaug 300 tikinčiųjų po 1 knygą. . .

Jei katalikai Lietuvoje leidžia sau reikalingas knygas, tai kodėl pokario metais neišleido pačios reikalingiausios knygos — katekizmo? Kodėl „Šventojo Rašto" buvo išleista tik 10000 egzempliorių? Kodėl mes savo akyse nematėme „II Vatikano Susirinkimo Nutarimų", negalėjome gauti „Maldyno", nors maldaknygę privalo turėti kiekvienas katalikas? Maža to, kodėl patys negaudami „Šventojo Rašto", girdime, kad kaž-

kas jo tūkstančius egzempliorių siunčia užsienio lietuviams? Nejaugi mums reikės gimines užsienyje prašyti, kad prisiųstų Lietuvoje išspausdintą „Šventąjį Raštą"?

Kadangi mums paaiškėjo, kad religines knygas labai mažais tiražais leidžia ne katalikai, bet, vyskupui prašant ir Jums, Įgaliotini, tarpininkaujant, tarybinė valdžia, todėl prašome pasirūpinti, kad būtų leista pakartotinai išspausdinti „Šventąjį Raštą" ir „Maldyną", kurių pakaktų kiekvienai katalikiškai šeimai įsigyti bent po vieną egzempliorių. Be to, prašome leidimo išleisti plačiam katekizmui. Priešingu atveju mums bus sunku patikėti bet kokiomis kalbomis apie reikalingiausių katalikiškų knygų leidimą Tarybų Lietuvoje.

1973 m. kovo mėn. 16498 parašai.

RELIGINGŲ MOKSLEIVIŲ BEDIEVINIMAS IR NUTAUTINIMAS

(Tarybinės propagandos 1973 m. sausio - balandžio mėn. apžvalga):

Pastaruoju metu Kompartija ypač domisi moksleivių ir akademinio jaunimo auklėjimu. Spaudos puslapiai mirgėte mirga straipsniais, raginančiais labiau rūpintis jaunimo materialistinės pasaulėžiūros ugdymu, „tarybinio patriotizmo" ir „proletarinio internacionalizmo" principų skiepijimu.

1. Lietuvos praeities neigimas bei niekinimas.

„Per Lietuvos TSR istorijos pamokas reikia ryžtingai šalinti viską, kuo vienaip ar kitaip pasireiškia reakcingų praeities reiškinių idealizavimas. Aiškinant istorinius įvykius Lietuvoje, turi būti konkrečiais pavyzdžiais įrodyta, kad tikroji istorijos kūrėja buvo liau-

dis, o ne kunigaikščiai — išnaudotojų klasės atstovai." (Tarybinė Mokykla, 1971, Nr. 3).

LKP CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus kovo mėn. kalbėjo respublikos partinio aktyvo susirinkime: „Nerimą kelia tai, kad, nagrinėjant istorinę praeitį, kartais neišvengiama tam tikro jos idealizavimo... Antai, kai kurie Istorijos instituto etnografijos sektoriaus darbuotojai, užuot gvildenę šiuolaikinę tematiką, pradėjo bemaž išimtinai nagrinėti praeities problemas... Kritiškai savo darbą turėtų įvertinti ir leidyklos. Kartais jų veikloje buvo pastebimas aškus nuolaidžiavimas kai kurių asmenų perdėtam, dažniausiai dirbtiniam susižavėjimui žila senove..."

„Tiesa" (1973.III.27) primygtinai reikalavo: „Būtina kovoti prieš pasitaikančias senovės idealizavimo tendencijas."

J. Jurginio ir V. Merkio „Lietuvos TSR istorija", apimanti vos 105 puslapius, be to, iškreipianti daug Lietuvos istorijos faktų, „Tiesoje" (1973.III.10) buvo kritikuojama, kad per mažai kėlusi „idėjinius klausimus", kad „klasinis požiūris į istorinius įvykius vadovėlyje kartais paskęsta antraeiliuose dalykuose".

2. „Patriotinis" ir „internacionalistinis" moksleivių auklėjimas.

Tarybinė spauda ypatingai susirūpinusi „internacionalizmo" ugdymu moksleivių tarpe. „Visoje auklėjimo sistemoje ideologinio poveikio priemonių komplekse pirmą vietą užima tarybinis patriotizmas ir socialistinis internacionalizmas". (Tarybinis mokytojas, 1973.III.21.).

Kas gi yra tas „patriotizmas" ir „internacionalizmas" tarybinėje propagandoje?

A. Sniečkus partinio susirinkimo aktyve kalbėjo, kad „stiprinami ryšiai tarp mokyklų **lietuvių ir rusų dėstomomis kalbomis**" (pab. — Red.).

„Labai svarbi priemonė, auklėjant mokinius draugystės dvasia, — **rusų kalbos mokymasis.** Visos TSRS tautos ir tautybės laiko rusų kalbą antrąja gimtąja kalba... rusų kalbos mokymasis ugdo mokinių meilę ir pagarbą šiai kalbai, formuoja tautų draugystės, tarybinio patriotizmo ir internacionalizmo jausmus. Dėl to iškyla uždavinys nuolat tobulinti rusų kalbos mokymą" (Tarybinė mokykla, 1973, Nr. 3).

„Tarybinis mokytojas" (1973.II.14) išgyrė Kalesninkų vidurinės mokyklos direktorę S. Lokit ir rusų kalbos mokytojas L. Supron ir V. Voitkun, kurios ypač stengiasi visomis galimomis priemonėmis mokiniams skiepyti meilę **rusų kalbai.** Tam tikslui šioje mokykloje rengiami revoliucinės dainos koncertai rusų kalba, atmintinai skaitomi rusiški kūriniai ir t.t.

Visose mokyklose įvestas karinis parengimas **rusų kalba.** Jo tikslas — moksleivių „patriotizmo" ugdymas. „Mokyklų kariniai vadovai su didele meile diegia jaunimui patriotizmo jausmą." (Tarybinis mokytojas, 1973.III.21).

3. Ateistinis moksleivių auklėjimas.

(Ateistinimo programa):

A. Sniečkus, kalbėdamas partinio susirinkimo aktyve, reikalavo stiprinti ateistinį darbą: „Negalima taikstytis su tuo, kai paskiros partinės organizacijos paskutiniu metu pastebimai susilpnino ateistinį darbą. Mūsų laikmetis reikalauja ne tik plačios, bet ir nuolatinės, gilios ateistinės propagandos."

„Tiesa" (1973.III.4) ragina, kad „ateistinį darbą dirbtų visi komunistai, komjaunuoliai, inteligentai."

Kodėl pastaruoju metu tiek daug dėmesio skiriama ateistinei propagandai?

Filosofijos mokslų kandidatė I. Galickaja nurodo, kad jaunimo tarpe yra platinama rankraštinė religinė

literatūra, kad kunigai su jaunimu kalbasi religinėmis temomis, lanko tėvus, kad jaunimas pernelyg domisi bažnytine senove, kolekcionuoja šventus paveikslus bei kryžius. (Straipsnis „Jaunimas ir religija“, išspausdintas įvairiuose respublikos laikraščiuose).

„Tarybinis mokytojas“ (1973.III.30) rašo: „Dvasiškija aktyvina savo veiklą tikinčiųjų tarpe... organizuoja vaikų rengimą katekizacijai, patarnavimą bažnyčioje atlaidų metu, net praktikuoja bendras vaikų ir tėvų ekskursijas...“

Į klausimą, kodėl reikia Lietuvoje kovoti su religija, bene teisingiausiai atsakė A. Sniečkus: „Religiniai prietarai labai dažnai glaudžiai susiję su nacionalistiniais. Tamsybininkai pastaruoju laiku dargi stengiasi bažnytines tradicijas vaizduoti kaip nacionalines.“

Ateistinei propagandai keliami nauji uždaviniai.

1. Atlikti sociologinius tyrimus apie žmonių religingumą ir jo priežastis („Tiesa“, 1973.III.4).

2. Individualiai dirbti su kiekvienu tikinčiu moksleiviu („Tarybinis mokytojas“, 1973.III.30).

3. Įtikinti tėvus, kad jie nekliudytų bedievinti jaunimą (t. p.).

Kaip atsakas į sustiprintą moksleivių bedievinimą ir nutautinimą atsirado Lietuvos tikinčiųjų tėvų ir vaikų pareiškimas LTSR Švietimo Ministerijai.

* * *

(Slaptoji instrukcija):

INSTRUKCIJA TARYBINĖMS ĮSTAIGOMS

(tarnybiniam naudojimui)

Medžiaga tema „Katalikybė Lietuvoje ir dabartis“.

Rinkimo metodika

Medžiaga minėta tema renkama moksliniais tikslais, siekiant giliau pažinti procesus šiuolaikinėje kata-

likybėje, o taip pat ir kitose konfesijose. Medžiaga renkama kompleksiškai: tiriama dvasininkijos pamokslinė veikla bei kitos pastoricinio darbo formos, bažnytinio aktyvo vaidmuo religinėje bendruomenėje ir kulto tarnų veikloje, religinės propagandos materialinė bazė (bažnyčios, kulto reikmenys, chorai ir t.t.), stebimas kulto modernizavimas.

Pamokslinė veikla

Pamokslų klausymui parenkami aktyvūs ateistai, turintys pakankamą išsilavinimą. Neatlikinėdamas religinių apeigų, bet elgdamasis kultūringai, ateistas atidžiai išklauso pamokslų ir vėliau atkuria jų turinį, nieko nepridėdamas nuo savęs. Pamokslo aprašyme turi būti šie duomenys: a) pamokslo vieta (rajonas, bažnyčia), laikas (data, valanda), pamokslininko pavardė, vardas, iš kur jis; b) pamokslo turinys. Trumpai atpasakota evangelija. Pamokslo turinys atkuriamas kaip galima plačiau, pilniau ir tikslingiau, griežtai prisilaikant objektyvumo principo. Į pamokslo turinį jokiu būdu neleistina įjungti savo komentarų bei išvadų. Savo pastabas, komentarus, išvadas galima pateikti, aprašius pamokslo turinį, pažymint „pastabos"; c) pamokslo forma: skaitė iš konspekto, naudojosi planu, kalbėjo be konspekto ir be plano; pamokslo trukmė; minčių dėstymo nuoseklumas; kitos pamokslininko priemonės tikintiesiems paveikti.

Pastabose reikia nurodyti, kiek tikinčiųjų dalyvavo pamaldose (tame tarpe vyrų, moterų, jaunimo, mokyklinio amžiaus vaikų). Nurodyti, kas patarnavo pamaldoms (suaugę ar vaikai). Apibūdinti religines apeigas, jų iškilmingumą ir emocionalumą (vargonai, choras, orkestrai, solistai ir kt.); tikinčiųjų aktyvumas (gieda, meldžiasi iš maldaknygių, atsakinėja kunigui ir pan.); kas pamaldų metu rinko aukas (dvasininkas ar bažnyčios aktyvo atstovas).

Kitas dvasininko pastoracinis darbas

a) **Dvasininkas ir tikintieji.** Ar dvasininkas aktyvus pastoraciniame darbe? Jei taip, tai kuo reiškiasi aktyvumas? Ar diferencijuoja savo veiklą pagal atskiras tikinčiųjų grupes (vyrai, noterys, jaunimas, vaikai)? Ar laikosi tarybinių įstatymų apie religinius kultus? Jei nesilaiko, tai pažymėti konkrečius įstatymo laužymo atvejis. Kokių ypatumų yra to dvasininko pastoraciniame darbe? Tikinčiųjų nuomonė apie dvasininką.

b) **Dvasininkas ir vaikai.** Ar dvasininkas siekia pakelti religingų tėvų atsakomybę už religinį vaikų auklėjimą? Jei siekia, tai kokiomis priemonėmis? Kaip tikinčiųjų tėvų vaikai ruošiami katekizacijai bei sutvirtinimo sakramentui?

c) **Dvasininko buitis, asmeninis gyvenimas.** Dvasininko santykiai su vietos inteligentais. Dvasininko kultūrinis gyvenimas (televizorius, radijas, telefonas, prenumeruojami laikraščiai, skaitomos knygos, išvykos į teatrą, koncertą ir pan.).

Bažnyčios aktyvas

Reikia nurodyti bažnytinės bendruomenės dvidešimtuko, vykdomojo organo, revizijos komisijos narių ir bažnytinio choro dalyvių pagrindinius demografinius duomenis: **lytis:** vyrai, moterys; **amžius:** 18 - 25, 26 - 30 ir t.t.. **išsilavinimas:** pagrindinis, baigtas ar ne, vidurinis, baigtas ar ne; aukštasis, baigtas ar ne, ir t.t.; **socialinė padėtis:** darbininkas, kolūkietis, tarnautojas, pensininkas ar namų šeimininkė; **užsiėmimas:** nurodyti darbingų bažnytinio aktyvo narių pareigas gamybiniuose kolektyvuose; **bažnytinio aktyvo narių dalyvavimas visuomeninėje veikloje:** nurodyti bažnytinio aktyvo narius, aktyviai dalyvaujančius visuomeniniame gyvenime: meno saviveikloje, politinėse kompanijose ir pan.

Be to, reikia apibūdinti bažnytinio aktyvo santykius su klebonu bei kitais dvasininkais. Ar religinės bendruomenės vykdomasis komitetas bei revizijos komisija naudojasi savo teisėmis, numatytomis tarybiniuose įstatymuose apie religinius kultus, ar tas teises yra uzurpavęs klebonas? Neorganizuoto bažnytinio aktyvo (pamaldžių moterėlių ir tebeesančių vienuolių) vaidmuo parapijoje.

Materialinė religinės bendruomenės bazė

a) **Maldos namai.** Reikia apibūdinti maldos namų išorės bei aplinkos (šventoriaus) sutvarkymą (suremontuotas ar ne, šventoriuje švaru ar ne, gėlynai, alpinariumai ir pan.). Apibūdinti maldos namų vidų (išdažyta, išdekoruota, elektrifikuota, radiofikuota ir pan). Gal yra modernizmo bruožų bažnyčios vidaus sutvarkyme ir puošime?

b) **Kulto reikmenys.** Varpai ir jų panaudojimas, liturginiai rūbai, jų būklė (tvarkingi, švarūs ar sudėvėti, neprižiūrimi); bažnytinių procesijų atributika (baldakimas, liktarnos, altorėliai, vėliavos ir kt., jų būklė).

Tikinčiųjų pažiūra į kulto modernizavimą.

Kaip tikintieji vertina gimtosios kalbos įvedimą į pamaldas? Kaip jie vertina pasninko prieš komuniją sutrumpinimą iki 1 valandos? Kaip vertina kitas liturgines naujoves?

* * *

(Pareikalavo rašomųjų mašinėlių šriftų):

1973 m. pradžioje kai kurių rajonų ir miestų vykdomieji komitetai pareikalavo, kad visos įstaigos, ūkiai ir organizacijos, tuo pačiu ir religinės bendruomenės, prisiųstų rašomųjų mašinėlių šriftus. Štai pavyzdys:

„Prašau iki š.m. kovo 22 d. prisiųsti Vykdomajam komitetui Jūsų vadovaujamoje įstaigoje (įmonėje, ūky-

je, organizacijoje ar privačių asmenų) turimų rašomųjų mašinėlių šriftų pavyzdžius. Jų reikia atspausdinti du pirmuosius egzempliorius standartiniame popieriaus lape pagal pridedamo teksto pavyzdį.

Be to, prašau pranešti mums, kokios pas Jus dar yra rašomos mašinėlės, kurių šriftų pavyzdžių atsiųsti negalite dėl sugedimo, remonto bei kitų priežasčių."

Siunčiant šriftų pavyzdžius, reikia nurodyti rašomos mašinėlės numerį bei pavadinimą.

Visiems yra aišku, kad mašinėlių šriftų pavyzdžiai yra reikalingi saugumo organams. Kodėl Valstybės saugumas susirūpino rašomosiomis mašinėlėmis?

Per pastaruosius kelerius metus Lietuvos katalikai pasiuntė įvairioms valdžios įstaigoms daug skundų. Reikia neužmiršti, kad kiekvienas skundas tarybinės valdžios įstaigoms dėl religijos laisvės varžymo yra laikomas šmeižtu bei „ideologine diversija". Todėl valstybės saugumo organai nori išaiškinti, kas inspiruoja ir organizuoja šį „antitarybinį" darbą.

Be to, Lietuvoje rašomosiomis mašinėlėmis yra multiplikuojama religinė literatūra, kuria naudojasi įvairių profesijų žmonės. Šitokiu būdu yra „žalojami" tarybiniai piliečiai... Reikia manyti, kad saugumo organai nori išaiškinti, kaip dauginama literatūra, o ypatingai — visus įbauginti.

Valstybės saugumo pareigūnų pastangos kontroliuoti net privačias rašomas mašinėles primena Stalino kulto laikotarpį, kai visos rašomos mašinėlės turėjo būti užregistruotos valdžios įstaigose.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

(Vysk. Krikščiūnas apie knygas katalikams):

Vilnius. 1972 m. pabaigoje buvo išspausdintas Šventasis Raštas - Naujasis Testamentas maždaug 10000 eg-

zempliorių tiražu. 1973 m. vasario mėnesį kunigai galėjo jį pasiimti iš kurijų. Mažesnių parapijų klebonai gavo tik po kelis egzempliorius. Didesnėms parapijoms teko po 10 egz. iki 20. Kalbama, kad vidutiniškai parapijai teko po 10 egzempliorių. Du Šv. Rašto egz. skiriami parapijos bažnyčiai, du — kiekvienam kunigui, o likusius klebonas turi teisę išdalinti savo nuožiūra aktyvesniems katalikams. Vienam katalikui vidutiniškai tenka Šv. Rašto vienas lapas!...

Pasakojama, kad spausdinant „Vaizdo" spaustuvėje Šventąjį Raštą, darbininkų kolektyvas buvo parinktas tik iš partiečių. Nepaisant jų „ištikimybės" valdžiai, nemažas skaičius Šventojo Rašto iš spaustuvės dingo.

Pasirodžius Šventajam Raštui, kai kurie Vilniaus ateistai, apsimetę katalikais, bandė iš klebonų nupirkti Šv. Raštą, kad kuo mažiau jo patektų tikintiesiems.

Vieni katalikai Šv. Raštu džiaugėsi, kiti kritikavo vertimą, o treti sakė: „Laimėta už vieną rublį, o pralaimėta už dešimtį." Juk toks mažas Šv. Rašto tiražas praktinės naudos beveik neduos, o tarybinė valdžia juo pasinaudos savo propagandai — žiūrėkite, kokia spaudos laisvė Tarybų Lietuvoje!

Labai daug (tikslių žinių neturime) Šv. Rašto egzempliorių pasiėmė Partijos Centro Komitetas. Daug Šv. Rašto knygų, propagandos tikslais, pasiųsta į užsienį lietuviams, aukštiems Katalikų Bažnyčios atstovams ir kt. Daug Šv. Rašto egz. teko krikščionims nekatalikams, keletas šimtų palikta kunigų seminarijai.

J. E. vysk. R. Krikščiūnas, kalbėdamas Lietuvos kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto ataskaitiniame - rinkiminiame plenume, pasakojo, kad „katalikai Lietuvoje leidžia sau reikalingas religines knygas... Štai dar spaustuvės dažais tebekvepia labai reikšmingas leidinys — „Šventojo Rašto Naujasis Testamentas". Vyskupo kalba sukėlė katalikų reakciją: „Mes neturime jokių religinių knygų!" Štai kodėl atsi-

rado Lietuvos katalikų pareiškimas Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui.

Iš įvairių Lietuvos kampelių į knygyną „Knyga — paštu" pasipylė daugybė prašymų: „Atsiųskite Šv. Raštą." Deja, visiems atsakymas buvo neigiamas.

(Naujas Rrt įgaliotinis):

Vilnius. 1973 vasario mėnesį Religijų reikalų tarybos įgaliotinį J. Rugienį pakeitė K. Tumėnas.

J. Rugienis, ilgametis KGB darbuotojas, eidamas įgaliotinio pareigas, dažnai elgdavosi čekistiškai: kunigus koliodavo, bardavo, gąsdindavo ir t.t.

Kazimieras Tumėnas yra partinis darbuotojas, istorijos mokslų kandidatas, 1964 m. baigęs Maskvos visuomeninių mokslų akademiją ir po to dirbęs LKP CK lektorių grupės vadovo pareigose.

Šis pasikeitimas Lietuvos Bažnyčiai nieko gero nežada. K. Tumėnas, atrodo, bus taktiškesnis, tačiau kaip ir Rugienis vykdys Bažnyčios griovimo darbą.

(Tardyti 23 lietuviai):

Vilnius. 1973 m. Vilniaus saugume buvo tardomi šie lietuviai:

1. Andrašiūnaitė Birutė, inžinierė, (III.28).
2. Božytė Marytė, VVU IV kurso studentė lituanistė, (III.28).
3. Burauskaitė Birutė, inžinierė, (IV.2).
4. Eigminas Kazimieras, baigęs lietuvių kalbą VVU, (IV.6).
5. Eimaitytė Elena, baigusi vokiečių kalbą (III.27).
6. Jakučionytė Rėda, inžinierė, (III.28).
7. Jakučiūnas Zenonas, baigęs konservatoriją;
8. Janulevičiūtė Veronika, Jaunimo teatro etnografinio ansamblio dalyvė, (III.28).
9. Jasukaitytė - Ašmontienė Virginija, VVU studentė lituanistė;

10. Juška Alfonsas, biofizikas, (III.27 - 28).
11. Kanevičiūtė Donatė, matematikė, (IV.3).
12. Kaukėnas Danas, „Vakarinių naujienų" korespondentas (IV.4).
13. Labanauskas Kęstutis, Paminklų restauravimo instituto darbuotojas, (III.28).
14. Matulis Rimas, baigęs anglų kalbą (III.28).
15. Misius Kazimieras, inžinierius, (III.27).
16. Norvaišas Egidijus, aspirantas fizikas (III.27).
17. Petrauskas Algimantas, inžinierius, (III.28).
18. Povilaitytė Teresė, baigusi lietuvių kalbą (III.28).
19. Ramonas Alfonsas, fizikas-matematikas, (III.27).
20. Simokaitis Albinas, sanepid. stoties instruktorius.
21. Stankevičius Edma, studentas žurnalistas.
22. Trinkūnas Jonas, istorijos-filosofijos aspirantas (III.28).
23. Vanagaitė Zita, (IV.3).

(Kas domino KGB):

Saugumiečiai klausinėjo apie išvykas į Uralą ir Sibirą: kodėl jų metu bendrauta su lietuviais tremtiniais, aplankyti buvę lageriai. Kaltino, kad išvykų į Kaukazą metu buvę bandoma užmegzti ryšius su nacionalistiniais armėnų, gruzinų ir kitų tautybių sluoksniais.

Tardytojai priekaištavo, kad išvykų metu į Rytų Prūsijos Sambijos sritį buvo domimasi ir keliama aikštėn senųjų kultūros paminklų naikinimas, deginamos žvakelės ant piliakalnių.

Saugumiečius domino Liaudies dainos klubas Vilniaus profsąjungų rūmuose, prieš 2 metus išvaikytas VVU (Vilniaus universiteto) studentų klubas Romuva, vasaros ekspedicijos, Rasos šventė Kernavėje, Šventosios archeologinė ekspedicija.

Tardomieji buvo barami už domėjimąsi senove ir jos idealizavimą, nes tuo skleidžiamos nacionalistinės nuotaikos. „Kodėl dainuojamos tik lietuviškos dainos? Kodėl dainuojamos partizaniškos dainos? Kodėl renkama medžiaga apie partizanų kovas? Kodėl, susitinkant su latviais, skleidžiamos nacionalistinės nuotaikos? Kodėl bendraujama su Baltarusijos lietuviais, jiems vežamos knygos, prenumeruojami laikraščiai, vaikai raginami lankyti lietuviškas mokyklas Lietuvoje?"

Saugumiečiai teiravosi, kokiu būdu į kraštotyrininkų renginius pritraukiama daug jaunimo.

R. Matuliui įsakė pasirašyti, jog nedalyvausiąs jokiose sueigose ir jų neorganizuosiąs, jei jos nebus suderintos su oficialiais organais.

(Instrukcijos kraštotyrininkams):

Vilnius. 1973 m. kovo mėn. pabaigoje Vilniuje įvyko Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos IV suvažiavimas, kuris apibendrino kraštotyrininkų veiklą. Draugijos tarybos pirmininkas V. Uogintas kalbėjo, kad „kiekvienas kraštotyrininkas kiekviename savo darbo žingsnyje privalo vadovautis marksistine-leninistine metodologija, klasiniais kriterijais", kad „būtina kovoti prieš pasitaikančias senovės idealizavimo tendencijas" ir „nacionalizmo pasireiškimus". Ypač didelį dėmesį būtina skirti darbo, revoliucinio ir partizaninio judėjimo, Tarybinės armijos kovų šlovės paminklų apsaugai, globai ir populiarinimui.

„Rinkdami ne visapusišką kraštotyrinę medžiagą, o tik tą, kuri dvelkia senove, mes norom nenorom nusigręžiam nuo pačių aktualiausių gyvenimo problemų. . . Kraštotyrininkų pirmaeilis uždavinys ir yra užfiksuoti visa tai, kuo šiandien gyvena darbo žmogus, ką jam davė tarybų valdžia," kalbėjo draugijos Vilniaus miesto skyriaus pirmininkas J. Jarmalavičius.

LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja L. Diržinskaitė pageidavo, kad mūsų kraštotyrininkai rinktų medžiagą apie revoliucinio judėjimo dalyvius ir rūpintųsi komunistinės visuomenės žmogaus ugdymu. („Tiesa", 1973.III.27).

(Ateizmo profesorius apie meilę ir gyvenimo prasmę):

Vilnius. 1972 m. pabaigoje Ateizmo muziejuje buvo pravesti du disputai jaunimui meilės, draugystės ir šeimos klausimais. Prof. K. Daukša kalbėjo, kad meilė yra gyvuliškas, praeinantis jausmas, kad ištikimų šeimų negali būti. Svarbu, kad antra pusė nesužinotų, o jei sužinotų, turi būti atlaidi. Profesorius sakėsi savo gyvenime mylėjęs puspenkto karto...

Disputų dalyviai profesoriui uždavė daug klausimų:

„Ar normalu, jeigu jaunuoliai prieš vedybas pradeda lytinį gyvenimą?"

„O lytinis gyvenimas normalu? Normalu! Tai koks čia dar gali būti klausimas", atsakė profesorius.

„Kaip pranešėjas žiūri į mergaitės nekaltybę?"

„Tai religinė atgyvena. Vyras, kuris ieško vesti nekaltos mergaitės — egoistas."

„Profesoriau, tamsta gal už laisvąją meilę?"

„Tarybų šalyje laisvė: gali gyventi legalioje santuokoje, gali tarp savęs susitarti ir mylėtis."

„Tai gal tamsta už viešuosius namus?"

„Galėtų jie būti, tik jų forma gal būtų kitokia — socialistinė."

Balsas iš salės: „nemokamai!"

„Profesoriau, tamsta viską subanalinai: meną, poeziją, meilę. Tai koks tada gyvenimo tikslas?"

„Tikslas? O kas jį žino? Yra potraukis gyventi — gyvename, o kai tas potraukis susilpnėja — kariamės,

nuodijamės, skandinamės, šaunamės. Kas labai svarsto gyvenimo prasmę, pateks į psichinę ligoninę..."

Nevienam disputo dalyviui kilo klausimas: kieno iniciatyva prof. K. Daukša žaloja sostinės jaunimą? Gal ateistai jau netiki, kad galima subedievinti jaunimą, nesugriovus jo moralės?

(„Herkus Mantas" suateistintas):

Vilnius. 1973 m. vasario mėn. pradžioje Vilniaus kino teatruose pasirodė istorinis filmas „Herkus Mantas" apie XIII amžiaus prūsų kovą prieš kryžiuočius. Filmas — tendencingai ateistinis. Jo statytojams ne tiek rūpėjo istorinė tiesa, kiek propaganda. Filmo pagrindinis veikėjas Herkus Mantas mąsto mūsų ateistų sąvokomis. Net „Tiesa" (1973.II.22), recenzuodama šį filmą, pabrėžė, kad „religinis fanatizmas filme kiek perspaustas." Nepaisant, kad šiuo filmu buvo atiduota didelė duoklė ateistinei propagandai, žiūrovams jis sukėlė tautines nuotaikas.

(Ligoniui neleido pakviesti kunigą):

Druskininkai. Miesto ligoninėje vyr. gydytojo pareigas pradėjus eiti Novikui, uždrausta įžengti kunigui su religiniais patarnavimais prie mirštančių ir sunkiai sergančių ligonių. 1973 m. balandžio mėn. vidury ligonis Petras Kalinauskas, sergąs vėžiu, prašė pakviesti kunigą. Ligonio žmoną, nuėjusią paprašyti leidimo, vyr. gydytojas Novikas iškoliojo ir pasityčiojęs išvarė iš kabineto. Druskininkų dekanas dėl trukdymų aptarnauti ligonius kreipėsi pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį ir sveikatos apsaugos ministrą Kleizą. Nors aukštieji pareigūnai užtikrino, kad jokių draudimų negali būti, bet Druskininkų ligoninėje, kaip matėme, padėtis nepasikeitė.

(**Partiečiui nevalia bažnyčios stogą dengti**):

Varėna. Varėnos bažnyčios prieangio medines kolonas jau seniai reikėjo remontuoti, todėl bažnyčios komitetas nutarė pakeisti naujomis. Šis reikalas buvo aptartas su Varėnos architektu ir su meistrininkais, gauta ąžuolo, ir jau buvo pradėtas darbas, tik 1973 m. balandžio mėn. rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas darbus uždraudė.

1972 m. vasarą buvo dengiamas supuvęs Varėnos bažnyčios stogas. Dengėjui, kuris buvo partijos narys, valdžia įsakė palikti šį darbą.

1972 m. Varėnos bažnyčios komitetas prašė vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją J. Visocką, kad leistų iš miesto vandentiekio tinklo atvesti vandenį į šventorių gėlėms palaistyti. Pavaduotojas neleido aiškindamas, kad trūksta vandens. Vėliau buvo gautas vanduo iš geležinkelio stoties. Santechnikas buvo partinis ir už vandentiekio įrengimų sutvarkymą buvo išbartas.

Ignalina. 1973 m., pasikeitus Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui, balandžio 2 - 8 d. Ignalinos rajono bažnyčias revizavo pats įgaliotinis K. Tumėnas arba jo atstovai su rajono vykdomojo komiteto darbuotojais: apžiūrėjo bažnyčios vidų, altorius, vargonus, elektros laidus, liturginius indus, drabužius, kruopščiai tikrino kasų knygas, elektros skaitiklius, klausinėjo, pas ką laikomi bažnyčios surinkti pinigai, kokie bažnytinių komitetų santykiai su klebonais, ar vaikai tarnauja Šv. Mišioms. Ten, kur tarnauja, barė parapijų komiteto pirmininkus, liepė neleisti vaikų prie altoriaus. Apsilankę mokyklose, klausinėjo kai kuriuos mokinius apie kunigus ir vaikų santykius su bažnyčia.

Tikriausiai čia buvo vykdoma instrukcija tarybinėms įstaigoms rinkti įvairiapusišką medžiagą apie Lietuvos Katalikų Bažnyčią (žr. 255 p.).

(Taip vykdomas valstybės nuo Bažnyčios atskyrimas):

Valkininkai. 1971 m. vasario 16 d. Valkininkų parapijos komitetas apylinkei pranešė apie parapijos dvidešimtuko papildymą, mat, kai kurie nariai buvo mirę arba atsisakę. Apylinkė apie šį raštą pranešė rajonui, o šis pareikalavo atsiųsti atsisakiusių narių pareiškimus ar pažadėjo atsiųsti blanką, kuriame reikėsią surašyti visus komiteto narius. Rajonas, gavęs atsisakiusių narių pareiškimus, iškvietė Valkininkų parapijos komiteto pirmininką bei revizijos pirmininką ir pareikalavo išrinkti naujus komiteto narius. Rinkimų metu turėsią dalyvauti rajono atstovai. Komiteto nariai nustebo, nes nauji nariai seniai išrinkti ir rajonui per apylinkę apie tai pranešta. Kodėl reikia bažnyčios komitetą naujai perrinkti, kam tuose rinkimuose reikia valdžios atstovo? Juk tarybinė valdžia „nesikiša" į bažnyčios vidaus reikalus!..

Kabeliai. Baigiantiems Kabelių aštuonmetę mokyklą kai kuriems mokiniams charakteristikoje įrašoma, kad jie yra tikintys, lanko bažnyčią, arba yra tikinčių tėvų, arba kad „jų auklėjimui turėjo įtakos veiksniai, esantys už mokyklos ribų."

1970 m. lapkričio mėn. vieną šeštadienį Kabelių kaimo gyventojas pensininkas Adolfas Galčius taisė bažnyčios tvorą. Tarybinio ūkio direktorius Jonas Kazlauskas jį nuvijo: „Kad tavęs daugiau nepamatyčiau prie bažnyčios!"

Ceikiniai. 1973 m. balandžio 13 d. Ceikinių parapijos bažnyčioje buvo rekolekcijos ir atlaidai. Prie bažnyčios durų kažkokia senutė pardavinėjo rožančius, medalikėlius, kryželius, fotografuotus paveikslėlius. Atvykęs iš Ignalinos milicininkas su dviem vykdomojo komiteto pareigūnais atėmė iš senutės prekes ir ją pačią norėjo sulaikyti, bet ji greitai spruko į bažnyčią, kuri

buvo pilna žmonių. Milicija bažnyčioje ieškoti senutės nedrįso, todėl keletą valandų jos laukė lauke, bet nesulaukė, nes senutė nepastebėta išėjo.

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

(Kiek kunigų išmiršta ir kiek įšventinama)

Kaunas. 1973.IV.17 Kauno arkikatedroje - bazilikoje J. E. vysk. Labukas suteikė kunigystės šventinus penkiems IV teologijos kurso auklėtiniams. Vienam dėl ligos šventinimai buvo atidėti.

Pateikiame kai kuriuos duomenis apie kunigų būklę Lietuvoje:

1962 metais valdžia leido įstoti į seminariją 5 kandidatams; 1963 — 5; 1964 — 4; 1965 — 5; 1966 — 8; 1967 — 7.

Metai	Mirė	Leista priimti	Gavo šventimus
1968	19	6	6
1969	15	10	3
1970	18	10	8
1971	12	10	4
1972	19	10	6

Štai kodėl kasmet Lietuvoje kelios parapijos lieka be kunigo.

(Suėmimai):

Kaunas. 1973 m. kovo mėn. pabaigoje Kaune areštuoti buvo keturi asmenys:

1. Povilonis Vidmantas, inžinierius;
2. Sakalauskas Antanas, Politechnikos Instituto statybos fakulteto dėstytojas.

3. Žukauskas Šarūnas, Medicinos instituto VI kurso studentas;
4. Rudaitis, gydytojas.

Balandžio mėn. viduryje buvo suimtas Juozas Rugys. Kratos metu rastas šriftas.

Politechnikos instituto IV kurso studentas Kruminis Viktoras pašalintas iš instituto.

V. Povilonio motina kreipėsi į LTSR KP CK sekretorių, prašydama, kad būtų sūnus paleistas. LTSR prokuratūra pranešė, kad V. Povilonis yra suimtas ir patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už itin pavojingo nusikaltimo padarymą. Jis priklausęs antitarybinio pobūdžio grupei ir 1972 m. vasario mėn. Kaune platino antitarybinius atsišaukimus.

(Komunistinė talka mokiniams per Velykas):

Kaunas. Artėjant 1973 m. Velykų šventėms, Kauno mokyklose buvo paskelbta — balandžio 22 būsianti komunistinė talka. Moksleiviai subruzdo. Siūlėsi dirbti kitomis dienomis, tik ne per Velykas. Kai kuriose mokyklose ši talka buvo atkelta anksčiau, o kitose. . .

1973.IV.20 Kauno II aštuonmetės mokyklos mokytoja Stanionienė gąsdino vaikus: „Per Velykas nė vienas neikite į bažnyčią, jes tenai stovės milicija ir jus visus suims.“ Viena mergaitė atsiliepė: „Aš eisiu į bažnyčią su mamyte ir tėveliu — jie mane apgins nuo milicininkų!“

1973 m. Velykų rytą Kauno miesto A. Mickevičiaus vidurinėje mokykloje buvo suorganizuota lenininė talka mokyklos kieme. Vaikai buvo priversti kasti mokyklos daržą, valyti mokyklos teritoriją. Eidami po Prisikėlimo iškilmių tikintieji gėdino mokytoją: „Kaip jums negėda vaikus versti dirbti tokią dieną. Jei negerbiate mūsų švenčių, tai bent savo Leniną pagerbkite. Juk šiandien ir jo gimimo diena.“

XXV vidurinėje mokykloje per Velykas į komunistinę talką iš VIII klasės neatėjo nė vienas moksleivis.

I Komjaunimo mokykloje visą savaitę vitrinoje kabėjo skelbimas, kad sekmadienį, balandžio 22 d., būsianti talka. Mokytojams ir mokiniams prieštaraujant, talka buvo atkelta į Didįjį Šeštadienį.

II aštuonmetėje mokykloje balandžio 22 liko nenuneštos prie Lenino paminklo gėlės, nes susirinko labai mažai moksleivių.

S. Nėries mokykloje mokytojai, išleidę iš talkos mokinius anksčiau, direktorės buvo išbarti.

XII vidurinėje mokykloje paskelbus, kad balandžio 22 būsianti talka, vyresniųjų klasių moksleiviai sakėsi neateisią, todėl per Velykas turėjo „talkininkauti" tik V - VII klasių moksleiviai. Kai kuriose klasėse mokytojai vaikus gąsdino, kad neatvykusius į talką perduosią valdžiai, į pažymėjimus surašysią nepatenkinamą elgesį ir t.t. Nedalyvavusiems per Velykas talkoje reikėjo atsinešti iš tėvų pasiaiškinimus. Mokytojai teisinosi, kad įsakymas balandžio 22 organizuoti talką atėjęs iš aukščiau.

XXX vidurinėje mokykloje ruošiamai per Velykas talkai prieštaravo mokytojai ir moksleiviai. Direktorė aiškinosi, kad potvarkis atėjęs iš švietimo skyriaus. Pradžioje gąsdino „susidoroti" su neklusniais mokiniais, o kai tai nepadėjo, gražiuoju prašė atvykti į talką. Į moksleivių dienoraščius buvo įrašyta pastaba, kad sūnus - duktė sekmadienį būtų talkoje. Nedalyvavusieji talkoje turėjo rašyti pasiaiškinimus, o jų tėvai buvo kviečiami pasiaiškinti, kodėl neleidę savo vaikų į talką.

Panemunės rajono švietimo skyriaus inspektorius Stašaitis mokytojams, siūliusiems atkelti komunistinę talką, atkirto: „Tai ką, mes taikysimės prie jų švenčių? Tegu jie taikosi prie mūsų."

Kauno miesto Partijos Komitetas siuntė pedagogus - seklius stebėti Velykų švenčių proga atėjusius į bažnyčią moksleivius ir užrašyti kunigų pamokslus. Ataskaitą sekliai privalėjo duoti raštiškai.

Šis netaktiškas komunistinės talkos organizavimas per Velykas dar kartą pademonstravo ateistų bejėgiškumą, o moksleivius privertė susimąstyti — ko vertos šitokiu keliu peršamos idėjos.

(Kalantos metinės):

Kaunas. Artėjant R. Kalantos tragiškos mirties metinėms, Kaune jaučiamas nerimas. Gatvėse pilna milicijos ir draugovininkų. Miesto sode nuolat budi saugumo pareigūnai. Moksleiviams įsakyta gegužės 14 d. nepasirodyti Laisvės alėjoje. Dalį moksleivių planuojama metinių proga išvežti iš Kauno.

(Vaikus kurstė prieš tėvus):

Kaunas. 1972.XII.19 Kauno XII vidurinėje mokykloje buvo sušauktas tėvų susirinkimas. Politechnikos instituto lektorius, skaitydamas ateistinę paskaitą, priekaištavo tėvams, kodėl moko vaikus religijos. Nepakęsdami lektoriaus netaktiškumo, kai kurie tėvai garsiai pareiškė, kad lektorius liautųsi melavęs ir kalbėjęs nesąmones. Salėje kilo triukšmas. Lektorius toliau kalbėjo, kad kai kurie tėvai yra atsilikusių pažiūrų ir nesugeba teisingai auklėti savo vaikus. Gyrė vaikus, kurie „susipranta" ir laiko tėvus tamsiais ir neteisiais. Salėje kilo pasipiktinimo audra.

— Iš kur mokyklos vadovybė gavo šitokią teisę — nustatyti vaikus prieš tėvus? — paklausė vienas tėvas.

— Aš esu netikinti, bet, girdėdama tokią kalbą, pasipiktinau, — kalbėjo viena motina.

Lektorius toliau „švietė" tėvus, pasakodamas, kad vyrai negali gyventi su tikinčiomis žmonomis, o žmo-

nos — su tikinčiais vyrais. Salėje vėl kilo didelis triukšmas. Direktorius V. Kamaitis neišvėrė ir pasiūlė, kuriems nepatinka — išeiti iš salės. Triukšmui nemažėjant, „švietėjai" turėjo apleisti salę. Išeidamas direktorius pareiškė, kad ir ateityje dėsiąs visas pastangas subedievinti mokinius. Jei kai kurių mokinių nepavyks perauklėti, tai charakteristikoje įrašysiąs, kad neapsišvietę ateistiškai.

Šioje mokykloje ir kitaip „šviečiami" moksleiviai, sakysime, piešimo mokytojas Mačys liepė mokiniams nupiešti ką nors antireliginio, pvz. kaip kunigai laimina kareivius, vykstančius į Vietnamą, kaip renka aukas iš pensininkų ir t.t. Kitą pamoką tiems moksleiviams, kurie šia tema nepiešė, beveik visiems surašė dvejetus, o „geriausiems" piešiniams buvo pažadėta premija.

Mokytoja M. Babeckienė skaitė šeštokams paskaitą, pasakodama, kad Kristus — legendarinis asmuo, kad seniau kunigai vaikus gąsdindavo: jei nepaklausysi kunigo, tai Dievas gali liežuvį ištraukti per pakaušį ir t. t.

Štai kokie direktoriaus V. Kamaičio vadovaujamoje vidurinėje mokykloje auklėjimo rezultatai: iš mokyklos pašalinta nėščia VIII klasės mokinė. Tais pačiais metais vieną lapkričio vakarą po pamokų piešimo kabinete patys tėvai atrado visą būrį šeštokų — berniukų ir mergaičių — nepadoriai elgiantis. Panašūs atvejai šioje mokykloje ne pirmiena.

Tėvai rimtai susirūpinę, ar galima tokiems mokytojams pavesti savo vaikų auklėjimą?

(Vienas iš vyskupų apie Bažnyčios padėtį):

Viduklė. Kun. V. Pesliakas gavo vieno vyskupo atsakymą į savo laišką, pasiųstą J. E. vysk. J. Labukui ir keliems kitiems vyskupams.

Čia pateikiamas tas atsakymas, bet vyskupo pavardė neskelbiama.

Mielas kun. Vytautai,

Jūsų pareiškimo vysk. J. Labukui nuorašą š.m. spalio 10 d. gavau. Esu įsitikinęs, kad Jūs, kaip pavyzdingas kunigas ir ištikimas Bažnyčios sūnus, šiuo pareiškimu ne savo vyskupui prikaištaujate ar jam nepaklusnumą reiškiate, bet vien siekiate išryškinti, kokioje skaudžioje būklėje yra mūsų vyskupai, valdytojai, kunigai ir tikintieji dėl grubaus valdžios organų, konkrečiai — Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Rugienio kišimosi į mūsų krašto Bažnyčios vidaus gyvenimą bei jos administracinį tvarkymąsi.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis savo straipsniuose bei pasisakymuose, žinoma, daugiausia skirtuose užsieniui, mėgina save pavaizduoti kaip nekaltą avinėlį. Esą, kunigų skyrimus tvarkanti bažnytinė vyriausybė, ir jis į tai visiškai nesikišąs.

Jūsų atvejis yra naujas papildomas įrodymas, kad jo visi šios rūšies pasisakymai yra tik propagandinis melas ir veidmainystė.

Kieno gi, jei ne Rugienio, valia kun. Šeškevičius, dirbęs Kaišiadorių vyskupijoje, ištremtas į Telšių vyskupiją? Taip pat į Telšių vyskupiją tremiamas Vilkaviškio vyskupijos kunigas Juozas Zdebskis ne vyskupų valia, bet drg. Rugienio grėsmingu parėdymu, kad kitur niekur jam nebūsią leista dirbti.

Įdomu, kokiu būdu teisinsis drg. Rugienis dabar, norėdamas užmaskuoti savo grubų kišimąsi į Bažnyčios vidaus tvarką, kai yra aiškūs kun. Šeškevičiaus ir kun. Zdebskio trėmimo faktai ir kai vyskupas Labukas aiškiai tvirtina: „Rugienis pareikalavo nuimti tave nuo pareigų ir paskirti į Viduklę," gi vysk. Krikščiūnas dar patvirtina: „Dirbi gerai, bet žinok, kad vysk. Labukas dėl tavęs nepaliks dviejų vyskupijų ir nevažiuos į Žagarę."

Mielas kun. Vytautai, galima ginčytis – reikėjo ar nereikėjo tau rašyti šį pareiškimą, bet, manau, jis pasitarnauja Bažnyčios reikalui bent tuo, kad išryškina nepateisinamą valdžios organų kišimąsi į Bažnyčios vidaus gyvenimą. Tie dalykai mums visiems yra labai skaudūs, ypač Tau, nes jie asmeniškai Tave liečia. Bet nenusiminkim, turėkime vilties, kad ateis laikas, kai jie susipras patys sau tuo kenkią ir teksis sunorminti savo santykius su Bažnyčia, kaip yra padaryta Lenkijoj, Vengrijoj ir kitose socialistinėse šalyse.

Meldžiuosi už Tave. Linkiu Tau dvasnės ištvermės, tvirtybės ir visokeriopos Viešpaties malonės.

1972.XI.2.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

(Mokinių pasipriešinimas ateizmo agitacijai):

Tauragė. 1973.IV.18 Tauragės rajono prokuroras iškvietė bažnytinių rūbų skalbėją Agotą Savickaitę ir pakišo jai kaltinimą: ji mokanti vaikus katekizmo, aprengianti mergaites procesijoms, net gatvėje dalinanti bažnytinius veliumus ir kviečianti adoruoti. „Jei ir toliau taip kartosis, aprūpinsime tave valdiška duona ligi gyvos galvos," grasino prokuroras ir vertė pasirašyti pasižadėjimą pasitaisyti.

Vaitimėnai. 1973.IV.14 Vaitimėnų aštuonmetės mokyklos anglų kalbos mokytoja sušaukė visus mokinius į susirinkimą. Nors buvo sakiusi, kad pasakosianti apie pavasarinius darbus laukuose, tačiau, mokiniams susirinkus, pradėjo pasakoti prieš Dievą ir tikėjimą. Baigusi kalbėti, liepė pakelti rankas mokiniams, kurie eina į bažnyčią. Rankas pakėlė visi mokiniai, išskyrus girininko dukras. Ateistė mokytoja nuraudo ir neturėjo ką sakyti, o vienas mokinys atsiliepė: „Jūsų dievas yra

Leninas — važiuokite į Maskvą, o mes ėjome į bažnyčią ir eisime."

Klaipėda. 1972 m. gruodžio 24 d. Klaipėdos IV vidurinės mokyklos XI kl. mokiniai, priversti Kūčių dieną (sekmadienį) būti pamokose, pasistatė kiekvienas ant savo suolo po eglutę. Sužinojusi apie tai, mokyklos vadovybė liepė kuo greičiausiai pašalinti eglutes. Mokiniai buvo išbarti, išvadinti tamsiais, atsilikusiais. Vadovybei išėjus, mokiniai vėl išsitraukė eglutes iš suolų ir, išeidami namo, prašė antros pamainos draugus jų neliesti.

Kretinga. 1973 m. vasario mėn. Kretingos parapijoj mirė J. Daukša. Velionio vaikai nutarė religingą tėvą palaidoti katalikiškai, tačiau žentas Kecorius, Kretingos švietimo skyriaus vedėjas, norėdamas bedieviškų laidotuvių, savo gimines apskundė Kretingos miesto valdžiai. Partijos komitetas, išsikvietęs Kretingos kleboną, uždraudė jam velionį palydėti į kapus.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

(Kursto tikinčiuosius prieš vysk. Sladkevičių):

N. Radviliškis. 1973 m. kovo 27 d. „Auksinės Varpos" kolūkio pirmininkas Kalkys, pasikvietęs N. Radviliškio bažnyčios komiteto pirmininką Petrą Šimukėną, įsakė, pasikvietus dar du bažnyčios komiteto narius, nueiti pas J. E. vysk. Sladkevičių, kuris šiuo metu gyvena tremtyje N. Radviliškyje, ir apkaltinti jį, kodėl sakąs pamokslus prieš valdžią, siunčiąs žinias į užsienį, katekizuojąs vaikus ir teikiąs Sutvirtinimo sakramentą. Pirmininkas dar pagrasė, jei Šimukėnas šio jo įsakymo nevykdysiąs, negausiąs savo gyvuliams ganyklos.

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

(Anketa mokiniams dėl tikėjimo):

Prienai. 1973 m. vasario mėn. Prienų aštuonmetėje mokykloje mokiniams reikėjo atsakyti į tokius klausimus:

1. Už ką vertini žmogų (už darbštumą, tiesumą, teisingumą, draugiškumą, kolektyviškumą, išorinį grožį, gerą apsiskaitymą, gabumą, religingumą)?

2. Kaip vertini suaugusius žmones, lankančius bažnyčią (teigiamai, neigiamai, negalvojau)?

3. Kaip vertini moksleivius, lankančius bažnyčią (teigiamai, neigiamai, negalvojau)?

4. Ar sutinki su tikinčiųjų nuomone, kad malda, tikėjimas daro žmogų geresnį (sutinku, nesutinku, nežinau)?

5. Kai kurie mokinių tėvai ragina vaikus lankyti bažnyčią. Kaip tokį tėvų elgesį vertini (teigiamai, neigiamai, negalvojau)?

6. Mokykloje tvirtinama, kad malda, tikėjimas dievu prieštarauja mokslo tiesoms. Kokia tavo nuomonė (sutinku, iš dalies sutinku, nesutinku)?

7. Ar jūsų šeimoje švenčiamos religinės šventės (taip, ne, kartais)?

8. Ar jūsų bute yra šventųjų paveikslų (taip, ne)?

9. Ar jūsų šeimoje žegnojamasi prieš valgį ir po valgio (taip, ne)?

10. Ar jūsų šeimoje maldžiamasi (taip, ne, kartais)?

11. Ar valgote plotkas per Kūčias (taip, ne)?

12. Ar lankosi namuose kunigas (taip, ne)?

13. Ar tiki, kad yra dievas, angelai, velniai (taip, ne, abejoju)?

14. Kada paskutinį kartą lankeisi bažnyčioje (prieš 5, 4, 3, 2, 1 metus, neseniai)?

15. Ar priėjai pirmos komunijos (taip, ne)?

16. Kas rengė pirmai komunijai, konfirmacijai (namiškiai, tetos, bažnyčios tarnai, kunigai)?

17. Ar mėgsti ateistine tema pokalbius, knygas (taip, ne, nesusidūriau su tokiais klausimais)?

18. Bažnyčia liepia gerbti tėvus, nedaryti nieko blogo, todėl ir nėra žalinga (sutinku, nesutinku, nežinau)?

19. Gamtos dėsniai nepažeidžiami, todėl stebuklų negali būti (sutinku, nesutinku, nežinau)?

20. Ar tiki tavo tėvai (tiki, netiki, abejoja)?

21. Kodėl lankai bažnyčią (iš įsitikinimo, tėvų raginamas, įdomu)?

Pabraukus reikiamą atsakymą, reikėjo užrašyti savo pavardę ir įteikti anketą padiktavusiam mokytojui.

Mokiniai įvairiai atsako į anketų klausimus: vieni rašo, ką galvoja, o kiti — nedrįsta parašyti tiesą, veidmainiauja.

Kam reikalingos anketos religiniais klausimais? Tai „sociologiniai tyrimai", norint sužinoti moksleivių įsitikinimus. Jei dauguma mokinių pasisako esą tikintys, mokykloje susitiprinama ateistinė propaganda.

(Mokyklai į talką KGB):

Prienai. 1973 vasario 9 d. Prienų aštuonmetėje mokykloje vyko tėvų susirinkimas, į kurį buvo pakviestas Prienų rajono valstybinės saugumo komiteto viršininkas Radionovas. Saugumietis kalbėjo apie aštrią ideologinę kovą, kad „Amerikos balsas" šmeižiąs tarybinę santvarką. Anot, jo, Prienuose vaikai nenorį stoti į pionierius ir komjaunuolius todėl, kad jų tėvai arba religingi, arba kadaise buvo susirišę su partizaniniu judėjimu. Kai saugumo viršininkas pradėjo kalbėti apie kun. J. Zdebskį, kuris „teisingai" buvo nubaustas už vaikų mokymą, salėje kilo protesto triukšmas. Radionovas, į tai neatsižvelgdamas, aiškino, kad yra tokių

kunigų, kurie, jo žodžiais tariant, nedirba kunigiško darbo, o užsiima propaganda bei tarybinės santvarkos šmeižimu.

Saugumietis priekaištavo tėvams, kam jie įsirašiusius į pionierius ir komjaunimą vaikus verčia lankyti bažnyčią, todėl moko juos vaidmainiauti. Viena moteris taip pareiškė: „Mes einame į bažnyčią, ir vaikai eina. Veidmainiauti mokome ne mes, bet jūs, nes tikinčius mokinius verčiate stoti į pionierių ir komjaunimo organizacijas." Visa salė pritarė. Norėjo kalbėti kita moteris, bet Radionovas pareiškė, kad į konfliktą neisiąs, ir apleido salę. Išeinantį saugumietį palydėjo didelis žmonių triukšmas. Direktorė Jakaitienė norėjo žmones sugėdinti, kad negražiai pasielgę, geriau reikėję patylėti.

— Į pionierius vertėme stoti ir toliau versime, — sakė direktorė.

— O mes neleisime, — atsakė tėvai.

Prienai. 1973 m. balandžio mėn. kun. Zdebskis buvo paskirtas Kučiūnų parapijos klebonu. Ši parapija yra pasienio zonoje. Prieš šį paskyrimą kun. Zdebskis buvo įsidarbinęs, Prienų milicijos įsakymu, Kauno m. taksi parke sargu. Valdžios agentai skleidė paskalas, kad kun. J. Zdebskis pats nenorįs dirbti parapijoje.

Krikštonys. 1973 m. Velykų rytą prie orkestrantų prisistatė milicijos įgaliotinis ir, atrodo, keli Lazdijų saugumiečiai, reikalaudami atiduoti dūdas. Orkestrantai įsakymui nepakluso. Tuo laiku įsikišo klebonas, žadėdamas skųstis aukščiau, ir valdžios pareigūnai, matyt, nenorėdami didesnio konflikto, pasišalino.

Ilguva. 1973 m. balandžio mėn. nežinomi asmenys išplėšė Ilguvos, Žemosios Panemunės ir Pažerėlio bažnyčias, paimdami iš dviejų Švenčiausiąjį Sakramentą.

Skriaudžiai. 1973.IV.25 Skriaudžių aštuonmetės mokyklos direktorė Rinkauskienė iškvietė kai ku-

rių mokinių tėvus, kad jie pasiaškintų, kodėl savo vaikus leidžia į bažnyčią, kodėl jie dalyvauja procesijose ir mergaitės barsto gėles. Į mokyklą pirmutinė atėjo K. Kairiūkštienė. Pokalbyje dalyvavo keli mokytojai ir direktorė. Jie motinai sakė, kad neleistų vaikų į bažnyčią, ypač į procesiją.

— Vaikus į bažnyčią vesiu, nes konstitucija garanruoja sąžinės laisvę. Tikėjimas nieko blogo nemoko. Jūsų auklėtiniai — bedieviai apstumdė kleboną Ulecką ir reikalavo iš jo pinigų, paskui senutę Tamulevičienę apmėtė akmenimis. Vienas jūsų auklėtinis išprievartavo mergaitę. Atsakykite, ar šitaip daro bažnyčią lanką tikinčiųjų tėvų vaikai?

Mokytojams tylint, motina kalbėjo apie Dievą.

— Eik sau su tuo Dievu, — ją pertraukė mokyt. Tumaitienė.

— Senų žmonių patarlė sako: nespiauk į dangų, nes barzdą apsispiausi, — atkirto energinga motina.

Direktorė pagrasino įrašysianti vaikams į charakteristiką, kad yra tikintys, ir negalės įstoti į jokią aukštąją mokyklą.

— Visoks darbas yra garbingas. Galės dirbti kolūkyje, kaip ir aš. Kolūkis priima ir tikinčius.

Išeidama Kairiūkštienė pasakė: „Nepykite, jei pamatysite mane su mergaitėmis einančią į bažnyčią. Kaip vedžiau mergaites, taip ir vesiu."

Direktorė ypatingai užpyko, kai motina papasakojo vieną mergaičių pokalbį: „Mamyte, ne tik tu sakai, kad yra Dievas, bet ir mokytojai pasakoja. Jei jie kovoją prieš Dievą, tai jis tikrai yra. Juk niekas prieš nieką nekovotų."

(Tikinčiųjų raštas Brežnevui dėl kun. Zdebskio)

Lankeliškiai. 1973 m. sausio mėn. Lankeliškių parapijos tikintieji kreipėsi į L. Brežnevą tokio turinio raštu:

„Mes, Lankeliškių parapijos tikintieji, turime Jums pranešti apgailėtiną atvejį. Buvusį mūsų kleboną kunigą Kupstaitį perkėlė dirbti į Gižų parapiją, o mums paskirti naują kleboną vyskupas negalėjo todėl, kad Lietuvoje trūksta kunigų. Šiuo laiku iš lagerio yra sugrįžęs kun. J. Zdebskis, bet vietinė valdžia jam neleidžia eiti kunigo pareigų mūsų vyskupijoje. Mums atrodo, kad tai yra neteisinga tikinčiųjų atžvilgiu.

Todėl prašome nurodyti atitinkamiems organams, kad nekliudytų mūsų vyskupui paskirti kun. J. Zdebskį klebonu į mūsų parapiją."

1973 sausio 21

Pareiškimą pasirašė 149 tikintieji. Atsakymui gauti buvo nurodytas adresas: Vilkaviškio raj., Bartininkų paštas, Moliniškių kaimas, Raulinaitis Juozas, Jurgio.

1973.II.2 Lankeliškių parapijos bažnyčios komitetas kreipėsi į J. E. vysk. Labuką, prašydamas paskirti pastovų kleboną.

Maskva į Lankeliškių tikinčiųjų pareiškimą neatsakė, o vyskupas, ir norėdamas, nebūtų galėjęs paskirti klebono, nes trūksta kunigų.

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

(Mokytojų pastangos atgrasinti mokinius nuo bažnyčios).

Šešuolėliai. Aštuonmetės mokyklos mokytoja M. Pakalnienė prieš 1973 m. Velykas aplankė kai kurių moksleivių tėvus, reikalaudama, kad šie neleistų savo vaikų per rekolekcijas ir Velykas į bažnyčią.

Bogoslaviškis. 1972 m. prieš Visų Šventųjų šventę vienas Bogoslaviškio mokytojas mokinius griežtai įspėjo, kad neitų į bažnyčią; baugino juos, sakydamas, kad

einą į bažnyčią būsią atleisti iš mokyklos ir turėsią prašytis priimami į kitas mokyklas.

Širvintos. Rajono valdžia ir Širvintų vidurinės mokyklos mokytojai susirūpino, kad moksleiviai gausiau lanko bažnyčią. Direktorius prasitarė, kad anksčiau moksleiviai, raginami stoti į komjaunimą, miksėdavo ir neryžtingai reikšdavo savo nenorą, o dabar drąsiai pareiškia: „Aš negaliu stoti į komjaunimą, nes esu tikintis!" Dešimtos klasės moksleiviai į klausimą apie jų požiūrį į religiją atsakė, kad ji reikalainga žmogui ir visuomenei.

1973 m. per Velykas į Širvintų bažnyčią sekti mokinius atėjo net pats direktorius. Sekančią dieną kai kurie moksleiviai buvo išbarti, kodėl jie per Velykas buvę bažnyčioje. Ypatingai kliuvo X kl. mokiniui T. Gurskiui, kam jis per pamaldas grojo smuiku.

— Negadink sau gyvenimo ir karjeros, nedaryk gėdos tarybinei mokyklai, — kalbėjo viena mokytoja. — Gal tau įrašyti į charakteristiką, kad pakenktų įstojimui?

T. Gurskis pareiškė, jei negalėsiąs Širvintose baigti vidurinės, išvažiuosiąs kitur.

* * *

SKELBIMAI

„LKB Kronika" prašo, renkant medžiagą, tiksliai pažymėti datas, vietoves, asmenų vardus ir pavardes. Nekonkretūs faktai „LKB Kronikoje" nebus talpinami. Pažymėti neskelbtinas pavardes.

„LKB Kronika" eina nuo 1972.III.19.

1973 gegužės mėnuo.

LIETUVOS KATALIKŲ
BAŽNYČIOS
Gelbėk mus, Viešpatie...
Kronika
1973 m.
Nr 7

NR.7

Nr. 7

- Atsišaukimas į mokytojus, kad neprievartautų mokinių religinių įsitikinimų
- Į tikinčiųjų skundus įstaigoms atsako tyla arba tardymais
- 540 tikinčiųjų 1973 m. vėl kreipėsi dėl diskriminacijos
- Žolinės šventę, Sutvirtinimo sakramento teikimo dienas skelbia derliaus valymo darbo dienomis
- LKB Kronika pažįstama ir KGB
- Pašalino iš universiteto už gėles prie Vytauto Didžiojo paminklo
- Ceikinių 120 skundas dėl vaikų prievartavimo
- Kalantos metinėse Lietuvos vėliava?
- Kun. Liesis demaskuoja teismo prasilenkimus su įstatymais
- Mokytojų siautėjimas prieš tikinčiuosius mokinius
- Kun. Dovydaitis demaskuoja administracines baudas — jų neteisingumą ir neteisėtumą

LAIŠKAS MOKYTOJUI

Mielas Mokytojau,

Mudu esame tos pačios lietuvių tautos vaikai, abu mus riša ne tik kraujas, kalba ir paveldėta kultūra, bet ir rūpestis tautos ateitimi. Tautos ateitis — mūsų vaikai. Mudu abu su viltimi, rūpesčiu ir meile žvelgiame į juos. Aš į savo vaikus, Tu — į savo, į mano, į daugelio kitų, kurie kiekvieną dieną susirenka į klasę. Nuo to, ką duosime šiems vaikams, kaip paruošime juos gyvenimui, kokius žmones iš jų suformuosime, priklausys mūsų tautos ateitis. Todėl didžiulė atsakomybė už jų ateitį gula ant mūsų pečių.

(Tėvo auklėjimo kryptis: religingas doras lietuvis):

Jausdamas didelę atsakomybę ir gerai suprasdamas tėvo pareigas, aš stengiuosi savo vaikams nuo pat mažens įdiegti tuos principus, kurie visą gyvenimą padėtų išlikti jiems teisingais, dorais ir tvirtais žmonėmis. Tuos principus aš esu gavęs iš savo tėvų, patikrinęs ir sutvirtinęs gyvenimo patirtimi, apsvarstęs ir apgalvojęs savo protu, apsisprendęs už juos pagal savo sąžinę. Tai, ką laikau geru ir reikalingu, esu sąžinės įpareigotas perduoti ir savo vaikams. Iš kitos pusės, turiu tam ir teisę. Mes, tėvai, vaikus pašaukėme į gyvenimą, mes juos auginame, rengiame, maitiname, slaugome susirgusius. Niekas nedraudžia man savo vaikus rengti tuo ar kitu drabužiu, niekas nekliudo maitinti tuo maistu, kuris, mano nuomone, vaikui reikalingas. Tad niekas neturi teisės drausti, neleisti ar kliudyti perduoti vai-

kams ir tuos idėjinius ar moralinius principus, kurie, mano įsitikinimu, žmogui reikalingiausi! Aš žinau, kad negalima meluoti, vogti, apgaudinėti, žudyti. Šį įsitikinimą aš stengiuosi įdiegti ir vaikams. Žinau, kad gera yra dorai elgtis, būti teisingam, mylėti artimą — šitai noriu įtikinti ir savo vaikus. Taip pat žinau, kad, norint išlikti garbingu žmogumi, reikia kovoti su savo silpnybėmis, ydomis, išorinėmis pagundomis. Tai kovai aš ruošiu savo vaikus. O iš gyvenimo patirties esu įsitikinęs, kad tokia kova sėkmingiausia būna tuomet, kai žmogus jaučia atsakomybę ne tik prieš žmones, bet ir prieš Dievą, kai įsitikinęs, kad jo veiksmai ir poelgiai turi ne tik laikinę, praeinančią, bet ir amžiną vertę, kada klauso ne tik įstatymų, bet ir savo sąžinės balso. Todėl laikau būtina pareiga savo vaikus auklėti religiškai ir nenoriu, kad šią pareigą atliekant man kas nors kliudytų. Be to, ir Tu, mokytojau, tvirtini, kad tėvai turi pareigą vaikus auklėti...

(Mokyklos kryptis: ateistas pionierius, komjaunuolis):

Savo vaikus aš auklėju ne vienas. Iš namų aš juos leidžiu į mokyklą. Ten juos auklėti pavedu Tau.

Bet noriu, kad Tu pratęstum mano darbą, o ne jį griautum. Aš noriu, kad Tu mano vaiko protą apginkluotum mokslo žiniomis, išmokytum jomis naudotis gyvenime. Toks, mano nuomone, turėtų būti mokyklos tikslas. Tačiau man labai skaudu, kad Tu, užuot statęs, imi griauti. Užuot objektyviai teikęs mokslo žinias, įvairių jo sričių pagrindus, imi niekinti mano ir mano vaiko įsitikinimus. Mano įsitikinimus Tu vadini religiniais prietarais, mano auklėjimą prievarta, o savo prievarta brukamą ateizmą laikai laisvu ir normaliu dalyku. Tu nevertini mano įsitikinimų — palik juos ramybėje, kaip aš nepuolu ir neniekinu tavųjų. Mokyk mano vaiką skaityti, rašyti, aiškink matematikos taisyk-

les ir fizikos dėsnius, bet nekreipk šių dalykų tendencingai prieš tuos principus, kuriuos aš gerbiu ir mano vaikas. Objektyvių mokslo faktų aš nebijau, bet nenoriu, kad Tu juos pateiktum iškreiptai ir tendencingai, vien tam, kad įpirštum mano vaikui svetimą pasaulėžiūrą. Tada, kai Tu puoli mano ir mano vaiko įsitikinimus, Tu panaudoji ne tik atitinkamai nukreiptą dėstomąją medžiagą. Tu ir užklasinėje veikloje ieškai būdų, kad iš mano vaiko sąmonės galėtum išrauti tai, ką aš ten esu įdiegęs. Tu, nežiūrėdamas mano norų, verti stoti į pionierių ar komjaunimo organizacijas, į ateistų būrelį. Tu jo įsitikinimus pajuoki sienlaikraštyje, stenduose, ateistiniuose vakaruose ir paskaitose. Tu verti jį atsakinėti į įvairių anketų klausimus ir prievarta brauniesi į jo sąžinę.

(Rezultatas: auklėtinis suluošintas):

Ir jei mano vaikas bus silpnesnis, arba aš būsiu nesugebėjęs jo visapusiškai užgrūdinti, Tu jį suluošinsi, išmokysi veidmainiauti, netikėti tėvu arba mokytoju, o greičiausiai jais abiem. Ar nepradės mano vaikas tada blaškytis, ar nepradės apgaudinėti Tavęs ir manęs, ar neims ieškoti įtartinų pramogų, paviršutiniškų džiaugsmų, ar nenueis ten, kur nei Tu, nei aš nenorime, kad nueitų? Ar bus jam brangūs kilnesni idealai? Ar rūpės jam tautos ateitis? Liaudies gerovė? Gal jis virs paprastu egoistu, be kilnesnių siekimų, be aukštesnių tikslų, susirūpinusiu tik savo asmeniškais malonumais? Ar daug tuomet iš tokio jaunuolio bus džiaugsmo Tau ir man? Ar bus nauda tautai ir žmonėms? O mūsų tauta nedidelė, todėl kiekvienas jos narys yra brangus ir reikalingas. Juo labiau kiekvienas jaunuolis, kiekvienas besiskleidžiantis tautos žiedas turėtų būti sveikas ir gražus! Taip, mielas Mokytojau, vaikai mūsų ateitis, mūsų tautos ateitis, ir mes turime rimtai susimąstyti, kaip su šia ateitimi elgiamės.

Tiesa, Tu pasiteisini, kad taip liepia, kad Tu vykdai kažkieno nurodymus, valią. Gal Tu pats to nenori ir taip nedarytum, jei nuo Tavęs priklausytų. Labai tuo tikiu. Bet vis dėlto prisimink, kad vaikas mano, bet ne tų, kurie Tave įpareigojo auklėti jį priešingai mano auklėjimui. Atsimink tą didžiulę atsakomybę savo tautai. Jos ateitis, jos gyvybiniai reikalai Tave taip pat turėtų įpareigoti. Ar nebijotum stoti prieš tautos teismą? Ar galėtum gryna sąžine atsakyti, kad niekuomet nekeitei žmogui ir tautai švenčiausių dalykų į didesnę algą ir saugią ramybę?

Pagaliau pinigai. Tie pinigai, kuriuos Tu gauni už savo darbą, yra mano ir kitų mokinių tėvų uždirbti. Bet į tėvų norus, kaip turi būti auklėjami vaikai, atsižvelgti nenori.

Nenoriu, Mokytojau, Tau nurodinėti, kaip turi dirbti. Tai Tavo pedagogo dalykas. Dirbti su jaunu žmogumi iš tikrųjų nelengva. Auklėti vaiką ar jaunuolį, formuoti jo charakterį tai tikrai didelis, atsakingas ir sunkus darbas. Todėl šitame darbe neturėtų būti vietos ir laiko griauti tai, ką aš jau esu padaręs. Priešingai, čia mudviem abiem reikia bendradarbiauti, vienas kitam padėti, reikia dirbti išvien, kuo vieningiau. To iš mūsų reikalauja tėvo, mokytojo, mudviejų abiejų — mažos lietuvių tautos sūnų pareiga!

Tavo mokinio Tėvas.

ATSAKYMAS Į TIKINČIŲJŲ PAREIŠKIMUS

(Po tikinčiųjų kreipimosi į švietimo ministeriją ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinį dėl tikinčiųjų diskriminacijos — tardymai ir kratos su grasinimais)

Panevėžio rajonas. 1973 m. balandžio 6 d. Steponiškio kaime pas Julių Rudį atėjo Miežiškių apylinkės milicijos įgaliotinis Ilicevičius, apylinkės pirmininkė R.

Smetonienė, „Nevėžio“ kolūkio kolūkiečiai Glebavičius, P. Drilinga ir vienas nepažįstamas pareigūnas.

(Tardoma Rudienė):

R. Smetonienė su Ilicevičium reikalavo, kad Rudienė atiduotų raštus su parašais (žr. LKB Kronika Nr. 6) ir pagrasino: jei neatiduosianti, bus daroma krata. Norėdama išvengti kratos, Rudienė atidavė pareiškimus su 40 parašų, kurių tarpe buvo ir Rudžių šeimos parašai. Rudienei „svečiai“ paliko kvietimą balandžio 7 d. atvykti į Panevėžio saugumo komitetą. Čia ją tardė tas pats „nepažįstamasis“, buvęs kratos metu. Rudienė buvo klausinėjama, kas jai davė pareiškimų tekstus. Tardytojas aiškino, kad visa tai nesąmonė, nes trukdo vaikų auklėjimą, žadėjo atimti motinystės teises ir vaikus atiduoti valstybės auklėjimui. Rodydamas pareiškimus su parašais, tardytojas klausė pavardžių tų asmenų, kurių parašai buvo neįskaitomi.

Po savaitės Rudienė vėl saugumo komiteto buvo klausinėjama, iš kur gavusi pareiškimus. Tardytojas grasino iškelti baudžiamąją bylą už tarybų valdžios šmeižimą, jei Rudienė nepasakysianti, iš kur gavusi pareiškimų tekstus.

(Tardoma jos duktė):

Iš Miežiškių vidurinės mokyklos į apylinkės tarybos raštinę buvo iškviestos XI klasės moksleivės E. Skrebytė ir J. Rudytė. Čia buvo patikrinti jų parašai. Skrebytė buvo klausiama, ar draugaujanti su Rudyte, ar nesilanko pas Rudžius nepažįstami kunigai, ar bendrai nesimeldžiama. J Rudytę klausė, kas jos motinai davė pareiškimus, ar nesilanko pas juos nepažįstami kunigai, ar seniai pas juos buvęs Miežiškių parapijos klebonas kun. K. Balsys, ką kunigai saką per išpažintį. Rudytei aiškino, kad jos mama esanti fanatikė ir dukra turinti ją perauklėti, prašyti, kad mama prisipažintų, kas jai davęs pareiškimus.

(Rudienė suimta):

Gegužės 23 d. pas Rudžius padarė kratą LTSR Prokuratūros ypatingai svarbių bylų tardytojas J. Vilutis su milicijos įgaliotiniu Ilicevičium ir dviem saugumiečiais. Krata truko tis valandas. Jos metu buvo paimta Šiluvos Dievo Motinos statulos ir kun. Sungailos primicijų paveikslėliai, Rudžių giminės adresai. Baigus kratą, Rudienė buvo išvežta į saugumo komitetą. Tardymo metu buvo tikrinama jos rašysena ir parašai sėdint, stovint ir net atsitūpus. Tardytojas J. Vilutis klausinėjo, iš kur gavusi pareiškumus, ar neturinti pažįstamų vienuolių. Grasino, jei nepasakys, tai paklius į kalėjimą, o dukrai nebus leista baigti vidurinę mokyklą arba gausianti blogą charakteristiką. Tardytas Rudienės vyras ir net vienuolikametis sūnus Stasiukas. Berniuką klausė, ar nesilanko jų šeimoje nepažįstamų vyrų, ar jis tikįs Dievą, ar mokąs poterius, kodėl ne pionierius?

(Tardomi kiti):

Pas pasirašiusius pareiškimus LTSR Švietimo Ministerijai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui asmenis į namus lankėsi tarybinio ūkio direktorius Valaitis, Panevėžio rajono kompartijos trečioji sekretorė J. Kalačiovienė, „Tėvynės" redaktorius Kancė ir kt. Atvykėliai barėsi, kad žmonės pasirašė pareiškimus, prašė, kad parodytų maldaknyges, rožančius. Pamatę ant sienos religinių paveikslų, teiravosi, iš kur gavę. Klausinėjo, ar lanką bažnyčią, ar praktikuoją velykinę išpažintį. Tuos, kurie atsakydavo teigiamai, išvadino tamsuoliais, atsilikėliais.

Mežiškių parapijos bažnytinio komiteto pirmininkas A. Šukys buvo išbartas, kodėl jis nematąs, kas darosi bažnyčioje, ir nepranešęs, kai buvo renkami parašai.

Gritėnienė atsilankiusius pavaišino.

— Kaip tu mus vaišini, nes mes jūsų priešai?

— Mūsų tikėjimas moko, kad ir priešus turime mylėti, — atsakė moteris.

Turauskų vaikai buvo klausinėjami, ar moka tikėjimo tiesų. Vaikai kuo puikiausiai viską paaiškino. Valdžios pareigūnai bandė tėvus sugėdinti, kad jie esą atsilikę.

— Kol mes gyvi būsime, ir vaikai mūsų tokie bus. Visi pildysime savo religines pareigas, — drąsiai atsakė Turauskai.

Iš vienos šeimos pareigūnai norėjo išsinešti „Misijų metraštį", tačiau sūnus, abiturientas, pasivijęs išeinančius, atėmė.

J. Pinigienė buvo ilgai tardoma dėl parašų ir daug kartų versta pasirašyti savo pavardę: ir sėdint, ir stovint, ir ant žemės pasidėjus popierį. Mat valdžios pareigūnai žūt būt norėjo įrodyti, kad parašai daugiausia netikri.

* * *

(Svirelienę vertė „savanoriškai" trauktis iš tarnybos):

Panevėžys. 1973 m. gegužės 24 d. buvo padaryta krata pas Panevėžio miesto Finansų skyriaus inspektorę E. Svirelienę. Kadangi kratos metu ši moteris gydėsi Druskininkuose, tai dalyvauti kratoje buvo iškviesta jos duktė Irma. Per kratą, trukusią dvi valandas, buvo paimtas lapelis su gyvojo rožančiaus intencijomis, T. Totho knyga „Jaunuolio būdas", išspausdinta elektrografiniu būdu, ir Svirelienės foto nuotrauka. Svirelytė buvo klausinėjama, ar skaitanti religines knygas. Kas lankosi pas jos motiną? Kokiai religinei organizacijai motina priklausanti? Ar dažnai einančios į bažnyčią? Ar nemačiusi raštų su parašais? Ar motina davusi jai pasirašyti? Gąsdino, kad motinai bus sudaryta baudžiamoji byla.

Krata buvo padaryta ir Svirelienės darbovietėje, tačiau nieko nerasta. Gegužės 25 tardytojas J. Vilutis,

nuvykęs į Druskininkus, Svirelienės kambaryje (sanatorijoje) padarė kratą. Buvo paimti keli laiškai. Sugrįžusi iš sanatorijos E. Svirelienė buvo saugumo komitete tardoma, iš kur gavusi ir kam atidavusi pareiškimus su parašais. Tardytojas baugino, kad jinai būsianti atleista iš darbo ir nuteista. Birželio pradžioje E. Svirelienė buvo svarstoma Vykdomojo komiteto posėdyje ir kaltinama, kad lankanti bažnyčią, dalyvaujanti procesijoje. „Kaltininkę" vertė „savo noru" apleisti šią darbovietę, tačiau drąsi moteris nesutiko.

(Tokios pat kratos, tardymai, grasinimai Grincevičiūtei):

Kaunas. 1973 m. kovo mėnesį Kauno katedros-bazilikos choristė V. Grincevičiūtė keliems asmenims parodė kažkokį pareiškimo tekstą. Kovo 29 d. pas ją į namus apsilankė vienas saugumo pareigūnas ir be prokuroro sankcijos padarė kratą. Ieškojo pareiškimo teksto, kurį Grincevičiūtė buvo parodžiusi keliems asmenims. Teksto neradus, V. Grincevičiūtė sakė, jog ji pati parašiusi pareiškimą, prašydama išleisti daugiau Šv. Rašto egzempliorių. Saugumo komitete V. Grincevičiūtę klausinėjo apie daugelį asmenų, grasė iškelsią baudžiamąją bylą.

Kitą dieną V. Grincevičiūtės bute vėl be prokuroro sankcijos buvo padaryta krata ir paimta knyga „Ieškau Tavo veido." Buto savininkė vėl buvo tardoma, iš kur gavusi tekstus ir kt.

Trečiąją „reviziją" V. Grincevičiūtės bute saugumo pareigūnai atliko balandžio 2 d.

Gegužės 11 d. V. Grincevičiūtės bute ir darbovietėje su prokuroro sankcija buvo padaryta nuodugni krata. Peržiūrėti net tualeto popieriai. Kratai vadovavo LTSR Prokuratūros ypatingai svarbių bylų tardytojas J. Vilutis. Kratos tikslas — paimti tarybų valdžią šmeižiančią literatūrą ir pareiškimų tekstus. De-

ja, jokių pareiškimų nei tarybų valdžios šmeižiančios literatūros nerasta. Kratos metu paimti visi rasti adresai, užrašai, laiškai, atvirlaiškiai ir keletas spaudinių, tarp jų „Tragedija Dainavos šalyje". Tardymo metu V. Grincevičiūtė suvesta akistaton su katedros vargonininku Beinorium, kuris paliudijo, kad ši jam rodžiusi pareiškimo tekstą LTSR Švietimo Ministerijai. V. Grincevičiūtė šį liudijimą paneigė.

Po daugybės tardymų, šantažavimų darbovietėje, grasinimų, kad būsianti nuteista, pagaliau V. Grincevičiūtė iškviečiama į respublikinę prokuratūrą ir jai pra nešama, kad byla nesudaryta, bet galinti būti atnaujinta, jei išdrįstų mokyti vaikus tikėjimo teisų.

Kiek sugaišinta laiko, kiek atimta sveikatos vien dėl to, kad tarybinė pilietė sumanė paprašyti savo valdžios išleisti daugiau Šv. Rašto!

LIETUVOS KATALIKAI RAŠO

(540 tikinčiųjų kreipėsi į aukštesnę valdžią — į LTSR Aukščiausios Tarybos prezidiumą dėl tos pat diskriminacijos, kuria buvo skundęsi švietimo ministerijai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui)

LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui
Tikinčiųjų grupės
Pareiškimas

(Ateistinės kovos priemonės):

Spaudoje, susirinkimuose, mokyklose, per radiją, televiziją, filmus, teatrą vedama aštri antireliginė propaganda, nevengianti faktų iškraipymo, neteisingų kaltinimų, tikinčiųjų išjuokimo ir pažeminimo. Antireliginės akcijos dingstimi nesidrovima net žeminti tautą. Šitai daroma filme „Herkus Mantas", kur, propaguojant ateizmą metamas skaudus, istorijos mokslo

nepatvirtintas kaltinimas: prūsai dievams gyvus žmones deginę. Religijai žmonių akyse pažeminti ir suniekinti nesivaržoma panaudoti net žemų priemonių.

Religija smerkiama, o ateizmas prievarta visiems peršamas. Kokie to padariniai?

Leninas yra mokęs, kad idėjų, teorijų ir mokslo teisingumas patvirtinamas praktika. Beveik 30 metų, kai Lietuvoje jaunoji karta ir visa visuomenė auklėjama ir nuteikiama ateizmo dvasia. Mokyklose per pamokas ir visus užklasinius renginius propaguojama ateizmas ir niekinama religija. Mokyklų stenduose iškabintos karikatūros, pajuokiančios tikinčiuosius. Bažnyčią lankantieji mokiniai tardomi, bauginami, kartais net baudžiami, kaip buvo pasielgta su Aurelija Račinskaite, kuriai sumažintas elgesio pažymys su įrašu „už bažnyčios lankymą". Ką parodė šitokia ne visai trumpa ateistinio auklėjimo praktika?

(Ateistinio auklėjimo padariniai):

Jei prieš ateistinio auklėjimo į mokyklas įvedimą Lietuvoje jaunuolių vagiliavimas, plėšikavimas, kėsinimasis į žmogaus gyvybę, lytinis nesantūrumas buvo labai reti atvejai, tai dabar — nuolatinis reiškinys. Kovai su jaunuolių nusikalstamumu prie milicijų skyrių įsteigti vaikų kambariai. Niekada Lietuvoje nebuvo taip plačiai paplitęs girtavimas, svetimo turto savinimasis, žmogžudystės, melas, nesąžingumas ir nejautrumas pareigai, kaip paskutiniais metais. Sąžinės nejautrumą patiriame, susidurdami su darbuotojais ir pareigūnais visur: parduotuvėse, fabrikuose, administracijos, gydymo ir kitose įstaigose. Praktika parodė, kad ateistinis auklėjimas nėra pajėgus išugdyti jaunuomenėje tvirtus moralinius principus ir ateistinė propaganda nesugeba pakeisti visuomenės moralinio lygio.

Amžių išbandymą išlaikiusi krikščioniškoji moralė, ugdanti sąžinės jautrumą, skatinanti žmogų kont-

roliuoti patį save, nugalėti neigiamus polinkius, sąžiningai atlikti pareigą ir jausti vidinę atsakomybę už savo veiksmus, paneigiama ir trukdoma.

Tikintieji yra puolami, bet jiems gintis neleidžiama. TSRS konstitucijos 123 str., skelbiąs piliečių lygybę visose visuomeninio gyvenimo srityse, ir 125 str., garantuojąs TSRS piliečiams žodžio, spaudos, susirinkimų ir eitynių laisvę, tikintiesiems netaikomas. Jie savo įsitikinimų negali ginti nei susirinkimuose, nei per spaudą, nei per radiją, nei kitomis priemonėmis, kuriomis netrukdomai savo idėjoms skleisti gali naudotis ateistai. Religinio turinio knygų leisti negalima. Tiesa, tarybinės valdžios metais Lietuvoje buvo išleistas „Maldynas", „Vatikano II susirinkimo nutarimai" ir „Naujasis Testamentas". Trys knygos maždaug per 30 metų laikotarpį! Ir tai tokiu mažu tiražu, kad tik reta tikinčiųjų šeima jas galėjo įsigyti. Spaudoje ir tarybinės vyriausybės atstovų oficialiuose pareiškimuose dažnai smerkiama rasinė ir religinė diskriminacija, vykdoma kitose šalyse. Tai kodėl leidžiama religinė diskriminacija Lietuvoje?

(Ko tikintieji prašo):

Mes, žemiau pasirašiusieji tikintieji, prašome Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumą užkirsti kelią religinei diskriminacijai ir leisti Lietuvos tikintiesiems:

1) žinių skleidimo priemonėmis (spauda, paskaitomis, radiju, televizija) ginti ir skleisti savo įsitikinimus;

2) kurti tikinčiųjų visuomenines organizacijas;

3) leisti laikraščius ir religinio turinio knygas;

4) nedrausti moksleiviams lankyti bažnyčią, nepersekioti ir nebausti einančių į bažnyčią moksleivių;

5) neriboti skaičiaus kandidatų, stojančių į kunigų seminariją;

6) sulaikyti visas religinės diskriminacijos priemones.

Mes norime tikėti gera tarybinės valdžios valia. Lenkijoje ir kitose socialistinės sistemos šalyse tikintieji netrukdomi lanko bažnyčią, katekizuoja vaikus, leidžia religinio turinio knygas. Mes laukiame, kad ir Lietuvoje bus užkirstas kelias religinei diskriminacijai.

1973 rugpiūčio mėn.

540 (penki šimtai keturiasdešimt) parašų.

(Kodėl neprideda parašų):

LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui

Paaiškinimas

Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui siunčiame pareiškimo tekstą, kurį pasirašė 540 tikinčiųjų. Pareiškimo lapų originalai su parašais nepateikiami dėl tokių priežasčių:

Lietuvos TSR Prokuratūros pasiųstas ypatingai svarbių bylų tardytojas J. Vilutis keletą mėnesių terorizavo katalikus Kaune, Panevėžyje ir kitose vietose vien už tai, kad jie rinko arba bent buvo įtarti rinkę parašus po pareiškimais, adresuotais tarybinei vyriausybei dėl tikinčiųjų diskriminavimo. Buvo kamantinėjami ir pasirašiusieji minėtus pareiškimus. Šituo Lietuvos TSR vyriausybė pademonstravo ne norą skaitytis su tikinčiųjų teisėmis, o vien siekimą jėga primesti katalikams svetimą ideologiją.

Š.m. rugpiūčio mėn. pradžioje tarybinė vyriausybė uždraudė Lietuvos vyskupams teikti Sutvirtinimo sakramentą, kol bus „nuimtas derlius". Šis administratyvinis pasaulietinės valdžios kišimasis į sakramentų teikimą ryškiai parodė, koks „derliaus nuėmimas" rūpi tarybinei vyriausybei — jėga atitraukti žmones nuo tikėjimo.

Dėl minėtų priežasčių pareiškimo tekstus su 540 parašų Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui pasiųsime, tik pilnai įsitikinę tarybinės vyriausybės gera valia. Kol kas esame įsitikinę tik jos noru tyliai ir greitai, nors ir nežmoniškomis priemonėmis, sunaikinti Lietuvos Katalikų Bažnyčią.

Taip pat Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui pranešame, kad pavėluotai buvo gauti keturi pareiškimo LTSR Švietimo Ministerijai lapai su 320-čia parašų ir keturi pareiškimo Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui lapai su 302 parašais. Minėti pareiškimų lapai su parašais bus pridėti prie anksčiau surinktų pareiškimų lapų, apie kuriuos LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas buvo informuotas 1973 gegužės 14 pareiškimu. Taigi pareiškimą LTSR Švietimo Ministerijai dėl tikinčiųjų moksleivių diskriminacijos pasirašė viso 14,604 tikintieji, o pareiškimą Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui dėl katalikiškos spaudos trūkumo — viso 16,800 tikinčiųjų.

1973 rugpiūčio mėn. 31 d.

Lietuvos katalikų atstovai

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

(Vietoj Žolinės — „derliaus nuėmimo“ dienos):

Vilnius. 1973 m. rugpiūčio mėn. pradžioje Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas Murnikovas pranešė Lietuvos vyskupams ir valdytojams, kad rugpiūčio mėnesį „dėl derliaus nuėmimo“ nebus galima sekmadieniais ir per Žolinę (rugpiūčio 15) teikti Sutvirtinimo sakramento.

Tikintieji, nežinodami uždraudimo, rugpiūčio 15 gausiai susirinko į Šilalę ir Aluntą, ir koks buvo jų pasipiktinimas, kad dėl tariamo derliaus nuėmimo vyskupui neleista atvykti.

Vysk. R. Krikščiūnas Panevėžio vyskupijos kunigams pranešė, kad dėl derliaus nuėmimo reikia atidėti vėlesniam laikui net atlaidų iškilmes. Kunigai atlaidus šventė kaip anksčiau, o valdžia nedrįso kištis.

Rugpiūčio 15 kunigai iš sakyklų informavo tikinčiuosius apie Sutvirtinimo sakramento atidėjimą vėlesniam laikui. Drąsesnieji kunigai atvirai nurodė tikrąsias draudimo priežastis.

Murnikovui ir kitiems valdžios atstovams rūpėjo sukliudyti tūkstančiams vaikų jiems patogiausiu metu priimti Sutvirtinimo sakramentą.

Sutvirtinimo sakramento teikimo uždraudimas yra grubus valdžios kišimasis į religinį kultą.

* * *

(Įgaliotinis skaito LKB Kroniką):

1973.V.8 naujasis Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas susišaukė einančius pareigas vyskupus ir valdytojus pirmai pažinčiai. Jis buvęs labai mandagus, žadėjo visur padėti, duoti leidimą katekizmo išleidimui, devocionalijų gaminimui. Paskui, susirinkusiems parodęs „LKB Kronikos" penktąjį numerį, apgailestavo, kad šis leidinys „šmeižiąs" tarybinę tikrovę, yra skirtas užsieniui, kad prie jo nagus yra prikišę kunigai ir kad kažkam reiksią nukentėti. Kita didelė „blogybė" Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvenime yra parašų rinkimas po įvairiais pareiškimais.

Panašias mintis įgaliotinis K. Tumėnas išdėstė Šiaulių ir Joniškio dekanatų kunigams, pirmąjį kartą pokario metais susirinkusiems į dekanalinę konferenciją.

* * *

(Gėlės prie Vytauto paminklo — nusikaltimas):

Vilniaus V. Kapsuko Universiteto studentai, suorganizavę turistinę kelionę po Dzūkiją, sumanė aplankyti ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto paminklą

Perlojoje (Varėnos raj.). Nusipirkę gėlių, devyniese iškeliavo į žygį gegužės 13.

Atėję į Perloją, prie Vytauto paminklo padėjo gėles, bet nei dainavo, nei kalbų sakė. Juos čia atsekė saugumo pareigūnas, vėliau telefonu iškvietęs kitus saugumiečius ir miliciją. Studentus, grįžtančius namo, kely sulaikė, grąžino į Perloją, ir prasidėjo tardymas. Ir štai kokie jo rezultatai: iš universiteto pašalinti trys aktyviausi, jau anksčiau įtarti studentai: Eugenijus Banys, Remigijus Kajeckas ir Pranas Grigas.

Pirmiausia jie pašalinti iš VLKJS (komsomolo) už komjaunuoliškos drausmės laužymą, o Kajeckas dar už nepastovias pažiūras (kratos metu rasta maldaknygė).

Iš universiteto išmesti visi trys už grubų drausmės laužymą. Prorektorius mokymo reikalams Sudavičius ir vadovybė kaltino studentus, kad be jokios progos nešė gėles prie Vytauto paminklo. Tai buvo, anot universiteto vadovybės, užmaskuotas Kalantos metinių minėjimas.

Nukentėję studentai, ieškodami teisybės ir užtarimo, kreipėsi net į Lietuvos KP centro komitetą. Ir čia jiems buvo atrėžta:

— Užtenka, kad padėjot gėles prie Vytauto — feodalo ir grobiko! Tai nesuderinama nei su komjaunuolio, nei su tarybinio žmogaus principingumu ir patriotiškumu.

Štai kaip vertinama mūsų tautos praeitis!

(Partija tvarko Sutvirtinimo sakramento teikimą):

Ratnyčia. 1973 m. liepos 8 d. Ratnyčios bažnyčioje Vilniaus vyskupijos valdytojas mons. Č. Krivaitis teikė Sutvirtinimo sakramentą. Nors sakramentų teikimas yra grynai Bažnyčios vidaus dalykas, bet valdžia tuo labai domisi. Valdžios pareigūnai sprendžia, kur ir kiek kartų per metus galima teikti Sutvirtinimo sakra-

mentą, rūpinasi, kaip visos iškilmės organizuojamos. Štai, pavyzdžiui, prieš pat šias iškilmes Ratnyčios klebonas kun. A. Andriuškevičius buvo pakviestas į Varėnos rajono DŽDT (darbo žmonių deputatų tarybos) vykdomojo komiteto pirmininko kabinetą pokalbiui. Buvo nurodyta, kad vyskupijos valdytojas būtų sutiktas tiktai šventoriuje. Rajono vykdomojo komiteto pirmininkas pageidavo, kad kuo mažiau žmonių išlydėtų valdytoją.

Liepos 8-ją nuo ankstyvo ryto pėsti ir važiuoti tikintieji traukė į Ratnyčią. Ankstyvi buvo ir valdžios „talkininkai“. Visuose keliuose į Ratnyčią atsirado auto inspektorių postai, kurie stabdė mašinas, tikrino vairuotojų dokumentus, neretai klausė, kur ir ko važiuoja.

Kolūkiams ir kitoms įstaigoms buvo uždrausta tam reikalui duoti transportą, arklius. O jeigu kas ir bandė pasinaudoti tomis priemonėmis, autoinspektoriai nepraleido. Pats autoinspektorius, budėjęs prie Druskininkų tilto, už pavadžių apsuko vežimą, kuriame sėdėjo keletas vaikučių.

Asmeninį transportą nuolat tikrino priekabūs autoinspektoriai. Kai kurie vairuotojai buvo patikrinti net 6 kartus.

Autobusai, kursuojantys į Ratnyčią, Druskininkus, Baltašiškę, negalėjo visų norinčių atvežti.

Ne mažiau valdžios „talkininkų“ buvo prie šventoriaus, šventoriuje ir net bažnyčioje. Čia jų pareigos buvo kitos: užrašinėti mašinų numerius, stebėti žmones, klausytis kunigų pamokslų, gaudyti rožančių, maldaknygių, kryželių ir šventų paveikslų pardavėjus. Pastarąją užduotį jie stengėsi atlikti ryte, kai tik prekiautojai šventoriuje išsidėstė savo prekes, o tikinčiųjų dar buvo neperdaugiausia. Nukentėjusieji pasakojo, kaip šitai buvo daroma. Prisiartinę keli civiliai vyrai (kartais net 7) pradeda tarsi rinktis sau rožančius ar

maldaknyges, varto, žiūrinėja, klausinėja kainų, ir staiga vieni griebia prekiautoją, kiti, čiupę prekes, kuo greičiausiai sprunka iš šventoriaus. Visa tai stengiamasi atlikti be triukšmo, kad nekiltų sąmyšis ir tikintieji neišvaduotų suimtųjų. Jei prekiautojas pradėdavo garsiau teisintis ar verkti, jam įsakydavo tylėti. Devocionalijos kartais čia pat būdavo išniekinamos, plėšomos spardomos kojomis.

Tą pačią dieną pamoksle kun. L. Kunevičius viešai pasmerkė šį negarbingą elgesį. Pamokslininkas sakė, kad tikintieji yra ir taip prievarta nuskurdinti, nes jiems negalima turėti religinės spaudos — laikraščių, žurnalų, knygų; jie negali naudotis radijo ir kitomis civilizacijos priemonėmis savo tikėjimui pažinti ir gilinti. Negana to, net rožančių, maldaknygių ar kryželių jiems neleidžiama įsigyti.

Nežiūrint kliūčių, Ratnyčion susirinko apie 7000 žmonių. Sutvirtinimo sakramentą priėmė 2700 vaikų ir jaunimo.

Bažnyčioje prie klausyklų buvo didelės eilės. Ypač gausu buvo tikinčiųjų iš Baltarusijos, nes ten maža yra kunigų.

Valdžia buvo nepatenkinta Sutvirtinimo sakramento teikimo iškilmėmis. Ratnyčios klebonas buvo iškviestas į Varėnos rajoną, kur Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Visockis priekaištavo dėl Gerdašių klebono kun. L. Kunevičiaus pamokslo. Pats Sutvirtinimo sakramento teikėjas irgi buvo įgaliotinio K. Tumėno bartas, kad Ratnyčioje blogai buvo parinkti pamokslininkai.

„Šukuotas" buvo ir Gardino dekanas, kam siuntęs savo tikinčiuosius į kitą respubliką. Reikalavo pranešti, kiek jo dekanate išduota Sutvirtinimo sakramento kortelių.

Šiandien daug kalbama apie „šaltojo karo" likvidavimą, įtampų atpalaidavimą ir abipusiškai naudingą

bendradarbiavimą net su kapitalistinėmis šalimis. Tikintieji, deja, nesulaukia, kada tarybų valdžia atsisakys šaltojo karo metodų prieš tikinčiąją liaudį, kada atpalaiduos diskriminacijos varžtus.

(Nei katekizuoti, nei žinių tikrinti):

Valkininkai. 1973.VII.20 šios parapijos klebonas kun. Algimantas Keina zakristijoje tikrino dvi mergaites, ar pasirengusios Pirmajai Komunijai. Netikėtai į zakristiją įsiveržė Varėnos rajono pareigūnas Šalna su korespondentu Daugėla. Vienas fotografavo vaikus, kitas šaukė:

— Nevalia nei katekizuoti vaikus, nei tikrinti jų žinias! Iš viso nevalia vaikus vesti į bažnyčią. Yra tik viena mokykla!..

Mergaites atsivedusi moteris drąsiai gynė savo mergaičių teises:

— Mes turime teisę vaikus vesti išpažinties. Mes prašome, kad kunigas patikrintų vaikų religines žinias. Jūs neturite teisės mums šitai uždrausti. Jei neleisite viešai, mes slapta vesimės vaikus į bažnyčią, eisime į pogrindį.

Valdžios pareigūnai kamantinėjo moterį, kad pasakytų savo pavardę. Šiai atsisakius, prisistatęs Varėnos rajono saugumo pareigūnas moterį nusivedė į apylinkę.

Kadangi Varėnos rajono komisija užtiko egzaminuojamus tik du vaikus, tai klebono nenubaudė. Atrodo, tikėtasi užklupti didelį vaikų būrį.

* * *

(120 tėvų skundas dėl vaikų prievartavimo)

Ceikiniai.

Lietuvos TSR Švietimo Ministrui M. Gedvilui
Vilniaus Arkivyskupijos kurijai
Ignalinos raj. Ceikinių parapijos mokinių tėvų
P a r e i š k i m a s

1972.IX.5 mes, Ceikinių parapijos tikintieji, parašėme TSKP CK Generaliniam Sekretoriui pareiškimą, kurio nuorašą pasiuntėme ir Jums. 1972.X.10 Jūs parašėte mums tokį atsakymą: „Atsakydami į Jūsų pareiškimą, pranešame, kad bažnyčia negalinti kištis į mokyklų reikalus, ardyti nustatytą tvarką ir versti mokinius atlkinėti religines apeigas. Švietimo Ministras M. Gedvilas.“

Ypač iš Švietimo Ministro mes laukėme rimtesnio atsakymo. Iš visų mūsų išdėstytų faktų galima aiškiai matyti, kaip mokytojai ir net Švietimo skyriaus vedėjas kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus ir nepaiso pagrindinių tėvų teisių. O Jūsų atsakymas tartum norėtų mus, skriaudžiamus, apkaltinti.

1969.III.3 Ceikinių parapijos mokinių tėvai rašė Švietimo ministerijai, kad Valėnų mokytoja Kanišauskaitė pašalino iš mokyklos Galatilčio Verutę ir Onutę ir Varnienės Almą, kam motinos savo mergaites per Kalėdas nusivedė į bažnyčią. Tame pačiame pareiškime Jums rašėme, kad 1967 m. gegužės mėn. per atlaidus atvažiavo į Ceikinius Ignalinos Švietimo skyriaus vedėjas Jadzevičius ir, išsikvietęs iš bažnyčios mūsų kleboną, kažkiek laiko trukdė pamaldas.

1966 Ceikinių mokytoja Medeišytė, norėdama visus mūsų vaikus įrašyti į pionierius, davė mokiniams lietuvių kalbos rašto darbą, kad išmoktų vaikai rašyti pareiškimą įstoti į pionierius. O kada mokiniai tokį pareiškimą kaip lietuvių kalbos pratimą parašė, tuomet mokytoja, surinkusi tuos rašinius, mokiniam pasakė: „Jūs dabar jau esate pionieriai!“

1967.I.16 Ceikinių mokytoja Šiaudinienė vėlai vakare išvarė iš bendrabučio Algį Sapiegą, kam šis nesirašė į komjaunimą ir lankydavo bažnyčią. Berniukas ėjo namo 7 km naktį, esant 25 laipsniam šalčio ir siaučiant pūgai. Grįžęs susirgo.

Mūsų paskutiniame pareiškime buvo nurodyta Jums faktai, kaip mokiniai, be tėvų žinios, verčiami rašyti visokius pareiškimus, kad būtų galima apkaltinti kunigą, kaip mokytojai baudžia mokinius net už tai, kam šie prie šventoriaus pasistato savo dviračius ir t.t.

Mums atrodo, kad mokytojai taip nesielgtų, jei Švietimo Ministerija tokiems dalykams nepritartų.

Mes norėtume žinoti, kaip visa tai derinasi su tarybine Konstitucija, kuri visiems garantuoja sąžinės laisvę?

Mes tikimės, kad Jūs rimčiau pasvarstysite tokius klausimus ir ateityje visas šias negeroves pašalinsite.

Ceikiniai, 1973.III.28.

Pasirašė 120 tėvų.

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

(R. Kalantos metinės):

Kaunas. R. Kalantos tragedijos metinių proga Kaune buvo jaučiamas karo stovis. Milicininkų knibždėjo ne tik Laisvės alėjoje, bet ir visame Kaune. Milicijos uniforma perrengti net kareiviai. Milicininkai budėjo „apsišarvavę" „bananais" ir radijo siųstuvais. Iš įstaigų ir mokyklų paskirti žmonės palaikyti tvarką gatvėse. Gegužės 14 Laisvės alėja buvo pilna žmonių, tačiau milicija jiems neleisdavo sustoti. Naktį prieš gegužės 14-ąją ant Kauno miesto Vykdomojo komiteto pastato suplevėsavo trispalvė vėliava, bet ji buvo greitai pastebėta ir nuimta. (Ši žinia išgirsta iš vieno saugumiečio.) Visi asmenys, išdrįsę padėti gėlių ant R. Kalantos kapo ar jo susideginimo vietoje, buvo areštuoti. Kiek areštuotų, nežinia. Trumpai paminėti R. Kalantos metines Kauno jaunimas susibūrė Centriniame

bulvare. R. Kalantos metinės praėjo be ypatingesnių incidentų.

Pagrindiniai demonstracijos dalyviai šį kartą buvo kareiviai ir milicininkai, akivaizdžiai parodę, kaip tarybų valdžia bijosi laisvos minties. Tomis dienomis daug mokinių dėl įvairių priežasčių buvo iš Kauno išvežti. Kai kuriose mokyklose „užsiėmimai" truko nuo 8 ryto iki 10 val. nakties, kad tik moksleiviai negalėtų išeiti į miestą. Be to, besimokantiems gegužės 14 įsakyta nepasirodyti Laisvės alėjoje, uždrausta net į parduotuves eiti.

(Byla dėl bažnyčių apiplėšimo):

1973.VI.5 Kauno rajono liaudies teismas svarstė Dambickienės bylą už Babtų ir Vandžiogalos bažnyčių apiplėšimą. Teismui pirmininkavo J. Martusevičiūtė. Nuosprendyje rašoma, kad Dambickienės kaltė pilnai įrodyta, nes apiplėšė Babtų ir Vandžiogalos bažnyčias, be to, vogė iš kapinių prie vainikų pritvirtintus meniškus rankšluosčius ir žvakes. Visi šie daiktai rasti pas ją kratos metu. Kadangi kaltinamoji serga skleroze ir gydoma psichiatrinėje ligoninėje, tai nuo bausmės atleista. Į teismą ieškove buvo pakviesta paprasta kaimo moterėlė, kuri nesugebėjo užduoti net menkiausio klausimo. Kaltinamosios sugyventinis Savickas, išgyvenęs su teisiamąja 10 metų, teisme dalyvavo ne kaip kaltininkas, o tik liudininkas.

Šis teismas nėra išimtis tarybinių teismų praktikoje. 1964 metų vasarą buvo apiplėšta Kaišiadorių bažnyčia. Plėšikas sulaikytas, kai bandė įsibrauti į Vievio bažnyčią. Paaiškėjo, kad jis „plataus masto veikėjas" — jau Rygoje apiplėšęs cerkvę.

Prokuratūra nenoromis ėmėsi sudaryti bylą, o spalio 6 įvykusiame teisme teisėjas Kasperavičius plėšiką bandė visaip pateisinti. „Jo sunkios materialinės sąlygos. . . Pamatęs bažnyčios bokštus, pagalvojo, gal čia

būsią nepanaudotų pinigų..." Maža to, teisėjas pasinaudojo proga apkaltinti bažnyčią ir kunigus. Neiškentęs kun. Šalčiūnas replikavo teisėjui: „Kas, pagaliau, kaltinamasis: šis plėšikas, ar mes, bažnyčios atstovai?"

Plėšiką nuteisė sąlyginai ir tuojau pat paleido. Kardomoji priemonė panaikinta dar prieš teismą.

Panašūs teismai tik skatina nusikaltėlius plėšti bažnyčias. Štai 1973 m. liepos mėn. du chuliganai naktį įsiveržė į II Alytaus bažnyčią ir iki sąmonės netekimo akmenimis primušė bažnyčios sargą.

(Nei bažnyčioj, nei pas ligonį):

Šventybrastis. 1973 m. Kėdainių rajono Kultūros skyrius atleido iš darbo Šventybrasčio bibliotekos vedėją Janiną Rutkūnaitę už rimtą „nusikaltimą" — per Velykas buvo bažnyčioje!

Girdžiai. Pateikiamas šios parapijos klebono pranešimas J. E. vyskupui J. Labukui:

1973 gegužės 30 Petrės Klimienės vyras, pasamdęs lengvąją mašinėlę, nuvežė mane, Girdžių parapijos kleboną, į Smalininkus aprūpinti sunkiai sergančios jo žmonos, gulinčios infekciniame skyriuje. Atvykome 18 val. Jos vyrą įleido pas ligonę į palatą, o manęs, kunigo, nesutiko leisti. Gydytoja liepė skambinti į Jurbarką ir iš rajono gauti leidimą. Taip ir sugrįžau, nesuteikęs sunkiai sergančiai sakramentų.

Kai pasmerktasis prašo užsirūkyti ar ko nors kita, jo priešmirtinis noras patenkinamas. Čia gydėsi ne kriminalistė, bet lojali tarybinė pilietė, o jai nebuvo parodyta žmoniškumo. Jeigu jos vyrą įleido į palatą, tai kodėl neleido manęs?

Panašūs tarybinių darbuotojų persistengimai tik erzina pileičius ir nustato prieš esamą santvarką.

Jei kada nors, Ekscelencija, kalbėsite su Religijų reikalų įgalictiniu, gal derėtų apie tai jį informuoti.

Girdžiai, 1973.VI.1.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

(Byla kun. Liesiui už vaikų katekizavimą):

Utenos rajonas. Pateikiame kun. A. Liesio pareiškimą Utenos liaudies teismui ir gynybinę kalbą, kurios teisėja neleido perskaityti:

Utenos rajono liaudies teismui
Nuorašai: LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui,
Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui,
Panevėžio Vyskupijos kurijai
Kun. A. Liesio,
gyv. Utenos raj., Daunorių kaime,
Pareiškimas

Utenos rajono Vykdomojo komiteto administracinė komisija 1973 birželio 29 konstatavo, kad aš 1973.VI.12 Daunorių bažnyčioje grupę vaikų mokiau katekizmo. Komisija nusprendė, kad aš tokiu būdu esu pažeidęs LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo šį nutarimą:

„Įstatymų apie religinius kultus pažeidimas pasireiškia šiais veiksmais: ... organizavimas ir vykdymas vaikų ir jaunuolių specialių susirinkimų... neturinčių ryšio su kulto atlikimu." (Žr. LTSR ATP 1966.V.12 nutarimas „dėl administracinės atsakomybės už įstatymų apie religinius kultus pažeidimą").

(Ar įstatymai susirinkimus draudžia?):

Perskaitę šį Prezidiumo nutarimą, aiškiai matome, kad šiuo nutarimu yra draudžiami vaikų susirinkimai tik tie, kurie nesusiję su kulto veiksmais (atlikimu). O tie, kurie su kulto veiksmais susiję, nedraudžiami.

Minėtame vaikų susirinkime mes su vaikais meldėmės. Ten juos klausinėjau apie sakramentus, maldą, Dievą. Jiems apie Dievą sakiau pamokslą. Pamoks-

las (lygiai kaip malda, mišių laikymas, sakramentų teikimas) yra esminė katalikų kulto dalis. Pamokslų sakymas, sakramentų teikimas — katalikų kultas. Vadinasi, tame susirinkime buvo atliekami vien kulto veiksmai. Minėtas Prezidiumo nutarimas susirinkimų, skirtų kulto veiksmams, nedraudžia. O LTSR konstitucijos 96 str. susirinkimus, kur atliekami kulto veiksmai, įsakmiai leidžia. („Visiems LTSR piliečiams pripažįstama religinių kulto atlikimo laisvė.")

(Ar įstatymas mokyti vaikus draudžia?):

Mes, kunigai, esame nuolatos kaltinami ir skaudžiomis kalėjimo bausmėmis baudžiami (pvz. kun. A. Šeškevičius, Zdebskis, Bubnys), remiantis dar kitu LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo nutarimu, būtent:

„Istatymų apie bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios pažeidimu,. . . suprantama:. . . nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimų organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymų nustatytas taisykles." (Žr. LTSR ATP nutarimas 1966.V.12).

Aiškiai matome, kad ir šis nutarimas organizuotai, t.y. grupėmis mokyti vaikus religijos draudžia ne absoliučiai, ne visuomet, o tik tais atvejais, kai, grupėmis mokant religijos, būna pažeidžiamos „įstatymų nustatytos taisyklės". Tų „taisyklių" laikantis, grupėmis mokyti vaikus religijos nedraudžiama. Tos „taisyklės", kurių turėtų kunigai laikytis, grupėmis mokydami vaikus religijos, niekur oficialiai nepaskelbtos. Vadinasi, jų dar nėra. O jeigu jų nėra, tai kokį juridinį pagrindą turi LTSR teismai kunigus tų įsivaizduotų taisyklių pažeidimu apkaltinti ir skaudžiai nubausti?

Mums, kunigams, yra nuolatos daromas priekaištas, kad mes, mokydami vaikus religijos, pažeidžiame konstitucinį įstatymą: „mokykla atskirta nuo bažny-

čios." Mielieji juristai, kalbėkime ne poetiškai, bet juridiškai. Juridinėje kalboje „mokykla" — mokymo įstaiga, specialiai skirta tik mokymui. Juridinėje kalboje niekas neturi teisės „mokykla" vadinti nei maldos namo (kur žmonės meldžiasi), nei įmonės, nei dirbtuvės, nes visos tos vietos specialiai skirtos ne mokymo, bet kitiems tikslams, nors ir ten kaip ir visame gyvenime žmonės atsitiktinai mokosi, specializuojasi. Poetiškai, vaizdingai kalbant, be abejo, galima viską, net visą gyvenimą vadinti „mokykla". Sakau „poetiškai", bet ne juridiškai kalbant.

Juridiškai kalbėdami, mokykla neturime teisės vadinti nė mokinių su mokytojais, kaip neturime teisės valgykla vadinti jos šlavėjų, virėjų ir valgytojų, ir kirpykla vadinti kirpėjų, barzdaskučių ir kerpamųjų. Juridinėje kalbėjo „valgykla" — tai valgymo įstaiga, „kirpykla" — tai kirpimo įstaiga ir „mokykla" — tai mokymo įstaiga, bet ne jos sargai, ne mokiniai ir ne mokytojai.

Taigi, konstitucinis įstatymas „mokykla atskirta nuo bažnyčios" „mokykla" vadina tik mokymo įstaigą, bet ne kitas įstaigas, ne kitas vietas, taip pat ir ne mokinius ir ne mokytojus.

Vadinasi, mes, kunigai, mokydami vaikus religijos ne mokslo įstaigose (mes į jas nė kojos nekeliame), nė trupučio nepažeidžiame minėtojo konstitucinio įstatymo.

Vadinasi, Utenos rajono Vykdomojo komiteto administracinė komisija mane pripažino kaltu ir nubaudė (50 rub.) be jokio juridinio pagrindo ir, be to, nemoraliai, nes bausti kunigą, kad jis atlieka savo šventas ir garbingas (Kristaus ir Bažnyčios uždėtas) pareigas yra tikrai nekultūringa ir tikrai nemoralu.

Todėl prašau Utenos rajono liaudies teismą panaikinti šį administracinės komisijos nuosprendį.

(Ar konstitucija pripažįsta žodžio laisvę ir kunigui?):

Gynybinė kalba

Vaikus būriais mokyti religijos leidžia konstituciniai žodžio, spaudos ir susirinkimų įstatymai. LTSR Konstitucijos 97 str. pasakyta:

„Sutinkamai su darbo žmonių interesais ir siekiant sustiprinti socialistinę santvarką, Lietuvos TSR piliečiams įstatymu garantuojama: a) žodžio laisvė; b) spaudos laisvė; c) susirinkimų ir mitingų laisvė."

Panagrinėsime šio straipsnio prasmę. Čia įžangoje kalbama apie darbo žmonių interesus. Darbo žmonių gerovė, jų interesai yra kiekvieno įstatymo tikslas. Šį tikslą įstatymo leidėjai įstatymo tekste kartais pažymi, kartais nepažymi. Bet įstatymo esmė visuomet pasilieka ta pati, nežiūrint, ar šis tikslas (darbo žmonių gerovė) įstatymo tekste pažymėtas, ar ne. LTSR Konstitucijos 97 str. šį tikslą įsakmiai pažymi šiuo įžanginiu posakiu: „sutinkamai su darbo žmonių interesais (t.y. darbo žmonių gerovei, jų naidai)... garantuojama"...

Jeigu šio įžanginio posakio „sutinkamai su darbo žmonių interesais" ir nebūtų, tai vis tiek šio straipsnio esmė liktų ta pati, būtent:

„Lietuvos TSR piliečiams įstatymu garantuojama: a) žodžio laisvė; b) spaudos laisvė; c) susirinkimų ir mitingų laisvė"...

Kiekvieną moralų įstatymą piliečiai turi vykdyti besąlygiškai. Vadinasi, ir Konstitucijos 97 str. vykdytinas besąlygiškai. Jo esmė, kaip minėta, yra tokia:

„Visiems piliečiams (vadinasi, ir kunigams) garantuojama žodžio, spaudos (t.y. visokio žodžio, visokios spaudos, visų pakraipų, vadinasi, ir religinės pakraipos žodžio bei spaudos) laisvė; susirinkimų (vadinasi, ir kunigų daromų vaikų religinių susirinkimų) laisvė." Pasakyta „laisvė", vadinasi, tikra laisvė, pilna, nevaržoma laisvė.

Tai tikroji Konstitucijos 97 str. prasmė. Bet daug kas šį Konstitucijos straipsnį supranta klaidingai. Jie galvoja, kad šis straipsnis garantuojąs ne absoliučią, bet sąlygotą žodžio, spaudos ir susirinkimų laisvę. Jie sako, kad LTSR Konstitucija garantuojanti laisvę tik tokiam žodžiui, tik tokiai spaudai ir tik tokiems susirinkimams, kurie „sutinka su darbo žmonių interesais", gerove, kurie naudingi darbo žmogui.

Jeigu Konstitucija pripažintų laisvę ne kiekvienam žodžiui, ne kiekvienai spaudai, ne kiekvienam susirinkimui, bet tik naudingam žodžiui, tik naudingai spaudai, tik naudingiems (darbo žmonių interesus atitinkantiems) susirinkimams, tai ji (konstitucija) pateiktų ir aiškų kriterijų naudingam žodžiui, naudingai spaudai, naudingiems susirinkimams atskirti nuo žalingo žodžio, nuo žalingos spaudos, nuo žalingų susirinkimų; sakau, konstitucija pateiktų kriterijų, rodantį, koks žodis, kokia spauda, kokie susirinkimai laikytini „žalingais" ir kokie — „naudingais" darbo žmonių gerovei.

Bet minėtieji konstituciniai įstatymai nepateikia jokio kriterijaus atskirti naudingam žodžiui nuo žalingo, naudingai spaudai — nuo žalingos, naudingiems susirinkimams — nuo žalingų. O nepateikus aiškaus kriterijaus, konstituciniai žodžio, spaudos, susirinkimų laisvės įstatymai, jei imami antrąja prasme, pasidaro absoliučiai neaiškūs, t.y. pasidaro visiškai neaišku, kokį žodį, kokią spaudą, kokius susirinkimus konstitucija laiko naudingais ir kokius laiko žalingais darbo žmonių gerovei.

Neaiškus įstatymas neturi jokios juridinės vertės. Neaiškus įstatymas — tai juridinis niekalas. Todėl ir minėtieji žodžio, spaudos ir susirinkimų konstituciniai įstatymai, jei būtų imami antrąja prasme, taptų neaiškūs ir pavirstų juridiniu niekalu.

Konstitucijos leidėjai, aišku, nenorėjo, kad jų išleistieji įstatymai taptų juridiniu niekalu. Vadinasi, jie norėjo, kad tie įstatymai būtų imami ne antrąja, bet pirmąja prasme.

Vadinasi, jei konstitucijos 97 str. garantuoja pilną, nevaržomą laisvę ne vien vadinamajam naudingam žodžiui, ne vien vadinamajai naudingai spaudai, ne vien vadinamiesiems naudingiems susirinkimams, bet kiekvienam, kiekvienos krypties žodžiui, kiekvienos krypties spaudai, vadinasi, ir religinės krypties žodžiui, spaudai; ir kiekvienam (be išimčių) kiekvienos krypties susirinkimui, vadinasi, ir kunigų daromiems vaikų religiniams susirinkimams.

Be abejo, konstitucijos leidėjai žinojo, kad piliečiai, naudodamiesi konstitucijos garantuota laisve, gali padaryti daug ir nelemtų klaidų. Tačiau konstitucijos leidėjams buvo taip pat aišku, kad tiesa išryškės ir klaida bus pergalėta ne vienos kurios partijos, ne jos cenzorių (kurie patys yra klaidingi) varžtais, bet tik pilna žodžio, spaudos laisve. Todėl konstitucijos leidėjai ir garantuoja šią nevaržomą žodžio, spaudos ir susirinkimų laisvę, naudingą tiesos pergalei ir visuomenės, darbo žmonių gerovei.

Vadinasi, ir mes, kunigai, turime pilną konstitucijos garantuotą laisvę daryti visokius (didelių ir mažų) susirinkimus ir ten reikšti savo mintis. Vadinasi, Utenos Vykdomojo komiteto administracinė komisija neturėjo juridinės (juo labiau moralinės) teisės mane pasmerkti ir nubausti, kad aš 1973 birželio 12 Daunorių bažnyčioje būreliui kalbėjau apie Dievą, jo įsakymus, sakramentus, maldą. Todėl prašau Teismą panaikinti šį administracinės komisijos neteisėtą ir neteisingą nuosprendį.

Prašau Utenos raj. liaudies teismą pridėti šį mano raštą prie mano bylos dokumentų.

N. B. Utenos teismas pripažino, kad kun. A. Liesis nubaustas teisingai.

* * *

(Mokytojos kova prieš medalikėlius):

Vabalninkas. 1973.V.28 technikume per istorijos pamoką dėstytoja Morkūnienė, pamačiusi ant Danutės Kruopaitės kaklo grandinėlę, pareikalavo ją atiduoti. Kadangi mergaitė nedavė, pati dėstytoja atėmė grandinėlę su medalikėliu. Auditorijoje kažkas pasakė, kad medalikėlius dar nešiojančios Genė Dovidonytė ir Viktorija Jurginaitė. Morkūnienė, prišokusi prie Dovidonytės, nutraukė ir pasiėmė grandinėlę. Pamačiusi, kad ji turinti dar du medalikėlius, pareikalavo atiduoti, o kai mergaitė nedavė, dėstytoja, griebusi jai už rankos, per jėgą atėmė. Tada Morkūnienė, priėjusi prie Jurginaitės, nutraukė grandinėlę, tačiau medalikėlio atimti nepasisekė. Po paskaitos dėst. Morkūnienė išbarė minėtas mergaites, kad jos nešiojančios medalikėlius.

Per kitą pamoką Morkūnienė liepė Jurginaitei atsakinėti. Vos pradėjus atsakinėti, dėstytoja ją nutraukė, sakydama, kad netaip pradėjo. Paėmusi knygą, dėstytoja paskaitė pradžią ir liepė pasakoti. Jurginaitei paaiškinus, kad jinai neturinti tokios knygos, kaip dėstytoja, ši atšovė: „Jei Dievas tave myli, jis galėjo tau, plumpt, numesti iš dangaus tokią knygą.“ Mergaitė bandė toliau pasakoti, bet dėstytoja pareiškė: „Dievas neišgelbėjo tėvęs — gauni du.“ Visai auditorijai buvo aišku, už ką parašytas dvejetas.

Dovidonytė prašė, kad dėst. Morkūnienė atiduotų medalikėlį, o ši nusijuokė: „Man bus gražus daiktelis muziejui.“ Mergaitė, užklausta, ar toliau nešiosianti medalikėlį, atsakė: „Nešiojau ir nešiosiu. Nusipirksiu kitą ir užsidėsiu.“

V. Jurginaitė buvo iškviesta į dėstytojų kambarį ir pareikalauta atiduoti medalikėlį. Mergaitę užpuolė dės-

tytojos Griciūnienė ir Šablinskienė, tačiau gavo vien grandinėlę be medalikėlio.

Dėstytojos nutarė šį reikalą apsvarstyti. Jurginaitė su Dovidonyte turėjo apleisti technikumą.

(Mokytojai geruoju ir piktuoju perša komjaunimą):

Mežiškiai. 1972/73 m.m. Mežiškių vidurinėje mokykloje XI klasėje pusė moksleivių buvo nekomjaunuoliai. Po Naujųjų Metų abiturientai ypač buvo verčiami stoti į komjaunimą. Juos dažnai palikdavo 2-3 valandas po pamokų, gąsdindavo, kad be komjaunimo neįstos į aukštąsias mokyklas, gyvenime nieko nepasieks. „Uoliausia" pasirodė klasės vadovė Kabliūnienė, komjaunimo sekretorė Bučytė ir mokyt. Šakalys. Pastarasis kartą liepė mokiniams atsakyti į klausimą: „Kaip žiūrite į tuos kunigus, kurie metė kunigystę?" Beveik visi atsakė, kad metusieji kunigystę yra neprotingi arba be charakterio.

Po šitokio moksleivių atsakymo prasidėjo dar didesnis persekiojimas. Nepajėgdami prievarta paveikti mokinių, pradėjo geruoju įtikinėti, kad stotų į komjaunimą. Bažnyčią galėsią lankyti kur nors kitur, nebūtinai Mežiškiuose. Norėdami prikalbėti vieną vienuoliktoką, kad šis įstotų į komjaunimą, mokytojai pažadėjo, jog jam parašys labai gerą charakteristiką, o į komjaunimo susirinkimus galės nesilankyti. Tačiau, kai, įsirašęs į komjaunimą, nenuėjo į vieną susirinkimą, prisistatė mokyklos vadovybė ir prigrasė, jei nedalyvausiąs komjaunimo susirinkimuose, bus iš komjaunimo išmestas ir apie tai įrašysią charakteristikon.

1973 gegužės mėn. Mežiškių vidurinėje mokykloje apsilankė Panevėžio miesto partijos komiteto sekretorė Kalačiovienė. Moksleiviams nekomjaunuoliams ji pareiškė: „Mes stengsimės, kad nekomjaunuoliai per egzaminus gautų kuo blogesnius pažymius ir neturėtų jokių galimybių stoti į aukštąsias mokyklas."

Mokytoja B. Gabrūnienė 1972 spalio mėn. per vieną pamoką liepė berniukams išeiti iš klasės, o mergaitėms atsisegti uniformų apikakles ir parodyti, ar neturinčios kryželių. Pas vieną moksleivę suradusi kryželį, mokytoja apibarė ją ir įsakė daugiau su kryželiu nesirodyti mokykloje.

* * *

(Terorizuoja dėl vaikų tėvus):

1973 m. Verbų sekmadienį partijos sekretorė Kalačiovienė Miežiškių bažnyčioje tikrino mokinius ir užsirašinėjo klebono pamokslą.

Balandžio 20 Miežiškių vidurinės mokyklos mokytojų slaptame posėdyje buvo aptarti Miežiškių klebono pamokslai. Nors visi posėdžio dalyviai buvo įpareigoti griežtai laikyti paslaptį, kas posėdyje svarstyta, bet tuojau visi apie tai sužinojo. Kalačiovienė tardė mokytojus, kas išdavęs paslaptį.

Per Velykas dalis moksleivių buvo įpareigoti sekti kitus mokinius, kurie ateis į bažnyčią. Kaip sekliai per Velykas į Miežiškių bažnyčią atvyko keli Panevėžio Švietimo skyriaus darbuotojai.

1973 gegužės mėnesio pradžioje į Miežiškių apylinkę iš Panevėžio atvyko valdžios pareigūnai: propagandos skyriaus vedėjas Kanapienis, komjaunimo komiteto instruktorė Pukienė, Kalačiovienė, Ramygalos ateistų atstovas gyd. Kristutis ir kiti. Į apylinkę buvo kviečiami žmonės ir klausinėjami įvairių dalykų iš asmeninio religinio gyvenimo. Kai kurie žmonės išsigando, sakėsi mažai tikį Dievą, tačiau kiti laikėsi labai drąsiai.

— Kodėl neleidi savo sūnaus stoti į komjaunimą? — paklausė Gudienę valdžios atstovai.

— Aš nematau komunistų tarpe gerų pavyzdžių. Jie yra neteisingi ir melagiai, nes patys slaptai atlikinėja religines apeigas o kitus šmeižia.

Už šį atsakymą Gudienė buvo smarkiai išbarta.

— Ar tikrai tiki, kad yra Dievas, ir tai mokai savo šeimą? — paklausė Murmokienę pareigūnai.

Moteris patvirtino, kad *tikrai tikinti* ir *šitokia* visados liksianti.

Rajono pareigūnai, lankydamiesi pas tikinčiuosius, klausinėjo, kokius pamokslus klebonas sakąs, kas leido vaikus vesti į bažnyčią. Valdžios atstovų teigimu, tarybiniai įstatymai duoda teisę tėvams per metus tik vieną kartą nusivesti savo vaikus į bažnyčią. Pamatę ant sienų religinius paveikslus, priekaištavo, kad jie žaloją mokinius. Kalačiovienė net taip išsireiškė: „Žydais apsikabinėjote sienas!" Pensininkus baugino, kad negausią pensijos. Kalačiovienė reikalavo, kad žmonės parodytų maldaknyges, rožančius, o kai parodydavo, tai norėjo atimti, bet žmonės nedavę.

Žmonės stebėjosi, koks silpnas ateizmas, kad partijos atstovams reikia net po namus vaikščioti ir jėga kovoti prieš tikėjimą.

Tarybinio ūkio vadovai pradėjo smarkiau kovoti su tikinčiaisiais. Kontoros darbuotojai buvo įspėti, kad už bažnyčios lankymą būsią atleisti iš darbo. Tačiau šie nepabūgo ir sakė, jog karvių melžti dar nepamiršę...

Apylinkės pirmininkė Smetonienė, sekmadieniais vaikščiodama netoli bažnyčios ir matydama einančius į pamaldas, pridėdavo pirštą prie smilkinio, norėdama pašiepti, kad tikintieji esą kvailiai.

Panevėžio rajono partijos vadovybė įrašė tarybinio ūkio direktoriui Valaičiui griežtą papeikimą, kodėl jis leidęs kunigams nusipirkti gyvenamą butą.

Miežiškių vidurinės mokyklos direktorius ir tarybinio ūkio partijos sekretorė buvo įspėti dėl apleisto ateistinio darbo.

Birželio 27 d. Miežiškiuose mirė klebonas kun. Masiokas. Prieš tai jis buvo valdžios pareigūnų varginamas. Kalačiovienės iniciatyva, be priežasties klebonui net telefoną išjungė. Tarybinio ūkio vadovybė

įsakė darbuotojams nedalyvauti klebono laidotuvėse. Tačiau šio draudimo niekas nepaisė, ir laidotuvėse dalyvavo daug suaugusiųjų ir mokinių.

(Pionieriai šv. Jono vardu):

Panevėžys. 1973 m. gegužės mėnesį V vidurinėje mokykloje VI klasėje mokiniams buvo liepta atsakyti į įvairius klausimus. Tarp kitų buvo klausimas: „Dėl ko žmonės gyvena žemėje?" Daugelis mokinių į šį klausimą atsakė katekizmo žodžiais. Mokytoja, perskaičiusi atsakymą, išvarė vaikus už durų.

Į kitą klausimą: „Kaip pavadintumėte naują pionierių būrelį?" kai kurie atsakė: „Šv. Jono vardu, nes tai geriausias žmogus pasaulyje."

TELŠIŲ VYSKUPIJA

(Maskvos atstovas dėl bažnyčios):

Klaipėda. 1973 m. liepos mėn. čia lankėsi iš maskviškės Religijų reikalų tarybos Tarasovas. Apžiūrėjęs pastatą, kur katalikai meldžiasi, tarė: „Ko jie dar nori? Maskvoje katalikai turi mažesnę bažnyčią ir patenkinti. . ."

Tik ar galima lyginti Maskvos katalikų skaičių su Klaipėdos katalikais?!

(„Vaikai, neklausykite tėvų!"):

Šilalė. 1973.VI.15 Vingininkų kaime senutė Eidukaitė (g. 1887), tėvų paprašyta, mokė katekizmo 16 vaikų. Staiga su triukšmu į kambarį įsiveržė komisija, susidedanti iš kolūkio pirmininko Mikučio, brigadininko Vidmanto, agronomo Martinkaus ir kelių rajono atstovų. Komisijos nariai čiupo iš vaikų rankų katekizmus, maldaknyges, rožančius. Vaikai slėpė katekizmus ir verkdami puolė iš kambario, tačiau įsibrovėliai juos iškratė ir viską atėmė. Taip pat užsirašė vaikų ir

buvusių motinų pavardes. Atstovė iš rajono švietimo skyriaus vaikams nurodinėjo: „Vaikai, neklausykite tėvų ir katekizmo nesimokykite." Motinos buvo įžeistos: „Čia mūsų vaikai, mes mokėm juos ir mokysime. Katekizmų vėl gausime."

Rajono prokuroras senutę Eidukaitę keletą kartų tardė ir grasino kalėjimu.

— Už nuodėmę eiti į kalėjimą — gėda, o už „Tėve mūsų" mokymą — nebijau! — atsakė senutė.

Buvo tardomi vaikai ir motinos. Kai kurie vaikai išgąsdinti naktį negalėjo net užmigti.

* * *

Šilalės vidurinės mokyklos koridoriuje iškabinta daug ateistinių piešinių, išjuokiančių tikėjimą ir kunigus. Greta jų prikaltas įlaužtas juodas kryžius, vaizduojąs artėjančią religijos pabaigą.

Mokytoja Petvienė su Bendikiene VI klasės mokiniams per pamoką liepė nupiešti kunigą, sėdintį velniui ant kelių ir su merginoms geriantį degtinę.

Vienas aštuntokas iš Šilalės štai ką rašo:

— Jei ateistai negali su milicija išvaryti žmonių iš bažnyčios, tai lyg kirminas graužia jų sielas... Vaikai prievarta rašomi į spaliukus, pionierius ir kitas organizacijas... Kaip skaudu, kad mūsų brangių lietuvių tarpe yra tokių žmogžudžių, kurie žudo nekaltų vaikų sielas, vesdami jas į klystkelius... Stende yra toks užrašas: „Žmonės ieško kelio į dangų, nes išklysta iš kelio žemėje." Išklydę iš kelio žemėje yra tie, kurie girtauja, chuliganauja. Kurie ieško kelio į dangų, tie visuomet suvaldo savo aistras, visuomet tvarkingi, nedaro žalos kitiems ir taip siekia amžinybės. Stendo leidėjai aiškiai parodo savo nesugebėjimą sveikai galvoti. Mintį reikia gerai apgalvoti, kad pats neapsijuoktum...

(Patyčios religingiems vaikams):

Ateistai mokytojai savo propaganda fanatizuoja moksleivius. Štai aštuntosios klasės mokinys Gotautas ant kaklo nečiojo medalikėlį. Pamatęs jį, komjaunuolis Kurlinkus pradėjo juoktis ir, pasikvietęs draugą į pagalbą, norėjo medalikėlį atimti. Tačiau kitas mokinys juos sugėdino, ir abu nuraudę pasitraukė.

Lietuvių kalbos mokytoja Balčienė dažnai pasijuokia iš religingų moksleivių. Pamokos metu iš jos lūpų dažnai galima išgirsti tokius išsireiškimus:

— Tau, Stasy, tik kunigu būti. Taip gražiai patyliukais kalbėdamas, galėsi duoti davatkėlėms išrišimą.

Jei kurio mokinio švarios rankos, M. Balčienė sako:

— O tau tinka klebonėliu būti. Davatkėlėms bus malonu tokias rankas bučiuoti.

Liaudis tokios rūšies mokytojas vadina bedievių davatkomis.

* * *

(Karikatūros iš religijos):

1973.V.25 antrosios klasės mokinukams buvo liepta piešti tikėjimą išjuokiančias karikatūras. Daugelis, nesusivokę, kad čia blogas dalykas, piešė. Tačiau kiti pasipiktino tokiu mokytojos elgesiu. Viena mergaitė sakėsi: „Taip buvo biauru, kad negalėjau žiūrėti. Pasiprašiau į tualetą ir ten geriau išbuvau pusę valandos, kad tik nereiktų piešti.“

* * *

(Kryžius turi būti nugriautas):

Veiviržėnai. Balsėnų kaime Ona Strumilienė 1973 birželio mėn. savo sodyboje palangėje pasistatė kryžių. Pastebėję kryžių, kolūkio pirmininkas Daugėla ir partijos sekretorė Bielskienė apsilankė pas Strumilienę ir liepė kryžių nugriauti arba jį pastatyti prie tvarto kitoje namo pusėje.

— Aš žinau, kaip reikia kryžių pagarbinti ir kur statyti, — atsakė moteris.

— Mes priversime tave ne tik nugriauti kryžių, bet ir sunaikinti, — šaukė pareigūnai.

Po kelių dienų atvykęs rajono milicijos viršininkas Ruščenkovas visaip gąsdino sergančią senutę, reikalaudamas nugriauti kryžių.

— Kryžius stovės savo vietoje. Kol aš gyva, niekam neleisiu jo sunaikinti. Jį pastačiau ne tam, kad jūs sunaikintumėte.

Savo motiną užstojo sūnus Pranas. Tada Ruščenkovas įsakė jam atvykti į miliciją, kur buvo bauginamas. Žadėjo perduoti saugumui, jei nesutiks nugriauti kryžių.

— Aš kryžių galiu pastatyti, bet griauti — niekada, — drąsiai atrėžė Strumila.

Pas Strumilus lankėsi partijos pareigūnai, vis reikalaudami tučtuojau nugriauti kryžių. Vėliau atvažiavęs Vykdomojo komiteto pirmininkas Karečka gėdino Strumilienę, kodėl ji neklausanti pareigūnų.

— Jei patys nenugriausite kryžiaus, tai mes jį nugriausime, o jūs turėsite apmokėti išlaidas, — šaukė Karečka.

— Kryžiaus aš negriausiu ir jums griauti neleisiu. Parodykite man tokį įstatymą, liepiantį kryžius griauti.

Karečka net pamėlynavo iš pykčio.

Nepakeldama grasinimų, Ona Strumilienė parašė skundą į Maskvą, bet atsakymo nesulaukė. Atvažiavusi komisija iš Vilniaus apžiūrėjo kryžių, pasakė, kad nemeniškas, ir pareikalavo nugriauti, mat, jis „piktinąs“ kaimynus.

Nugriauti kryžius prie savo sodybų dar buvo įsakyta dviem Balsėnų kaimo gyventojam: Antanui ir Ignui Bočkams.

Laugaliai. Senelių-invalidų prieglaudoje neleidžiama pasikviesti kunigo, todėl daugelis miršta be sakramentų, nors ir prašo kunigo. Pavyzdžiui, 90 metų Agnietei Brazauskaitei ir 85 metų jos seseriai Ievai prieglaudos vadovybė nepatenkino prašymo — neleido pasinaudoti kunigo religiniais patarnavimais.

Kaltinėnai. Vidurinėje mokykloje tikintys moksleiviai yra prievartaujami — verčiami rašytis į ateistines organizacijas. Mokytoja Sinkevičienė IV klasės mokinei Birutei Buivydaitei liniuote stipriai rėžė per delną, kodėl ši nestojanti į pionierių organizaciją. Pati Birutė pasakojosi, kad po to sukalbėjusi tris „Sveika Marija", ir skausmas praėjęs.

Pajūris. Vidurinės mokyklos mokyt. Valavičienė garsi ateizmo fanatikė. Kartą, pajuokdama Švč. Sakramentą adoruojančias mergaites, sakė: „Ko jūs ten einate keliais apie klebonėlį?"

1973.IV.6 Šilalėje mokinių tėvų susirinkime mokyt. Valavičienė kalbėjo, kad tėvai „negadintų" savo vaikų — nevestų jų į bažnyčią. Moterys pradėjo šaukti, kad jos susirinkusios išgirsti apie vaikų elgesį ir mokslą, o nesąmonių neklausysiančios. Paskaitininkė turėjo apleisti tėvų susirinkimą.

Mokyt. Kulikauskienė abiturientams į charakteristikas įrašo, kad dar neatsikratę religinių prietarų.

(Vietoj bažnyčios — kultūrnamis):

Lauksargis. Aštuonmetės mokyklos mokytoja Petkienė fanatiškai stengiasi savo pažiūras primesti moksleiviams. Kartą ji gyrėsi: „Padarysiu, kad sekmadieniais nė vienas moksleivis neis į bažnyčią!" Kartą į mėnesį visą mokyklą varo į kultūrnamį, kur Petkienė moksleivius „šviečia". Mokykloje kabo tikėjimą šmeižiančios karikatūros, pavyzdžiui, senutė tempia vaiką į bažnyčią, o šis spiriasi. Ar ne panašiai elgiasi mokyt. Petkienė, visą mokyklą prievarta tempdama į bedievy-

bę? Jeigu vaikas nenori stoti į komjaunimą, Petkienė tuojau bėga pas tėvus ir įkalbinėja, kad netrukdytų.

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

(50 rb. už poterių mokymą):

Šeštokai. 1973 m. vasarą Šeštokų bažnyčioje senutė O. Merkušytė pamokė katekizmo keletą vaikų. „Nusikaltimui" ištirti į bažnyčią atvyko komisija, susidedanti iš Šeštokų apylinkės pirmininko G. Maslausko, mokyklos direktorės Saulienės ir mokytojos Junelienės. Komisija, radusi bažnyčioje šešis vaikus, pasiteiravo, ar jie buvo mokomi poterių. Po trijų dienų O. Merkušytė buvo iškviesta į Lazdijų rajoną ir nubausta 50 rub. bauda. Administracinės bylos Nr. 30 nutarime rašoma: „Administracinė komisija prie Lazdijų rajono DŽDT vykdomojo komiteto (pirmininkas Baranauskas, sekretorė Kazakevičienė, nariai Ruškevičiūtė, Brilius, Šerkšnas, Šulinskas, Jurkevičius), išnagrinėjusi atvirame posėdyje administracinę bylą, nutarė, kad pil. Merkušytė Ona, gyvenanti Šeštokų miestelyje, pažeidė 1966 m. gegužės mėn. 12 d. Lietuvos TSR ATP įsaką."

Nutarime komisija neišdrįso parašyti, kokį, būtent nusikaltimą senutė padarė. Komisija, išleisdama senutę, perspėjo, kad niekas negali vaikų mokyti tikėjimo tiesų ir, jei dar bandysianti mokyti, tai gausianti dvejus metus kalėjimo.

* * *

(Būdai Sutvirtinimo sakramentui sukliudyti):

Veisiejai

Vilkaviškio Vyskupijos Kurijai
Kun. Albino Deltuvos, Veisiejų
parapijos klebono,

P a r e i š k i m a s

J. E. vysk. Paviloniui Veisiejuose teikiant Sutvirtinimo sakramentą, š.m. liepos 28 - 29 d. įvyko keletas tikinčiųjų pasipiktinimą sukėlusių incidentų.

Motyvuojant rugiapiūte, Sutvirtinimo teikimo dienos rajone buvo paskelbtos darbo dienomis. Kolūkiams ir tarybiniams ūkiams buvo įsakyta neduoti jokio transporto. Sekmadienį lijo. Rugiapiūtė sustojo. Vis dėlto keliuose išstatyti postai į Veisiejus praleisdavo tik autobusus ir privatų transportą. Visos kitos mašinos ir vežimai su žmonėmis būdavo grąžinami atgal. Dėl to iš kaimyninių Baltarusijos parapijų Veisiejus pasiekė vos 11 norinčių Sutvirtinimo sakramentą priimti žmonių.

Tikintieji pastebėjo, kad iš daugelio piūties laikotarpio šeštadienių ir sekmadienių darbo dienomis buvo paskelbtos tik Sutvirtinimo teikimo dienos.

Liepos 28 d. apie 16 val., prieš pat atvykstant vyskupui, buvau iškviestas į miesto Vykdomąjį komitetą. DŽDT pirmininkas Vaikšnoras su trimis kitais, atrodo, valstybės saugumo tarnautojais, pareikalavo, kad prie bažnyčios neleisčiau pardavinėti jokių devocionalijų. Motyvuodamas tuo, kad jokių religinių reikmenų parduotuvių kol kas nėra ir kad tikintieji tais reikmenimis lig šiol būdavo aprūpinti tik per bažnyčias, reikalavimą patenkinti kategoriškai atsisakiau ir įspėjau, kad įsikišus į šį reikalą valdžios organams, gali įvykti skaudžių nesusipratimų. Man buvo atsakyta, kad skundų niekas nebijo.

Netrukus po to, sutinkant vyskupą, draugovininkas Petras Rėkus bažnyčioje užpuolė moterį, jėga išplėšė iš jos devocionalijas ir, kilus triukšmui, su jomis pabėgo. Kai kas tvirtina, kad rožančiai buvo traukomi, kryželiai trypiami kojomis, bet savo akimis mačiusių liudininkų kol kas nesuradau.

(Milicija užpuldinėja ir bažnyčioje):

Liepos 29 d., sekmadienį, anksti rytą milicininkai Leonovas ir Morkevičius atėmė iš moters devocionalijas ir ją pačią areštavo.

Kiek vėliau, prieš 10 val., kai bažnyčioje vyskupas teikė Sutvirtinimo sakramentą, o prie altoriaus buvo dalinama Šv. Komunija, Vitas Karaliūnas su Vitu Savukynu bažnyčioje užpuolė kažkokį vyrą ir jėga tempė jį iš bažnyčios. Užpultasis pradėjo šauktis pagalbos. Gelbėti sušoko daugybė vyrų ir moterų. Nors prie užpuolikų prisidėjo dar trečias vyras, ištemptą į šventorių savo auką jie buvo priversti paleisti. Prie šventoriaus vartų jų laukė milicininkas Giedraitis, kuriam skundėsi, kad operacija nepavykusi.

Apie 10 val. pamaldų metu uniformuoti milicininkai Savonis ir Giedraitis, žiauriai užlaužę rankas, nuo šventoriaus nusivedė aklą senelį, pas kurį pastebėjo keletą rožančių ir kryželių su grandinėlėmis. Tuo pat metu Vitas Karaliūnas su kažkokiu vyru, šventoriuje iš moters atėmę, dvi tašes nusinešė.

Tuojau, vyskupą išlydėjus, milicininkai Savonis ir Giedraitis, pasikvietę talkon vieną technikumo dėstytoją, šventoriuje bandė atimti devocionalijas iš kažkokio vyro, tačiau įsierzinusi minia puolė milicininkus ir išmetė iš šventoriaus laukan. Milicininkai šaukėsi pagalbos, bet, kol pagalba atvyko, žmonės spėjo išsiskirstyti.

Šitokie faktai niekam neneša naudos, nei nedaro garbės. Gal būt, Kurija atitinkamose įstaigose galės padaryti reikalingų žygių, kad jie kitur nepasikartotų.

Veisiejai, 1973.VIII.3.

Redakcinė pastaba

1973 m. liepos 28 d. 17 val. Veisiejų parapija iškilmingai sutiko J. E. vysk. L. Pavilonį. Tai pirmoji

vyskupo pastoracinė išvyka į Vilkaviškio vyskupiją, atsikėlus iš Telšių į Kauną.

Liepos 28 - 29 d. Veisiejuose Sutvirtinimo sakramentą priėmė maždaug 2600 tikinčiųjų. Pamaldose dalyvavo apie 10,000 žmonių. Šv. Komunijos išdalinta apie 3,500.

* * *

(Už ką draudžiamos kunigui jo pareigos):

Šakiai. Šios parapijos vikaras kun. Gvidonas Dovydaitis 1973.V.4 pasiuntė Šakių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojai, saugumo viršininkui ir rajkomo sekretoriui tokio turinio pasiaiškinimą:

1973 balandžio 24 buvau iškviestas į Šakių rajono vykdomąjį komitetą pas rajono pirmininko pavaduotoją D. Noreikienę, kuri drauge su saugumo viršininku ir partijos sekretoriumi mane smarkiai išbarė.

Kitą dieną į rajono vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Šakių dekanas kun. J. Žemaitis, kuriam įsakyta manęs neleisti į Plokščius atlikinėti religinių apeigų, be to, pagrasino uždrausti man sakyti pamokslus.

Nors rajono pareigūnų verčiamas skubotai parašiau pasiaiškinimą, bet jis buvo neišsamus, todėl noriu pilniau atsakyti į visus kaltinimus, kuriuos laikau neteisingais.

1) Buvau kaltintas, kad Plokščiuose rekolekcijų metu š.m. balandžio 16 d. vakare susirinkusiems tikintiesiems pasakiau pamokslą.

Ilgesniam laikui susirgus Plokščių parapijos klebonui kun. J. Adomaičiui, J. E. vysk. Labukas raštu Nr. 364 pavedė Šakių dekanui ir man aptarnauti Ploščių parapiją. Kadangi sekmadieniais ir kitomis religinėmis šventėmis pasilikti savo parapijoje būdavo patogiau pačiam klebonui, tai atlikti religines apeigas Plokščių bažnyčioje dažniausiai siųsdavo mane. Man rei-

kėdavo atlikti visas liturgines apeigas, taigi ir pamokslus sakyti.

2) Buvau kaltinamas už tai, kad pamokslo metu tikintiesiems skaičiau ir aiškinau tarybinius įstatymus apie religinius kultus.

a) Skaičiau ne kokios nors kapitalistinės valstybės, bet tarybinius įstatymus. Ar tai nusikaltimas?

b) Skaičiau ne slaptus ir draudžiamus dalykus, bet iš 1963 m. Vilniuje, Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidykloje išleistos A. Vesčikovo „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus" knygos. Ar tai nusikaltimas?

c) Š.m. vasario 23 - 24 d. Vilniuje buvo respublikinė mokslinė konferencija, svarsčiusi klausimus apie piliečių teisinį auklėjimą. Toje konferencijoje LTSR teisingumo ministras A. Randakevičius pabrėžė, „kad tolesnė tarybinės demokratijos raida sąlygoja teisės vaidmens didėjimą politiniame, ūkiniame ir kultūriniame gyvenime. Todėl partija skiria didžiulę reikšmę tarybinių įstatymų tobulinimui, socialistinio teisėtumo ir teisėtvarkos stiprinimui, gyventojų teisiniam auklėjimui." Konferencijoje buvo pažymėta, „kad, stiprinant piliečių teisinį sąmoningumą ir įstatymų žinojimą, mažėja piliečių nusikalstamumas." Konferencijos dalyviai pabrėžė, „kad teisinių žinių propagavimas ir teisinis darbo žmonių auklėjimas padeda didinti kiekvieno visuomenės nario atsakomybę už savo ir kitų veiksmus" („Tiesa", 1973.II.24).

Ne visi piliečiai žino tarybinius įstatymus apie religinius kultus. Mums, kunigams, tai dažnai tenka patirti. Daugelis žmonių mums nusiskundžia, kad už religinius įsitikinimus yra persekiojami. Jie aiškinasi, kad jų viršininkai draudžia jiems atlikinėti religines pareigas, draudžia lankyti bažnyčią, eiti sakramentų. Už neklausymą grasinama įvairiomis bausmėmis, jėga no-

rima padaryti ateistais, bauginama pažeminimu pareigose arba pašalinimu iš darbo. Mokiniai arba jų tėvai taip pat labai dažnai nusiskundžia, kad mokiniams negalima lankyti bažnyčios, eiti sakramentų, melstis. Vadinasi, daugelis mūsų piliečių nežino, jog tokių įstatymų, kurie draustų religijos praktiką, pas mus nėra. Argi tai nusikaltimas, jog aš pamokslo metu tikintiesiems šitai paaiškinau? Juk minėtoje konferencijoje kaip tik buvo kalbėta, kad reikia aiškinti įsatatymus, nes tada mažėja nusikalstamumas.

3) Buvau kaltintas už tai, kad pamokslo metu minėjau Lukšių vidurinės mokyklos tėvų skundą Lietuvos TSR prokurorui dėl vaikų religinio diskriminavimo.

Ne paslaptis, kad daugelis mūsų viršininkų ir mokytojų, vesdami ateistinę propagandą, peržengia tarybinius įstatymus. Daugelis viršininkų ir mokytojų tiesiog terorizuoja tikinčius pavaldinius ir mokinius. Tarybiniai įstatymai tokiems pažeidėjams numato bausmes. Lukšių vidurinės mokyklos mokinių sąmoningesnieji tėvai, tai žinodami, parašė respublikiniam prokurorui kolektyvinį skundą. Suprantama, jie pasielgė teisingai. Taigi aš nesuprantu, kodėl apie tai negalima kalbėti? Argi tai nusikaltimas? Jeigu aš esu baramas ir man grasinama bausmėmis, kodėl tada nebarami ir nebaudžiami laikraščių ir žurnalų redaktoriai bei korespondentai, kurie spaudos puslapiuosę iškelia viešumon daugelį nusikaltimų? Mano pamokslą girdėjo tik keliasdešimt tikinčiųjų, o laikraščiuose ir žurnaluose aprašytus įvykius skaito tūkstančiai. Nesuprantu, kodėl apie vienus nusikaltimus galima kalbėti ir rašyti, o apie kitus negalima. Juk ta pati Konstitucija saugoja ir visuomeninį turtą ir sąžinės laisvę.

4) Buvau kaltinamas dar ir už tai, kad aš blogai kalbąs apie tą mokyklą, kur pats mokiausi ir bai-

giau. Visuomet yra geriau karti tiesa negu saldus melas. Gėdinga ir žema ne iškelti klaidas, o jas nutylėti. Juk ir F. Dzeržinskis rašo: „Žengti į priekį galima tik tada, kai žingsnis po žingsnio ieškai blogio ir nugali jį."

Galima daryti išvadą, kad pas mus vienaip yra rašoma Konstitucijoje, įstatymuose, o kitaip elgiamasi. Įstatymai yra tiktai popieriuje. Jie gražiai suformuluoti, bet iš tikrųjų tikinčiųjų įsitikinimų negina. Tai tik gražūs propagandos žodžiai. Daug ateistų nusižengia prieš sąžinės laisvę. Tikintieji aimanuoja, skundžiasi, bet įstatymų saugotojai nė vieno karto iš šios rūšies nusikaltėlių nenubaudė.

Norėtųsi, kad tie gražūs sąžinės laisvės įstatymai nebūtų vien tik gražios propagandinės frazės, bet kad jie iš tiesų saugotų šventus tikinčiųjų piliečių sąžinės laisvės jausmus.

Šakiai. 1973.V.4, Kun. G. Dovydaitis.

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

(Gėlės nusikaltimas):

Kuktiškės. Per 1973 m .Velykas šioje parapijoje mergaitės barstė gėles. Kuktiškių aštuonmetės mokyklos direktorius Meškauskas už šį „nusikaltimą" mergaites išbarė. Kai kurių mokinių karikatūros atsidūrė mokyklos sienlaikraštyje. Veroniką Katinienę Kuktiškių kolūkio pirmininkas J. Ryliškis barė, kad jinai organizavusi procesijos mergaites. Grasino atimti sklypą, neduoti ganyklos ir pašaro.

* * *

GERBIAMI SKAITYTOJAI!

„LKB Kronikai" netinka nekonkreti informacija ir netikslūs faktai. Tokios rūšies medžiaga „Kronikos"

puslapiuose nespausdinama. Kiekviena žinia, faktas ar įvykis, susijęs su Katalikų Bažnyčios padėtimi, mūsų tautos istorija, dabartimi, su valdžios organų sauvale, represijomis ar su kitomis diskriminacinėmis priemonėmis, turi būti kruopščiai patikrintas, aiškus ir tikslus. Skaičiai, datos, pavardės, vietovardžiai ir kiti duomenys turi būti ypatingai aiškūs, teisingai užrašyti ir patikrinti.

ASMENYS IR VIETOVĖS, KUR PERSEKIOJIMAS DĖL TIKĖJIMO IR PASIPRIEŠINIMAS LABIAUSIAI PASIREIŠKIA

Andriuškevičius, A., Ratnyčios klebonas, 300 pusl.

Antanaitis, Br., Alksninės klebonas, 108, 167.

Astrauskienė, Sofija, Palangoje, 239.

Bakšys, P., Panevėžio ir Kaišiadorių vysk. valdytojas, 199, 202.

Balaišis, Saločių klebonas, 240.

Berteška, Prienų klebonas, 240.

Bičiučaitė, Kleopa, N. Akmenėje, 70, 71, 109.

Brilienė, Ona, Vilkaviškio mokytoja, 66, 77, 127-138, 155.

Bubnys, Prosperas, Girkalnio klebonas, 51-57, 67, 75, 163, 208, 236, 237.

Buliauskas, kunigas, nukentėjęs, 201.

Burneikis, Klaipėdos vikaras, 86.

Butkus, Viktoras, seminarijos rektorius, 121.

Deltuva, Albinas, Veisiejų klebonas, 322.

Dovydaitis, Gvidonas, Šakių vikaras, 325-328.

Dumbliauskas, Petras, Garliavos, paskiau Šunskų klebonas, 143-5, 169.

Grincevičiūtė, V., Kaune, 292-3.

Gudanavičius, Gustavas, Vadžgirio klebonas, 110, 151-3.

Jakubauskas, A., Kėdainių vikaras, 169.

Jereckas, B., Joniškėlio klebonas, 200.

Kalanta, Romas, 159, 165, 271, 304.

Kavaliauskas, Č., kun., išvertęs N. Testamentą, 212.

Keina, Algimantas, Valkininkų kleb., 57-61, 67, 160, 302.

Krikščiūnas, R., vyskupas, 259, 275.

Krivaitis, Česlovas, Vilniaus arkivyskupijos valdytojas, 164, 166, 173, 299.

Kunevičius, L., Gerdašių klebonas, 301.
Labukas, Juozapas, vyskupas, Vilkaviškio vysk. ir Kauno arkiv. valdytojas, 121, 165, 168, 203, 207, 237, 268, 273, 306.
Laurinavičius, Br., Adutiškio klebonas, 162, 176-189.
Lydis, St., klebonas Vilniuje, 173.
Liesis, A., Utenos rajono kunigas, 307-313.
Lygnugaris, Petras, Akmenės klebonas, 71.
Lukošaitis, A., Valakbūdžio klebonas, 173.
Masilionis, P., Kriklinių klebonas, 200-202.
Masiokas, Miežiškių klebonas, 316.
Matulaitis, J., Nemaniūnų klebonas, 242.
Maželis, Petras, vyskupas, 84.
Merkys, Vytautas, neviešas kunigas Vilniuje, 66, 112.
Mocius, Algirdas, Lauksodžio kunigas, 195.
Montvila, Lukšių klebonas, 160.
Našlėnas, Petras, kunigas valdžios nemalonėje, 66.
Nykštus, kunigas valdžios akyse "išsišokėlis", 201.
Orlickas, Petras, Margininkų klebonas, 62-63.
Paškevičiūtė, Ona, nuteista, 67.
Pavilonis, Liudas, vyskupas, 84, 86, 323, 324.
Pesliakas, V., Juodaičių klebonas, paskiau Viduklės vikaras ir altarista, 168, 237-8, 271.
Pijus XII, popiežius, 180.
Pletkus, J., vyskupas, 166, 207.
Povilas VI, popiežius, 80.
Raščius, Krinčino klebonas, 240.
Ražanskas, Juozas, Pakruojo kleb., Šeduvos dek., 200.
Sladkevičius, Vincas, vyskupas, 46, 66, 67, 145-147, 179, 212, 275.
Stankevičius Juozas, buv. Vilkaviškio vysk. ir Kauno arkivyskupijos valdytojas, 171.

Steponavičius, Julijonas, vyskupas, 64, 66, 67, 179184, 212.
Strumilienė, Ona, Veiviržėnuose, 319.
Svirelienė, E., Panevėžy, 291.
Šalčius, Juozas, Aleksoto altarista, 112.
Šauklys, Viktoras, Girdžių klebonas, 109, 148-151.
Šeškevičius, Antanas, buv. Dubingių kleb., 32, 42 61, 62, 67, 106, 110, 111, 157, 160, 188, 207, 208, 212, 213, 273.
Talaišis, Klaipėdos vikaras, 86.
Tamkevičius, Sigitas, Simno vikaras, 111, 153-156, 166, 167.
Užkuraitis, V., Liubavo klebonas, 112.
Zdebskis, Juozas, buv. Prienų, paskiau Šilalės vikaras, 27-51, 67, 75, 77, 113, 114, 155, 163, 164, 172, 179, 188, 202, 203, 208, 241, 273, 277, 278, 280.
Zubrus, J., Dubingių, paskiau Širvintų kunigas, 157.
Žemaitis, J., Šakių dekanas, 325.
Žiukelis, kan., Pasvalio dekanas, 202.

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

Aukščiausios tarybos prezidiumas — kolektyvas iki 15 narių pavaduoti tarybai tarpsesiniu metu. Tarybos sesijos metu tarybai vadovauja jos pirmininkas ir sekretorius. Prezidiumas tada nesireiškia.

Aukščiausiojo teismo baudžiamųjų bylų kolegija — aukščiausiojo teismo trijų teisėjų kolegija, sprendžianti baudžiamosiose bylose skundus dėl liaudies teismo sprendimų. Kai aukščiausias teismas bylą sprendžia kaip pirmoji instancija — jo sudėtį sudaro tik vienas AT teisėjas ir du priesėdai.

CIC — Codex iuris canonici, Bažnytinės teisės kodeksas.

CK — Centro komitetas.

DĮK — Darbo įstatymų kodeksas.

DŽDT — Darbo žmonių deputatų taryba — apylinkės arba rajono sovietas.

KGB — Komitet Gosudarstvennoj Bezopasnosti — Valstybės saugumo komitetas.

Liaudies teismas — yra liaudies teisėjo ir dviejų priesėdų teismas.

LKP — Lietuvos komunistų partija.

RRT — Religijų reikalų taryba prie Sovietų Sąjungos ministrų tarybos.

RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Lietuvoje.

RTFSR — Rusijos Tarybų Federacinė Socialistinė Respublika — RSFSR.

SNO — Suvienytų Nacijų Organizacija—Jungtinės Tautos.

TSKP — Tarybų Sąjungos Komunistų Partija.

TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga—SSSR.

VK — Vykdomasis komitetas.

VKK — Vietinio kolektyvo komitetas — darbovietės dirbančiųjų komitetas.

TURINYS

Leidėjų žodis 5
LKB Kronika tautos istorijoje 7
LKB Kronika Nr. 1 (27-71)
Kunigų teismai ir baudos: J. Zdebskio, P. Bubnio, A. Keinos, A. Šeškevičiaus, P. Orlicko, P. Lygnugario 27
Kolektyviniai kunigų pareiškimai: Panevėžio vyskupijos, Vilniaus arkivyskupijos 64
K. Bičiučaitės teismas 70
LKB Kronika Nr. 2 (75-117)
Lietuvos katalikų memorandumas 75
Klaipėdos bažnyčios statyba 83
Tėvų skundai dėl tikinčių vaikų diskriminavimo: Valkininkuose, Lukšiuose 88
Ignalinos tikinčiųjų pareiškimas dėl bažnyčios 101
Stirnių tikinčiųjų pareiškimas dėl laisvės kunigams pareigas eiti 105
Kunigų persekiojimas: B. Antanaičio, V. Šauklio, A. Šeškevičiaus, S. Tamkevičiaus, B. Laurinavičiaus, Žemėno, V. Merkio, V. Užkuraičio 109
Tikinčių mokinių persekiojimas: Kybartuose, Paringy 113
Eilėraštis kun. Zdebskio motinai 115
LKB Kronika Nr. 3 (121-161)
KGB organų veikla kunigų seminarijoje 121
Mokytojos O. Brilienės persekiojimas 127
Kolektyviniai tikinčiųjų pareiškimai: dėl Bažnyčios: 110 Lietuvos tikinčiųjų, 2023 dėl Klaipėdos bažnyčios 141
Kunigų persekiojimas dėl vaikų katekizavimo: P. Dumbliausko, vysk. Sladkevičiaus, V. Šauklio, G. Gudanavičiaus, S. Tamkevičiaus, Montvilos, Šeškevičiaus, A. Keinos 143
Kratos dėl pogrindinės spaudos 158
LKB Kronika Nr. 4 (163-204)
Tikroji Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtis 163
Kun. B. Laurinavičiaus raštas Rugieniui 176

Adutiškio klebono B. Laurinavičiaus ir tėvų pareiškimas 189
Šiluvos atlaidų trukdymas ir Kryžių kalno sunaikinimas 193
Klaipėdos tikintieji dėl bažnyčios 196
Tikinčių mokinių persekiojimas mokyklose: Karklėnuose, Šilalėje 198
Kliudymai Sutvirtinimo sakramentui teikti Šeduvoje .. 199
Draudimas eiti į bažnyčią su tautiniais drabužiais Joniškėly 200
Kas į Ameriką leidžiamas 200
Kun. Zdebskio sutiktuvės 202
Malda už Tėvynę 204

LKB Kronika Nr. 5 (207-242)

Žvilgsnis nuo Naujųjų Metų slenksčio 207
1709 tikinčiųjų pareiškimas dėl parapijinio pastato ir kt. Ceikiniuose 228
Už kryžiaus statymą — psichiatrinė 235
Kun. Bubnys po kalėjimo 236
Bažnyčių apiplėšimai 237
Kun. V. Pesliako persekiojimas 237
Sibiro tremtinės kova dėl paminklo kapuose 239
Draudimai Saločiuose, Krinčine 240
Kun. Zdebskio „įdarbinimas“ 241
Prieš vaikų patarnavimą bažnyčioje Nemaniūnuose .. 242

LKB Kronika Nr. 6 (246-281)

Tikinčiųjų skundai su 14,284 ir 16,498 parašais 246
Religingų moksleivių bedievinimas ir nutautinimas ... 252
Instrukcija tarybinėms įstaigoms 255
Ekskursuojančio jaunimo tardymai 261
Ateizmo profesorius apie meilę ir gyvenimo prasmę .. 264
Valstybės nuo Bažnyčios atskyrimas Valkininkų, Ceikinių praktikoje 267
Kiek kunigų išmiršta ir kiek įšventinama 268
Velykos — darbo dienos mokiniams 269
Vienas iš vyskupų apie Bažnyčios padėtį 272

LKB Kronika Nr. 7 (285-329)
Laiškas Mokytojui 285
Atsakymai į tikinčiųjų pareiškimus — tardymai ir kratos 288
Lietuvos Katalikai rašo 293
Žolinę, Sutvirtinimo sakramento teikimą tvarko partija 299
Ceikinių tėvų skundas dėl vaikų prievartavimo 302
R. Kalantos metinės 304
Kun. Liesis byloje už vaikų katekizavimą 307
Mokytojų antireliginė akcija Vabalninke, Mieliškiuose, Panevėžy 313
Kryžius turi būti nugriautas 319
Religijos trukdymo pavyzdžiai Laugaliuose, Kaltinėnuose, Pajūry, Lauksargy, Šeštokuose, Veisijuose, Šakiuose, Kuktiškėse 321

* * *

Asmenų ir vietovių rodyklė 330
Pavadinimai ir jų santrumpos 333

Damusis

LIETUVOS KATALIKŲ
BAŽNYČIOS
Gelbėk mus, Viešpatie...
Kronika
1973 m.
Nr. 7